

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

YÜZLER
VE
MASKELELER
ROMAN

Yazan :
Hayrettin Ziya TALUY

Cağaloğlu Yokuşu No. 44

BİRİNCİ KISIM

Genç kız içini çekti. Gözleri, dudakları, ağlamağa hazırlanmış gibiydi.

— Söylesene Düriye, niçin inanmıyorsun bana?

Düriye, sorguyu anlamazlıktan geliyordu. Birden-bire durdu.

— Of, ne sıcak! Bunaldım.

— Tepe eser. Ferahlarsın şimdi.

Kısıklıdan Çamlıcaya dönen yokuşu çıkıyorlardı.

Delikanlı, Düriyenin mevzuu değiştirmek istediğini anlamıştı. Suali tekrarladı.

Düriye, elinde tuttuğu pardesüsünü, bir sallayıpta, koltuğunun altına sıkıştırdı.

— Mutlaka öğrenmek mi istiyorsunuz?

— Evet.

— O halde söyleyeyim: inanmıyorum size Zeki Bey. Siz beni sevmiyorsunuz.

— Düriye!

— Evet, evet! Sırf gönlünüzü eğlendirmek için geziyorsunuz benimle.

— Ama Düriye...

Genç kız, bakışlarını yere eğdi. Alçak bir sesle:

— Fakat hak veriyorum size, dedi, ben sevillecek bir kız değilim. Çirkinim...

Son kelimeyi söylerken Düriyenin sesi titremişti.

— Niçin iftira ediyorsun kendine. Sen çirkin misin Düriye? Hem ben sana böyle bir şey dedim mi? Seni seviyorum. Benim için sen dünyanın en güzel kızsın

Düriye, acı acı güldü.

— Sözlerinizde samimî olsanız bile ne kıymeti var? Bir gün gelecek hepsini unutacaksınız. Muhitinize bakarak benden kaçacaksınız. Böyle çirkin bir kızla geçirdiğiniz birkaç seneye acıyacaksınız.

Zeki, çatlak bir sesle ve kabaca konuşurdu:

— Lâf onlar canım! Gönül kimi severse güzel odur.

Yokuşu çıktıklarının farkına varmadılar. Tepenin son bayırına gelmişlerdi. Düriye, «Yorulmuşum» diyerek bulunduğu yere oturuverdi.

Genç kız, endişesinde haklı idi. Güzel değildi. Solgun esmer bir rengi vardı. Elmacık kemikleri biraz çıkıkça idi. Çekik ve Uzak Şarklıların gözlerine benzeyen gözleri, bu çıkıntılarının gölgesinde duruyordu. Dudaklarının rengi soluktu. Güzel olan tarafı, yalnız vücudüydü. İncecikleri araştıran bir göz bu vücutte kusur bulamazdı.

— Biraz daha gayret ediver. Az birşey kaldı. Büyük çamın altındaki masalarda daha rahat oturabilirsin.

Genç kız, oturduğu yerden sıçradı. Son bayırı da tırmanmağa başladılar. Düriyenin ayakları kayıyordu.

— Ayy... düşeceğim.

— Ver elini.

Zekinin avucu içine teslim ettiği elini, sanki bir ateş kaynağına sokmuştu. Vücudünü bir alev dolaştı. Bayırın bitmemesini, yolun uzamasını ve gittikçe çetinleşmesini istiyordu. Parmaklarının, Zekinin avucunda toplanması, ona, sevdiği bu delikanlının kollarına atılmak kadar haz vermişti. Genç kızlığının arzuları kabarmış, taşmıştı: «Zekinin karısı olmak ne büyük bir saadetti»...

Gazinoya vardılar. Düriye, pardesüsünü, büyük bir yükten kurtulurcasına, masanın üstüne fırlattı.

— Aman ne manzara! İnsan burada kendisini, adeta, büyümüş, dağlar kadar kocaman olmuş zannediyor. İstanbulu görüyor musun? Oyuncak kadar birşey görüyor. Hele Boğaziçine bakın; elimle tutacak gibiyim.

Zeki, kızı dinlemiyordu. Güneş serpintileri altında gümüş bir tablo halinde titreyen İstanbula bakarken düşünceleri, Düriyeyi sevgisine inandırmak çareleri aramakla meşguldü. Kaç senedir tanıdığı Düriye, yüzden görüldüğü gibi değildi. Özlü ve değerli idi. Zekiye ona yaklaştıran kuvvet de bu idi zaten. Şimdiye kadar hafta tatillerini birçok kızla, sokak aralarında, şehir dışında

gezerek geçirmişti. Buna rağmen Düriyeden başka hiç birini benimsememişti.

Konuştugu kızların bir kaçından hâlâ aşk mektubları alıyordu. Düriye, bunu da yapmamıştı. Daima ağır başlı davranmış, daima çekingen durmuştu. Zeki, onun bu tavırlarından adeta müteessir oluyor, hatta ona kızılıyordu. İstiyordu ki, diğer kızlar gibi, o da, sevdiğini yalıtılarak anlatsın, göz yaşı döksün. O böyle istedikçe, delikanlının kalbinden geçeni biliyormuş gibi, Düriye de git-tikçe ağırlaşıyordu.

— Demek seni sevdiğime inanmadın, inanmıyor-sun?

— Ne söyleyeceğimi bilemiyorum.

— Peki; sen beni seviyor musun?

Düriye, dünyanın en güzel bir varlığına bakar gi-bi, bakışlarını Zekiye çevirdi ve bir şey söylemeden ba-sını eğdi.

— Cevap versene Düriye.

— Niçin üsteliyorsun bilmem ki!

— Benim de kendime göre düşüncelerim var.

Düriyenin göğsü, heyecanla kalkıp iniyordu. Bu heyecanın, korkudan mı, sevinçten mi, şaşkınlıktan mı ileri geldiğini kestiremiyordu. Nezleli ses gibi düğümle-nen bir sesle:

— Nedir düşüncelerin Zeki? diye sordu.

— Söyliyeceğim artık. Seni seviyorum ve seninle evlenmek istiyorum.

Biraz evel göğsünde çabalıyan heyecan, birdenbire kanatlandı. Korkmasaydı Zekinin kollarına atılacak ve sevincini hıçkırarak ifade edecekti.

— Evet, doğru söylüyorum.

— Ama Zeki... demin de söyledim... ben çirkinim. Fakir bir ailenin kızıyım. Sen birkaç ay sonra meslek sahibi olacaksın. Kadınlar arkandan koşacaklar. O za-man beni beğenmiyeceksin, pişman olacaksın.

— Bırak şu sözleri allah aşkına. Seni istiyorum ve seninle evleneceğim. Sen istemez misin bunu sanki?

Genç kızın başı yine eğilmişti. İstanbulun güneşli tablosu üzerinde saadetinin renklerini çiziyordu: «Baş

başa vermişlerdi. Herkes, onların hayatlarına gıpta ediyordu. Geçimsizlik etmiyorlar, birbirinden bir dakika bile ayrı durmuyorlardı. Çocukları oluyordu. Esmer, geniş alınlı, siyah gözlü, yüzü biraz kendi yüzü gibi, elmacık kemikleri çıkıkça bir çocuk... Üstüne titriyordu. Tombul kollarını, tostoparlak bacaklarını öpüyor, seviyor, okşuyordu.»

Zeki, ezber vazifesini yapmış mektepli çocuk gibi sordu:

— Sevindin mi?

Cevabı, bakışlar verdi. Düriye süslü kelimeler söylemiyordu. Bu cevapta genç kız temizliliğinin, genç kız bağlılığının, genç kız itaatının bütün incelikleri gülümsüyordu.

Zeki, huzur duydu. Düriyenin razı olmayacağını sanmıştı. «Aşıklık oyunu» oynadığı diğer kızlar, en ciddi mevzularda bile çocuktular. Düriye, ona şakalarında bile ciddî görünmüştü. Bu ciddiyet, onu, Düriyeye hem yaklaştırmış, hem de saygılı olmağa mecbur etmişti. Genç kızın bu teklifi kabuledişi, hayatında sanki yeni bir sayfa açmıştı.

Garsonun biraz önce getirdiği rakı şişesinden bozma su surahisine el attı. Susayıp susamadığının farkında değildi. Buna rağmen bir bardak su içti ve ancak bardak bittikten sonra niçin içtiğini kendine sorabildi. Pot kırınıp da tamir etmek istiyormuş gibi Düriyeye döndü.

— İçer misin? Çamlıcanın suyu gayet güzeldir.

— Peki.

Genç kız, çocuk itaati göstermişti.

İstanbulun hafif siyahla karışık rengi üzerine nakışlar işliyen güneş, camilerin kubbelerinde yamalar yapıyoru. Kara bir şerit halinde uzanan köprünün üzerinde, karınca yuvası gibi, kaynaşmalar vardı. Kayarak giden otomobillerin ön camları ışıldıyordu. Bir vapurun düdüğü sesi ikisinin de içinde titreşerek dolaştı. Bu ses, onlarda hüznü veren musiki tesiri yapmıştı. Genç kız içinden gelen arzu ile gözlerini delikanlıya çevirdi. Bakışları onunkilerle çarpıştı. Gülümsediler.

— Saatine bakarmısın Zeki?

— Dört.

— Geç kaldım.

— Daha erken değil mi?

— Gidene kadar akşam olur. Annem merak eder. Biliyorsun ne kadar sinirli olduğunu. Kalkalım.

Iskeleye kadar çok az konuşular.

Zeki, Üsküdar'da kalmıştı. Düriye, vapurla İstanbul'a geliyordu. Güvertede cıvıldaşan kalabalık arasında boş bir yere sıkıştıverdi. Bugün kendisini her zamanki gibi yalnız bulmuyordu. Zeki gibi sevgilisi, nişanlısı vardı. Belki hakikaten kocası olacaktı. Tuhaf bir çocukluğun ona böyle bir saadet vereceğini ummazdı. Düşüncelere daldı:

Beş yıl önce bir cuma günü, iki arkadaşı ona bir sandal gezintisi teklifinde bulunmuştu. Çoktandır evde kapalı kaldığı için bu teklifi tereddüdsüz kabul etmişti. Güneş yakıyordu. Tenteli bir sandala bindiler. Sandal, başını, Defterdardan Eyübe doğru çevirdi. Kayıklar, Kâtaneye, şen ve neşeli çiftler taşıyordu. Yosun kokan deniz, Düriyenin göğsü içinde, serin dalgalarla doluyordu. Eyüp iskelesinden kalkan bir vapur, üstlerine geliyormuş gibi, kırmızı göğsünü suda kaydırarak yanlarından geçti. Bakışları vapurun sık pencerelerine dizilen başlara takılmıştı. Avuç içi kadar beyaz bir kaynaşma yapan uskurun üzerindeki pencereden küçük bir çocuk, beyaz mendiliyle onları selâmlıyordu. Düriye de mendiliyle mukabele etmişti.

— Nereye gideceğiz çocuklar?

Arkadaşlarından biri cevap verdi:

— Daha belli değil. İstersen dönelim.

— Hayır, hayır; gidelim. Bu denizin bittiği yere kadar, siz nereyi istiyorsanız oraya kadar...

— Bizim gideceğimiz yer tehlikeli ama.

— Olsun.

Arkadaşları gülüşüyorlardı. Düriye bu gülüşmelerden birşey anlamamıştı.

Eyüp iskelesini geçmişlerdi. Deniz kenarında uzanan gazinolar kalabalıktı. Arkadaşlarından biri, kayıkçı-

ya, sandallarının önde giden bir sandala sokulmasını söyledi.

Öteki sandal da durmuştu. İki sandal yanyana geldi. Öteki sandalda aynı yaşta, aynı mektebin talebeleri oldukları elbiselerinden anlaşılan üç delikanlı vardı. Bu gençler, Düriyenin arkadaşlarını, adlarını söyliyerek selâmlayınca, Düriye, gidilecek yerin neden tehlikeli olduğunu anladı. Arkadaşlarından biri:

— Geç kaldık mı? diye sordu.

— Hayır, hayır. Biz de iskeleden yeni açılmıştık.

— Size arkadaşımız Düriye Hanımı tanıtalım.

Üçü birden teşekkür etti. Üç çift bakış kendi üzerine dönmüşce Düriye başını eğmeğe mecbur kalmıştı. Yanyana giden sandallardan kahkahalar yükseliyordu. Düriye, kendisine nasıl bir oyun oynandığını düşünerek üzülmüşken neşe içindeki arkadaşlarına da imrenmişti. Onlar gibi sevişmek saadetine niçin ulaşamıyacaktı. Dimağında iki düşünceyi, iki hissi çarpıştırırken sandallar da durdu. Eski ve bazı tahtaları eksik bir iskeleye yanaştılar. Önce delikanlılar, sandallardan çıktılar. Bu sandal açıldıktan sonra onların sandalı yanaştı. Delikanlılardan biri kızlardan birini elinden tutarak sandaldan çıkardı. İkinci delikanlı da diğer bir arkadaşına yardım etti.

Üçüncü delikanlı, Zeki, sandalda mütereddit duran Düriyeye elini uzattı. Genç kız itiraz etmemişti. Manyatize edilmiş gibi kalkmış, elini vermişti. Arkadaşlarının arkasından yürüdüler. Delikanlı, söze nereden başlayacağını bilemiyordu.

— Hava nekadardı sıcak!

— Evet!

— Evelce buralara gelmiş miydiniz?

— Bir kere... zannediyorum.

— Buralarda sizi tanıyan olur mu dersiniz?

— Zannetmem.

— Defterdarda mı oturuyorsunuz?

— Evet.

Mevzusuz konuşuyorlardı. Zeki soruyor, Düriye kısa kısa cevaplar veriyordu. Ayakları, öndeki çiftlerin ayaklarına uymuştu.

Sola yürüdüler, sağda bir yokuş çıktılar. Gümüşsuyunun İstanbula bakan tepeciğinde oturdular. İstanbul ve Beyoğlunun birbiri üzerine tırmanmış binaları, hayretten açılmış gözlerle onlara bakıyordu. Minareler, büyük kubbelerin başında bekliyordu. Kaleler, şehrin eteklerini kirli bir şerit gibi sarmıştı. Sandallar arasından sıyrılabilmek için mütemadiyen düdük öttüren vapur, Sütlüceden Kâtaneye dönüyordu. Uzaklarda, şemsiye açmış gibi görünen bir ağaç, Çamlıca tepesini iyice gösteriyordu.

Düriye, Zekinin, o gün, derli toplu mana çıkmıyan sözlerini hem dinliyor, hem de bu uzayıp giden manzaranın ihtişamına bakıyordu. Çamlıcaya hiç gitmemişti. İstanbul, oradan, kimbilir, nasıl görünür diye düşündü. Bir yıl sonra, bugün, oradan geliyordu işte. İçinde sonsuz bir sevinç vardı. Gönlünde beslediği temiz arzular hakiyat oluyordu.

Vapur köprüye yanaşıyordu. İskele tarafında toplanan içitezlerin arasına doğru yürüdü. Bakışları, kalabalığa sokulmaktan çekinen ve ağılayan bebeğini avutmağa çalışan bir anneye ilişti. Parmağını çocuğun çenesinden bastırarak susturmak istedi. Çocuğun ağılayan yüzü birdenbire değişti. Dudaklarının uçlarını yaya yaya gülüyordu. Düriye, sanki kendi çocuğu olmuştu da onu seviyordu.

Bebegi, annesinin elinden kaptı ve içinden gelen bir arzu ile göğsü üzerinde bastırdı. Kısa kısa cümlelerle birşeyler söyledi. Bebek de anlıyormuş gibi önünde iki diş görünen ağzını açarak güldü ve gıcık tutmuş birsesle konuşmağa çalıştı.

Haliç vapurunda da aynı heyecanı çekti. Zeki ile sandalda tanıştığı ilk günler arkadaşlarına nekadarkızmıştı! Hatta eve döndükleri zaman onlarla hayli kavga etmişti. Zekinin sitem yağdıran ve görür görmez bağlandığından bahseden mektuplarına rağmen uzun müddet bir daha konuşmaktan kaçınmıştı. Fakat, genç kızdı. Arkadaşlarının gelip anlattıklarıyla kulakları doluyor ve sınırları, arzularını; arzuları da onu rahatsız ediyordu.

«Onun da anlatacak şeyleri niçin olmasın? Ona da gizli gizli mektuplar niçin gelmesin?» diye düşünüyordu.

Bu düşünceler, iradesini zayıf düşürmüş ve bir gün arkadaşlarına uyararak Zekiye bulmuştu. O gündenberi haftada bir buluşuyorlar, bilmedikleri yerlerde dolaşıyorlardı.

Sabahtanberi çalışan vapura, sanki, bir yorganiuk, bir uysallık çökmüştü. Yavaş yavaş gidiyordu. Düriye geç kaldığına iki cihetten üzülmüyordu. Birisi, annes ne cevap vermektir. Babası öleli çok olmuştu. Ona aynı zamanda babalık eden annesi, halim bir kadın olmakla beraber, genç kızın kalbinde doğabilecek tehlikeli arzuları henüz unutmamış yaşıyordu.

Üzüntüsünün diğer sebebi, gidip arkadaşlarının boyunlarına bir an evel atılarak sevincini söyleyememek ve bu güzel güne sebep oldukları için onlara teşekkür edememek idi.

Zeki, kararını Düriyeye açtığından memnundu. Nasıl olsa İstanbuldan ayrılacaktı. Taşra hayatı, aşk hayatı yaşamağa, İstanbul kadar müsait değildi. Taşralı arkadaşlarının bu hususta verdikleri bilgi ile kulakları dolu idi. Bir kadına ihtiyacı vardı. Tanıdığı kadınlar ve kızlar arasında Düriyeden daha cana yakını yoktu. Fikir ve kararını kendi kendine: «Çok iyi oldu, çok iyi oldu.» diyerek tasdik ediyordu. «Anneme, babama bu evlenme işinden bahsetmedim ama ne önemi var? Nasıl olsa onlar da kararımı beğeneceklerdir.» diye düşünüyordu.

Anasına, babasına çok bağlı idi. Emekli babası, dişinden tırnağından artırmış, oğlunun tahsilini sona erdirmişti. Zeki, böyle bir babaya olan boyun borcunu her zaman takdir ediyordu.

Örtüsünün kırmızı rengi, güneşten solarak pembeleşmiş sedirin otlarından ses çıkartarak dönlü. Eski bir gecelikten bozma takkesini, yandan, parmaklariyle yukarı doğru iterek başını kaşıdı.

— Hanım! haydi bir kahve yap da içelim.

- Akşam oldu yahu!
- Olsun ne çıkar?
- Rakı içmiyecek misin?

Elini, gecelik entarisinin cebine attı, büyücek bir cep saati çıkardı. Gözlüğü yanında olmadığı için belbağına geçirilmiş kösteğin elverdiği kadar uzağa götürerek baktı.

— Daha erken yahu! Yarım saat var. Hele hele şu cezveyi sür.

— Amannn! Bıktım senden.

Karısı, kapıyı olanca hızıyla vurdu. Merdivenlerden «Allah canımı almadı ki kurtulayım.» diyerek indi.

Ensari Efendinin keyfi yerinde idi. Sokaktan geçen bir komşusuna seslendi:

— Merhaba Hacı Efendi. Seni gören hacı mı ne olur be sultanım?

Yüzünün beyaz kılları, rakının verdiği kırmızılığı daha ziyade belirtiyordu. Göz kapaklarındaki şiş hiç inmezdi. Akı ile siyahı ince kan damarlarından çizgilerle birbirine karışmış gözleri, komşusuna «Ne haberler var?» der gibi işaretler yapıyordu.

İhtiyar komşusu, dolu mendilini bir elinden ötekine geçirdi. Uzun bir soluk aldı. Tıksırığa benzer bir öksürükle öksürdü.

— Ne olacık Ensari Bey. İhtiyarlık canımıza okuyor.

— Canım, daha gençsin, dur bakalım yahu.

— Oyle deme Ensari Bey, seneler geçiyor da insan farkına varmıyor vallahi.

Ensari, yine, otlardan hıştırlar çıkartarak, bağdaş kurulu dizini değiştirdi. Rakıdan çatallaşmış sesiyle öksürdü.

— Sana her zaman söylerim be kardeşim. Akşamları demlen. Vallahi dinleşirsin.

— İlâhi Ensari Bey! Her ne hal ise, hoşça kal. Çoluk çocuk bekler. Allahısmarladık.

— Güle güle sultanım.

Komşusu ayrıldıktan sonra kendi kendine birkaç

kere güldü. Onların ihtiyarlıktan şikâyet etmelerine gülüyordu. Yine saatine baktı. İki ev aşağıdaki komiserin hizmetçi kızı, her akşam bu saatte, köşe başındaki çeşmeden soğuk su alırdı. «Bu akşam nedense biraz geçikti» diye düşünürken takunya sesleri duydu.

Bağdaş duran dizlerini tekrar değiştirdi. Fırça hizmetini gören kısa bir öksürüşle gırtlığını temizledi. Eli, iradesiz, makastan korktuğu için kalın bir kıl yığını teşkil eden ak bıyıklarına gitti. Şahadet parmağıyla baş parmağını bıyıkları üstünde soldan sağa doğru yürüttü ve uçlarını burdu. Şu kızın, yaşına göre iri olan göğsüyle diz kapağından aşağı muntazam bir üstüvane gibi inen kalın baldırlarına «bayılıyor» du. Takunyelerin muttarit sesi göğsünün içini gıdıkliyordu. Dizlerini tekrar değiştirdi.

Odanın kapısı açılmıştı. Karısı takma dişlerini ağzında bir kere takırdattıktan sonra bağırdı:

— Ne o, yine mi o komiserin fingirdek kahbesine bakıyorsun?

— Tövbe, tövbe, tövbe!

— Bilmiyor muyum sanki? Takunyelerin tıkırdısı çıktı çıkmadı sedir çatırdıdan kırılacaktı ayol!

— Bu kadın milletin yaşı ilerledikçe akıllı kısalıyor vallahi. Tövbe, tövbe, tövbe estağfirullah!

— Evet! Yap yap da tövbeye kalk. Al kahveni iç, al zehir zakkum olsun.

— Allah, Allah!

Kadının yaştan ve hiddetten titriyen elleri, kahveyi, fıncanın tabağını dolduracak kadar, dökmüştü.

Ensari Efendi, kahveden iki yudum içti içmedi takunyelerin, deminkinden biraz daha tok çıkan, tıkırdıları duyuldu. Dönüp sokağa bakamıyordu. Karısının sert bakışlarından korkuyordu. Takunye sesleri uzaklaştı. Ensarinin içtiği kahve zehir olmuştu. Karısını kahve bahanesile aşağıya göndermişti gûya...

Karısı, yollu pazen entarisinin belini, kuşağına iliş-tirdi. Konsolun üstündeki tablayı sedirin üstüne, sedirin üstündekini konsolun üzerine koymak gibi mana ve fay-

dası olmıyan hareketlerden hırs almağa kalkıştı. Söylene söylene odanın bir köşesinden ötekine yürüdü durdu.

İçki vakti geldiği halde karısına bir türlü söyliyemiyordu. Öksürdü, bir daha öksürdü. Başını kaşıdı; takkesini çıkardı, dizinin üstüne koydu. Tekrar giydi. Göğsünü açtı. Esnedi. Karısı birşey anlamıyordu. Nihayet, «nevalesini» kendisi tedarike karar verdi. «Bismillâh!» diyerek sedirden indi. Topuksuz terliklerini giyeceği sırada karısının sert sesi işitildi:

— Nereye?

— Kerahat demi geldi de...

— Patla. Şimdiye kadar sen mi hazırlıyordun tepsiyi? Nankör! Aklı başında değil, hizmetçi kızlarla çeşme başında dolaşiyor. Evde ayali dururken elin karılarına göz atan bunak!

Oda kapısına doğru yürüyen Ensari, karısının yandan serpmeye yumruğu ile geri kaldı. Kadın, söylene söylene, merdivenleri indi. Biraz sonra, önce hazırladığı tepsi elinde, içeri girdi.

Ensari, karısıyla tatlı geçinmenin şart olduğunu bilenlerdendi.

— Yaşa karıcığım, dedi, yine ilk göz ağrısından hayır var vesselâm! Seni ne atarım, ne satarım vallâhi. Nur ol!

Biraz önce hiddetten köpüren kadın, güneş gören kar gibi, yumuşamıştı. İç i gülüyordu. Tepsinin kenarındaki peçeteyi itina ile açarak kocasının dizine koydu.

Ensari, muzafferiyetine güvenerek, cacığa kaşık salladı.

— Oh, oh! Eline sağlık. Pamuk ellerin dert yüzü görmesin. Canım! emsalin varsa domina!

Karısı, burnundan ses çıkartarak güldü. Başını salladı ve bir genç kız çevikliğiyle odadan çıktı. Merdivenlerden inip çıkan ayak seslerinin arkasından bir tabak yoğurtlu kabak kızartmasıyla içeriye girdi. Bu tabağı geri bırakmaktaki maksadı, nazlanmak ve kocasının iltifat sözlerini işitmekten ibaretti.

— Yaşa, yaşa! Hele şöyle yanıma yaklaş.

Kadın kaçır gibi yaptı.

— Aman dur.

Barışmışlardı. Ensarinin neşesi, ikinci kadehte daha çok artmıştı.

— Eh hanım! Gelelim bizim oğlanın işine. Mektebi bitirdi işte. Eli ekmek tuttu. Biz de emeğimizin mükâfatını göreceğiz artık. Ne dersin?

— Tabii. Allaha emanet, Zekiciğim akıllı çocuktur. Öyle evlât, her anaya nasib olmaz. Güvenirim ona doğrusu. Eşe dosta karşı, evlâdım diye koltuklarını kabarıyor vallahi.

— Yüzü gözü açılmadan onu bir baş göz edelim.

Anne, derhal itiraz etti:

— A, aa! Çocuk biraz gün görsün ayol! Evlenip de başına dert mi satın alsın? Gezsin, tozsun, eğlensin.

— Fena mı hanım? Sana bir de çıtı pıtı gelin gelir.

— Gelin mi? Üstüme iyilik sağlık! En iyisi, yerin dibine girsin. İstemem. Ne yapacak mıyım gelini? Allaha şükürler, üç odalı evimiz var. Ona da yeter, bize de.. Evlâdına çiçekler gibi yataklar yaparım. Dışarıya tayin edilene kadar burada yatar. Elimle güzel yemekler pişiririm.

— Ama hanım, canı evlenmek ister. Gençliğin halinden bilmeli azıcık.

— Amann! birşeymiş sanki. Biraz dayanıversin; insan patlamaz ya!

Ensari, gözünün önüne gençliğini getirdi. Yılları birbirinin arkasından takipettirdi. İhtiyarlığını hissetti. Komşunun hizmetçisinin baldırlarını hatırladı ve içini çekti.

— Patlar, hanım patlar!

— Amann! erkek değil misiniz? Kökünüze kibrit suyu...

Anne, eve gelin almağa katiyen taraftar değildi. En makul düşünceler ileri sürülse bir bahane bulabilirdi. Baba da sırf vazifesini yapmış olmak için oğlunun evlenmesini ister görünüyordu. Hakikatte oğlunun maaşına

çullanmak niyetinde idi. «Bugüne kadar yaptığı masraflar ne içindi? O paraları bankaya koysaydı dünya kadar faiz alabilirdi. Zeki, maaşından birazını eve vermezse mahkemeye kadar gider, nafaka bağlatırdı alimallah!» Ancak evlenmeğe mani olmak bahsinde kendisi üstte kalıp karısını suçlu yerine koymağa çalışıyordu.

— Canım, koca herif bizi mi dinler yahu? Alır karıyı, çıkar işin içinden.

— A, vallahi kıyametleri kopartırım. Yakasından yapışır, sokaklarda rezileder, sürüm sürüm sürterim

Nihayet, sözü, her ikisi de menfi bir düğümle bağladılar. Ensari de,

— Vallahi doğru söylüyorsun karı, demeğe mecbur oldu, ihtivarlık deminde oğlumuzun biraz gününü görelim. Kadın ihtiyacı varsa çapkınlık etsin yahu. Vallahi doğrusu da bu! Dünya kadın dolu şimdi. Bizim zamanımızda olsaydı ne ise...

Bu akşamdan üç dört gün sonra Zeki, Dürivevi istedi. Annesiyle babası birbirine bakıştılar. Birşey sövliyecek oldular, söylivemediler. Karı - koca «Sen söyle», diye işaretleştiler. Zeki, işaretlerin farkına varmadı. Sözüne devam ediyordu:

— İşte adresi anne. Temizce pâkçe giyinirsin. Gıder Allahın emri mi ne diyorsun... işte o kaville istersin. Oldu mu?

İhtiyar kadının ağızında yuvarlanan kelime, dudaklarının arasından istemiye istemiye kaydı:

— Peki.

Zeki, ellerini öptü ve merdivenlerden sevinçle indi. Karı-koca, omuz silkerek bakıştılar. «Ne diyeyim?» dermiş gibi gözlerle konuştular. Nihayet sözü yine Ensari aldı.

— Gördün mü hanım? Ben demedim mi? Gençlik dediğim kâzan gibidir; kaynar. Kaynar be yahu! Elde değildir bu!

— Uzun lâfın kıyası... ne yapacağız şimdi?

— Ne mi yapacaksın? Hiç... Gidin kızı göreceksin.

— Fesüphanallah! Yarabbi, sen bilirsin! Demek elinin para tutmasını bekliyormuş bu oğlan. Evlâttan

hayır olur mu zaten? Besle kargayı, oysun gözünü.

Zeki, Düriye ile o gün konuştu. Annesinin, babasının muvafakat ettiğini söyledi. Düriyeye hazırlıklı olmasını ihtar etti. Annesinin sinirlendiği noktaları birer birer anlattı.

Düriye, kaynanası olacak Kevser Hanımı, bir hafta, heyecan ve halecanla bekledi. Nihayet haftanın son günü sokak kapısı çalındı. Düriye ve annesi çamaşır yamıyorlardı. Çamaşırları telâşla şuraya buraya kaldırdılar.

Kevser Hanım, kapıdan içeri girer girmez,

— Amann! aman hanım, ne sıcak ne sıcak, diye söze başladı. Evlat hatırı olmasa bu kadar yol çekilir mi? Tüvbelers olsun yarabbi! Kan ter içinde kaldım.

— Arkanıza havlu koyalım hanımefendi.

— Ana! Allah göstermesin. Doğrusu titizimdir. Kendi çamaşırimdan başka birşey kullanamam. Onları bile elceğimizle yıkarım.

Düriye ile annesi göz göze geldiler.

Kevser Hanım, merdivenleri bin nazla çıktıktan sonra kendisine gösterilen odaya doğru yürüdü. Dili, boş durmamak, birşeyler sormak ve söylemek ihtiyacıyle cırpınıyordu.

— Aman efendim, eviniz nekadar da loş! Eski evlerin hepsi böyle zahir. Doğrusu evimi hiçbir yere deşmem.

Anne, kız yine bakıştılar. Kevser, oturduğu kanape, duvardaki levha, konsolun üstündeki fanuslu lâmba için birşeyler sordu. Nihayet Düriyeyi sual yağmuruna tuttu.

— Dikiş bilir misin kızım?

Düriye, boynu asık, cevap veriyordu.

— Evet efendim.

— Çamaşır yıkar mısın?

— Evet efendim.

— Yemek?...

— Evet.

— Saz falan?...

— Keman çalarım efendim.

Kevser düşündü. «Daha ne sormalıydı acaba?» Kahve fincanını parmaklarının arasında evirdi çevirdi.

— Kahveyi siz mi çekiyorsunuz, kurukahvecilerden mi alıyorsunuz?

Düriyenin, sorguların biçimsizliği ve manasızlığından sıkılıp bir ara dışarı çıkmasından faydalanan Kevser Hanım,

— Gelelim maksada hanım, Düriyeyi biricik oğlum Zekiye Allahın emriyle Peygamberin kavliyle istemeğe geldim.

Düriyenin annesi böyle bir teklifle karşılaşacağını bildiği için soğukkanlılıkla,

— Düşünelim efem, diye cevap verdi.

— Ne zaman cevap alırız?

— Biz size malûmat veririz.

— Eh öyle ise bana allahaismarladık. Vazifem tamam oldu.

Kevser Hanım gittikten sonra annesi, Düriye ile başbaşa verdi.

— Niçin kaçtın kızım?

— Dayanamadım anne. Talihsiz kızım vesselâm. Böyle kaynana ile nasıl geçinirim ben?

— Aman yavrum, sen kaynananla geçinecek değilsin ya... Kocan iyi adam olduktan sonra kaynanan ağzını açabilir mi? Hem, misafirin yanında ağlar mı insan? İlâhî Düriye! Hâlâ çocuksun.

— Tutamadım kendimi işte. Zeki, annesinin huy-suz olduğunu söylemişti. Fakat bu kadar da tahmin edemezdim. Ona apaçık söyliyeciğim. Annesi varken ona varmam.

— Çocukluk etme, sus. Herşey yoluna girer.

.....

Buluştukları zaman Düriyenin ilk işi o günden bahsetmek oldu. Zeki, Düriyeye cevap verirken annesine de dışlerini biliyordu.

— Ben sana söylemiştim galiba.

— İyi, hoş ama, bu durum karşısında mesut olamam ben.

Zekinin gözleri açılmıştı.

— Niçin?

— Annenle bir arada oturamam.

— Ayır otururuz.

Düriye, sevinçten boğulacaktı.

— Sahi mi söylüyorsun Zeki?

— Neden olmasın?

— Meselâ bizim evde...

Düşünmeden cevap verdi:

— Olur.

İkisi de seviniyordu. Düriye, eve bu sevinçle geldi ve bir kız arkadaşından duymuş gibi annesine müjdeledi.

Zeki de eve sevinçle geldi. Daha kapıdan girer girmez, annesinin çatlak sesiyle karşılaştı.

— Gel bakalım, gel, benim kör gözlü, izansız evlâdım.

Zeki, niçin kör gözlü ve izansız telâkki edildiğini anlamıştı. Sesini çıkarmadı.

— Ben de oğlum akıllıdır diye kaz gibi böbürlenir dururdum. Elin şıfıntılarına, mahalle karılarına gönül kaptırmış toy Zekim!

«Zekim!» derken sesi incelmışti. İkinci heceyi lüzumundan bir kaç kere fazla uzattı. Ellerini diz kapakları üzerinde şaplattı.

— Kız mı bulunmaz sana ayol? Elini sallasan ellisi, belini sallasan benlisi. Hem vallahi, billâhi, sen böyle aptal değildin canım. Nasıl kandırdılar seni? Ama kızın da, anasının da gözleri velfecri okuyor. Onlarda o göz varken kaşerlenmiş yetmişlik sakallıları bile kandırır onlar...

Zeki, duymamazlıktan geliyordu. Ağzına mütemadiyen mama tıklan çocuğa benzemişti. Dışarı verecekti; fakat saygısızlık olmasın diye yutkunuyordu. O sustukça annesi gürlledi. Ellerini sık sık dizleri üstünde, sağ elinin tersini sol avucu içinde şaplattı. Parmaklarını birleştirip tırnaklarını şakağından çenesine doğru, kaşır gibi, indirdi. Entarisinin yakasını çekerek, «Tüh tüh, büyük sözüme tövbe!» diyerek tükürük savurdu.

Zeki, annesinin sözlerini, hava cereyanlarına benzetiyordu. Esip savuracak ve söyleyecek sözü kalmayınca susacaktı. Öyle de oldu. Annesi mülâyimleşti.

— Söylesene yavrum. Sen de birşey söylesene.

— Ne söyleyeyim anne?

— Ne söyleyeyimi var mı? Üstüme iyilik sağlık! Dilin yok mu? Çenenin de mi bağladılar yoksa? Yaparlar o hınzırlar!

Çatlak ses, pesten tize doğru yükseliyordu.

— Anne! yavaş söylersen konuşalım.

— A, aa! Tövbeler olsun. Hızlı mı konuşuyorum ayol?

— Bak dinle. Sen ne dersen de, ben bu kızı alacağım.

— A yavrum! sana kim alma diyor? Ama acelen ne? Sana daha iyi, daha güzel bir kızcağız bulayım. Böyle çirroz olmasın. Olmaz mı yavrum? Eşin, dostun yanında biz de biraz iftihar edelim aslanım!

— Anne! ne dersen de, ben yapacağım işi bilirim. Kararım karar.

Annesi, oğlunun kararındaki katiyeti anladı ve ümitsiz bir halde,

— Canın çıksın, patla, sürüm sürüm sürün... gibi bir çok intizarlarla sözlerine son verdi.

Akşam, babası da elinden geldiği kadar gayret gösterdi. O, hep, karısını ileri sürüyordu:

— Görüyorsun ki razı değil. İhtiyar yaşında beddua-sını alma. Gel vazgeç. Annendir. Bir duası bin cennetin kapısını açar. Seni eliyle evlendirsın.

Zekinin cevabı, sadece, «Onu alacağım» dan ibaretti. Uzun münakaşalardan sonra, kız tarafı muvafakat ederse onbeş gün sonra nişan yapmağa karar verdiler.

Zeki, artık, Düriyenin evine gidebiliyordu. Nişan ve evlenme bahsi üzerinde anne ve babasından ziyade Düriyenin annesiyle serbestçe konuşabiliyordu. Düriyenin annesi, durumdan pek de memnun görünmüyordu. Evlenmeğe razı olduklarını bildirmeğe gittiği gün, Kevser Hanım onu, gayret bed bir çehreyle karşılamıştı.

Kevser, Zeki'yi fena göstermek ve işe engel olmak için hatırına ne geldiyse hepsini söylemişti. Düriyenin annesi, Zekilerden meyus dönmüş ve kızına hakikati bütün çıplaklığıyla anlatmıştı. Genç kız, çok müteessir olmuştu. Samimiyetle, Zeki'yi ikaza çalıştı. Delikanlı, sadece, «Ehemmiyet verilmemesini» tavsiye ediyordu.

Nişan merasimi Düriyelerin evinde yapıldı. Zekinin ve Düriyenin arkadaşları gelmişlerdi. Eski ahşap evin kaldırılmayacağı kadar davetli kalabalığı içerisinde Kevser Hanımla kocası eksikti. Onlar, herşeye rağmen nişan gününe kadar razı olmamışlar ve bu yüzden merasimin kendi evlerinde yapılmasını bile istememişlerdi. Merasim, neşeyle kaynadı. Zekinin ailesini görmeyince dedikoduya başlayanlar bile bunu unutup kendilerini eğlenceye kapıldılar. Danslar ettiler, oyunlar oynadılar.

Ertesi günü evine dönen Zeki, dargınlığı katılmış ve adeta düşmanlık haline gelmiş buldu. Annesinin, babasının ellerini zorla öpebildi. Annesiyle konuşmak istedi; cevap alamadı. Babasına sualler sordu; mukabele göremedi. Biraz sustu. Dolabından bir kitabı çıkardı; okudu. Tekrar bir fırsat buldu; söz attı. Sessizlik sinirlerine dokunuyordu. Kendi sevdiği ve istediği bir kız almak kabahat miydi? İçin için kızıyordu. Bir iki defa, kalkıp gitmeği düşündü. Bu hareket tarzı kötü olacağından vazgeçti. Tekrar annesine sokuldu.

— Anne! Oğlunun böyle iyi bir gününden sevinmiyor musun?

—

— Anne! Sana söylüyorum.

Babasına aynı suretle hitapetti. Yine cevap alamadı. Hiddeti büsbütün taşmıştı.

— Konuşmuyor musunuz yoksa benimle?

Cevap veren olmadı.

Ceketini çividen aldı ve giydi. Birşey söylemeden merdivenleri indi.

Sokak kapısının hiddet ve şiddetle kapandığını duyan Kevser Hanım;

— Boyun teneşire uzansın, diye haykırdı.

Zeki, ancak sokağa çıktıktan sonra ne yapacağını düşündü. Gidecek başka yeri yoktu. Düriyelerin evine doğruldu. Düriyeyle annesini alarak Defterdardan bir sandalla bindiler.

Tatil günüydü. Sandalları Fesane fabrikası sahillerinden süzülmeğe başladı. Sandalcı nereye gideceklerini soruyordu.

— Kâğıthaneye.

Düriye itiraz etti:

— Bahariyeye doğru gidelim.

Zeki, nişanlısının bu arzusunundaki manayı anlamıştı. Gülümsedi. Sandalcıya o tarafa doğru gitmesini söyledi.

Bu sefer anneleri itiraz ediyordu.

— Deli mi oldunuz çocuklar? Bu تنها yerlerde ne yapacağız? Şöyle Kâğıthaneye doğru gideydik.

Düriye atıldı.

— Yine gideriz anne, bir dolaşalım da...

Genç kız, hatıralarının verdiği sarhoşlukla ikide bir Zekinin yüzüne bakıyordu. Çocuk gibi, ellerini sandalın kenarından sarkıtarak suya daldırılmıştı. Kulaklarını, su da yürüyen ellerini çıkardığı, gargaraya benzer, sese vermişti.

Zeki üzüntüsünü belli etmemek istiyordu.

Sandal Bahariye sahillerinde dolaşa dolaşa Kâğıthaneye doğru yol aldı. Gittikçe daralan denizde kayıklar kaynaşıyordu. Her taraf neşe içindeydi. İlerdeki sandallardan ut, klânet sesleri geliyordu. Kahkaha dolu geniş, büyük bir kayık, gitmek için zorlanıyordu. Başları sazdan külâhlı bir çifti götüren bir sandal yanlarından kayarak geçti. Düriyenin bakışları Zekininkine takıldı. İkisi de yanlarından geçen bu çifti görünce kendi saadetlerini düşünmüştüler. Gülümsediler.

Düriyenin annesi, eski Kâğıthane âlemlerinden, ferceli kadınlardan, bıyık büken delikanlılardan, sultan arabalarından, hıdrellezlerden anlatıp duruyordu.

Etraftan gelen sesler, annesinin anlattıklarına; annesinin anlattıkları küreklerin suda çıkardığı seslere karışıyordu. Düriye, bunların hiç birini doğru dürüst anlıya-

mıyordu. İçinde üzüntüsüz, lekesiz bir sevinç vardı. Bağırmak, sandallarda geçenler gibi şarkı söylemek, gülmek, daha çok gülmek istiyordu.

Döndükleri zaman karanlık iyice bastırmıştı. Serviler, kara bir yığın halinde birleşmiş, Eyüp sırtlarını karanlık göğe doğru bir kat daha yükseltmişti. Sahillerden düşen ışıklar, denizin derinliklerine dalmak için kıvrımlar yapıyordu. Sağdaki, soldaki iskelelerin yeşil, kırmızı lâmbaları suyun karşılıklı kenarlarında oyalar işlemişti.

İstanbul ta öbür ucuna kadar, yıldızlı bir göğü andırıyordu. İki tarafta uzanan sarı başlı birer çivi gibi çivilenmiş ışıklar, denizden yükselen dumanların arkasında titreyordu. Bir vapurun projektöründen kaçıp kurtulan ziya yağmuru; minarelerin, kubbelerin kenarları makasla kesilmiş gibi düz ve alaca karanlık göğe yapışmış gölgelelerini yalayıp geçti. Sönük ve ateş böceklerini andıran bir ziya, zaman zaman, onlara doğru, geliyordu. Bu ışığın, yaklaştıkça, bir sandal feneri olduğu farkediliyordu. Sandal, küreklerinden çıkan muttarit ve boğuntulu bir sesle yanlarından süratle kayıp geçiyor ve arkasından hafif bir sırıltıyı beraber sürüyordu.

Düriye, eve gelir gelmez şarkı söylemeğe başladı. Vücudünü, odanın her köşesini neşe ve saadet doldurmuştu. Annesi, onun bu çocukluğunu göz ucuyla takibediyor, seviniyordu.

Düriye, yazı yazmak ihtiyacını hissetmişti. Eline geçirdiği kâğıdın bir yüzünü «Mesudum, mesudum, seviyorum onu. Seviyorum onu. Seviyorum onu.» kelimeleleriyle doldurdu. Sonra kâğıdın arkasını çevirdi. Yazdığını görmüyordu. Kalem, kendi kendine işliyordu. Belki otuz defa «Zeki, Zeki» yazdı. Evlerinin bir penceresinden denizin yama kadar bir yeri görünüyordu. Camı açtı. Başını dışarı uzattı. Bahçedeki ağacın yapraksız bir köşesinden bu avuç içi kadar suda titreyen ışıkları seyretti. Sanki, Haliç, onların geçeceğini bildiği için donanma yapmıştı. Nelerden sonra yatağına uzandı. Sevgi ve saadetle koyun koyuna uyudu.

Zeki, eve gittiği zaman annesi de babası da uyumuştular. Elinde bir yuvarlak tutan el şeklindeki demir tokmağı

fasılayla birkaç defa çaldı. Tokmağın bir parmağındaki yüzüğü parmağıyla okşadı. Islık çaldı. Kapının eşiğine iskarpinlerinin ucuyla vurarak oynadı. Aklına geldikçe tokmağı tekrar kaldırdı.

Çok sonra bir uyanan oldu. Merdivenlerden inen ayak sesleri kapıya bir türlü yaklaşmıyor, bir basamaktan ötekine iniş saniyelerce sürüyordu. Ayak sesleri taşlığa indikçe annesinin mırıltılarını duydu.

— Boyun bosun devrilsin. Evlât doğuracağıma taş doğuraydım. Doğur; başına belâyı satın al.

Ne Zeki, ne de annesi bir şey söylemedi. Delikanlı, odasına çıktı. Elbisesini dalgın dalgın çıkardı. Annesi, dışarıda sıkı adımlarla yürüyor, söyleniyordu. Neler söylediğini dinlemek bile istemiyordu. Zaten herşeyi biliyordu. Nikâhta daha büyük müşkülât çıkacağına şüphe yoktu. Sevddiği kızla bir an evel evlenmeği de, şiddetle istiyordu.

Anne ve babasının yüzlerini güldüremiyen Zeki, evi, yavaş yavaş ihmale başlamıştı. Bir çok gecelerini Defterdarda geçiriyordu.

Anne ve baba oğullarını büsbütün kaybetmek tehlikesini sezmışlerdi. Zeki, aldığı elli kûsur lira aylıktan on beş ve sırası gelince yirmi lirasını babasının eline sayıyordu. Annesine aldığı robluk ve terlik gibi şeyler bu hesap haricindeydi. Anne ve baba Zekiye güler yüz gösterirlerse daha ziyade para koparabileceklerine kanaat getirmişlerdi. Bir akşam, uzun münakaşalardan sonra, kararlarını verdiler; Zekinin Düriyeyle evlenmesine mani olmayacaklardı.

Zeki, bu geceyi tekibeden birinci geceyi nöbette, ikinci geceyi Düriyelerde geçirdi ve üçüncü gün evine uğradı. Bu iki gün, annesinin bol bol düşünmesine ve plânlar hazırlamasına fırsat verdi.

Delikanlı, daha tokmağa el atarken kapı açıldı. Annesi karşısındaydı.

— Aman evlâdım! anneciğinin gözlerini yolda bırak-tın. Meraktan ölecektim.

İhtiyar kadın, durmadan ve tatlı tatlı söylemek istiyordu.

— Sana elcağızımla güzel bir baklava açtım. Ağzına lâyık. Dilinin üstüne kor komaz erir.

Sedire oturan Zekinin arkasına avuç içi kadar parçaların birleşmesiyle yapılmış kırpıntı dolu bir yastık koydu.

— Belin ağrımaz evlâdım.

Kapıya doğru bir adım attıktan sonra döndü.

— Terli değil misin? Camı kapatayım mı? Yorgunluk kahvesi içersin; değil mi?

Zeki, annesinin yumuşamasındaki inceliği anlamıştı. Bukadar yatışan kadını daha ziyade alevlendirmemek için o da yumuşadı.

Biraz oturduktan sonra arkadaşlarını görmek için iki saat kadar izin istedi. Annesi merdiven başına kadar geldi.

— Çabuk gel evlâdım. Gözlerimiz yolda kalmasın.

Kahveden dönen Ensari efendi karısının türlü türlü iltifatlarıyla karşılandı.

— Zekinin gönlünü bir aldım ki... sorma.

Ensari efendi de memnundu. Evlâtlariyle iyi geçinmek mecburiyetinde olduklarını şu son günler onlara pek iyi anlatmıştı.

Aile geçimsizliklerinin en başında, ihtiyar ve genç fertlerin aynı çatı altında yaşamaları gelir. Ana ve baba, ihtiyarlığını düşünüp, genç yaşta ona göre hazırlanmadığı için yaş ilerledikçe evlâtlarının eline bakıyor; ona ayrı bir ev açtırmıyor. Tatlı günler geçirmek isteyen gençler ise sinirleri bozulmuş, yaşı ilerlemesi dolayısıyla yaşamaz oldukları bazı zevkleri gençlere çok gören ihtiyarların esiri oluyorlar. Aile yuvalarına saadet sokabilmek için evlenen gençlere yeni ev kapıları açılmalıdır.

Ensari efendinin avucu kaşınıyordu. Sanki, oğlunun bundan sonraki kazancına şimdiden ortak olmuştı. Gecelik entarisini giyindi; kuşağını bağladı. Büyük saati cebine yerleştirdi. Takkesini giyerek konsola doğru yürüdü. Keyifli olduğu zamanlar kullandığı Hacıbektaş taşından

başlı ağızlığı aldı. Penceresinin önüne kuruldu. Komşuları hizmetçinin çeşmeye geçme saati idi.

Biraz sonra takunya sesleri işitildi. Bağdaş duran dizlerini değiştirdi, boğazını temizledi, bıyıklarını parmaklarıyla taradı. Kızın baldırları, bugün, hergünkünden ziyade kanlıydı. Herhalde çamaşır, kilim falan gibi birşey yıkarırmıştı. Üzerinde yumrular peyda olmuş, küçüğüyle büyüğü arasında nisbet bulunmıyan parmakları takunya kayışları arasından taşmıştı. Belindeki kuşağa doğru sarkan göğsü sallanırken Ensari efendinin göğsü içinde mahiyetini anlamadığı bir hareket belirdi. Dizlerini tekrar değiştirdi. «Kadın dediğin böyle olmalı. Karım gibi kupkuru nesne ne işe yarar. Aptal oğlum da böyle çiroz bir şey alıyormuş. İnsan kadına bakınca gözleri doymalı yahuh!»

Başını pencereden uzatarak kızı bir müddet daha takibetti. Dönene kadar dizlerini değiştirdi, başını kaşdı, sigarasını tazeledi. Dönüşünde kalçasına doya doya bakmağı düşündü.

Takunya sesleri, sokak taşları üzerinde takırdarken tekrar heyecanlandı. Taşdığı ağırlıkla daha sıkı yürümek mecburiyetinde olan kız kalçasını oynata oynata geçti. Ensari efendi, az kaldı, cigara ateşiyle sedirin kırmızı örtüsünü yakacaktı. Rakısını keyifle içti. Oğluyla, aralarında birşey geçmemiş gibi tatlı tatlı konuştu.

Düriye, Zekinin ailesiyle barışmış olmasına sevinmişti. Nikâhları nişanda olduğu gibi, tatsızlıklar arasında kıyılmıyacaktı. Tahmini gibi de çıktı. İki aile elbirliği ederek güzel bir düğün yaptılar.

Düriye mesuttu. Zaten hayatın pek parlak taraflarını bilmiyordu. Şöyle, böyle geçinmişler, babası öldükten sonra bağlanan az miktardaki maaşla yaşamağa alışmışlardı. Zekinin aldığı elli kûsur lira aylığı az görmüyordu. Fakat, kocası, bundan onbeş lirasını kendi evine verince ellerine kalan parayla da birşey yapamıyorlardı. Düğünde borçlanmışdı. Kocasının sigarasına, işine gidip gelme masrafına, bir hayli para gidiyordu.

Zeki de bu halden memnun görünmüyordu. Hele

baba evine gidip bir takım nasihatler aldıktan sonra fikirleri büsbütün bulanıyor, vereceği kararda tereddüde düşüyordu.

Annesi:

— A iki gözümün nuru, diyordu, haklısın. Haklısın ama gelgelelim bukadar zaman seni yetiştirip büyüten babana tekme vuramazsın ya! Hoş, gönül rızasile vermezsen mahkeme kapısında cayır cayır alır. Amma, beş kuruş, amma beş para... Şeriatın kestiği parmak acımaz.

Zeki, onbeş lirayı, on liraya indirmek istediği gün kıyametler koptu. Bilâkis, anne ve babanın gizli maksatları, oğullarıyla gelinlerini eve almaktı. O zaman ev masraflarını onlar yapacaklardı ve şundan bundan vurarak fazla para temin etmiş olacaklardı. Baba, oğlunun parasından almakta olduğu on beş lirayı az görüyordu.

Zekinin çocukluktanberi aldığı terbiye, onu, anasına babasına isyandan menediyordu. Maddî düşünmek gayretlerine rağmen ağır söz söyleyince ebeveyninin intizarıyla başına bir felâket geleceğini vehmediyordu. Onun içindir ki anası ve babası ne söylerse tahammül ediyor; ses çıkarmıyordu. Bundan zarar eden Düriye oluyordu. Anneden, babadan hınç alamıyan Zeki, genç kadını eziyordu. Evleneli çok olmamıştı. Birbiriyle tatlı geçinen sevgililer, sanki onlar değildiler. Şimdiye kadar kendilerini beğendirmek için ikisi de kötü huylarını saklamıştı. Şimdi, bu huylar, zamanı ve zemini geldikçe birer birer sırtıyordu. Düriye çocukluğundanberi duyduğu bir söz zaman zaman tahlil ediyordu: «Sevişerek evlenenlerin ilerisi gelmez.» Hakikaten şimdi anlıyordu ki aşk, ona hakikati göstermemişti. Fikrin gözü hep tatlı tarafları görmüştü.

— Düriye! annemi bir türlü kandıramadım. «Kızım değil mi? Kalksın gelsin bizim evde otursun. Bir tencere kaynarsa yarı yarıya tasarruf olur. Elli liraya babanın tekaüt maaşı eklenirse hem geçiniriz, hem de borçları öderiz.» diyor.

— Ya annem?

— Onu da istiyor. «Ne olacak diyor. İkimiz de gün görmüş kadınız. Başbaşa verir, tatlı tatlı geçiniz.»

Düriyenin annesi bu teklifi şiddetle reddediyordu. «Bir lokma ekmek yiyecekti. Bundan sonra ne süs isterdi ne giyecek. Eskileri bozar giyerdi. Ev kendilerininindi. Kızı giderse kocasından kalan yetim maaşı onu bol bol geçindirirdi.» Kızının saadetine engel olmak istemediği için kocasına beraber öteki eve gitmesine müsaade ediyordu.

Zekiye hâlâ pek çok seven Düriye, annesinden yüz bulunca sevindi. Zekâsına ve idare etmeği bilmesine de güveniyordu. İhtiyarların huyuna suyuna gidince onlarla nasıl olsa iyi geçinebileceği kanaatini taşımağa başladı. Kaynanasının yapmacık dillerine de aldanmıştı. Kevser hanım, son günlerde melekler gibi hareket ediyordu. Genç kadın, nişandan evvelki kaynana ile şimdiki arasındaki farkı tahlil ederken Zekinin beceriksizliği yüzünden kendisinin Kevser hanıma iyi tanıttırılmamış olmasına hüküm veriyordu.

Hafta arasında ziyarete gelen gelinlerini bir türlü bırakmıyorlardı. Sırası oluyordu ki, Düriye, haftanın iki üç gecesini kaynanasının evinde geçiriyordu. Kaynana, gelinini evde alıkoymak için her fırsattan istifade ediyordu. Gelini bir iş görse;

— Elini sevsinler. O pamuk gibi eller dert yüzü görmesin. Analar doğurunca böylesini doğurmalı. Evlâdının kalbi temizmiş; doğrusu helâl süt emmiş kıza rasladı, diye iltifat ediyor ve sözünü, «Ah, hep bir çatı altında olsak ne iyi günler geçirirdik» gibi cümlelerle bitiriyordu.

Kaynananın, Düriyeyi eve istemesindeki sebeplerden biri de komşulardı. Yakın, uzak komşular ağızlarını hayret dolu bir «A...» ile açtıktan sonra;

— İlâyi hanım! diyorlardı bu kadar senedir yetiştir, büyüt, ondan sonra kız evine esir, köle gönder. Buna tahammül edilmez doğrusu. İnsan, evlâdının mürüvvetini görmeli. Eli para görür görmez dayanamadı evlendi diyelim; bu kadar yeter. Kazandıklarını da o cadı kadının kör boğazına dökecek değil ya. Ben olsam tahammül edemem doğrusu.

Kaynana bu sözleri dinledikçe inanmıştı. Oğlunun ne kazandığını, kazandığıyle ne işler görebileceğini muhakeme edemiyordu. Komşularının telkiniyle, Zekiyi çuvala altınları boş bir kuyuya boşaltan deliye benzetiyor ve dünürünü doymak bilmeyen dev gibi tahayyül ediyordu.

Komşular «İlâhi hanım» dedikçe bu hastalık müzminleşmişti. Tencerede soğan kavururken, musluğa su çıkarırken taşlığı yıkarken, gece yatağa girip Ayetülkürsî okurken, velhasıl akla gelmiyecek yerlerde bunu düşündü. Oğluna açamıyordu. Zekinin asabı olduğunu biliyordu. Zekasını günlerce yordu ve neticede gelinini kandırmaktan başka çare olmadığını anladı.

«Aman kızım taşlara basma sancılanırsın. Soğanı sen doğrama, ellerin bozulur. Bulaşık yıkamak pamuk ellerine yakışmaz» diyen kaynana avlıyacağı celyâna çukur kazıp üzerini yeşil otlarla örten avcıya benziyordu.

Gelin, Ensari efendiye ilk günleri kara kuru bir kadın görünmüştü. Fakat bir akşam «demlenirken» gelininden keman çalmasını isteyince herşey değişti. «Kâfir kız nereden bulmuştu o şarkıyı? Sanki içini okumuştı. Delikanlılığında komşuları Safinazla ne fındıklar kırmıştı. Kadın bu şarkıyı söylerken kulağını duvara yapıştırır dinlerdi. Sonraları işi azdırmışlardı. Annesinin evde olmadığı zamanlar tahta perde aralığından usulcacık öte tarafa kayardı. Kadın, ihtiyar kocasından kopardığı paralarla aldığı hediyeleri onun ceplerine, doldururdu. Safinaz da kadındı ha! Billûr gibi bir göğüs, inci gibi dişler...»

Ensari efendinin nefesi daralmıştı.

— Of, of, diye iniledi.

Konsolun üzerindeki bardağın iğne işi kapağındaki boncuklar arasına giren tozları üfliyen karısının homurdanışa benzer sesi duyuldu.

— Canın çıksın! Yine eski demleri hatırladı.

— Ah, gençlik ah!

— Aman! Sanki gençliğinde ahım şahım bir şeymiş de...

Ensari efendi cevap vermedi. Gözlerinin önünde hizmetçileri Ayşenin hayali canlanmıştı. Ayvansarayda bir arabacıdan dul kalan Ayşe, hizmet görmek üzere eve gel-

diği günden sonra iyi günler yaşamıştı. Arada bir fırsat buldukça sandık odasına, yukardaki odaya kaçarlardı, baş-baş verirdiler. Hele o mutbak arası âlemleri... Ayşe kurnazdı. Bu şarkıyı Ensarinin çok sevdiğini anlayınca hemen öğrenivermişti. Ensariyi heyecanlandırmak, mutbak arasına, kilere indirmek için bunu okuyuverirdi.

— Şeker kızım! hani bir de Civan Ağanın kürdiliden «El erdirmek visali yare pek güç» şarkısı vardı. Biliyor-musun onu?

Ensari efendinin göğsü içinde, sokakta sürünen takunye seslerinin ihtizazı vardı.

— Bilirim efendim.

— Ne? Ayol bu ne zamanın şarkısı?

— Öğrenmiştim efendim.

— E vallahi sen harika bir kızsın! Bunları bilenler kalmadı ki yahu!

Düriye kemanda küçük bir gösteriş yaptıktan sonra şarkıya başladı ve böylece kayınbabasının hoşuna gitmenin ilk adımlarını atmış oldu.

Ensari, her zamankinden fazla içti. Karısı mani olmak istediye de beceremedi. Gençliğini, en ince noktalarına kadar hatırlamıştı. Bütün ihtiyarlar gibi gözleri olgun, dolgun bir kadından ziyade körpe bir kadın görmek ihtiyacındaydı. Bakışları istemiye, istemiye gelinine kayıyordu. Önce göğüslerinin hatlarında bir fevkalâdelik buldu. Bu göğüs, gelinine benzer zayıflıktaki kadınların göğsünden farklıydı. Sonra, su getirmek üzere ayağa kalkan Düriyenin kalçalarını, oturuşlarını tetkik etti; beğendi. Kendinden utandı; başını eğdi. Fakat, içindeki kurt, damarlarını gıdıklıyor; tekrar bakmaktan nefsimi alıkoyamıyordu.

Baba ve anne, gelin ve oğullarını eve almak hususundaki düşüncelerine kuvvet verdiler. Para gibi dayanılmaz sebebe kayınbabanın zevk dekorlarına verilecek güzellik, kaynananın komşularından aldığı ilham inzımam ediyordu.

Ensari, gelininden hergün yeni bir şarkı duyuyor, vücudünden bir yerini beğeniyordu. Karısı, ahpaplarının «Hani daha taşınmadılar» suallerine «bu hafta» diye ce-

vap veriyordu. Bu haftalar bir türlü bitmedikçe, alaylı, cinaslı sözlerle ter döküyordu.

Vesileler çoğaldı. Evin vergisi, çöp parası, Zekiden istendi. Delikanlı itiraz edince:

— Ev kimin yahu, diye cevap aldı, biz ölünce sana kalacak.

Zeki, şunu verdi, bunu ödedi. Fakat kendi borçlarını bir türlü veremedi. Bazı ahpaplarından, anasının, babasının şikâyetlerini duydu: Gûya eve bakmıyordu. Anayı, babayı terketmişti. Yüzüne karşı hain, arkasından vicdansız dediler. Bunları duyunca delikanlı, karısına çattı. Kavgalara Düriyenin anası da karıştı. Eve dirliksizlik girdi. Nihayet, Zeki, evlenmeden evel verdiği vaade rağmen Düriyeye, baba evine taşınma teklifinde bulundu.

Düriye aldığı terbiye itibariyle itaatkâr bir kadındı. Halâktu. Bunların hepsinin üstünde kocasına olan derin bağlılığı, sarsılmaz aşkı vardı. Muvafakat etti ve taşındılar.

Yeni hayat, tatlılığını birkaç gün muhafaza ettikten sonra birdenbire değişiverdi. Kaynanası eteğini beline sokup mutfaktan bağıracağı zaman genç kadının yüreği hopluyordu.

— Allah, Allah! Eve hanımefendi getirmedik ya; gelin aldık. Bu ihtiyar halimle bulaşıkları da ben yıkayacak değilim. Elâlemin de gelini var, kızı var.

Sözüne kuvvet vermek, söylediklerinin yalan olmadığını göstermek için,

— Ay, of, anam belim! Kör olası romatizmam da nereden geldi buldu beni diye iniliyordu.

Düriyeyi asıl sıkan cihet, komşuların yanında ve yüzüne karşı kendisinin kötülenmiş olmasıydı. Cevap vermiyordu. Onun bu sükûtu ihtiyar kadını büsbütün kudurtuyordu. Düriye dışarı çıkınca;

— İlâhi hanımcığım, diye şikâyetle başladılar. Keşke gelmeselerdi, rahatım huzurum kaçtı. Ay! nerede o iyi günlerim? A, vallâhi evde melâike kalmadı. Pislik, pis-

lik... Her saat aynanın önünde. Tövbeler tövbesi yarabbi! Süründükçe apukarya maskarasına dönüyor ayol. Çorabı sökülse dikemez. Aman söyletmeyin beni; her perişanlığı gözönünde. Nerede ise kocamın ayaklarına takılacak billâhi. Bakarsın; görünüşte melek, ağızsız, sessiz. Hele bir zayıf damarını bulsun... kahveci Sadığın fonografı gibi dır dır da dır dır... O evlâdım olasıca kör, ağı yutmuş bülbüle döndü. Be mübarek çocuk; karındır ağzını aç da iki söz sarfet. Değil mi kardeşim? Ne gezer.

Muhatabı komşular da birer birer kendi gelinlerinden şikâyeteye başlayınca birbirinden daha perişan, daha acınacak vaziyette olduklarını göstermek için yalana yalan ekliyerek anlatıyorlardı.

Zeki, annesinden duyduklarını ilk günlerde hazmediyor, karısına birşey açmıyordu. Genç kadın, kocasına ufak bir sızıltıda bulunmadığı, annesinin de huyunu bildiği için sükûtu daha faydalı buluyordu. Fakat gün geldi, Düriye kaynanasının hareketlerine tahammül edemez oldu. Kemanda birşey geçmek istediği zaman; «Sırası mı bunun şimdi? Hazırlan hazırlan da Ensarinin karşısında fingerde...» diye azar işitti. Bir kitabı okuyacak olsa, «Evin içerisine uğursuzluk sindirdi bu romanlar» diye avaz avaz haykırıyordu. İpekli kumaştan roboların ifade ettiği mana: «Kalçayı, göğüsü elâleme göstermek için belirtmekti» Kahkaha atmak, «Komşudaki delikanlıya parola vermekti».

Düğün borçlarını ödiyemiyorlardı. Ev işlerini gören Ensari efendi, hergün yeni bir masraf gösteriyor, paranın yetmediğinden şikâyet ediyordu. Fakat eline geçen buruşmamış, kirlenmemiş liraları cüzdanının gizli tarafına yerleştirmekten geri kalmıyordu.

Düriye, ancak, son günlerde şikâyetlerde bulunmağa başlamıştı. Aldığı ilk cevaplar, «İdare et» den ibaretti. Günün birinde «Bu işin idare edilir gibi olmadığını» söyledi. Hiddetlenen Zeki, annesine çatı. Tam tabiriyle kaynana gelin kavgası o günden sonra başladı. Evin içinde bağrışmalar, sık sık bayılmalar oldu. Ağrıyan başa ıslak bezler, limonlar, kuru kahveler kondu. Zeki kâh anasına, kâh karısına dargın duruyordu.

Düriye, komşularından duyduğu zaman öğrendiği şeyleri yapıyordu. Bir çok geceler bahaneler bularak, annesine gidiyor, orada kalıyordu. Annesi, hakikaten gün görmüş bir kadındı. Dizinin dibine aldığı kızına yine kocasının evini tavsiye ediyor,

— Kaderin, diyordu, tahammül edeceksin. İhtiyarların bir ayağı çukurdadır. Daha gençsiniz. Tatlı günler göreceksin. Başbaşa, çoluk çocuk arasında hepsini unutursunuz. Ne yapalım, iyi bir aileye düşmedik. Baban rahmetlik hep tekrarlardı. «Ailenin zenginini, fakirini değil, ruhî asalet sahibini seçiniz» diye... Anlattıklarına bakıyorum da, affedersin amma, sütü bozuk bir aile yuvasına girdiğine hükmediyorum. Annen kiskanıyor zannetme. Böyle bir aile içinde büyüyen evlâda, yani kocana güven olmaz. Her fenalığı yapıverir. Tetik ol, dikkat et... Kocanı darıltma. Onu yavaş yavaş kendi bilgilerine ısındır. Akıllı başında erkektir. Görür, anlarsa noksan taraflarını tamamlar.

Düriye, kocasını kötüliyen bu sözleri dinlerken kıızıyordu. Fakat kocasının huyunun bir yandan anasının, bir yandan da babasının huyuna benzediğine dikkat ediyordu. Demek çocuklar, evlerinde aldıkları terbiyenin insanı oluyorlardı.

Genç kadın, annesinin sözünü dinliyordu. Fedakârlıklar yaparak tahammül ediyor, Zekinin fena huylarını ıslah için elinden gelen gayreti gösteriyordu.

Zekinin anası fenalıklarına hız vermişti. Talebe iken oğluyla münasebeti olduğunu bildiği Nerimanı davet edip, evde esen havayı birdenbire değiştirmişti.

Neriman, yakın akrabalarından birinin kızıydı. Annesi genç yaşta ölen bu kız, serbest ve biraz da terbiyesizce büyümüştü. Sokak aralarında gezmesi ahlâkı üzerinde fena tesirler bırakmış, açılmıştı. Hatta bir rivayete göre genç bir kaptandan gebe kalmıştı. Güzel değildi. Tombulca, kısa boylu, sarı saçlı, mavi gözlü bir kız, yahut bir kadındı.

Kevser hanım, Nerimanın Zeki ile münasebetini duyunca onu eve almayacak kadar ileri gitmişti. Bir kaç sene evel bir gün sokaktan dönmüş, iskarpinlerini taşlıkta bırakarak yukarı çıkmıştı. Terliksiz ayakları ses çıkarmadığı için farkına varamıyan gençleri misafir odası sediri üzerinde yanyana görmüştü. Bir çılgık koparmış, odadan çıkmış, kapı dibinde düşüp fenalıklar geçirmeye başlamıştı. O gün koğulan Neriman, bir daha bu evin eşğine ayak basmamıştı. Anne de bu yüzden Zeki ile günlerce konuşmamıştı.

Oğlunu ikide birde, üstüne kıskırtan gelininden intikam almağı düşünen ihtiyarın aklına Neriman gelince adeta sevinmişti. Nerimanların yakın komşularından birinin evine birkaç gün arka arkaya uğradı ve kızı orada bulmağa muvaffak oldu. Evvelce birşey geçmemiş gibi, eli öpülen Kevser hanım,

— Berhudar ol kızım, dedikten sonra yaşaran gözlerini sildi. Genç kızı kolları arasına aldı, bağrına bastırdı.

— Anan sağ olsaydı da boyunu, bosunu, şu güzelliğini bir görseydi. Tüh tüh, bin bir kere maşallah. O yatıkça Allah sana uzun ömürler versin. Kih demiş, burnundan düşmüşsün.

Neriman, iltifatlardan memnun görünüyordu. Demek suçu unutulmuştu.

— Niçin gelmiyorsun bize kız?

Neriman, koğulmuş olduğunu belli etmemek istedi.

— İşlerden baş kaldıramıyorum ki halacığım. Yoksa her zaman gönlümdesiniz, Zeki ağabeyim ne yapıyor?

— Ne yapacak hayırsız evlât! Nur topu gibi sen varken tuttu bir marsık aldı getirdi. Vallahi erkek olsam bu yaşımla yüzüne bakmağa tenezzül etmezdim. Aman o ne biçimsiz surat! Çinliler gibi. Allah aşkına bir gün gel de gör. Dügününe gelmedin, sana dargın amma ne ise...

Nerimanın içinde sevinç dalgaları esiyordu. Zekiden, şöyle تنها bir köşede, iki söz söyliyerek intikam alırdı. Hatıraları birdenbire canlanmıştı. Evin beyaz sedirleri gözünün önüne geldi. Zekinin vaad taşan sözleri kulaklarında çnlüyordu. «Seni alırım, evleniriz. Mesut bir yu-

varmış olur, içerisini kuşlar gibi döşeriz. Kendi kendine «Oh olsun» diyordu. «Allah öcümü aldı. Kuşlar gibi, yuvasını döşüyor ama, suratsız bir karga ile...» Sesini yükseltti;

— İlâhi halacığım! Bırak, çeksin cezasını. Önüne gelene seni alırım, sen benim gözümlün nurusun diye vadede bulunur mu? Sevdî, kokladı, oh olsun; lâyıktır.

— Deme öyle Nerimancığım. O kaşarlanmış kız girmiş bir kere beynine. Geleceksin ya; inşallah görürsün. Çocuğun ağzı var, dili yok. Nerede o bülbüller gibi şakırdıyan evlâdım. Ah, ana olacağıma taş olsaydım! Analık... Yapmadığı kalmadı da yine benzi solmasın diye gözlerinin içine bakıyorum.

Neriman, müşterisini kaçırın tüccar gibi, birşey söylemeden kaşlarını oynatıyor, dudak büküyor, eliyle, ne yapalım manasında işaretler veriyordu.

Ertesi günü, elinde mektep çantasına benziyen bir çanta ile Zekilerin kapısına dayandı. Kapının ipini çekmeği her zaman ângarya telâkki eden kaynana, takunya-larını takırdatarak mutfaktan çıktı ve kapıya koştu. Düriye ipi çekene kadar kapı açılmıştı. Neriman, ihtiyar kadının elini öperken sarmaş dolaş oldular.

— Hoş geldin yavrucuğum, Nerimancığım. Ellerim temiz değil. Berhurdar ol. Yukarı çık da şimdi gelirim.

Hata etmiş gibi sözünü değiştirdi.

— Hele biraz mutfığa gel de yüzünü göreyim. Çok göreceğim gelmişti. Gel gel.

Mutfığa doğru yürüdüler.

Düriye, merdiven başından bakıyordu. Şimdiye kadar görmediği bu kıza yapılan iltifata hayret etmişti. Neriman isimli ahpabları yoktu. Onlar, mutfığa doğru yürürken odaya geçti. Kaynanasıyla bir haftadır konuşmuyorlardı.

Tekrar dikişe oturdu. Kevser hanımın her hareketinden mana çıkaran dimağı, bir takım suallerle burgulanıyordu. Bu misafirin geleceği bekleniyordu ki kaynanası birdenbire kapıya koşmuştu. Hatta beklediğini söylemişti de... Bukadar yakın ahpabın ismi şimdiye kadar niçin

geçmemiști? Kaynanasının işleri manalı olacağına göre bunda da bir gayritabiilik vardı.

Düşüncelerinden birdenbire utandı. Eve bir misafir gelebilirdi. Bu ahpaptan evelce bahsedilmemiş de olabilir-di. Elindeki işe hız verdi. O, böyle düşünürken aşağıdan kahkahalar geliyordu. İhtiyar kadın, birkaç dakikada bir, genç kahkahaları atıyordu.

— Oh ne iyi ettin de geldin. Çatlatacağın onu bil-lâh. Gördün ya merdiven başında. Ne gudubet mahlûk yarabbi!

— Zeki kızmasın halacığım.

— A ne kızacakmış? Bayılır bile. Senin kahkahaların, tatlı sözlerin ona da neşe verir ayol! Ev, ölü evine döndü. Hem dur şuraya yazayım (Şehadet parmağını tükürükliyerek duvara sürdü.) Zekiye bu kara karının elinden almazsan yüzüme tükür. Hem vallahi hem bil-lâhi!

— Hak zaten benimdi halacığım.

— Tabii tabii! Bu dünyada bir hak zayi olmaz yav-rucuğum.

Düriye, dikiş kutusunu kaparken Neriman merdivenlerden yukarı koşuyor ve sesleniyordu.

— Hangi odada yatacağım halacığım?

Çatlak bir ses, mutfaktan cevap verdi:

— Bahçe üstündeki oda.

— Hangisi?

— Canım! senin odan işte. İncili oda, incili oda.

Neriman, küçük sofaya çıkınca Düriyeyle karşılaştı. Fena bir koku almış gibi burun kırarak ona sokuldu.

— Ben Neriman, dedi.

— Teşekkür ederim.

— Siz Zekinin hanımısınız, değil mi?

— Evet efendim.

Burnunu tekrar büzdü. Baygın bir sesle ve kırıtarak ilâve etti:

— Misafirinizim. Bol bol görüşürüz efendim.

Yatacağı odaya doğru yürüdü.

Düriye, bu ziyaretten hâlâ birşey anlamamıştı. Zekiye sormak için akşamı dar etti.

Zekinin bu akşamki karşılanması bir hadise oldu. Uç kadın kapıya koştular. Düriye, çantasını elinden almak için kocasına yürürken Neriman daha atik davrandı.

— Hoş geldin ağabeyciğim.

Zeki verecek cevap bulamıyordu. Ne yapacağını şaşırmıştı. Düriyenin eli, uzandığı gibi kalmıştı. Annesinin yüzü gülüyordu.

— Oh benim canım kızım. Bak nasıl da bilir ev hanımlığını.

Zeki, merdivenleri tek başına ve hızla çıktı. Kaynana, elini Nerimanın omuzuna koydu.

— A vallahi şaşırdım, diyordu, Zekiye çoktandır görmedin; boynuna falan atılacaksın diye korktum. Malûm ya şimdi Zeki...

Göz kırptı. Neriman gülmüştü.

Düriye, merdiveni tek başına çıktı. Yatak odasına giren Zeki, asabi tavırlarla dolaşıyordu. Karısı içeri girince:

— Nerden geldi bu baş belâsı? dedi.

— Bilmem. Annem davetetmiş.

— Edemez olaydı!

— Niçin kıızıyorsun Zeki? Tanrı misafiri. Ne olur geldiyse?

Zeki cevap vermedi. Ceketini çıkardı; koyacak yer bulamadı.

— Bıktım usandım. Tevekkeli değil; anan var mı evlenme derler.

— Ne var Zeki? Ne oluyorsun?

— Aklın ermez.

Aklının ermemesindeki sebebi iki gün sonra pek iyi anladı. Nerimana karşı ilk gece sert davranan, kaş çatan, ters cevaplar veren Zeki, ikinci gün biraz yumuşadı. Üçüncü günü senli benli oldular. Lâtifelere başladılar.

Konuşma tarzından, bu arkadaşlığın evvelce ne kadar ilerlemiş bir arkadaşlık olduğunu hissetmişti. Zeki, Düriyeyle bile bu kadar içli dışlı konuşmuyor, bu kadar lâübalî hareketlerde bulunmuyordu. Delikanlının bu ha-

linden cesaret alan Neriman büsbütün şımarıyor, büsbütün yılışıyordu. Nerimanın buraya iyi bir maksadla gelmediği ve evelce başlamış değil, pişirilmiş mahrem bir arkadaşlığa gözlerinin önünde devam edileceği kolaylıkla anlaşılıyordu.

Kevser hanımın neşesine son yoktu. Genç kızlar gibi gülüyordu. Düriye, bir kahkahadan, cinaslı bir sözden sonra ihtiyar kadınla Nerimanın işaretleştiklerini birkaç kere görmüştü. Kaçkere bakışları gelininkileriyle çarpışan ihtiyar kadının açılmış gözleri kalın camlı gözlüğünün arkasında daha ziyade irileşmiş, korkunç olmuştu.

Düriye, Nerimanla neden bu kadar senli benli olduğunu kocasına soramıyordu. Bunu sormağı hem terbiyesizlik telâkki ediyor, hem de belki yanlış anlamış olması yüzünden kocasını fenâlığa daha ziyade teşvik edeceği zannına düşüyordu. Bir aralık, kaçıp annesine gitmeğı kurdu. İzin istedi. Zeki buna mani oldu. Delikanlı, kendinden korkuyordu. Evde yarı çıplak dolaşan Nerimanın evelce birçok defa kollarına aldığı vücudünü mukavemetsiz bir zamanında, tekrar saracağından şüphesi yoktu. Kadınlara karşı ötedenberi zayıftı. Héle! Nerimanla başbaşa bulunursa ihtiyarı haricinde işler yapabilerdi! Kaç defa gözleri, genç kadının koşarken hareket eden göğüsüne takılmış, içi ürpermışti. Bu beyaz iri göğsü biraz evel görmüş gibi hatırlıyordu. Nerimanın evdeki vaziyetinden Düriyenin şüphelendiğini farketmişti. Karısının manalı bakışları olmasaydı misafir kadını belki bir köşede sıkıştırırdı.

Karısının soğuk durmasındaki sebebi anladığı halde ona nesi olduğunu soruyordu. Düriyenin cevabı, bir «hiç» den ibaretti. Zeki, karısını takdir ediyor ve daha ziyade beğeniyordu. Başka bir kadın olsaydı, bu hale katiyen tahammül edemez, kıyametler koparırdı. Seven kadının kıskanç olduğunu, hatta sevmiyen kadının bile onör meselesi yaparak kocasının başka kadınlar tarafından zaptedilmiş olmasına dayanamıyacağını biliyordu.

Aradan bir haftadan fazla geçti. Düriye, iştihasını,

zevkini kaybetmişti, zayıflamıştı. Bu hali sezen Zeki, annesine «Bir fırsat bulup Nerimanı göndermesini, bu kadar misafirliliğin yettiğini» söyledi.

Kevser hanım kahkaha attı. Arkasından bir daha güldü. Ellerini dizleri üzerinde şaplattı.

— Bak, bak, kendinden nasıl korkuyor, dedi. Sen işin olacağına bak evlâdım. Böyle çirozları karı diye alırsan gözün hep dışarda olur ya! Anne sözü dinlemez misin? Elin kızı değil ya; nasıl koğarım. Hem doğrusunu söyliyeyim; işime yarıyor. Elimi sıcaktan soğuğa sokturmuyor. A vallahi son demimde rahat etmek isterim. Böyle bir kıza ihtiyacım vardı. Gelinim olacak kokonadan ne hayır görüyorum ki. Hem...

Yutkundü. Gözlerine ve yüz çizgilerine şeytani hareketler verdi.

— Hem ne korkuyorsun ayol. Şeriatte dörde kadar müsaade var. Kadın koklamakla solmaz ya...

Zekinin hiddetlendiğini, dudaklarının titremesinden, yumruğunu sıkmasından anladı.

— Yine sen bilirsin ya, diye sözünü düğümledi.

Delikanlı, annesine yalvardıkça işi daha sapmaza sokuyordu. Evlendiğinin senesi olmadan aile bozgunlukları başlayacaktı. Zaten, Düriyenin aldığı iyi terbiye olmasaydı, aralarındaki bağ şimdiye kadar, kaç kere kopacaktı.

Günden güne üzülen karısının daha ziyade hırpalanmaması için bir gece,

— Düriye, dedi, üzülüyorsun; görüyorum. Birkaç gün için annene gidelim.

Genç kadın şiddetle itiraz etti:

— İstemiyorum.

— Önce istemiştin de...

— Fakat şimdi istemiyorum.

Düriye, kocasının teklifinden şüphelenmişti. Kendisi, annesinden olduğu zamanlar kocasının gündüzleri gelerek Nerimanla başbaşa kalacağını tahmin ediyordu.

— Olmaz.

Zeki, bu bahsi açtığına pişman olmuştu. Karısı he-

yecandan tıkanıyordu. Yüzünün rengi morarmıştı. Elleri takallüs ediyordu. Gözleri, ağlamak, istiyen gözler gibi, kararmış, incelmışti.

— Ne oluyorsun?

Kadın cevap verecek yerde göğsünü sarsarak hıçkır-
dı. Ağladı, ağladı. Daha fena dakikalar geçirdikleri halde
Düriyenin bu kadar fena olduğunu görmemişti. Hekim
gözile incelemeğe başlamıştı. «Aylık hastalık günü mü
yaklaşmıştı. Bir isteri aksesi miydi? Yoksa bağırsakları
mı iyi çalışmıyordu? Hafif bir cinnetin başlangıcı da ola-
bilirdi.» Zeki mektepte gördüğü dersleri zihninde tekrar-
lıyor, tıp âlemindeki büyük sımaların sözlerini hatırla-
mağa çalışıyordu. Arazdan maraza intikal etmek istiyor-
du. Birçok hastalık düşündü. Bunları, içinden çıkılmıya-
cak şekilde birbirine karıştırdı. Bu buhranı hiç birinin
ârazına benzetemedi. Bilgisinin noksan bir tarafı vardı:
O da, kadını ve sevgiyi anlamaması idi. Kafasını zorladı,
yordu; bu eksigi bulamadı. Birçok defa fizyolojik akseler-
le sevgi buhranlarının birlikte tezahür ettiğini henüz öğ-
renememişti.

Eyde tatsızlık devam ediyordu. Gelin, kaynana hâlâ
barışmamıştı. Neriman evin kadını gibi ileride yapılacak
işlerde de mütalea sahibi olmuştu. Zeki, karısının inledi-
ği gecedен sonra bile hareketini değiştirmemiş; Neriman-
la senli benli olmaktan vazgeçmemişti.

Ensari efendi, Zekinin yalvarmalarına müsbet ce-
vabla mukabele edemiyordu.

— Ne yapayım evlâdım. Ananı benden iyi bilirsin.
Üstüne düşölmeğe gelmez. Ağzımı açsan kıyametleri ko-
parır. Ben de farkındayım. Bu kızı, buraya, inadına ge-
tirdi. Verdiği nisbetleri anlamıyor muyum zannediyor-
sun? Biraz sabırlı olun. Gelinim de sabretsin. Bakarlar ki
aldıran yok: yorulurlar, Neriman bohçasını koltuğuna
alır, evinin yolunu tutar.

Aile arasına giren bu manasız ve faydasız gürültüler
Zekiye, gün geçtikçe, daha fena hırpalamağa başladı. Eve
geç geliyor ve yemeği yer yemez odasına çekiliyordu.

Kevser hanım, plânlarının bozulmasından müteessirdi. Nerimanı her fırsatta teşvik ediyordu. Gelini, kızdırıp evden bir uzaklaştırsalar işler yoluna girerdi.

— Patlayasica anasının evine gitsin. Babasından kalan maaşı otursunlar, yesinler. O gidince oğlum da soğur. Haydi bir muhakeme... Hatice hanımlar nasıl yaptı? Mahkeme cayır cayır ayırdı. Ondan sonra...

Neriman, Kevserin ne diyeceğini biliyordu. Ellerini dizlerinde şaplata şaplata gülüşüyorlardı. İhtiyar kadının teşviklerinden cesaret alan Neriman, Zekiye her fırsatta sokuluyor ve onu tahrik ediyordu. Delikanlının son günlerde mukavemetinin kırıldığını sezmişti. Gözleriyle beyaz sediri işaret edince Zeki, eskisi gibi, kızarmıyor, kızmıyordu.

Bütün düşüncesini bu sahada sarfeden Neriman, nihayet bir gün arzusunda muvaffak oldu. Düriye mutfaktaydı. Akşam yemeğinden evel Zeki, patiska sedirli odada oturuyordu. Bahçe üzerinde olan ve bir camı büyük incir ağacının dallarile körlenen bu odaya Zekinin annesi incili oda derdi. Neriman, içeriye hızla girdi. Birşey arıyormuş gibi etrafa bakındı.

Delikanlı, bakışlariyle genç kadının hareketlerini takibediyordu. Neriman, aradığını bulamamış gibi odanın bir ucundan öbür ucuna dolaştı. Sedir yastıklarının arkasını aradı. Zekinin arkasındaki yastığa da bakmak bahanesiyle yanına sokulunca, bir hamlede, delikanlının başını kolları arasına aldı.

Zeki önce şaşırdı. Zihni birkaç saniye içinde karma karışık oldu. Hatıraları, arzular, kadının göğsünden gelen güzel koku, buseler, yakıcı bir alev olarak vücudünü dolaştı. Dudaklarını teslim etti.

Beyaz sedir üzerinde çabalanan vücutler, kapı aralığına bakan küçük pencereden gözetlendiklerinin farkında değildiler. Düriye, Nerimanın, mutfaktan sebatsız kaybolmasından şüphelenmiş, gürültü etmeden yukarı çıkmıştı. Düriye sanki, olacağını ötedenberi beklediği bir hadise karşısındaydı. Soğukkanlılığını muhafaza ediyordu.

Yine parmaklarının ucuna basarak mutfığa indi. Lüzumu olmadığı halde raftan almak istediği tepsiyi elinden düşürdü. Tepsi, taşlıkta tangırdıyarak yuvarlandı. Bu ses, sedir üzerindeki vücutleri kendine getirdi.

Neriman, kızarmış yüzünü belli etmemek için başını eğerek mutfığa girerken Düriye dışarı çıktı. Merdivenlerden yukarı düşüne düşüne yürüdü. Ne yapması lâzımgeldiğine karar verecekti. Gidip kocasına bağırmak, ağzına geleni söylemek istiyordu. Bunun ne faydası olacaktı? Başkasının busesiyle kirlenen dudaklar ağır sözlerle temizlenecek miydi?

Ayakları, onu, yatak odasına doğru sürükledi. Eli iradesizce, sokak robuna gitti. Giyindi.

Dışardaki hareketlerden şüphelenen Zeki, odasına gelmişti. Karısını giyinmiş buldu. Düriye karyolanın baş ucundaki sandalyede, başını avuçları içerisine almış oturuyordu.

— Hanım bu ne hal?

Kadın, gözlerini ağır ağır kaldırdı. Kocasının yüzünde hâlâ biraz evelki heyecan ve halecanın izleri vardı. Ses çıkarmadı. Ayağa kalktı.

— Anneme gidiyorum. Herşeyi sana bıraktım. Bol bol gül eğlen.

Zeki birşey söyleyecek oldu. Karısının yolunu kestirmek istedi. Fakat Düriye merdivenleri süratle inmişti.

Sokak kapısının üstüne vurulması Nerimanla Kevser hanımı taşlığa doğru koşturdu. Zeki sofanın başında duruyordu. Ne olduğunu sordular; cevap alamadılar. İki kadın birbirine muzafferiyet işareti veriyordu.

Onlar mutfakta sinsi sinsi gülerken Düriye köşe başını süratle döndü. Koşa koşa yürüyordu. Vakit hayli ilerlemişti. Zeki, yatak odasına girdi. Biraz evel Düriyenin oturduğu sandalyeye oturdu. Başını avuçları içerisine aldı; düşünüyordu. Karısının arkasından gitmeli miydi?

Annesi, Düriyeyi görünce, şaşırmıştı.

— Ne oldu kızım?

— Birşey yok anneciğim. Şimdi söylerim.

Herşeye rağmen itidalini muhafaza etmek istiyordu. Annesine, olanı biteni birer birer anlatınca daha ziyade heyecanlandı. Söyliyecek söz bulamayınca:

— Ben sana söylemiştim; bu aileyi gözüm tutmadı diye. Söylediklerim çıktı işte, dedi.

Düriyenin o dakikaya kadar zaptettiği sinirleri birdenbire şahlandı. Uzun bir hıçkırık göğsünü yararak boğazına doğru geldi. Katıla katıla hıçkırdı ve yere boylu boyunca uzandı. İhtiyar kadın, toplanmış parmakları açana kadar hayli müşkülât çekti. Yüzüne sular serpti, göğsünü açtı.

Nelerden sonra kendine gelen Düriye, yarım kalan gözyaşlarını sessiz sessiz dökmeğe başladı.

Ertesi gün gelen Zekinin yanına çıkmadı. Onunla annesi konuştu. Delikanlı, karısıyla mutlaka görüşmek istiyordu. Merasim tanımyarak Düriyenin bulunduğunu tahmin ettiği odaya yürüdü.

Düriye, kocasını görünce bir köşeye doğru kaçtı.

— İstemem, diye bağıryordu, istemem, yaklaşma yanıma.

Sun'i ipek tele benziyen karı kocalık bağı çok çekiştirmeğe gelmez. Tamamen kopmasa bile üzülür ve kuvvetine göre bir kaç veya beş on ipliğin birbiri üzerine bükülmesiyle yapılan bu bağ, kalan bir kaç iplikle zorla tutunur. Bunlar, sırasıyla, kimsesizlik, çocuk; hicab; sevgi ilgileridir.

Zeki, kaynanasının evinden çıktıktan sonra düşünmeğe başladı. Aralarındaki bağ tamamen kopmuş muydu? Saatler ilerledikçe bu kadar basit bir iş için fena hükümler, kara kararlar vermenin manasız olduğunu hissetti.

Günler geçtikçe kandırıp evlendiği bir kadını kendi suçıyla böyle yüzüstü bıraktığından utandı. Mektup yazdı. Birkaç kere daha gitti. Daha birinci senede ayrılık, erkeğin idaresizliğine, zâfına işaret etti. Bu, etraftan utan-

ma hissi, hicap bağı, ona, evine dönmiyen karısını arattırıyordu. Yoksa, maddi arzularına Neriman, gizli köşelerde cevap veriyor, ütüsünü yapıyordu. Annesi yemeğini pişiriyordu. Evlenmekteki maksad da zaten bu gibi ihtiyaçların tatmini değil midir?

Düriyeyi ise sevgi ve, kimsesizlik bağları bağlıyordu. Dul kalmaktan, ölümden korkar gibi, korkuyordu. Daha ziyade perişan olmaksızın ayrılığa nihayet vermeği düşündü. Kocasının son mektuplarından birine «Neriman evden giderse dönebileceği» cevabını verdi. Zeki «Annesi müsaade etmediği için Nerimana birşey söyleyemeyeceğini, mamafih, karı kocalık hayatının tazelendiğini görürse annesinin ağzını kapayacağını ve Nerimanın süklüm püklüm evine döneceğini» bildirdi. Mektubun arkasından da kendi geldi.

Düriye, kocasının kollarına atılarak hıçkırdı. Geçen günler sinirlerini öldürmüştü. Buna susturulamıyan maddi arzular da şiddet vermişti.

Zeki, karısının alâkası karşısında kendinden büsbütün utandı. Barıştılar. İki vücudün yanyana gelmesi, olanları unutturmuştu. Fakat, fenalık ve geçimsizlik kurdu, aile yuvasına, güzel bir meyvaya delik olmadığı halde nerden girdiği anlaşılamıyan kurt gibi, girmiş ve kemirmeğe başlamıştı. Aile saadetini tahribeden âmillerin başında kavgalar, uzun dargınlıklar ve bunları takibeden barışmalar gelir. Bu suretle yüz göz olmalar yuvayı tedricen yıkar.

Zeki bundan sonra karısına ihanet ederse affedileceğini anlamıştı. Düriye kavga etse, evden gitse bile bir gün dönüp gelecekti. Genç kadın evde suçlu gibi duruyordu. Kaynana, mütemadiyen söyleniyor, Neriman kâh alaylı ve kâh hiddetli bakışlarını üzerinden ayırmıyordu. Kurduğu plândan netice alamıyan bu dul-kız, evine gitmek istedi ise de Kevser Hanım bırakmadı ve ona acıdığını gösteren sözler söyleyerek akıllar verdi. O da bu öğütlerden birini, bir akşam, merdiven başında sıkıştırdığı Zeki üzerinde denemek istedi.

— Zeki! sana gizli birşey söyleyeceğim.

— Söyle.

— Şuraya gel.

Zeki, kadının onu saracağını zannederek korktu.

— Korkma.

— Söyle öyle ise.

-- Hastayım; çocuğum olacak.

Delikanlı yutkundu.

--- İlâç veririm sana.

Merdivenden gelen ayak sesleri sözü yarım bırakmıştı. Düriye geliyordu. Söylenenleri duymuştu.

O gece, karısının, arkasını dönüp yatmasındaki manayı sezen Zeki endişe etmedi. Bir kere mağlûp olan kadının her zaman mağlûb olacağını düşündü. O da arkasını döndü.

Zekiden yüz bulacağını ve onu korkutacağını tahmin eden Neriman, ertesi akşam, delikanlıdan cevap yerine kâğıda sarılı bir paket aldı. Bu ilâç paketi kadını hiddetten kudurttu. Yaptığı teşebbüste muvaffak olamadığını anlıyan bezirgân, ertesi gün, çantasını alarak, evinin yolunu tuttu.

Kevser hanım, Nerimansız evi tuzsuz aşâ benzetiyordu. Sinirleri tuttu, baygınlıklar geçirdi. Tabaklar kırdı, hastalandı.

Ensari efendi, evde birşeyler dönmüyormuş gibi, rakısını keyifle içiyor, komşusunun hizmetçisinden bakışlariyle meze alıyor ve gelinine, neşesi olsun olamasın, keman çaldırıyordu. Bir gün, şişmanladığını söylediği. Düriyenin yanaklarını parmaklariyle kıstırdı. Bir başka gün de açık kolunu sıktı.

Genç kadın, baba şefkatiyle uzandığını zannettiği elerin bir müddet sonra daha ziyade terbiye harici bir hareketini görünce şaşkına döndü.

Kocasına birşey söyleyemedi. Başkalarına açamazdı. Bu hayvanî hareketin manasını ömrünün sonuna kadar da anlayamadı. Zaman zaman, ihtiyar babanın dudaklarına doğru kıvrak bıyıklarını ağzına alarak arzulu nazarlala kendisine niçin baktığını düşündü. Fakat bu muammayı çözemedi.

Kocası, eskisi gibi neşeli değildi. Karısını bir yabancıyı öper gibi öpüyor, arkadaşlarına verdiği sözü bahane ederek birçok geceler eve erken gelmiyor, herşeye sinirlenerek bağırıyordu.

Düriye, evin içine giren soğukluğun gün geçtikçe derinleştiğini, kocasıyla aralarındaki uçurumun gittikçe açıldığını seziyordu. Bu hale, günlerce çare aradı. Bu düşüncelerle çalışan dimağı, ona güzel bir yol gösterdi. Kocasının bağlı bulunduğu dairenin şefi olan zat işleri reisinin karısı mektep arkadaşlarından birinin tanıdığı idi. Arkadaşını buldu; derdini yandı ve bu hanımla görüşme fırsatını vermesini rica etti. Arkadaşı bu hanımın geleceği gün Düriyeyi de çağırdı.

Düriye acındırabileceği ne kadar söz varsa hepsini bulmuş, birer birer sayıyordu.

— Hanımefendiciğim! Kocamı uzaklara, havası kötü yerlere tayin ettirin.

— Kocanızı sevmiyor musunuz?

— Bilâkis, pek çok.

— Uzaklara gitmesini niçin istiyorsunuz öyle ise? Düriye alevlerle yanan yüzünü yavaş yavaş kaldırdı.

— Ben de gideceğim onunla.

— Garip! Herkes İstanbulda kalmak için didinir. Siz uzaklara gitmek istiyorsunuz.

Düriye, kadının şüphelendiğini sezmişti. Biraz daha izahat vermenin faydalı olacağını anladı ve tafsilâta girdi.

Muhatabı, Düriyenin içli sözlerinden üzülmüştü. Sevgi ve saadeti için her türlü fedakârlığı göze alan kadına yardım vadinde bulundu. Düriyenin olduğu gibi onun da gözleri yaşlıydı.

Zeki, bir akşam mutadından evel geldi. Yüzü gül-müyordu. Yemeğini asabî asabî yedi ve nelerden sonra:

— Allah belâlarını versin. Kendileri yan gelmiş, rahat hayat içinde. Güzel şehirlerde yaşıyorlar. Bizi de cehennemnin dibine gönderiyorlar, diye söze başladı.

Erzuruma tayin edilmmişti.

Düriyenin içinde sevinç, kanatlanmış, çırpınıyordu. Sevindiği yüzünden belli oluyordu. Zeki de bunu sezmiş olacak ki sordu:

— Ne o? Sen hiç oralı değilsin.

— Ne yapayım, ağlıyayım mı?

— Demek bu uzak yere gitmek seni korkutmuyor.

— Niçin korkacak mışım? Orası da bizim memleketimiz değil mi?

Zeki, hiddetle cevap verdi.

— Git de anlarsın.

— Hiç de birşey olmaz. Gelen methediyor. Hem memleketten bize ne? Bir ev bulup başınızı sokarız ya. İstedikten sonra samanlık seyran olur.

Zeki, hiddetine ve ters düşüncelerine rağmen bavullar aldı, seyahat hazırlıklarına başladı. Yalnız gitmek istiyordu. Bunun sebebini bir türlü anlıyamıyan Düriyeye:

— Gidip yerleşeyim. Şimdi kış üstüdür. Vaziyeti müsait görürsem çağırırım seni, diyordu.

Zeki, bu fikirde samimi idi ve Düriye onun samimi-yetine inanıyordu.

Erzurum yolculuğundan en ziyade müteessir olan ana ve baba idi. Yine on beş lira aylığa kalıyorlardı. Bak-kal, kasap hesabından para artırılmıyacaktı. Gelin de, kocası gider gitmez, annesinin evine taşınacağını söyle-mişti.

Kevser hanım, yine tir tir tepiniyordu. Kanaatince, bu kızla evlendi evleneli oğlunun yüzü gülmemişti. Eve, gelinle beraber, uğursuzluk girmişti. Bu uzun yolculuk da bunun eserlerindendi.

Zeki, Erzurumu, korktuğu gibi bulmadı. Yalnız mü-nasip bir ev arıyordu. Bu da temin edilirse odun ve kömü-rünü alacak, Düriyeyi çağıracaktı.

Gurbetten ziyade kadınsızlık, Düriyeyi arattırıyor-du ona, Damarlarının içinde lav kaynıyordu. Bir çok ge-celer uykusu kaçıyor, kapalı gözlerinin boşluğunda çeşit çeşit hayaller canlanıyordu. Sokakta gördüğü her kadın birbirinden güzeldi.

İstanbulun en kenar yerlerinden toplanmış, çatlak sesli, boyalı yüzlü ve lûgatte başka karşılığı olmadığı için artist denen kadınları görmek, onların hantal hareketlerle kalkan bacaklarını ve sütiyenle vücudunu morartacak kadar kuvvetle sıkılmış iri göğüslerini görmek için, can atıyordu.

Akşamları paltosunu giyiyor ve ısıricı soğuka rağmen onların oynadıkları bahçeye giriyordu.

Birçok defa hastalarından birini kandırmağı düşündü. Hepsi aile kadınıydı; ciddiydiler. Muvaffak olamadı. Bir iki kere gelen aşifteyi de o beğenmedi. Birisinin çirkin bir vücudu vardı. Kara, kuru ve sarkık göğsü onu tiksindirmişti. Birinin üstü anlıyamadığı fena bir koku neşre diyordu. Birinin hem dilini hem de çamaşırlarını beğenmedi.

Arzuları kendisini okadar sıkıyor ve o derece azap veriyordu ki her ne bahasına olursa olsun bunlardan biriyle münasebet tesisine karar verdi. Fakat kendini tatmin edemiyordu. Boşluk yine o eski boşluktu. Maddî zevkler kadar manevî zevkler de temin edemiyen buluşmalar onu doydurmuyordu. Düriyeyi hatırlıyor, düşüncelerini karısının vücudu üzerinde, her noktada uzun uzun durarak, gezdiriyordu.

Lokanta yemekleri midesini bozmuştu. Sabah kahvaltılarını birçok defa ihmal ediyordu. Kirli çamaşırlar, karmakarışık yatak, tozlu oda, yıkanmamış kahve fincanı ve cezvesi, boşalan su şişesi sinirlerini isyan ettiriyordu. Bu perişanlığın her sahnesi Düriyenin kıymetini daha iyi anlatıyordu. Fakat bunların hepsinin üstünde damarlarındaki arzu vardı.

Düriyeye, visaline eremediği bir kadına yazılan mektuplar gibi, sevgi ve arzuyla dolu uzun mektuplar yazdı. Onsuz yaşıyamadığını, onsuz geçen günlerin azap ve hicranla karardığını inledi ve nihayet bir telgrafla çağırdı.

Sevine sevine gelen kadın, evvelkinden daha mesuttu. Evini kendi eliyle döşedi. Hâkim kendisiydi. Tanıdıkları, hayatlarına gıpta ediyorlardı.

Ensari efendinin oğlu Zekinin içindeki yılanlar güneş bulamadığı için uyumuştı. Akşam oldu mu huzur ve rahatını temin ettiği evine dönüyor, soğuk ve sert kışa rağmen sıcak bir yuva içinde tatlı saatler geçiriyordu.

Erzurumda üç sene kaldılar. Evlilik hayatları, gün geçtikçe, ateşli arzuyla dolu devrelerden çıkaracak karı koca alışkanlığı devresine giriyordu. Birbirini tamamlıyan birer arkadaş olmuştular. Bu yaşayışta yalnız sevgi değil, evlilik itiyadı hüküm sürüyordu. İnsanlar, sabahları yüzlerini yıkamağa, saçlarını taramağa, saati gelince yemek yemeğe, ceketinin sağ kolunu evvelâ giymeğe, düğmeleri yukarıdan aşağı iliklemeğe nasıl alışırılsa evliliğe de öyle alışıyorlardı. Cigara itiyadı ile evlilik itiyadı arasında fark yoktu.

Bu üç sene içinde bir felâket haberinden haylice sarsıldılar. İstanbuldan ayrılmalarının senesinde Düriye'nin annesi zatürriiden öldü. Kocasından başka kimsesi kalmıyan genç kadın günlerce göz yaşı dökmüştü. Annesini çok severdi. Bu ölüm onu, daha ziyade, büyük bir hâmiden mahrum bırakmıştı.

Zeki, mesleğinde muvaffak oluyordu. Muntazaman okuyor, dikkatle ve yorulmadan çalışıyordu. Muhitinde iyi bir tesir bırakmıştı. Senelerce süren hastalıkları bir ilâçla iyi ettiği yayılmıştı. Muvaffakiyetindeki âmillerin başında rahat ve huzur içinde yaşaması gelirdi. Çarşıdan kendisi için bir mendil bile almıyordu. Evin içerideki ve dışarıdaki işlerini hep karısı görüyordu.

Kapıyı çalmadan karşılanan Zekinin paltosunu bile karısı çıkarırdı. Sıcak, temiz ve gürültüsüz ev, gündüzkü yorgunlukların hepsini gideriyordu. Yemeğini yiyip kahvesini içtikten sonra biraz istirahat ediyordu. Misafir gelmez, yahut onlar bir yere gitmezlerse Zeki kitabını, Düriye işini eline alıyordu. Bu aileye göre evlilik hayatı, erkeğin dışarıda kazanmasından; kadının ev işlerini görmesinden ve başlarını bir yastığa koymalarından ibaretti.

Zeki hiddetlenince, Düriye «Çok yorulmuştur. Canı bir yere sıkılmıştır» diyerek susar, karşılık vermezdi. Er-

zurumda, sinema, tiyatro gibi eğlence yerleri olmadığı için hatırlarına başka birşey de gelmiyordu.

Dalgasız deniz gibi huzurla çalkanan bu hayatı, bir emir, karmakarışık etti. Zeki, tekrar, İstanbula tayin olunmuştu. Bunu Düriyeye müjdelediği zaman, onun, boy-nuna atılmasını beklemişti. Genç kadında sevinç eseri görmedi.

Erzurumdan, bu asüde hayattan ayrılış, ona felâket getirecekti. Genç kadın biliyordu ki, İstanbul kocasını yine fenalıklara sevkedecektir. Tahmini gibi de çıkmıştı. Zeki Erzurumdan Trabzona indikleri gün yeni yaşayış tarzı için hazırlıkları düşünmeğe başlamıştı. Erzurumda geçen üç seneyi esaret hayatı telâkki ediyordu. Bukadar zamanı tabii ömründen kaybettiği kanaatindeydi. Trabzonda otelde kaldıkları gece gözleri otelin diğer odalarının da güzel yolcular aradı.

Vapur yolculuğu, ona fırtınalı ve yağmurlu bir havadan sonra gülen güneşli bir hava kadar sevimli ve güzel göründü. Yolcular arasında kırkını geçmiş olduğu gerdanından, gözlerinin etrafındaki çizgilerden anlaşılan bir kadın vardı. Sık sık kıyafet değiştiren bu kadın, genç bir kız gibi, süsleniyor, kahkahalar atıyor, güzel poker oynuyor, tavla biliyordu. Zeki onunla birkaç kere tavla oynadı. Gözleri zarların ifadesinden ziyade kadının yarı açık olan ve yanlardan verilen bir tazyikle tam orta yerde büyücek bir çukur yapan göğsüne kaçıyordu. Karısını adeta unutmuştu.

Düriye, saatlerini, Erzurumda bir arkadaşının verdiği ve çok methettiği bir romanı okumak heyecanile geçiriyordu. Yolcu kadın onların sofrasına düşmüştü. Zeki yemek esnasında kadına elinden geldiği kadar yardım ediyor ve yarım kalan kendi sofra hizmetlerinin karısı tarafından ikmalini bekliyordu.

Karadenizin enginlerinden kopup gelen renk doğışikleri, sahillerin yeşil kıvrıkcık yamaçları, mehtabın sularda titreşen akisleri, akşam güneşinin nar kabuğu ren-

gindeki can çekişmeleri Düriyenin gözleri önünde her dakika bir yenilik çizerken Zeki bakışlariyle yol arkadaşı kadının göğsünü, kalçasını ölçmekte devam ediyordu. Düriye, Karadenizin mütemadiyen değişen renklerini içer gibi seyrederken kocası yolcu kadının gözlerindeki rengi iyice görebilmek için tavlada bir beş daha yapıyordu.

Düriye, kocasının bu hareketlerini sezmiş, fakat gör-memezliğe gelmişti. Bazı kadınların, kocalarının başka kadınlara biraz yanlış gözle bakmasından sinirlenerek asabi bir kıskançlıkla misafir, meclis, kalabalık yer, dost ve düşmanı demeden herkesin gözü önünde kocasını hırpaladıklarını, payladıklarını kaç defa görmüş ve bunu yapan kendisiymiş gibi utanmıştı. O her ne sebeble olursa olsun erkeğin küçük düşmesini, müşkül mevkide kalmasını istemezdi. Sabır ve sükûtun kadının büyük meziyetlerinden biri olduğu kanaatindeydi. Bu düşüncelerinde bil-hassa annesinin tesiri vardı.

Gece, kamaralarına çekildikleri za nan herşeyin farkında olduğunu ifade eden cinaslar, telmihler yaptı. Kocası orali bile olmadı. Ertesi günü, yabancı kadınla daha hararetle şakalaştı. Kadının iri göğsünü, bel çizgisinin nelerde olduğunu kaybettiren vücut kabartılarını heyecanla seyretti. Ensari Efendi de komşusunun hizmetçisi kızının pürüklü baldırlarını, eski entarisi altında taşan şişkinliklerini böyle seyrederdi.

Vapur yolculuğunun bu heyecan veren sahneleri Zekiye, İstanbulda nerede oturacağı hakkındaki düşüncelerini unutturdu. Zihni günlerdenberi bununla meşguldü. Baba evi, onun bugünkü durumuna uygun değildi. Bir kere, o köhne ev, hastalarını korkuturdu. Ondandır sonra meşhur olmak ümidleri günden güne çoğalan bir doktorun böyle mütevazı aileden yetiştiğini göstermek, itibarının kırılmasına sebep olurdu. Hulâsa: doğup büyüdüğü muhiti küçük görüyor, oraya yaklaşmağı tenezzül addediyordu.

- Düşüncelerini karısına samimiyetle açmadı. Mesleğinden bahsederek daha başka bir yerde oturmak zaruretini ileri sürdü. İstanbulun kuytu köşelerinden yetişmiş okumuşların yaptığı gibi o da Kadıköyde oturacaktı.

Kadıköy, İstanbulun sivrilmişleri için kibar bir muhit olarak tanınmak şerefine ermiş köşelerdendir. Bu fikir karısına da mülâyim geldi. İstanbuldan biraz olsun uzakta bulunmak, kaynanasının fena hareketlerinden uzak kalmak demektir. Kocasının yanında oldukça Düriye için her yer birdi.

Yolcuları karşılamağa gelenler içinde Ensari efendi de vardı. Yüklükte bir çiviye asılı durup bayramdan bayrama üzerindeki beyaz patiska örtüsü indirilen siyah elbiselerini giymişti. Göğsünü, parmak kalınlığında bir saat kösteği süslemişti. Bu kösteğin ucundan iki yüz senelik bir bakır para sallanıyordu.

Tıraş olmasına rağmen bıyıkları makas görmemiş ve tütünden sararmış bu beyaz bıyığın kenarları yine ağzına girecek kadar dudaklarına doğru kıvrılmıştı. Tarihi kıymeti haiz bir alâmeti, bir asâ gibi fevkalâde günlerde meydana çıkan gümüş savat içi saplı bastonu elindeydi.

Kemikten bir vasıta ile kolalı yakasına tutturulan siyah boyunbağına kadar takmağı ihmal etmiyen Ensari efendi, başka ayakkabısı olmadığı için geçen yaz aıdığı altı kauçuk, üstü bez beyaz ayakkabılarını giymek mecburiyetinde kalmıştı. Bir aralık «yakışmaz» diye düşündü. Sonra «Yazdır, zararı yok» kararını verdi. Nihayet «ayaklarım kim bakacak. Dost başa, düşman ayağa bakar. Düşmanım yok ki..» düşüncesiyle teselli bulmağa çalıştı, «Giyinemedim değil ya. Ayakkabılarının gıcirtısının iki sokak öteden de duyulduğu olurdu.»

Ensari evden çıkışını hizmetçi kızın çeşmeye gitme saatine düşürmeğe gayret etmiş, komşularının evi önünden bilhassa yavaş yavaş yürümüşü.

Baba, oğul sarmaş dolaş oldular. Bir otomobil, uzun süren ve bozuk kaldırımlar üzerinde zıplatan yolculuktan sonra onları baba evine götürdü. Annenin gösterdiği heccan tarif edilmeyecek haddi bulmuştu. Oğlunu öptü. İki adım geriye giderek delikanlıyı yukardan aşağı süzdü.

— Tüh tüh. Kırkbir kerre maşallah! Seni gören benim oğlum demez ayol. Bu ne boy bos! A, vallahi gören kırkını geçmiş diyecek.

Oğluna iltifatlar yağdırarak kendine paylar çıkardı. Onu methederken kendini methetmek fırsatlarını buldu. Bu kadar söz arasında gelinine küçük bir iltifat hissesi ayırmamıştı. Kininin hâlâ sönmemiş olduğu anlaşılıyor.

Zeki tayin edildiği hastanede ki vazifesine iki gün sonra başladı. Bugünler zarfında Düriye, Kadıköyde ev aramakla meşgul oldu ve güzel kâgir bir ev buldu.

Akşam, Düriye hiç beklemediği bir karar karşısında kaldı. Yeni eve anne ve baba da taşınacaktı. Anne, bu teklife pek sevindi. Oğlunun sayesinde kim bilir ne güzel günler geçirecek, etrafa ne çalımlar satacaktı. Ertesi günü dar etti. Daha sabahleyin erkenden, sabah kahvesine gitme bahanesiyle, komşuları dolaştı. «Aferin Zeki evlâdımıza» diyen komşularına:

— A! Ona ben helâl süt emzirdim ayol! Neme lâzım evlâdımdan iyisi bulunmaz. Hani sözün gelişi kâbeye gitsem beni sırtında taşır. Arslan yavrum benim.

Komşulardan biri ellerini, çömelmiş dizlerine vurarak kakkahalarla güldü.

— Kız! gelin olacak, birşey söylemedi mi?

Anne dudak, burun büzerek güldü.

— İlâhi hanımcığım, haddine mi düşmüş? Oğlum öyle bir erkek olmuş ki...

— Dostlar başına!

Bir diğeri de:

— Aman hanımcığım dedi, yaşadın desene. Eh! ömrünün sonunda şöyle güzel günler geçir.

Anne buna derhal itiraz etti:

— A! niçin ömrümün sonu olsun. Daha dur bakalım. Doğrusu zamanın on tane tazesini cebimden çıkarırım. Eh, hele o miskin gelinim gibilerini...

— Maşallah! Sahiden de öyledir. Biz onlar gibi böyle açık saçık olaydık mahallenin bütün beyleri kapımızdan ayrılmazlardı. Şöyle kapalı çarşaf altında reftarımıza bakan erkekler arkamızı bırakmazdı. Biz korkudan sokak sokak kaçardık.

Başka bir kadın içini çekti.

— Ah o günler!..

Kadıköye taşınmaktan memnun olmıyan Ensari efendi idi. Komşunun hizmetçi kızını görememek acısı şimdiden yüreğine çökmüştü. Ertesi gün cami avlusunda onur gibi müteakillerin, mazüllerin toplandığı kahveye damladı. Kadıköy hakkında biraz malûmat alacaktı. Eskiden sık sık taşındığı Üsküdarı iyi bilirdi. Fakat Kadıköye oldukça yabancı idi.

Mahalle ihtiyarları çınar altına toplanmışlar, büyük kaba fincanlarla kahve içiyorlardı. Sıcaktan bunalmış ihtiyar bir hoca, kıllarının rengi değişmiş göğsünü açmıştı. Bir başka ihtiyar, büyük enfiye mendiliyle kuvetli bir ses çıkartarak sık sık burnunu siliyordu.

Söze, terlerini silerek, havanın sıcaklığından bahsederek başladılar. Sabah gazetelerindeki havadislerle geçtiler. Siyasî mevzulardan cinaî haberlere atladılar ve nihayet mahalle dedikodularında karar kıldılar. Sözlerine ellerindeki tesbihlerin yuvarlanan tanelerinden çıkan hafif şakırtılar refakat ediyordu.

Mahalle dedikodularına kadar birbirini dinleyip teker teker konuşan bu ücretsiz kâhyalar birdenbire heyecanlandılar. Orada kendilerinden başka iyi kimse yoktu. Her kadın ahlâksız, her genç yolunu sapıtmıştı. Yaşlılardan bazıları siyasî akidelerini bozmuşlar, bazıları karıları ve kızları yüzünden ahlâklarını satmışlardı.

Dedikodunun çeneleri yorduğu bir anda içlerinden biri Ensari efendinin Zekiye hatırladı:

— Yahu! gözün aydın, senin mahdum teşrif etmiş.

— Allah ömürler versin.

Ensari efendiye istediği mevzuda söz sırası gelmişti. Oğlundan aldığı malûmata dayanarak Erzurumdan, Karadenizden ve vapurların rahatsızlığından bahsetti. Kadıköye taşınacaklarını söyledi.

— Kadıköye mi?

— Öyle imiş.

Muhatabları manalı manalı gülüştüler.

— Yaşadın yahu.

— Hayırola?

— Huriler diyarına gidiyorsun be birader. Bilmemezlikten gelme. Şöhreti için türküler, şarkılar dizilen bir yer Bizim çocuklar bile Kadıköy için kaç türlü şarkı biliyorlar.

— Bizden geçti artık.

Ensari Efendinin gözü önüne yine o hain baldırlar çıktı. Fakat Kadıköy hakkında duydukları onda yeni bir ümit kapısı açmıştı. Mademki daha iyilerini görecekti, ötekinin ne ehemmiyeti vardı.

Kadıköye taşındıktan sonra Ensari efendinin hayatında sarsıntı devirleri başladı. Hanımlar hoştu, güzeldi ama kendisine göre değildi. Hepsi de hoppa kelebekler gibi uça uça geçip gidiyordu. İhtiyarı asıl sıkıcı cihet, kafasına uygun eş dostlarını kaybetmiş olmasıydı. Evde sedir bulunmadığı için bacaklarını toplayıp oturma keyfinden mahrum kalmıştı. Gecelik entariyle bakkala kadar bile gitmek «yasak» tı. Birçok saatlerinde çınarlı kahvede sapsız fincandan içtiği kahve burnunda «miskü anber gibi» tütüyordu.

Mahalle aralarında giymeğe alıştığı arkası kesik eski ayakkabılar daha buraya gelmeden çöp tenekesine atılmıştı. Hele bunların nasırlı parmağını rahat ettiren kenarı yırtık tekini, çocuğunu kaybetmiş bir baba acısıyla, arıyordu. Bir de boyunbağı mecburiyetinden fena halde sıkılıyordu. Ona kalsa «Bu medeniyet tasmasını» hiç takmazdı. « Bu yaşımdan sonra şıklık yapmıyacaktı ya?» Fakat oğlu bu bahislerde gayet titizdi. Doktor Zeki beyin babası öyle «sallapati» gezemezdi.

Zekinin annesi daha büyük derde girmişti. Yemeni ile balkona, taraçaya çıkmak ayıptı. Çamaşırları balkona astığı gün oğlundan müthiş azarlar işitti.

— Nerede oturduğumuzu biliyor musun?

Kadın safiyetle sordu:

— Burada çamaşır kirlenirse ne yaparlar?

Oğlu yine sert sert mukabelede bulundu:

— Denize atarlar.

Kadın kaşlarını çattı. Düşündü, yüzüne inanmadığını anlatan çizgileri verdi ve kararsızlık içinde mırıldandı:

— Daha neler göreceğim son demlerimde yarabbi!

Kevser hanım dertlerini dökecek bir komşu arıyordu. İşsiz kaldığı, bunaldığı zamanlar kendi kendine söyle-niyordu:

— Nerede o asıl komşularım? Daha sabah kahvaltısında kapımın tokmağını aşındırırlardı. Burada insan ölse bir yudum su veren bulunmayacak ayol! A, vallahi altmışlık karılar, koca peşindeler. Saçlarını boyamışlar, yüzlerini alıp badanalı duvarlara çevirmişler. Buralara gelip bu halleri göreceğime yerin dibine girseydim kırk bin kere ehveni şerdi.

Zeki, annesinin kıyafetinde de değişiklik yapılmak lâzımgeldiğini söylemişti. Düriyenin Erzurumda kullandığı eski mantoyu ihtiyar kadına giydirdiler. Kızdı. Gelininin artıklarını giymek, onu, kızgın çemberlerle sıkmakla birdi. Fakat bir taraftan da sevinmişti. Bu manto içinde kendini adeta güzelleşmiş, gençleşmiş gibi görüyordu.

Odasına çekildi, aynanın karşısında kendisini yakından, uzaktan seyretti «Yüzüne biraz boya vursa, saçlarının rengini değiştirseydi o karşiki evde dekolte gezen kart kokonadan hem vallahi hem billâhi altmış kere güzel olurdu.» Biraz sonra da kendinden utandı.

— Tövbeler tövbesi. Cadı! Bu yaştan sonra ne haller oluyor sana, diye söylenmeğe başladı.

Ertesi gün ayakkaplarının bu mantoya yakışmadığını ifade etmeğe hazırlanmıştı. Oğlu daha atik davrandı:

— Anne şu ayakkabılarını da bir değiştirelim.

Kevser hanım sevinçten düşüp bayılacak hale geldi.

— İstemez evlâdım, kesene yazık.

İçi öyle demiyordu.

Zeki, Kadıköydeki mektep arkadaşlarından bir kaçıyla buluşmak fırsatını elde etmişti. Bazı akşamlar eve geç gelmeğe başlamıştı. Niçin geç kaldığını, nerede bulunduğu da söylemiyordu.

Düriye, kendini, bir boşluk içinde hissediyordu. Erzurumda geçirdiği güzel günleri hasretle arıyordu. Kocasını onu günden güne ihmal ediyordu. Gününü akşamlara ka-

dar mutfakta, kaynanasının bitmez tükenmez dırıltıları arasında geçiriyordu. Boş kaldığı zamanlarda ya beyaz iş yapıyor, yahut yeni yeni edindiği dostlardan aldığı romanları okuyordu. Günlük hayatının ana hatları muayyendi.

Zaman geçtikçe farkında olmıyarak muhitine de uyuyordu. Kıyafetini dostları arasına çıkabilecek şekle koymuş gibiydi. Ahbaplarıyla çok küçük poker partileri bile yapmağa başlamıştı.

Kevser hanım da bu muhite girmiş, fakat beyaz bir zeminde siyah nokta olmaktan biraz olsun kurtulamamıştı. Kendisinin yapmadığı, yapamadığı herşeyi hakir görüyor, her hareketi ayıplıyordu.

— Miskin karılar! Üstleri başları leş gibi tütün kokan karılar! Sabahtan akşama kadar fosur da fosur.

Bir başka gün, pokere hücum etmiş olmak için haykırıyordu.

— Nedir o gâvur icadı oyun, pas mıdır, kir midir, ikide bir dır dır. Yüzümüzde nur kalmadı. Tevekkeli değil rahmetli babam elinde suret taşıyan cennete girmez diye vasiyette bulunmuştu. Allahım, sen bizi rahmetinden ayırma!

Birkaç gün sonra yarım kollu roblarını giyip güzel kollarını gösteren misafirler geldiği zaman homurdandı.

— Ne olacak, şıfıntılar! Kendi kocaları yetmiyor muş sanki! Elin kocularını ayartmak için göstermedik yerleri kalmamış. Yarın ahrette o kolların her zerresi kızgın aemirlerle dağlanacak. Tövbe tövbe yarabbi!

Böyle anlarda onun hiddetinden zedelenen iki kişi vardı. Kocası ve gelini... Hangisini müsait bulursa ona çatıyor ve ancak kavgadan sonra, üstüne su serpilen baygınlar gibi, kendine geliyordu. Sükûnet buldukça geçen günlerine acıyordu.

Ensari efendi, zeki görüşleriyle karısının zayıf tarafını sezmişti. Ona, misafir gelen genç kadınlar gibi müamele ettiği zamanlar adeta derin zevk duyduğunu hissetmişti. Oğlundan münasip fırsatlarla sızdırdığı paralardan karısına bir rob yapmağı düşündü. Makarası çarşı bakkalından, kumaşı perşembe pazarı seyyarlarından te-

darik edilip bitişik komşu tarafındn bıçilen ve karşıki komşuların taze gelinleri tarafından dikilen entarileri giymeğe alışık olan Kevser hanım sadelikle geçen günlerine acıyarak kocasının aldığı kumaşı Kadıköyün en iyi terzisinde diktirmeğe kalkışiyordu.

Model seçmekte haylice müşkülât çekmişti. Nihayet yaşına başına uygun düşmiyen, adeta parça parça edilmiş kumaşlardan bir araya getirilerek yapılan bir robu beğendi. Kollarını da biraz kısa yaptıрмаğı ihmal etmedi. Kollarının hâlâ beyaz ve tombul olduğuna kanidi.

Evelce hacıyağından başka koku bilmiyen Kevser hanım, origan kokulardan zevk almağa başladı. Günün birinde bu kıyafetle eski mahalle komşularını ziyarete gitmeğe karar vermişti. Vapurda herkesin kendisine baktığını, tramvayda yolcuların onu beğendiklerini zannederek gururlandı.

Komşular, kokudan haber alan kediler gibi, Kevser hanımın misafir indiği eve koştular.

— A, maşallah! Tüh tüh. Ne kadar genceldin hanım!

— Zâr Kadıköyün havası...

— Hem de güzelleşmişsin. Çereotu taşıyor musun bari üstünde? Oğlun nasıl?

— O keyfinde maşallah. İşini ilerletti. Hastanede de pek seviyorlarmış. Yakında da Avrupaya göndereceklermiş. Sorma. Kazancı da yolunda.

— Tüh tüh. Kırk bir kere maşallah. Zaten böyle olacağı belli idi. Ayol saçlarını çektğini hatırlarmısın?

— Ya benim bir gün kucağıma..... aman üstünüze güller.

Gülüşüyorlardı.

Komşulardan biri:

— Ya gelinin? diye sordu.

Kevser hanıma beklenilmedik bir darbe vurulmuştu.

— Gelinim mi? Gittikçe kötüleşti, miskinleşti. Gâvurluğu da elden bırakmıyor. Kokonalar gibi saç baş açık.

Dinleyicilerin «A, â» diye hayret ifade eden fitleri arasında anlattı, anlattı.

Kadıköyden aynı his ve arzuları taşıyan oğlundan ziyade Ensari efendi memnun olmuştu. Misafir hanımların yarı çıplak sırtlarından, kollarından en derin hazları duyuyordu. Poker oynarken ekseriyetle yanlarına oturuyor, güzel kokularını içiyor ve göğüslerinin görünen aralarını seyredebilmek zevkini tadıyordu. Yaptığı lâtifeler, hanımların hoşuna gidiyor ve onların hoşuna gittiğini anladıkça lâtifeleri artırıyor. Kırk senelik mahallesini, komşuları, evlâtlığın baldırlarını unutmuştu bile.

Zeki, işinde muvaffak oluyordu. Yanında çalıştığı şöhretli bir doktorun sayesinde istikbal, ona güzel vaitlerde bulunuyordu. O, bunu anlıyor ve tek başına iş yapar, para temin edebilir bir doktor olmağa hazırlanıyordu. Memur olarak aylığa bağlı kaldığı müddetçe beş para sahibi olamayacağını görüyordu. Koca koca apartıman sahibi olanlar mesleklerine ondan daha ziyade vâkıf değildiler.

Bugün için «babayanî» karısının fazla ihtiyacı yoktu. Kendisi de yaşına, başına göre iyi giyinip geçiniyordu. Fakat hayat bundan ibaret değildi. Diğer arkadaşlarının evinde ipek koltuklar, kristal yemek takımları, antika vazolar vardı. Parasızlık yüzünden onların gidip eğlendikleri yerlere bir kere bile gidip eğlenememişti. Hem nasıl gidebilsin; altında hususî otomobili yoktu ki...

Zeki, eski hayatını çabuk unutmuştu. Beyaz patiska örtülü sedir, Perşembe pazarında satın alınan acayip beyaz çiçeklerle süslü emaye sofa tabakları, kırılmasın diye kalından ve dibi bir parmak olanından intihap edilen su bardakları, alüminyum çatal ve kaşıkları sanki başkalarının evinde görmüştü. İlerlemiş çocukluk yaşında bile fayton arabasına binmek için içi giden Zekinin gözü hususî otomobillerdeydi. Birçok zamanlar öğle yemeğini mektep bakkalından aldığı bir kâse aşure ve yahut bir dilim kaşar peyniriyle geçirirken şimdi pişmiş yemekleri beğenmiyor, mükellef sofralarda yemek hevesiyle çirpiniyordu.

Hele karısını!... Onu ne diye beğenmiş de almış? Çöp gibi bacaklar... Kara Japon suratlı bir kadın... Mektep sıralarında iken böyle düşünmüyordu ki... O zaman ki telâkki tarzına göre kadınların hepsi birdi. Hepsinin dudağı, gözü, kaş ve nihayet vücudu vardı. Şimdi arkadaşlarının karılarını düşünüyordu. Hepsinde ayrı bir güzellik vardı. Tombuldular. Saçları sarı, lepiska ve kumraldı. «Vallahi kendiminkini onların yanına çıkarmağa utanıyorum. Giyinmesini bilmez. Yüzünden geçtik; tırnaklarına bile boya sürmesine üşeniyor» diye düşünüyordu.

Zeki, karısı hakkındaki menfi düşüncelerinin yanına onların yüzde biri kadar müsbet bir düşünce ilâve etmiş olsaydı eline beş para vermediği kadının öteki kadınlar gibi şık giyinemiyeceğini, Avrupanın en lüks tuvalet maddelerini kullanamayacağını, hele mutfaktan çıkmıyan, bazan elini bulaşıklara kadar sokan bir kadının güzel boyalı tırnaklarla gezemiyeceğini pek kolay anlıyabilirdi. Hangi kadını terzilerin ölçüsünden, kuvafürlerin, güzellik müesseselerinin cenderesinden geçirirsiniz de güzel olmazdı.

Zeki, hayatında bir kere bile olsun eline kadın mecmuası almamış, kadınlığa ait bir yazı okumamıştı. Mektep sıralarında yaptığı çapkınlıklar hep sokak ve piyasa çapkınlıkları olduğu için bu incelikleri bir türlü öğrenememişti. Öğrenmeğe imkân olsaydı bile anlıyamıyacaktı. Artık güzel ve iyi kadınlığı arkadaşlarının karılarında canlandırıyor, mabutlaştırıyordu. Kadının bu maskeleri altında saklı duran inceliklerini; his, şefkat, muhabbet, güzel geçim, vicdan, merhamet ve sadakat gibi mefhumları görmeğe türediliği mani oluyordu.

Evdeki gürültüler, mütemadi geçimsizlik (sebebi araştırılmadan, haklı haksız kim olduğu ayırt edilmeğe lüzum görülmeden) Düriye aleyhine sebepler teşkil ediyordu. Düriye, evde adeta öksüz bir çocuk gibi yük olmuştu.

Halbuki Düriye büyük bir teslimiyetle kendisini kocasının saadetine hasretmişti. Onu eski sevgisiyle seviyor-

du ve iyi geçinmek için elinden gelen gayreti sarfediyordu. Hatta her eziyete ve her cefaya katlanmağa razı idi. Dünyada destek olacak bir kapısı olmıyan ve akli başında bulunan her kadının yapacağı da bu idi zaten...

Zeki, bir akşam, vapurda, kendisine mütebessim bakışlarla bakan bir kadına rastladı. Tam «İçini gıcıkliyaacak tipteydi» bu kadın. Yeşil gözleri, uzun kirpikleri arasından, insana sonu gelmez ilhamlar veriyordu. Pembe beyaz yüzü, ince, canlı dudaklarla en durgun erkekleri baştan çıkarabilirdi. Hırs, burun deliklerinde, dudak çizgilerinde dile gelmiş haykırıyordu.

Kadının karşısında oturdu. Yirmi beş dakika süren yolculuk esnasında onu en ince teferruatına kadar doya doya seyretti. Kadın da ümit veren tebessümlerle kendisinin seyredilmesine müsaade etti.

Vapurdan çıktıktan sonra, bir müddet düşünceye daldı. Kadının arkasından gitmeli miydi? Kadın, ona, son bir bakış daha fırlattıktan sonra tramvaya bindi.

Delikanlı düşünerek yürüyordu. Bastığı yere dikkat etmiyordu. Böyle kadınlar varken kara böcekten farkı olmıyan karısına nasıl tahammül ediyordu. Kendisini dünyanın en bahtsız adamı addetmekteydi. Zamansız ve yersiz evlendiğine pişmandı. Karısı ile beraber olduğu zamanlar arkadaşlarının yanında suçlu gibi yürüyordu. Bunlardan birisi büyük adamlardan birine damat olmuştu. Bir diğeri Kadıköyün en güzel kızlarından birini almıştı. Bir üçüncü arkadaşı zengin bir kapıya çatmıştı. Biri de irat sahibi bir kadınla evlenmişti. Düriye ise ona ne getirmişti? Bir sürü sıkıntı...

Eve kaşları çatık girdi. Düriyenin korkak nazarlarına ehemmiyet bile vermedi. Çatacak yer arıyordu. Önce annesinden başladı. Sonra karısına hiddetlendi.

Artık her akşam, gözleri bu güzel yolcuyu arıyordu. Ümitlerinin boşa çıkmıyacağını bir kaç akşam sonra anladı. Hanım yine vapurda idi. Bugün daha güzel ve daha şık giyinmişti. Zekiye rastlayınca bir ahababı ile karşılaşmış gibi yine gülümsedi.

Zeki anlıyamıyacağı bir heyecana kapılmıştı. Kadının yanında başka bir arkadaşı olmasaydı, kendisinde, hemen sokulup konuşma cesaretini buluyordu. Bir kolayını arayıp yine karşısına oturdu.

Kadın, Zekiye işittirerek konuşuyor, doktorlardan bahsediyordu. Zeki içi hırs ve şeytan dolu olarak evine geldi. Karısının muhabbetle uzanan kollarını itmediyse de zevkle de karşılamadı. O gece arkadaşlarından birine misafir gideceklerdi.

— Canım istemiyor.

— Olur mu Zeki?

— Vay hanımefendi! Her zaman biz yalvarırdık, zatiâliniz naz ederdiniz.

Düriye acı bir gülümseyişle cevap verdi:

— Hiç gitmesek memnun olurum. Fakat bulunmayı şımırzaan mana çıkarırlar diye korkarım.

Anne ile baba da gelmek istiyordu.

— Siz kalın anne. Akranınız yok ki orada.

Kevser hanım birdenbire hiddetlendi.

— Evet. O kartoloz karı benden küçük birşey sanki.

Kartoloz kadın dediği, bir doktorun karısı idi ki Zekinin annesinden en aşağı yirmi yaş küçüktü.

Ensari efendi bu gibi bahislerde idareli durur, ağzını açamazdı. Karısına kaşıyle göziyle cesaret verdi, oğluna dış biletti.

Düriyeyle Zeki onları dinlemiyerek gittiler. Daha onlar kapıdan çıkar çıkmaz Ensari efendiyle karısı birbirlerine girdiler. Kavga ederlerken suçlu daima Düriye oluyordu.

— O cadı gelinimizdir bunlara sebep hep.

Zeki, oturduğu müddetçe, salondaki kadınları tetkik etti. Karısı onların yanında çok sönük kalıyordu. Şu da inkâr edilemezdi ki vapurda tesadüf ettiği kadın bunların hepsinden güzeldi.

Pokere oturdular. Kendisine çoktandır «alıcı nazarlarla» bakan Perihan yanına oturdu. Oyun arasında Zekinin ayağına basmak, baldırlarını delikanlının bacakla-

rına temas ettirmek ve ikide birde manalı bir kaç cümleyi Zekinin kulağına iletirmek için...

Zeki, oynadığı oyunun farkında değildi. Kâğıtların damlarında vapurdaki kadına benzetişler arıyor, Perihanın sesini onun sesine benzetmeğe çalışıyor, karşısındaki kadının ellerini onunkileriyle kıyaslıyordu.

Pokerde kaybetti. Kan yanaklarına çıkmış, başını fena bir ağrı doldurmuştu. Hincını karısından aldı. Yolda yavaş yavaş ve sessiz başlıyan kavga evde büsbütün şiddetlendi. Erzurumdan geldi geleli içine sindiren kadın da kendini kavgaya alıştırmıştı. Fakat bu geceye kadar korkuyor ve kavgayı azdırmaktan çekiniyordu. Bu gece nedense ona da cesaret gelmişti. Belki de kocasının poker masasındaki hareketleri onu isyan ettirmişti.

Ertesi gün dalgınlıkla geçti.

Zeki, beğendiği kadına yine rastladı. Başka türlü giyinmiş, başka türlü süslenmişti. Aynı heyecan duydu. Vapur kalabalıktı. Biraz da geç kaldığı için hanımın ne karşısında, ne de yanında yer buldu.

Kendisini uzaktan olsun göstermek istedi. Görünmek için çabalarken hanımın başka bir delikanlı ile konuştuğunu gördü. Hem de nasıl? Samimiyetle, hararetle ve çok eski, çok kaynaşmış iki dost gibi...

Zekinin içine birdenbire bir soğukluk düştü. Kıskanmış mıydı? Bu hisleri üstüne almak istemiyordu. Fakat kıskandığına şüphe yoktu. Dişlerini bastırıyor, parmaklarını avucu içinde toplayıp sıkıyordu.

Kadına tekrar görünüp «İşte ne mal olduğunu pekâlâ anladım. Benimle konuşmak mı istiyorsun? Avucunu yala» demek arzusuna kapıldı.

Vapur Kadıköye geldi. Kendini göstermeden onları takibeden Zeki, konuştuklarına da dikkat kesildi. Tramvay durağına geldiler. Delikanlı hürmetle eğildi. Ayrıldılar. Kadın:

— Teyzeme hürmetler, dedi ve tramvaya bindi. Delikanlı, Hale doğru yürüdü.

Zeki, biraz müsterih olmuştu. Şimdi zihnini kemiren

iki düşünce vardı: Biri, kadınla konuşmak fırsatını bugün de kaybetmiş olması; ikincisi, bu delikanlının hakikaten onun tezye oğlu olup olmadığı idi.

Bu düşüncelerle evine giderken Düriye de günlük hizmetlerini yapmış, odasına çekilmişti. Zeki ile dargındı. İçi, bunu istemiyordu. Kocasını eskisi kadar kuvvetle seviyordu. Onu, velev haklı da olsa, kırmaktan, gücendirmekten sakınıyordu. Buna rağmen tesadüf, onlara fena-lıklar yapmaktaydı. Elinden ne gelirdi?

Kocasının ondan yavaş yavaş soğuduğunu, onu artık beğenmediğini, her fırsatta tenkid ve tahkir etmekte olduğunu bütün acılığıyla müşahade ediyordu. O koca ki kızlığının en ateşli çağlarında ona kaç defa gözyaşları dökerek «Seni seviyorum, Düriye» diye inlemişti. Kırılarda kolkola dolaşmışlar, kuş seslerini dinlemişler, çimenler üzerinde yekdiğerinin gözlerine kalblerinden geçenleri anlatmışlar ve hergün biraz daha fazla sevdiklerini, seviştiklerini konuşmuşlardı.

Hafta tatillerini heyecanla beklerdi. Zekinin mektepten çıkması ona adeta bayram olurdu. Birkaç defa Zekiye kavuşmuş olmak için annesine bile «Arkadaşlarımda kalacağım» diye yalan söylemiş ve mehtaplı gecelerde Bebek sahillerindeki gazinolardan denizin kılaptan işlemeli göğsünü seyretmişlerdi.

Masanın küçük çekmesini açtı. Kocasından gelen ve tarih sırasıyla konmuş mektupları aldı. Zekinin Erzurumdan yazdığı mektuplardan bir tanesini okumağa başladı. Kocasına ona, «Gel gel» diye yalvarıyordu. Ona vardı varalı çok sıkıntılı günler geçirmişti. Fakat şu son günler kadar azablısını bilmiyordu. İstikbalinden adeta korkuyordu.

Göz boşluklarını yakan alev sanki eridi ve bir hıçkırık fırtınasına tutuldu.

Zekiye her zaman eve getiren vapur, Haydarpaşadan kalkmıştı. Odasının bir penceresinden denizin bu kısmı bir yama gibi görünürdü. Buradan her bakışında kendi evlerinin penceresinden görünen Halicin parçasını hatırlardı. Zekiyle buluştuğu günler saadet hayalleriyle pen-

ceresinin dibine oturur ve Haliç üzerinde titreşen yıldızlarda bahtının tebessümlerini arardı.

Vapur, evlerin arasından görünen bu deniz yamasından o tarafa doğru yürüdü ve kayboldu. Düriye onun beş dakika sonra iskeleye yanaşacağını hesapladı. Kocasını, bir saatin, dakikalarını sayışı gibi, dakikalarını sayarak vapurdan çıkardı. İskelede yürüttü, caddede koşturdu ve muayyen saatte kapıyı çalacağını tahmin etti. Aldanmıştı. Zeki bugün de eve geç gelecekti.

Yemeği tadsız ve soğuk bir hava içinde yediler. Anne ve baba odalarına çekildiler. Düriye yarım kalan mektupları okumak için yatağına uzandı. Mektupları zaman zaman elinden bırakıyor ve hayatının bazı sahnelerine hayalinde can veriyordu. Artık kocasının kendisini sevmediğine tamamen inanmıştı. Niçin sevilmediğini de anlıyordu. Evvelâ güzel değildi. Fakat, o, bunu nişanlanmadan evel Zekiye ihtar etmiş değil miydi? Kocası, zekâsı ve tahsiliyle gururlanıyor, etrafını, hayatını kendisine az görüyordu. Genç kadın, kocasına hayalinde biraz daha kazanç temin etti, apartıman sahibi yaptı, altına hususî otomobil koydu ve korkusundan titredi. Şimdi yatağının çarşafı yamalı, kunduraları yamalı, çorabları yamalı, iç fanilâsı yer yer yamalı olan Zeki o zaman kimbilir ne yaşanılmaz bir mahlûk olacaktı. Düriye, kocasının fazla kazanmasını temenni etmedi, edemiyecekti de...

İstanbul hastanelerinde genç doktorlara âriz olan ve herhangi bir hastalık bahanesiyle hastaneye ayak üzerinde uğrıyan şık kadınlar vardır. Bunların birçoğu Aksarayda, Fatihte, Edirnekapıda, Sultanahmedin Küçük Ayasofya sırtlarına düşen taraflarında eski konakların bir odasında dört beş lira gibi bir aylıkla veya dededen kalma harap evlerde otururlar.

Kuru fasulye tenceresinin temin ettiği tasarruf sayesinde alınan ve kirlendikçe yıkanıp kuruyana kadar evden çıkmalarına mani olan ipek bir ropları, ipek bir çift çorapları vardır. Mahmutpaşa yokuşunun alt başında, işporta ile satış yapan seyyarlardan alınmış el çantaları

ayın bahtiyarlık getiren bazı günlerinde para yüzü görür. Fakat onlar ikinci mevki tramvaya binmeğe tenezzül etmezler. Aç kalırlar, ama ipekten başka cins çorap giymeğe tahammül edemezler.

Zeki hastaneye geldiği gündenberi bunlardan bir kaçıyle görüştü. Stajyerken de bu nevi çapkınlıklara alışık olduğundan acemilik çekmedi. Kendini evli göstermemek için nişan yüzüğünü, bazı bazı, ceketinin üst cebine koymağı da beceriyordu.

Bunlardan bir tanesini beğenmişti. Bu kadın, Beşiktaşta oturuyordu. Küçük bir ameliyat için hastanede iki hafta kadar yatmıştı. İyi olup çıkarken şükran borcunu ödemiş olmak için kendisine çok iyilik eden doktoru evine davet etti. Zekinin musikiden anladığını öğrendiğinden, ona arkadaşlarını da toplayarak bir musiki ziyafeti verecekti.

Delikanlı bu davetten hakikaten istifade etti. Beş altı genç kadın arasında neşeli bir gece geçirdi. Bu kadın kimdi, arkadaşları kimlerdi? Nereden ve niçin gelmişlerdi? Bunların hiçbirini sormağa lüzum görmedi. Zaten sormak tehlikeli idi. Bu gibi gecelerin tekerrürünü temin etti.

Buna benzer başka davetler de oldu. Her eğlence, Düriye ile olan alâkasını biraz daha gevşetiyordu. Genç kadın hakikaten bozulmuştu. Zaten çıkık olan elmacık kemikleri biraz daha fırlamış, gözleri çukura girmişti. Gözlerinin etrafındaki çiller iyice dışarı vurmıştu. Sanki mukadder bir akıbete hazırlanıyordu. Kocasiyle kavga etmediği gün olmuyordu. Yahut da kocasının kavga icat etmediği gün yoktu.

Zeki, bir gün bilinmiyen bir sebeple, eve çok sinirli gelmişti. Karısının röpriz kabuletmiyen çoraptan bahsedişine birdenbire hiddetlendi. Aralarında sık sık tekrarlanan kavga başladı. Zeki, bugün her zamankinden şiddetliydi.

— Hanım, diye bağırdı, artık canıma yetti.

— Yani?

— Yanisi, manisi bu; başının çaresine bak.

Ayrılık sözünü ilk defa bu akşam söylemişti.

Kevser hanım, adeta belli edecek derecede gülüyordu. Nihayet muzaffer olmuştu. En son kavgada âmil olmamakla beraber gelinini mağlûp eden her zafer onun zaferi demekti.

Düriye, verecek cevap bulamadı. Hıçkırarak odasına fırladı. Korktuğu başına geliyordu. Bu evden ayrılmayı çoktan düşünmüştü. Fakat nereye gidecekti? Bereket versin ki baba evini, kocasının ısrarlarına, kaynanası ve kayın pederinin mırıldanmalarına rağmen satmamıştı. Ayda on lira kira alıyordu. Annesinin ölümünden sonra eve getirdiği iki şilte ile bazı ufak tefeği de alır, kendi evine çekilirdi.

Biraz sonra düşüncelerinden utandı. Kocasını erkek-
ti; kızar ve bazı şeyler söyleyebilirdi. Fakat hadise bunun-
la kapanmamıştı. Zeki artık, her fırsatta boşanmadan
bahsediyordu.

Kadıköy vapurunda rastladığı kadını, Suzanı, başka
bir zaman yine başka bir erkekle görmüştü. Bu ikinci te-
sadüf, onda daha ağır bir tesir yaptı. Bu defaki erkek yi-
ne genç ve güzeldi. Yeni evli karısı tarafından ihanet
görmüş erkek kadar heyecanlandı. Bedbinleşti. Hırçın-
laştı ve kalben hıçkırdı.

Bu çifti adım adım takibetti. Bir manifatura mağa-
zasına girdiler. Oradan çıkıp bir şekerciye uğradılar.
Dört yol ağzında çiçek satan bir esnaftan çiçek aldılar.
Altı yol ağzında yine bir manifaturacıda haylice kaldılar.
Ondan sonra bir otomobile bindiler.

Zeki, kendisiyle hiç alâkası olmıyan bu kadını af-
fetmiyeceğini sanmıştı. Yanındaki erkek belki de kocası
veya yakınlarından biriydi. Fakat o gözüne kestirdiği ka-
dının kocasını bile çekemiyeceğini anlıyordu. İşte bu se-
beple Suzana daha konuşmadan darılmıştı.

Üç gün sonra, onu başka bir kıyafet ve tuvaletle gö-
rünce üç gün evelki dargınlığını unuttu. Kadının müte-
bessim bakışları karşısında arzuları tekrar canlanmıştı.

İskeleden çkarlarken beraberlermiş gibi yanyana yürüyötlardı. Kadın vücudünü ona temas ettiriyordu. Zeki, Suzanın güzel saçlarından yayıldığını tahmin ettiğı bir kokuyu ciğerlerine kadar çekti.

Tramvay durağına yürüyen kadının yanından ayrılmıyordu. Durağı geldikleri halde durmamışlardı. Yürüdüler. Önlerinden geçip giden bir araba ikisini de durdurttu. Kadın hâlâ mütebessimdi. Zeki meçhul bir kuvvetin tesirinde hareket ederek arabacıya işaret verdi. Araba durdu. Kadına binmesini teklif etti. Muhatabı tereddüt etmeden arabaya atladı.

Mahiyetini anlamadığı bir heyecan ve korku tesirindeydi. Arabayı niçin durdurtmuştu? Niçin araba çevirmişti de bir otomobil düşünmemişti? Şimdi ne konuşacaktı? Daha bunun gibi birçok sualı kendi kendine sordu.

— Nereye götüreceğ?

Konuşma başlangıcı bu sorgu oldu. Kadın, çok eski bir ahabıyla konuşuyormuş gibi tereddütsüz ve gülerек cevap verdi.

— Evime?

— Ne tarafa?

Kadın, Zekinin bunu bilmemesine hayret ediyor-muş, yahut da bildiğı halde lâtife ettiğine kanaat getir-miş gibi baktı. Tekrar güldü ve arabacıya gideceğı yeri söyledi.

Zeki süratle giden bir trendeymiş gibi, etrafındaki dükkânları birbiri üstüne yığılmış görüyordu. Cadde boyundaki insanlar, aşağıdan yukarı bakan kurbağalar gibi acayip mahlûklara benziyordu. Dükkânların levhaları şenlik yapan bayraklar gibiydi; renk renk dalgalanıyor-du. Baş ateşler içinde yanıyordu. Kendisini arabanın bir köşesine büzölüp kaybolmuş hissediyordu.

Konuşmadığını gören kadın dile geldi.

— Eve kadar gelecek misiniz?

— Nasıl isterseniz.

— Size bugün burada veda etsem nasıl olur?

Evet veya hayır birsey söyleyemiyordu. Düşünmeğе lüzum varmış gibi saniyeler geçirdi.

— Tabii, tabii.

Bir apartman önünde durdular. Kadın teşekkür ederek Zekiye elini uzattı.

Zeki, anlayamadığı bir gayritabiiilik içindeydi. Göğsünün altında kâh bir boşluk hissediyor, kâh hançeresine doğru çıkan katılaşmış bir nefes orada düğümlenip kalıyordu. Eve neşeyle girdi. Sofraya neşeyle oturdu. Fakat biraz sonra tabına uygun yemek pişirilmemiş olmasına sinirlendi. Karısına mırıldandı. Çorbanın tuzuna, pilâvın çığ kalmış olmasına, sofrada tatlı bulunmamasına söylendi.

Karısının hararetli hareketlerini soğuk buldu. Bakışlarını Düriye'ye kaldırdıkça gözlerinin önüne hep o kadın geliyordu. Karısını beğenmezlik, beş on dakika sonra, tikslenme ve iğrenmeye münkalip oldu. Düriyenin esmer vücudu, kalçalarının küçüklüğü sinirlerini kudurttu. Böyle bir kadını başından savamamış olmasını aciz telâkki etti.

Karısının, hayatlarına taallûk eden bir suali, benzin üzerine düşen ateş gibi, sinirlerini birdenbire harekete getirdi.

— Lâf istemem.

Her gün yeni bir safhaya giren kavga, yine başlamıştı. Mevzudan mevzua geçilerek bağrıştılar ve bu gürültünün sonu yine: «İstemiyorum seni» cümlesiyle bağlandı.

— Ben de seni.

— Ne duruyorsun; defol git.

— Yarından tezi yok.

— Cehennemin dibine kadar yolun var.

Yattılar. Zeki o kadının, Suzanın hayaliyle uyudu.

Düriye, kavgayı bu kadar azdırdığından müteessirdi. Koğulmuştu. Fakat nereye gidecekti? Onu kim kabul ederdi? Sabahleyin kalkacak, Zekinin gönlünü almak için birçok çarelere baş vuracaktı.

Zeki, ertesi sabah yine sinirli kalktı. Bağırarak istiyordu, Çayın biraz koyu olmasından kızdı. Bardağı kaldırıp atmak, parça parça etmek hırsına kapıldı.

Annesi, babası korkudan ağız açamıyordu. Düriye, bakışlarını kimsenin yüzüne çeviremiyordu. Her dakika kocasının «Hâlâ mı buradasın?» diye bağırmasını bekliyordu. Başına böyle bir felâket gelirse ne yapacaktı?

Delikanlı, o günün akşamı, Suzanı vapurda buldu. Cesareti çoğalmıştı. Doktor olduğu için herhangi bir kaddınla konuşmasından kimse mâna çıkaramazdı. Dün akşamdan aldığı hızla kadını selâmladı ve yanına oturdu.

Ne konuşacaklardı? Söze yine kadın başladı. Ellerindeki paketleri gösterdi.

— Beyoğluna geçtim. Terziye uğradım.

Kocasına günlük hesabını veren karı gibi anlatıyordu. Etraftan dinlenilmiş olmaktan endişe etmiyordu. Terzi kumaşı «ziyan» etmişti; hem de istediği gibi dikemişti. Bir aralık terzilerin gaddarlığından bahsedildi. Sonra mevzu sinemaya döküldü.

Zeki, sanki çok eski bir ahabla konuşuyordu. Kendini sözün cereyanına kaptırmıştı. Kadın da acemilik göstermeden anlatıyordu.

İskeleden beraber çıktılar. Delikanlı paketleri taşıyordu. Bir araba tuttular. Zeki yine sol tarafa oturdu. Artık cesareti yerindeydi. Dünkü gibi haremağası tavriyle elleri bağlanmış oturmuyordu.

— Bir kahvenizi içmeme müsaade edecek misiniz?

— Tenezzül eder misiniz?

Atlar yokuşu zorla tırmandılar. Araba iki arsa arasında yükselen apartıman önünde durdu. Daha ziyade bir ev kapısına benzeyen apartıman kapısından girdiler. Yine ev taşlığını andıran bir avludan yürüdüler. Dar bir merdivenden çıktılar. İkinci kattaki dairenin kapısı genç ve güzel bir hizmetçi kız tarafından açıldı.

— Buyurunuz.

Zeki, güzel bir salondaydı. Eşyalar mükemmeldi. Duvarları değerli tablolar süslüyordu. Büyük bir abajurdan dökülen silik mavi ışık, güzel bir halının renkleri üzerinde titreşiyordu. Kadın, oturdukları salona açılan bir kapıdan girmişti.

Zeki, salonun sessizliği içinde kendini dinliyordu.

Nelerden sonra karşısında bir saatin çıtırdadığının farkına vardı. Bu çıtırdayışı dinledi. Sanki kalbinin çarpıntılarına uygun darbelerdi onlar... Saatin kaç olduğunu anlamak istedi. Abajurun bıraktığı gölgelerle kapanmış olan yelkovanı göremiyordu.

Biraz daha dikkatle bakmak için eğilirken kapı açıldı ve Suzan salona girdi. Zeki birdenbire toplandı. Gözlerine inanamıyordu. Biraz evel yanyana geldiği kadın, dünyanın en güzel bir kadını olmuştı. Elektrik, silik mavî rengiyle bu güzelliği çoğaltıyor, «şahaneleştiriyordu.» Yerinden kalkmak istedi.

Kadın, onun şaşkınlığını görmezliğe gelmişti.

— Bakalım begenecek misiniz? İşte hain terzinin dikişi bu!

Zeki çıplak kollardan, çıplak gerdan ve enseden yayılan kokunun, sıcak bir et gibi, yüzüne ve dudaklarına temas ettiğini duydu. Yeşil gözlerin derinliği arzuyla parlayordu.

— Şu taraf nasıl?

Zeki, önünde dönen, eğilen, doğrulan, hareketten harekete giren kadını seyrederken söyleyecek söz bulamıyordu. Sadece «evet, hayır, iyi» gibi ikişer heceli kelimelerle cevap veriyordu.

Kadın, onun bu toy hareketlerinden zevk alıyordu. Zekinin kendisini erkek kollariyle kavramasını istiyordu. Fakat delikanlının bunu kolay yapamayacağına inanmıştı. O da birdenbire teslimiyetin tedbirsizlik olduğunu bilirdi. Kendisini ne zaman olsa delikanlının kolları arasında bulacaktı. Beğenildiğini anlamıştı. Aynı zamanda anlamıştı ki Zeki, şimdiye kadar, onun gibi güzel bir kadına rastlamamıştır. Tanıştığı erkek üzerindeki zaferini her zaman böyle ölçen Suzan galibiyetten emin olarak oturdu.

İKİNCİ KISIM

Birinci Büyük Harp içind idi. Sarıgüzelde, eski bir evin kapısı önünde basma entarisi evin ve sokağını pislikleriyle kirlenmiş, yüzünde çamur lekeleri eksik olmayan beş altı yaşlarında bir kızcağız oynardı. Oyuncağı toprak ve çamur olan bu küçük güzel kızı, bu yaştaki arkadaşları «Sümüklü Hatice» diye kızdırırlardı.

Annesi tarafından da «Apdal» diye mınıcıklanan Hatice hakikaten donuk, beceriksiz bir kızcağızdı. Çok defa saçlarının sayısız örgülerini tutan akmış kurdelasını kaptırır, takunyasının tekini kaybeder veya parmağını bir taşla ezerek erkek sesi gibi kalın ve bet bir sesle ağlayarak eve gelirdi.

İşte o zaman annesi kıyametler koparırdı. «Gebere-sicenin hayatına kasedtiğini, tatlı canından bıkip usan-dığını» bağıırırdı. Ucunun kendisine de dokunacağını düşünmeden «Pis, hayvanın kızı, domuz yavrusu» gibi hitablarda bulunurdu.

Hatice, büyüdükçe daha güzelleşti. Mektebin ilk sınıflarında annesinin zahmetle tedarik ettiğı aba terliğini, başka bir gün kitap veya kalemini kaybediyor, yaptığı zararlardan dolayı mektep idaresinden cezalar alıyordu. Okuma vaziyeti de iyi değildi. Mektep onu sıkıyordu. Buna rağmen annesinin şiddetli itip kakmaları tesirinde geri de kalamıyordu.

Annesi, bazı günler, Fatih, Zeyrek; Unkapı yollarını yaya teperek Nişantaşına giderdi. Orada Sultan Hamit devri enkazından, eski debdebeli yaşayışlarını kaybetmiş, fakat perişan vaziyetlerini belli etmemek için, tesbih böceğı gibi, kendi üzerlerine kıvrılmış yatan bir ailenin çamaşır, ütü gibi hizmetlerini yapıyordu.

Tamir göremediğı için her gün biraz daha harap olmağı yüz tutan konağın merdivenlerindeki eski halılar

sökülüp kaldırılmış, yüksek pencerelerin tavandan yere kadar uzanan büyük perdeleri güneşten solmuş, farbelâ-ları tozdan rengini kaybetmiş, duvarlarındaki kalem iş-leri yer yer büyük yaralarla açılmış ve aralarından bağ-dadiler sırtımağa başlamış olduğu halde Hatice'nin an-ne-si yine hürmette kusur etmiyor, konağın eski hatıralarına saygı besliyerek, parmaklarının ucuna basarak yürü-yordu.

Konağın bu perişan haline rağmen hanımların elle-ri yine açıktı. Birçok defa büyük hanımefendiden, ortan-ca hanımefendiden, küçük hanımefendiden ayrı ayrı bahşişler alıyor, Haticesine eski bir entari, bir bot temin ediyordu. Çok yorgun düşmezse akşamları kızına götür-düğü bu hediyeleri çarşafının altında sıkı sıkı tutarak aynı yollardan kan ter içinde dönüyordu.

Hatice, biraz daha büyüyünce annesinin uzak bir yere gittiğini ve oradan akşama kadar dönmek kabil ol-madığını anladı. Bundan istifade imkânlarını buldu. Günce'n güne irileşen vücudu, dolgunlaşan göğsü, mahal-lenin yaşı ilerlemiş çocuklarını arkasından koşturmağa başlamıştı. Mektep arkadaşlarını da tutuşturmak üzere olan ilk genç kızlık ateşini damarlarında duyuyor ve bu arzular, arkadaşlarının her gün tekrar tekrar anlattıkları hâdiseler karşısında büsbütün alevleniyordu. Günün bi-rinde yangın yerinde, sevdiği çocukla dolaşan bir kıza im-renerek onları taklide yeltendi.

Kendi yaşında çok haşarı ve vücudunda erkek eli değmemiş yer kalmayan anormal bir arkadaşıyla ilk tec-rübesine atıldı. Annesi haftalık nafakasını kazanmağa gittiği bir gün mektepten kaçtı ve iki arkadaş, iki erkek çocukla Şehremininin dar sokaklarında dolaştılar.

İlk günler sokakta kendilerini süzen sert bakışlar-dan utandı. Birkaç gün sonra buna alıştı. Bir kere Topka-pı dışarısına doğru gittiler. Tenha yerlerde korktu. Bir hafta sonra buna da alıştı. Bazı geceler arkadaşlarının evlerine gitme bahanesiyle sokağa çıktı. «Dost» iyle bu-luştu. Delikanlılığın ilk heyecaniyle ezilen arkadaşı ona pek yakın yürüyordu. Tenha bir arsada yanyana oturdu-lar. İlk defa o gece göğsü erkek ellerine düştü.

Sınıfını o sene zorla geçti. Kitaplarla, kâğıtlarla okadar alâkası yoktu. İçinde her gün başka bir delikanlı ile tanışmak zevki kaynaşıyordu. Daha büyük mekteplerde okuyan mahalle çocuklarının hemen hepsine sahip olmak istiyordu. Arkadaşlarına üstün gelmek için var kuvetiyle gayret ediyordu. İki üç kızın bir arada toplanıp cinsî alâkalar etrafında utandırıcı sahneler anlatmalarından derin zevk ve heyecan duyuyordu.

Hatice, birkaç sene içinde tabiidenden fazla denecek derecede olgunlaşmış ve cinsî arzular yolunda süratli adımlar atmıştı. Mektebin son sınıfında kaldı. Ėline kalemi ancak mektup yazmak için alıyordu. Okumaktan büsbütün bezdiğinden o sene de geçeceği şüpheliydi. Oyle de oldu.

Semtlerinde onu tanımayan yoktu. İri vücudu, iri göğsüyle geçerken delikanlılar söz atar, kadınlar homurdanır, ihtiyarlar arzu ve hasretle dolu bakışlariyle arkasından uzun uzun süzerlerdi. Mahalleli, adını «Kırmızı yanaklı kız» takmıştı.

Ne yaptığını bilmiyerek gezip dolaştığı erkek çocuklardan birini, haşarılığına rağmen, çocuk saffetiyle sevmeğe başlamıştı. Kendisinden üç yaş kadar büyük olan bu delikanlı ele avuca sığar gibi değildi. O da arkadaşlarından duyup öğrendiği, cinsiyetle alâkalı açık hikâyelerin tatbik sahasını arıyordu. Onun da, kaç sene dir, Hatice gibi, kulakları dolgundu; her şeyi öğrenmiş bulunuyordu. Haticeyi تنها yerlere götürdü, geceleri gezdirdi. Onunla okadar meşgul oldu ki genç kız günün birinde kalbini sıkan korkulardan tecerrüt ederek kendini delikanlının kollarına bıraktı.

Delikanlı, evlenme vadiyle, Haticeyi iki sene oyalandı ve günün birinde ortadan kayboldu. Bir rivayete göre İzmirde iş bulmuş, gitmişti. Bir rivayete göre de vapurlardan birinde kamarotluk ediyordu. Hatice, günlerce ağladıktan sonra göz yaşlarının bir faydası olmyacağına inanarak avunma yollarına daldı ve başka bir gençle sokak araları gezintilerine başladı.

Annesi ihtiyarlamıştı. Nişantaşındaki konak tamamiyle dağılmıştı. Büyük hanımefendi ölmüş, ortanca ha-

nimefendi, oğluyla Ankaraya gitmişti. Küçük hanımefendi de Şişlideki apartımanlarından birine taşınmıştı. Bu hanımefendinin, orada, kimle ve nasıl yaşadığı anlaşılamamıştı. Artık gün oluyor, Haticeler bir lokma ekmek bulamıyorlardı. Bu aralık bir tesadüf imdatlarına yetiştii; bütün depoları amele kadınlar alacaktı. Hatice depoya işçi olarak girdi.

Amele muhiti onu pek çabuk tanımıştı. Hem işçi kadınların en güzeli, hem de en iyi giyineni idi. Kısa bir zamanda dedikodular başladı. Kadınların birçoğu güzelliğinin boyalardan ibaret olduğunu iddia ediyordu. Elbiseleri gündelikte yapılr şeyler değildi. Kimbilir, hangi erkeğın parasıyla alınmıştı onlar. Arkasını kolladılar. Bir gün bir mektepli ile konuştuğunu, ertesi gün başka bir delikanlı ile gezdiğini gördüler. İmalât şefinin de dostu olduğunu yaydılar.

Annesi öldükten sonra büsbütün başı boş kaldı. Sarıgüzeldeki eski eve bazı geceler erkeklerin de geldiğı oluyordu.

Küçüklüğünde «Sümüklü Hatice» büyüyünce «Kırmızı yanaklı kız», kadınlaşınca «Reji güzeli» diye anılan Hatice günün birinde annesinden kalan evi sattı ve Sarıgüzeli bırakıp kaybıldı. Nereye gittiğini kimse bilmiyordu. Mahallede ve bütün deposundaki rivayetler muhtelifti. Kimisi bar artisti olduğunu, kimisi umumî bir eve girdiğini söylüyordu. Evlenmemişti. Umumî eve de girmemişti. Fakat onu Sarıgüzelden tanıyan bir zat, üç sene sonra, Ankarada mükellef bir apartımanda herkesin hürmetini üzerinde toplayan bir hanımefendi ile tanıştı. İyi mevki sahibi bir zatın metresi olan bu Suzan hanımefendi güzelliğıyle şöhet bulmuştu. Geceleri apartımanlarında briç, poker partileri yapıyor, yüzlerce lira elden ele dolaşıyordu.

Haticeyi evelce tanıyan zat, Suzan hanımefendi karşısında bir an şaşaladı ve başını eğdi. Gözleri ipek çoraplara, yılan derisi iskarpinlere takıldı. Haticenin çorapsız baldırlarını, takunyalı ayaklarını görmemek için gözlerini kuvetle yumdu. Herkesin elini öptüğü, bazı büyük mevkili kimselerin rekabet edercesine etrafında

konuştukları Suzan hanımefendi, o Hatice miydi? Düşündü. Bu kadın, ismini niçin değiştirmişti? Cevabını kendisi buldu. İzini kaybetmek için. Herhangi bir Hatice beş altı sene içinde bukadar değişebilir miydi? Başkası anlatsaydı inanmıyacaktı. Fakat işte gözleriyle görüyordu. Tanıştığı, elini öptüğü, yerlere kadar eğilerek hürmet ettiği insanların hepsinden iğrenir gibi oldu. Biraz sonra bu fikrinden utandı. Lâıyk olmasaydı buralara kadar yükselebilir miydi? diye düşündü.

Suzanın, Haticeyi tanıyan zatla konuşmak ihtiyacında olduğu anlaşılıyordu. Bir fırsatını bulup baş başa kaldılar. Söz İstanbula geldi ve kadın muhatabına sordu:

— İstanbulda nerede oturuyorsunuz?

— Fatihte, hattâ biraz daha ileride.

Suzan düşünür gibi oldu.

— Oraları hiç bilmem, ama methediyorlar; havası çok iyi imiş.

Muhatabı sordu:

— Siz nerede otururdunuz?

Kadın hemen cevap verdi:

— Kadıköyde otururuz.

Haticeyi tanıyan zat kendinden sıkıldı. Fakat insanlar birbirine 'bukadar benzeyebilir miydi? Konuşmayı başka sahaya döktüler. Suzan içinden gülüyor, kendisinin Sarıgüzelin «Kırmızı yanaklı kızı» olduğunun farkına varılmadığına sevinliyordu.

Suzanın, kocasını az bir zaman içinde yükselttiğini bilmeyen kalmamış gibiydi. Kendi karıları üzerindeki heyecanları azalmış mevki sahibi bazı kimselerin apartımana gündüz ziyaretleri yaptıkları duyuluyordu. Ona İstanbuldan değerli taşlar ve elbiseler getirildiği söyleniyordu. Fakat bu erkekler onun damarlarının şahlanan arzularını teskin edemiyordu. O, Sarıgüzeldaki «Abdal» Haticelikten «Kırmızı yanaklı kız» olduğu zaman çıkmış ve Suzan olduktan sonra birdenbire değişmişti.

Beraber yaşadığı ve gizlice münasebette bulunduğu erkeklerden sızdırdığı paralarla zevkini tatmin için delikanlılar bulmak fırsatını kaçırmıyordu. Bu hayata kendini öyle kaptırmıştı ki manto alırken dükkân sahibine,

elbise diktirirken terziye, ayakkabı alırken kunduracıya bin türlü müşkülât çıkarıyor; fakat gözüne kestirdiği erkeklerle gülmek ve eğlenmek için pek ince düşünmüyordu.

Günün birinde himayesi altında yaşadığı erkeğin parası kalmadı. Borçlandı. Borcunu kapayamadı. Her gün biraz daha açıldı. İtibarı kesildiği için borç alamaz oldu. Suzanın ihtiyaçları günden güne çoğalıyordu. İstanbula gittiği halde yeni modeller getirmek üzere Avrupa gittiğini ilân eden terzilerin dikişini beğenmez oldu. Pokerleri kendisi için basit görmeğe başladı. Bezik, bric oynuyordu. Bir yerden aldığı malûmatı başka yerde satmağa ve siyasî, edebî münakaşalara karışmağa başlamıştı.

Kendini yükselmiş gördükçe beraber yaşadığı adamı çok geride buluyordu. Bu adam onun için eskimişti. Yeni bir fırsat elde etmeliydi. Beğendiği gençlerden hiç biri ona istediği hayatı temin edemezdi. Ömrü birçok fevkalâde hâdiseler içinde geçtiği için kimseyi de sevmiyor, bağlanamıyordu. Her gün arkasını bırakamıyan bir müteahhidi günden güne çoğalan yaşamak ihtiyaçlarına cevap verecek kudrette görüyordu. Onu kandırmağa çalıştı ve muvaffak oldu.

Evvelce küçük bir memurken aldığı maaşla ayın sonunu bulamadığı için odacısına bile baş vuran bu zat, talihin lûtfuna uğramıştı. Bir bankadan edindiği hisse senetleri ona tahminin fevkinde temettü verdiği gibi Yenişehirde gayet ucuz fiyatla satın aldığı tarlalar da kısa bir zaman içinde, toprak fiyatlarının yükselmesi sayesinde, büyük gelirler temin eden arsalar oluverdi. Girdiği işlerde de muvaffak oldu. Kazandığı paraları nerelere sarfedeceğini bilemiyordu. Barda bir gecede beş yüz, altı yüz lira verdiğini söyleyenler oluyordu. Fakat onun bakışları son zamanlarda yalnız Suzana dönmüştü. Onu kandırmağı askerî, ilmî, siyasî en büyük zaferlerden biri kadar mühim görüyordu. İcabederse bütün servetini bu uğurda sarfedebilirdi. Suzan, kendini bu kadar ağıra satacak değildi. Pazarlık çok kısa sürdü. Onun metresi olmayı pek kolay şartlarla kabul etmişti.

Müteahhit, bu zaferini ertesi gün arkadaşlarına ilân etti. Birçoklarının içlerinden geçen «Enayi» hitabının yüzlerinde bıraktığı müstehzî tebessümü, o, muzafferiyetini onların üzerindeki haset izleri gibi karşıladı.

Suzan, küçük bahanelerle erkeğinden ayrıldı ve müteahhidin himayesine koştu. Yeni adamı onunla Ankarada yaşamaktan korkuyordu. Evliydi; duyulabilirdi. Bundan başka Suzanın Ankarada birçok tanıdıkları vardı. Sevdiği kadın bunların arasında bırakılamazdı. Muta-bık kaldılar; kadın o hafta içinde Ankarayı terkettti ve iş-te, Zekinin korkarak girdiği apartımana böylece yerleşti.

Müteahhit, hafta aralarında bile üşenmeden ve yorulmadan trene atlıyor, İstanbula koşuyordu. Birçok iş-leri İstanbulla alâkalı olduğu için bu seyahatler kimseye gayritabiî görünmüyordu. Suzanı her gelişinde daha güzel ve daha cazip bulurdu. Hakikat de böyle idi. Kadın İstanbulun en iyi terzilerinin sırlarına vâkıf olmuş, en meharetli kuvaförlerin inceliklerini kavramıştı.

Suzanı, Ankarada alıştığı o hareketli hayattan sonra İstanbuldaki eşsiz ve dostsuz hayat sıkmağa başlamıştı. Yeni mevzular arıyordu. Bu sebeplerdir ki sık sık İstanbula iniyor, dolaşüyor, sinemadan sinemaya koşuyordu. Vapur yolculuklarında ve Suadiyeye kadar uzanan sahil boyundaki gazino ve plâjlarda tebessümleriyle avladığı iki genci, Zekinin girdiği kapıdan içeriye almıştı. Fakat kısa imtihanlardan sonra bunlardan zevk bulamayacağını da anlamıştı. Her türlü eğlencesi için para harcamaktan kaçınmıyordu. Çünkü adamı, küçük bir işaret üzerine istediği parayı veriyordu.

Zeki, Suzanın yeni zevk kaynağı aradığı günlerden birinde karşısına çıkmıştı. Kadın, onun çok kolay kandırılabilir «iyi bir av» olduğunu anlamıştı.

Sık sık aynı vapura bindi ve nihayet emelinde muvaffak oldu.

Zeki, ikinci gelişinde daha cesaretle konuşuyordu.

— Serbest misiniz?

— Hayır. Evliyim. Kocam Ankarada.

— Memur mu?

—Tüccar, müteahhit... söyle birşey işte. Kazanan bir adam.

— Ya duyarsa?

Kadın çapkın çapkın güldü.

— Sevgi karşısında buna çare mi bulunmaz? Zaten geleceği günleri bilirim onun.

Suzanın güzelliği ve cazibesiyle gözleri kamaşan Zekinin düşünceleri sislenmişti; bir kadının bu kadar cesaretle konuşabilmesindeki inceliği kavrayamıyordu.

Düriye, son günleri, büyük azaplar içinde geçiriyordu. Her gün tekrarlanan kavgalar, devam eden dargınlık yetmiyormuş gibi kocası haftanın bazı gecelerinde eve de gelmemeye başlamıştı.

Kocasının en tatlı sözü «Cehennemin dibine git, def ol bu evden» idi. Kadın, hemen her gün, sinir buhranları geçiriyor; kaynanasına, kainpederine, kocasına bağırmıyordu. Kavgı bilmeyen, sessizliği en büyük saadet telâki eden Düriye, kavgacı ve huysuz olmuştu. Hiçbir sözün altında kalmıyordu. Bir zamanlar kocasının hararetli buselerine yuva olan dudakları ağır ve kaba sözlerin kaynağı haline girmişti.

Son zamanlarda yeni bir çorap giymemişti. Yalnız boğazı için yaşıyordu. Kaynanasının kudurgun hiddeti, ekmek tenekesini de kilitledi, dolaba koydurttu. Kaynanası, Ensarî Efendi, kocası, karyolası, yemek masası, duvarlar, tavanlar, gök yüzü, deniz, vapurun kısık kısık ötüşleri, otomobil sesleri, hülâsa gözlerine görünen her şey «Bu evde yerin kalmadı git» diye bağırmıyordu. Bu sesleri duymamak, mukavemet etmek istiyordu. Dişlerini sıkıyor, beynini sıkıyor, göğsünü sıkıyor, parmaklarını avucunda sıkıyor ve zehirlerini içine akıtıyordu. Korkudan mutbağa giremiyordu. Kaynanası da yemek pişirmiyor, sofrı kurmuyordu. Bu dertlerini kime açacaktı, kiminle dertleşecekti? Bazı geceler poker hatırına karılıyla gelen kocasının doktor arkadaşları, Zekinin eve gelmediğini duydukları için uğramaz olmuşlardı. Zeki, ar-

kadaşlarının hepsine karısından şikâyet etmiş, «Artık birlikte yaşayamayacaklarını» söylemişti.

Zekinin gözleri yalnız Suzanı görüyordu. Tıpkı Düriyeyle seviştiği ilk günlerdeki hisler altında eziliyordu. Hem de fazlasıyla... Kadının kolları arasında sıkışmış kalmış vücudu bir hayat menbaı gibi kan damarlarına, sinirlerine can veriyordu. Onunla tanışalı dört ay olduğu halde bir kere bile incinmemişti. Bu «Kibar ve gün görmüş» kadının kendisiyle bu kadar alâkadar olması karşısında eziliyor, küçülüyordu. Çocukluğundanberi bildiği eviyle bugün Kadıköyde kendi parasıyla döşenen evini hatırladıkça Suzanın evi hayalinde bir saray kadar azametle canlanıyordu. Suzanın beyaz ve güzel göğsü karşısında karısının kuru vücudünü düşündükçe ürperiyordu. İstanbulun kuytu bir köşesinden bir kadınla evlendiğine her dakika pişmanlık gösteriyordu. «Kadın dediğin böyle baba evinde görmüş olmalıydı!»...

— Seni çok sevdiğimi biliyorsun; değil mi Zeki?

Zeki memnuniyetini yılışarak ifade ediyordu.

— Karım olmasını ne kadar arzu ederdim.

Delikanlının içinde mahiyetini anıyamadığı hisler taştı ve birbirine karıştı. Suzanla evlenmek isterdi. Böyle bir teklifin sevdiği kadın tarafından yapılmış olması kadar bahtiyarlık tasavvur edilemezdi.

— Nekadar iyi olurdu. Ama...

— Kocalısın diyeceksin; değil mi?

— Öyle ya!

— Sen istersen ben neler yapmazdım, ki...

— Boşanır mıydın?

— Bu da büyük bir iş mi? Sen iste yalnız. Bak nasıl kolayını bulurum.

Zeki yutkundü. Birşey söylemek istiyordu. Kadın, sanki onun zihninden geçenleri anlamıştı.

— Bana böyle bir hayatı temin edememekten korkuyorsun; değil mi?

— Nereden anladın?

— İnsan sevdiği erkeğin kalbinden geçenleri okur canını. Bildiğimi inkâr etme.

— Doğru.

— Düşündüğün şeye bak. İki gönül bir olduktan sonra samanlık seyrân olur. Ben neler gördüm Zekiciğim. Çocukluğumu şöyle bir hatırlıyorum. Dadılar, halayıklar elinde...

Suzan annesinin hizmet etmiş olduğu Şişlideki noktada yaşıyormuş gibi en ince noktalarına kadar anlattı.

Zeki. «Paşa dedenin adı neydi?» dese idi tereddüt etmeden annesiyle birkaç kere gittiği bu konak sahibinin adını söyleyecekti. Delikanlı merakla dinliyor, Suzan hararetle anlatıyordu.

— Ne oldu; biliyor musun? Hepsi elimizden gitti. Şu gördüklerin de birşey mi sanki? Elimde kalanı birinci kocamın uğrunda yedim, bitirdim. Gözümde malın zerrece kıymeti yok. Onu, görmeyenler tatsın. Bugüne bugün doktorsun; aç bırakmazsın ya. Hem de ben her şeyi biliyorum, sen istikbalin en ileri doktorlarından biri olacaksın.

İçini çekerek ilâve etti.

— Yoksa almazsın beni.

Delikanlının başı, kadının göğsüyle eziliyordu.

— Alırdım.

— Sahi mi söylüyorsun?

— Tabii.

— Yemin et bakayım.

— Canım ne lüzumu var?

Kadının sesi sahte bir kahkahayla titredi:

— Karından geçemezsin ki...

Zekinin kaşları çatıldı. Düşmanından bahsediliyormuş gibi dişlerini gıcırdattı.

Suzan sevincini belli etmemek istiyordu.

— Yerin dibine girsin!

— Sus; kadına yazık.

— Yerin dibine girsin. Elimde olsa bir dakika tutmam; boşarım.

Kadın şu dakikada sinirlerinde adları tarihe geçmiş

sinir hastalıklarıyla malûl hükümdar kadınların arzularını duyuyordu. Sanki her kuvvet elindeydi. Hayalinde bir an içinde Zeki'yi karısından vura vura, öldüre öldüre ayırdı. Delikanlıyı ayaklarının dibinde kıvrandırdıktan sonra kollarına aldı. Zekinin hiddetle titreyen dudaklarını görünce damarlarını yakan bu arzuya mukavemet edemedi ve onun başını olanca hırsıyla göğsünde sıkıttı.

— İstesen boşamaktan kolay ne var? Erkeksin; kolayını bul, boş. Senin, yalnız senin olayım.

Zeki evine dönerken bacaklarında, diz kapaklarında yorgunluk hissediyordu. Sanki dövülmüş, dövülmüştü. Başı yanıyor, şakakları zonkluyordu. Yanından geçen kalabalık, siyah hayaller gibi titreşmekteydi. Otomobil sesleri beynini burguluyordu. Sıcak ve yakıcı hava, Suzan'ın sesi olarak, kulaklarından beynine giriyordu.

— Seviyorsan erkekliğini göster. Karımı boşamaktan kolay ne var? Boşa, senin olayım.

Attığı adımların geri gittiğini, kaldırımların bir su gibi ayaklarının altında kaydığını zannediyordu.

O, evden çıkar çıkmaz, Suzan kapıyı sevinçle üstüne vurmuş, «Oldu; ilk adımı attık» diyerek odasına koşmuştu. Çabucak soyundu. Kendini karyolasının üzerine attı. Sinirleri yatışmış vücudunu yorganın üzerinde boyulu boyunca gerdi. Kollarını arkaya doğru atmıştı. Tekrarlıyordu:

— İşim olacak, mutlaka olacak.

Suzan bir aydır, telâştaydı. Müteahhit, kendisinden bıkmış görünüyordu. Bunun iki sebebi vardı. Birisi, Suzan'ın rahat durmadığını öğrenmesiydi. Peşine koydurttuğu gözcüden iyi haberler almıyordu. İstanbul'da bulunmadığı zamanlar kendisine ihanet ettiğini sezen bu zat, bir gece, bunu kadına ihtar etti.

Kadın, tabii, inkâr yollarına saptı. Beraber yaşadığı erkeklerden bunu çok kere duymuştu. Yaltaklanmış, güzel kelimeler ve cazip hareketlerle onları yumuşatmış ve işi idare etmişti. Yerine göre bağırılmış, hiddet göstermiş; yerine göre yeminler etmişti. Yerine göre de gözyaşları dökmüştü. Müteahhidin tabiatını bildiği için onu tatlı tatlı okşadı.

— Nasıl olur? Sen varken... ihanetin sebebi ne?.

Erkek, kaşlarını çatmıştı. Onun gezdiği yerleri, kiminle gezdiğini, birer birer sayıyordu. Suzan, hiddetteki ciddiyeti anlamış olacaktı ki kandırmak için çok didindi ve nihayet o gece sabaha karşı ikna eder gibi oldu.

— Yalnız, bir daha duymıyacağım. Anladın mı?

— Ortada birşey yoktu ama... Mademki bu kadar ısrar ediyorsun... nasıl hareket edeceğimi de söyle. Evden hiç çıkmayayım.

— Kâfi değil.

— Pencerelere kafes takalım.

— Beni okadar geri kafalı mı sandın?

— Ya ne yapayım? Söyle.

— Ne yapacaksın; biliyor musun? Bu eve kimse girmeyecek.

Suzan ağzını, gözlerini açılabilirdiği kadar açtı.

— A... Eve gelen de mi varmış?

— Tabii.

Bilmemezlikten geldi.

— Fena fikirli erkekler demek istiyorsun, değil mi?

— Ya ne demek isteyecek mişim?

— Buraya böyle kimsenin geldiği yok; canım kocacığım. Seninki hayal.

— Hayal, meyal. Her ne ise. Dediğim dedik.

Suzan yeminlerle teyidederek söz verdi. Buna rağmen, ertesi akşam, Zeki ile salonun silik mavi ziyası altında başbaşa yemek yediler. İki gün sonra da Ankara'dan bir kart aldı. Son ihtar yapılıyordu. Suzan, buna kıymet vermedi. Zihnini kurcalayan cihet, bu haberlerin kocalığına kimin tarafından verildiği idi. Evdeki hizmetçi kadından şüphelenmek aklına gelmiyordu.

Müteahhit, o hafta, İstanbula inince Suzana uğramadı. Bu, biraz da bahane idi. Arkadaşlarıyla Beyoğlunda bir âlem yapmağı kararlaştırmışlardı. Paraları o verecekti. Ahbablarından biri de Beyoğlunda bir hanımefendinin evinde ziyafet hazırlıyacaktı.

Paranın esirgenmediği bu ziyafet, hakikaten parlak olmuştı. Daha gündüzden üç arkadaş bu eve uğradı. Mükellef, muhteşem salonlar, İstanbulun en kibar bir evinde bulunduklarını anlatıyordu. Hanımefendi'yi gördükten sonra müteahhidin ümitleri büsbütün çoğaldı. Kadın kibar konuşuyor ve:

— Çok rica ederim duyulmamak şartıyla, diye teklif ediyordu. Aksi takdirde muhitimiz içinde şerefim bir paralık olur. Bunu, (ziyafete önayak olan beyi gösterecek) beyefendinin yüksek hatırları için üstüme alıyorum. Eski bir arkadaşlık hatırına...

— Teşekkür ederiz.

Müşterilerinin hepsi böyle karşılanırdı. Şu dakika da evin diğer odalarının kapı tokmakları çevrilecek ol- saydı kilitli oldukları görülecekti. Kulak, bu kapılara dayansaydı, içeriden gelen sesleri duymak gayet kolay bir işti. Hanımefendi mesleğinin inceliklerine vâkıftı. Böyle yapmasaydı evinin âdi bir randevu evinden ne farkı kalırdı?

Söz biraz başka mevzular üzerinde dolaştıktan sonra sordular:

— Gece tanışacağımız hanımları görebilseydik.

Hanımefendi ciddiyetle ve soğukkanlılıkla cevap verdi:

— Kolay. Şurada bir aile albümümüz var. Hele bir bakınız. Telefonla ararım; belki bir bahane ile evlerinden kaçarlar.

Üç arkadaş, baş başa verip, albümün yapraklarını merak ve heyecanla çevirmeğe başladılar. Güzel kadın, resimleri görmüşlerdi.

— Şu.

Kadın güldü:

— Ne eski kurtlardanmışsınız; nasıl da intihap ediyorsunuz.

Arkasından yüz çizgilerini hüznle indirdi.

— Bilmem ki bunun da, şunun da çok mutaassıp kocaları vardır. Gece dışarıya bırakmazlar.

— Canım, siz bir kolayını bulursunuz.

— Ha! aklıma geldi. Belki, belki. Bunun kocası seyyar bir iş adamıdır. Ekseriyetle Anadolu'da iş takibeder. Bununki de...

Tekrar sinsi sinsi güldü...

— Evet bununki de...

— Haydi söyleyeyim. Büyüklerden birisinin karısı...

— Ya!

— Tabii! dedim ya, belki o da evde yoktur.

Müteahhit yılmışarak sordu:

— Hanımefendi! Affedersin. Kimin karısı?

— A, a. Söylesen miyim hiç?

— Hani baltayı taşla vurmaya diyen söylüyorum.

— Merak etmeyin efendim. Gelebilsen bir; ötesi ko-

lay.

Kadın, muhatabının ne kadar toy olduğunu sezmişti. Toyluk yaşla değildi ki... Albümdeki fotoğrafların sahipleri hiç kimsenin bir şeyi değildiler.

Hanımefendi sözüne devam ediyordu:

— Şimdilik bunlara gözünüzü koydunuz. Ne olur ne olmaz. Başka da beğeniniz de sonra mahcup çıkmayayım. Belki de gelemeyizler.

Hakikaten gelmemek ihtimalleri vardı. Çünkü bu üç meraklı nasıl olsa: «kafese» girmişlerdi. Belki birazdan başka bir hovarda gelir, beğenilen kadınları ısrarla isterdi. Onların da tatmini, meslek icabıydı.

Müteahhit, arkadaşlarıyla beraber gülüşe gülüşe so-kağa çıktı.

— Birader şu dünyada neler dönüyor, görüyor musun? Ben de şimdiye kadar yaşıyormuş muyum?

Cebinden otuz üçlü tesbihini çıkardı. Bu tesbihin taneleri müteahhit olduktan sonra doksan dokuzdan bu miktara inmişti. Önceleri beş vakit namaz kıldığını ve daima ütüsüz pantolonla gezdiğini söylüyorlardı.

— Hayvan gibi yaşamışım. Hayvanlar gibi. Cennet, dünyadaymış birader. Vallahi hurileriyle beraber cennet dünyada imiş.

O geceki cümbüş, müteahhidi, hayretten hayrete düşürdü. Yarı çıplak kadınlar arasında sabaha kadar geçir-diği hayat arkada bıraktığı bir ömrüne bedeldi. Evden

ertesi gün de çıkmadı. Kadınların içinde bir tanesini pek beğenmişti. Ona beraber yaşamağı teklif etti. Kadın derhal razı olmuştu. İşte iki güne sığan bu sahnelerdir ki onu Suzandan uzaklaştırıvermişti.

Suzan, adamının gelmemiş olmasına çok üzüldü. Ankaraya bir mektup yazdı. Cevap alamadı. Telgraf çekti; bir daha çekti. Yine cevap gelmeyince son bir telgrafla ilk trenle Ankaraya hareket etmekte olduğunu ve onu rezil edeceğini bildirdi. Müteahhit korktu. «Allah vermesin, gelip, beni kocamdan ayırdın, şimdi süründürüyorsun diye bar bar bağırması ihtimali vardı». Telgrafla cevap verdi:

«Tafsîlât postada.»

Bir gün sonra gelen mektupta şu satırlar vardı:

«Benden ümidini kes. Beni aldattığını, dünyanın parasını vererek karış karış takipten sonra öğrendim. İnkâr edemezsin. Her şeyi iyiden iyiye biliyorum. Senin gibi bir kadınla yaşayamam. Elimin altındaki kadın yalnız benim olmalı. Ben böylesini de buldum. Senin de sürünmeni istemem. Adresine banka vasıtasıyla beş bin lira gönderdim. Bu da benim vicdan borcumdur. Afiyetle yersin ve beni unutursun.»

Suzan, kızdı ve menfaat terazisinin bir kefesine müteahhitle yaşayabilmesi muhtemel olan birkaç seneyi, diğer kefesine de beş bin lirayı koydu. Para daha ağır geliyordu. «Adam sen de...», dedi, «hayatın da başka mânası yok». Cevap yazdı. Mektubunda «Göz yaşları döktüğünü, onsuz yaşayamayacağını, kaç gecedir uyuyamadığını» yazdıktan ve «Erkeklerin hain, insafsız, alçak olduklarını» ilâve ettikten sonra daha fazla bir şey koparmak ümidiyle «İnsan, evinden hizmetçisini çıkarsa bile bundan çok para vereceğini» bildirdi.

Gelen cevap kısa idi. Müteahhit: «Üçbin lira daha gönderdiğini ve ev eşyalarının kâmilen Suzana kalacağını» yazıyordu.

Suzan, çok sevinmişti. Paraları bankadan aldı. Yavaş yavaş yemek ve bu müddet zarfında «yeni bir av» bulmak üzere bankada bir hesaba kaydettirdi.

Müteahhit de o hafta, doğruca, yeni kadının evine gitti. İşte Suzanın Zeki'ye okadar dil dökmesi boş yere değildi. Onda, avlıyacağı arslana tuzak kuran bir avcı hali vardı. Zeki aldığı koku üzerine bu tuzağın etrafında, kuyruk sallıyarak, dolaşmağa başlamıştı. Daha o gece karsısına bütün vahşetiyle saldırdı.

— Git; istemiyorum.

Düriye gündüzden birçok hazırlıklar yapmıştı... Kocasına büyük müjdeyi vermek için ne gibi kelimeler kullanacağını kendi kendine kaç defa tekrarlamıştı. İki aydır şüpheleniyordu. Nihayet, bu ay, gebe olduğuna tamamen kanaat getirdi. Bunu kocasına açınca hayatlarına yeni bir gidiş vereceğini zannetmişti. Zeki, hiçbir şey dinlemediği için bunu öğrenmemişti. Geceyi ayrı ayrı yerlerde geçirdiler.

Düriye, o gece ve ertesi gün mütemadiyen düşündü. Bu evde hayat hakkı kalmadığını iyice anlamıştı. Babası birçok kimseler tarafından sevilen bir arkadaşını hatırladı. Ona gidip yalvaracak, bir lokma ekmek bulmak imkânını araştıracaktı. Ertesi gün akşama doğru bu kararı katileşti ve kaynanasına, «Bu gece bir arkadaşım da misafir kalmak üzere gideceğini» söyledi. Kaynana şaşırdı. Gelininden böyle bir hareket beklemiyordu.

— Canının istediği yere kadar yolun açık, dedi.

Bu gidiş, Zeki için büyük bir fırsat olmuştu. Ana ve oğul başbaşa vererek ona karşı alınacak tedbirleri ilk defa bu gece katiyetle kararlaştırdılar.

Düriye İstanbula geçti. Arkadaşını evde buldu. Onun şimdiye kadar vaki olmıyan bu âni ziyareti misafir indiği ev halkını şaşırttı. Genç kadın, merasime lüzum görmeden başından geçenleri anlattı. Arkadaşının ihtiyar babası, müteessir oldu ve Düriyeye bir iş bulacağı vâdinde bulundu.

Ertesi gün, sabah erkenden evine döndü. Kevser hanım onu çok soğuk karşıladı.

— Oğlum sana çok dargın. Bütün gece «Ne hakla benden izin almadan gitti» dedi durdu.

— Benimle konuşmuyordu. Bu vaziyette ondan izin

alamazdım ya! Büyüksünüz diye sizden müsaade istedim.

— A, bu evde benim ne adım geçer, ne sanım. Şimdi suçları benim üstüme yüklemeyin.

— Ne yapayım? Affettiririm kendimi.

— Dinler mi hiç?

Kaynana, sesini biraz daha yükseltti. Sır vermek isteyenlere mahsus bir tavır aldı:

— Doğrusunu söyleyeyim kızım. Günah benden gitsin. Gelirse kapıyı açma dedi. Şimdi ne cevap vereceğimi düşünüyorum.

Düriye söylenenlerden hiçbir şey anlamıyordu.

— Evet, şimdi ne cevap vereceğimi düşünüyorum. Oğlumun tabiatını benden iyi bilirsin. Senin yerinde olsam bu eve bir daha ayak basmazdım. Akşam gelirse hem seni, hem beni, ikimizi de sopadan geçirecek. Ah çileli başım! Bu yaştan sonra neler görecekmışim neler? Allahım! Sen beni kayır. Meğer analık ne zor şeymiş... Hele kaynanalık! Durma kızım, durma. Bu veden çık. Ama nereye gideceksin? Sokaklarda yat da kocanın bet sözleri, tokatları altında kalma. Sana ana baba nasihatı.

Düriye bir aralık başını kaldırdı ve titrek bir sesle:

— Ya çocuğum? dedi.

— Ne çocuğu?

— Karnımdaki çocuk.

İhtiyarın gözleri büyümüştü. Kulaklarına inanamıyordu.

— Çocuk mu? Kocanın haberi yok mu?

— Hayır.

Kevser hanım, birşey söyleyecek oldu. Söyliyeemedi. Yutkundu. Tekrar söylemeğe gayret etti. Yine yutkundu ve kestirme bir cevap verdi:

— Ben karışmam böyle işlere.

Kaynana bugün derinden hissediyordu. Ama bu defa da oğlundan korktuğu için birşey söyleyemiyor, bir şey yapacak kudrette olmadığını anlıyordu.

Düriye hıçkırıklarını tutamadı. Boğula boğula odasına koştu. Yarım saat kadar oyalandıktan sonra kayna-

nasının elini öptü ve vapura yetişmek üzere koşa koşa yürüdü.

Kaynana da epeyce gözyaşı döktü. Fakat bu yaşları niçin döktüğünü bilmiyerek...

Zeki, o gece erken geldi. Karısının evde olup olmadığını anlamak istiyordu. Annesinin göz yaşlarıyla karşılaşınca birdenbire şaşırdı.

— Gördün mü başımıza gelenleri?

Zeki'nin hatırına ilk gelen karısının kendine birşey yapmış olmasıydı.

— Öldü mü?

— Oyle değil.

Zeki korku ve heyecan anından sonra ferahlamıştı.

— Ya?

— Gebe imiş.

Zeki, birkaç saniye hayretle baktı. Sonra birdenbire bir kahkaha attı:

— Bak şu düzenbaza! Hangi kapıdan baş vurduysa söktüremedi. Şimdi de bununla kandırmak istiyor bizi ha? Senelerdir neredeydi?

Şimdi şaşkın şaşkın bakma sırası anneye gelmişti.

— Bak; bu, benim hatırıma gelmemişti.

Gülüşüyorlardı.

— İblis! Şeytanın bilmediklerini bilir o. Demez miydin ben sana ay oğul? Benim de merhametim galip gelmişti de yalvaracaktım sana.

— Söyle bakalım; nereye gitmiş?

— Ne bileyim ben? Sultanahmette bir arkadaşı mı varmış ne?

— Anladım. Yarından tezi yok.

Zeki, sevinçle fırladı. Bir otomobile bindi ve gayesine koşanlar gibi soluğu Suzan'ın evinde aldı.

Suzan eline geçen sekiz bin liranın ilk sihirli meyvasını hazırlamıştı. Zeki'ye bir gömlek, bir takım çamaşır almıştı. O da müjdesiyle mukabele etti.

— Gördün mü nasıl bir erkek olduğumu? Karımı bır sepetledim ki...

- Nereye gitti?
- Nereye giderse gitsin
- Yine gelecek olduktan sonra?.
- Gelmek mi? Yarın öbür gün celpnameyi aldı mı?
- Yazık kadıncağıza!
- Suzanın dili ile gönlü bir söylemiyordu

Düriye, kocasının kendisini aramaması ve aradan bir müddet geçtikten sonra oturduğu evin kapısını bir mübaşirin çalması üzerine Zekiyle barışmaktan ümidini ancak kesmişti. Artık genç kızların mesut yuva hayalleri arkasında koşmalarına, genç kadınların sonsuz aşk için didinmelerine gülüyordu. Bunu hâkimin huzuruna çıktığı gün de bütün acılığıyla tekrarlamıştı. Kendi saadeti uğrunda her fedakârlığa katlanan bir kadın, bu hüsnüniyetinin ve sevgisi uğrundaki didinmelerinin hesabını mahkemede veriyordu.

Hâkimin yumuşak ve incitmemek için dikkatle söylediği sözler, ona en acı hitaplar kadar batıyordu. Buraya niçin gelmişti?. Çalmış mıydı? İnsan mı öldürmüştü? Cemiyetin inzibat ve asayiş teminine yarıyan kanunlarına, nizamlarına aykırı bir harekette mi bulunmuştu? Yoksa kocasına ihanet etmiş, aile saadetini mi bozmuştu? Hâkimin boşanma kararı vereceğini düşünerek henüz dünyaya gelmemiş çocuğuna karşı duyacağı hicaptan kızarıyordu. Mesut olmak için kocaya varmıştı. Şimdi de mesut olmak için mi ayrılmak mecburiyetinde kalıyordu?

Kocası, hâkimin huzurunda, büyük bir düşmanından bahseder gibi, karısını kötülüyor ve insafsızca cümlelerle müdafaasını kuvvetlendirmeye çalışıyordu. O koca ki bundan birkaç sene evvel, mahkemeye düşen çiftlerin tenevvür etmemiş olanlar arasından çıktığını, boşanma dâvalarının psikoloji ve fizyoloji bilgileri noksan kocaların fena eserleri olduğunu iddia ediyordu.

Zeki, hâkimden ve mahkeme salonundan kurtardığı bakışlarını bazan karısına doğru kaçırarak onun haki-katen gebe olup olmadığını anlamaya çalışıyordu. Gördü ve inandı. Fakat o, her şeye rağmen yapmak istediğinde muvaffak olacaktı. Bu noktada sinirlerini kuvvetlendirmiş ve merhamet hislerine kapılmamağa karar vermişti. Bu sebeptendir ki karısının bir aya yakın bir zamanadan-beri ne yiyip ne içtiğini bile sormamıştı.

Düriye, mahkemeye gelirken çok yumuşak düşüncelerin tesirindeydi. Hâkime kocasını sevdiğini, senelerdir bu sevgiden bir zerre kaybetmediğini, kocasının iyi bir adam olduğunu, son zamanlarda kavga etmekte iseler de bunun mesulü kocası olmadığını söyleyecek ve iyi geçineceğini vâdedecekti. Nihayet yarın, öbür gün anne olacak bir kadının saadetini değil hâkim, herhangi bir vicdan sahibi hırpalamazdı.

Fakat Zekinin bir caniden, bir hırsızdan, dünyanın en alçak bir insanından bahseder gibi hareketle konuşması ve avukatının, anlayamadığı bir takım kelimelerle süslediği sözlerle kocasını takviye edişi karşısında her şeyi unuttu. Artık senelerdir türlü türlü fedakârlıklarla katlandığı koca denen bu adamın sinirleri benliğine işlemiş bir et yığınının başka birşey olmadığını anlıyordu. Aşkın da herhangi bir hevesten, aç gözlü bir insanın lokanta vitrinlerinde görüp imrendiği ve eline geçirip yemeğe başladıktan sonra iğrenerek kusmak ihtiyacını duyduğu yemeklerden farklı bulunmadığını pek güzel öğrenmişti. Kadın, mesut olabilmek için, güzel ve zengin olmalıydı. Kadın saadete erebilmek için şirret, sahtekâr, edepsiz, yalancı ve düzenbaz olmalıydı.

Zekinin anlattıklarını duymuyordu. Hâkim bir renk yığını olmuş ve makemeyi dolduran kalabalık içinde süratle dönüyordu. Tavan yere, yer tavana değişiyordu. Sesler coşkun bir derenin kayalara çarpıp çıkardığı sesler kadar korkunç ve karışık.

Elini karnına bastırıp yarın sefalet hayatına gözlerini açacak çocuğunu, orada; kanunun ve insanların kendi hodgâmlıklarını temin için koydukları prensiplerin

huzurunda boğmak için bir hamle yaptı. Birdenbire güldü. Hâkim, Zekiye sorduğu suali yarıda bırakarak gözlerini Düriyeye çevirdi. Kadının yüzünde cinnet eseri arıyordu. Düriyede böyle bir alâmet görmeyince tekrar davacıya döndü ve sualini tamamladı.

Düriye artık içinden gülüyordu. Doğacak çocuk hakkındaki kara düşüncelerinden utanmıştı. Bilâkis her ümidi onda idi. Bir erkek çocuğu olacak ve babasından en ağır intikamı alacaktı.

Hâkim kadına sordu. Düriye, bazı kelimeleri yarım bırakarak birbiri ardınca söyledi. Zekiye alçalttı, bastırdı. Onun insanlıkla zerre kadar alâkası olmadığını anlattı.

— Boşanmak istiyorum, diye inledi, boşanmak, vahişi bir adamın elinden kurutlmak istiyorum. Biraz hayat, biraz gün görmek için çırpınıyorum. Kurtarınız beni.

Zeki, karısında şimdiye kadar görmediği bu heyecanı hayretle takibederek herhangi bir hasta karşısında teşhis korken duyduğu aczi ve tereddüdü duyuyordu.

«Karısı yine bir akseisterik geçiriyordu. Fakat yarım saat geçince bir şeyi kalmıyacaktı»

Mahkeme şahit dinlemek ve Zekinin Erzurumdan gönderdiği mektupları görmek için birkaç celse daha uzadı ve nihayet boşanma kararı verildi.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Düriye, kocasından ayrıldığı gündenberi hatıra defteri tutuyordu. Böyle bir defterin tutuluşunda belki bedbinliğinin ve son zamanlarda okuduğu romanların tesiri vardı. Fakat ona bu defteri tutturana, daha çok, anne bençiliği olmuştu. Oğlu Öcal, büyüyecek ve bu defteri okuyarak annesinin çektiği ıztırapları öğrenecekti.

Tuttuğu hatıra defterini parmakları arasında çevirirken geçen günleri gözlerinin önünden bir daha geçirmek ihtiyacını duydu. Gözlerinin karanlık boşluğunda arkada bıraktığı ayların hazin sahneleri canlandı. Kocasının evinden ayrıldığı gün nekadard ümitsizdi. Bir kuvvet ayaklarını bağlamış, adım atmaksına mani olmuştu. Sokaklarda nasıl yürüdüğünün farkında değildi. Bastığı yerlerin toprak mı, taş mı, yoksa boşluğa giden başka bir madde mi olduğunu kestiremiyordu.

Vapur gişesine sanki meçhul bir el tarafından itildi. Bilet parası için kaç kuruş verdiğinin farkına varmamıştı. Vapura girdikten sonra biraz durdu. Belki de oturacağı yerin ne tarafta olduğunu düşünmüştü. Yolcuların tek bir göz olup kendisine baktıklarını zannediordu. Başını deniz tarafına çevirdi. Bir gün Zeki ile böyle yanyana oturarak suları seyretmişlerdi.

Gayriihtiyarî Çamlıca tepelerini aradı. Orada iki âşık ne tatlı vaidlerle anlaşılmışlardı. Gözleri sevgiden başka birşey gömüyordu, kulakları aşk sesinden başka ses duymuyordu. Sanki İstanbul, onların aşklarına hürmet ederek ayaklarının altına serilmişti. Sanki Boğaziğinin mavi regi, tepelerin yeşilliği dile gelmiş, sevgilerini alkışlıyordu.

Düriye o zaman bile aşktan korkmuş, günün birinde sevginin zararını göreceğini hissetmişti. Zekiye çirkinliğinden bahsederek bu tatlı sevginin öldürülmesini söyle-

mişti. Sanki izdivacın, aşkın mezarı olacağını sezmişti. Kocas, o zaman nekadar ciddi idi. Her vâdinde kuvvetli bir istikbal gülümsüyordu. Düriye, ona inanmıştı. Belki bizzat Zeki de buna inanıyordu.

Vapur köprüye gelmişti. Boğulmak üzere olan bir mahlûkun ümidini keserek kendisini akan suya bırakması gibi kalabalığa karıştı. Yürümediğini ve yolcular tarafından itilerek dışarı çıkarıldığını zannetmişti. Ancak arkadaşının evine geldikten sonra, diğer yaşayanlar gibi, yaşadığını anladı. Konuşmağa, halini anlatmağa meydan kalmadan hıçkırmağa başladı. O gün neler söylediğini bilmiyordu.

Ertesi gün vaziyetini daha iyi izah etti. Kendisini başı darlıktan kurtuluncuya kadar evlerinde misafir edeceklerini söylediler. O hafta içinde mahkemeden çağrıldı. Misafir olduğu bu evin reisi:

— Mahkemeye ne zaman müracaat etti, muamelesini ne zaman yaptırdı ve mahkeme nekadar süratle tebligat imkânı bulabildi, diyordu.

Düriye, buna okadar şaşmamıştı. O, son zamanlarda Zekinin kendisinden nekadar soğuduğunu biliyordu. Aynı zamanda bilirdi ki Zeki irade cihetinen zayıftır, karısı tarafınan göz yaşlariyle, yalvarmalarla kandırılmadan evvel işe resmen nihayet vermeğe çalışacaktır. Boşanma kararı verilinciyeye kadar mahkeme kapılarına taşındı. Karar verildiği günün gecesi, misafir bulunduğu ailenin reisi, hiddetle söyleniyordu.

— Bu ne süratli karar veriş. Nasıl hükümmüş bu? İnsan bir kere şu kadına bakar ve o hain adamın fesat taşan gözlerinden kalbini okur.

Düriyeye sordu:

— Kızım yakında ana olacağını söylemedin mi?

Genç kadın başka bir âlemde, dünya ile alakası kesilmiş bir boşluk içindeydi. Gözleri gömüyor, kulakları duymuyordu. Birşey düşünmüyor, fakat düşünür gibi bir noktaya bakıyordu.

İhtiyar, suali tekrarladı. Düriyenin duymaması üzerine arkadaşı olan genç kadın onu ikaz etti.

— Bana mı söylüyordunuz? Affedersiniz biraz daldım da...

İhtiyar, başını yeisle salladı.

— Hâkime, «Bugün değilse yarın bir ana olacağım» demedin mi? Belki müessir olurdu.

— Söylemedim. Söylesem ne çıkacaktı? Belki de bu sözlerim acı iftiralara vesile olacaktı.

İhtiyar asabileşmişti. Şu dakikada dünya kuvvetlerinin kendisinde bulunduğunu zannediyordu.

— Nasıl dedin? Ne yapacaktı? Onun ağzını yırtardım alimallah.

Evin her günkü mevzuu bu idi. Düriye, saatlerce kar fırtınasında kaldıktan sonra ocak başına düşenler gibiydi; açıldıkça, acılar ve sızılar duyuyordu. İyi kalpli ev sahiplerine daha ziyade yük olamayacağını anlamıştı. Baba evindeki kiracıların kuntratlarının bitmesine az bir zaman kalmıştı. Oraya taşınacaktı. Ricasına dayanamıyan arkadaşı, Zekinin evine gitti ve Düriyenin şahsına ait bir kaç eşyayı istedi.

Zekinin annesi bir cüzamlının eşyasından bahseder gibi,

— Ha, şunları mı - soruyorsunuz? dedi, bodruma koymuştuk. Ne zaman isterseniz alabilirsiniz.

Genç kadın, Düriyenin eşyalarını kolaylıkla alabildi ve işte bu eşya onun kendi başına kurduğu yuvanın ilk çalışı çırpısı olmuştu. Misafir olduğu aile, onu bırakmak istemedi. Fakat Düriye hayattan korkmuştu. Maddî ve manevî bağlarla kendisine bağlı olan, insanlık düsturları ve bir takım kanunî mecburiyetler karşısında ona bakması icabeden kocası bile nihayet bir hadde kadar tahammül etmişti. Hiç bir menfaat elde etmelerine imkân olmayan bu aile, ona, niçin bakacaktı. Sevgilerin, menfaat bağları oldukça yaşayabileceğine inanmıştı.

Sıcak muhitlerine girdiği aile efradı ona iş bulmak için günlerce şuraya buraya koşuştu. Düriye bunların o samimî alâkalarından da mana çıkarıyordu. «Evlerinde kalmamı isteselerdi bu kadar telâş göstermezlerdi» diye düşünüyordu. Felâketler, insanları, içli yapıyordu. Konu-

şulan sözlerden daima kendi aleyhine hükümler çıkarıyordu.

İş arama gayretleri birbirini takibetti. Fakat bir netice alınmadı. Evindeki kiracı çıkmıştı. Düriye hâlâ çözülmemiş olan denklerini bir arabaya yükliyerek ağırlaştırmış vücudünü tekerlek tıngırtıları arkasından sürükledi. Atların zaman zaman coşan gayretleri karşısında kırıbacı-nı indiren arabacı arkaya bakmadıkça:

— Yavaş sür, diye yalvara yalvara evinin kapısını buldu. Boşalan odaları kendi süpürdü, kendi yıkadı ve bunun acısını birkaç gün hasta yatmakla çekti. Eski komşular, cenaze çıkan eve üşüşen keder çoğaltıcı dostlar gibi, birer birer geldiler. Onun boşanmış olması, mahalle için günlerce mevzu oldu. Hatta onu tanımayanlar bile «Eli yüzü düzgün, melekler gibi pirüpak bir tazenin akıbetini görmek için» ziyaretine koştular. Maamafih Düriyenin bu ziyaretlerden maddî istifadeleri oldu; ona kiracılar buldular ve bir hanım ön ayak olarak parçası başına muayyen bir ücret alınan dikişler temin etti.

Düriye kendini bir cereyana kaptırmıştı. Hayatın bu cilvelerine katlanmanın da yaşamak düsturları arasında bulunduğunu anlamıştı. Bu acı günleri hatıra defterine şu satırlarla yazmıştı:

«Doğmasına şurada çok bir zaman kalmıyan çocuğuma ne yüzle bakacağım? Soğuk kışta onu saracak bir yorgani, uzun gecelerde rahat uyku temin edecek bir beşiği olmıyan yavrunun annesi bedbin olmaz mı? Zeytin ekmekle geçirdiğim geceleri düşündükçe bir kadının hayattaki rolüne hayretle bakıyorum. Bahtıyarlığı tanımayan kadının yaşamasındaki değersizliği bu hale düşmüş kadından başka kimse anlayamaz. Mevki ve parası iyi bir adandan ayrılışım herkesi şaşırtıyor. Sanki yalnız şöhrret ve para saadet getirirmiş! Benden şüpheleniyorlar. Bunu manalı bakışlardan seziyorum. Fakat yüzüme daha dikkatle baksalar, kalblerini kemiren fesattan çabuk utanırlar. Hele içimi okuyabilseler, dizlerimin önüne diz çöküp af dilerler. Kim bilir milyonlarca kadın benim gibi ne azaplar çekiyor? Açlık, yokluk bir kadının çektiği ma-

nevi ızdıraplar yanında hiçbir ehemmiyet ifade edemez. Erkekler, sevgisi ve benliği hırpalanan kadının bedbahtlık derecesini ölçebilmek iktidarında olsaydılar kadınları incitmekten en büyük günahı işlemekten korktukları kadar korkarlardı.

Dışarda kuvetli bir yağmur yağıyor. Damlalar, camlarda dağılıp akıyor. Sel, taşları yer yer sökölümüş kaldırım üzerinde korkunç sesler çıkarıyor. Eşyasız oda içinde kuyuya düşmüş bir zavallı haliyle titremekteyim. Bakışlarım, çibanlar dolu yüze benziyen, sıvaları dökük duvarlarda geziyor. Akşama ne yiyeceğimi düşündüm. Yarın ne yapacağımı düşündüm ve kendimi tutamıyarak hıçkırdım, hıçkırdım. Bu vaziyette ve başım avuçlarımın içinde düşüvermişim. Kendime geldiğim zaman yağmur dinmiş; ortalık iyice kararmıştı.»

Düriye, aynaya bakmaktan korkuyordu. Sararmış rengi, göz çukurlarının gölgesini ziyadeleştiren elmacık kemikleri, ona dehşet veriyordu. Zaman zaman ağlıyor ve kendini biraz toplayınca ağladığına nadim oluyordu. Bütün kuvetini çocuğunu doğurma yoluna sarfı icabeden ve bu aralık aç kalmamasını temin edecek olan parayı elde etmeğe harcıyordu.

Geceyi gündüze katarak her dikiş parçasından aldığı on kuruşları bir araya topladı. Kocasının nasılsa istemeği ilhmal ettiği bir yüzüğü Kapalıçarşıda sattı. Parasıyle Singer Kumpanyasından tedarik ettiği dikiş makinesinin birinci taksitini ödedi.

İlk günlerde tahminin fevkinde para kazanmıştı. Bu kazanç ona cesaret verdi. Demek ki kimseye muhtaç olmadan hayatını kazanabilecekti. Daha büyük gayret gösterdi. Konu komşu kendisini bu kadar yormamasını tavsiye ediyorlardı. Gençliğin verdiği bu kolaylığı suiistimal etmemesini söylüyorlardı. Odalara yerleştirilen kiracıardan alacağı aylık genç kadının ümidini çoğalttı. İçinden kopup gelen bir kuvet bu çalışmayla Zekiden öç alabileceğini haykırıyordu. Ondan nasıl intikam alabilirdi? Kazanmak, muhtaç olmamak, onu aramamak, bir cümle ile sefil olmamak da ondan intikam almak değil miydi?

Zaman oluyor, Zekiyi sevdiğini hatırlıyor, nasıl ay-

rıldığına, bu ayrılığa nasıl tahammül ettiğine hayret ediyor ve hıçkırarak ağlıyordu. Zaman da oluyordu, bitmez tükenmez azablardan kurtulduğuna seviniyor, kendi kendine gülüyordu.

Nihayet bir erkek çocuğu oldu. Ona takacağı ismi kocasından ayrıldığı gün bulmuş ve günler aylar geçtikçe bu ismi daha fazla beğenmiş, benimsemişti. Bir ahbabının hangi sebeble oğluna takmış olduğunu bilmediği (Ocal) ismi, ona, kendi vaziyetine ve oğlunun haline çok uygun görünmüştü. Oğlu büyüyecek ve günün birinde babasının karşısına dikilerek annesinin intikamını alacaktı. Düriye sağ olmazsa bile, oğlu, adındaki inceliği kavriyarak öcünü bırakmıyacaktı.

Doğan çocuğun sebebli sebebsiz her ağlayışı, Zekiye karşı olan hiddet ve kinini çoğalttı. Bu hiddet ve kinin sükkûnet bulmasından sonra kendi kendini sorguyordu. Bitmez tükenmez sert hislerin sebeplerini araştırıyordu. Birçok defa bunu nefsine karşı izah edebilmişti. Zekiyi hâlâ seviyor ve ondan uzak kalmayı hem bir azap telâkki ediyor, hem de kadınlık gururuna yediremiyordu.

Öcalın yüz çizgileri belirdikçe onda bazan kocasının uysal ve sevgi dolu yüzünü gördü ve yavrucuğunu bağrına bastı. Bazan da bu bakışlarda Zekinin hainlik ve menfaat hisleriyle dolu gözlerini gördü, korkunç bir karanlıktan irkilir gibi onlardan kaçtı. Bazı günler oğlunun yüzünde, aynaya bakar gibi, kendini görüyordu. Ocalın çirkin olacağından korkuyordu. Biraz sonra erkek çocuk olduğu için bunda bir tehlike görmüyor, üzüntüsü hafifliyordu.

Hastalığı uzun sürmemiştir. Komşularının içinde «Sevap işlemek isteyenlerin», erkeklerin hainliklerinden intikam almak için kendi iyiliklerini bezledenlerin sayesinde iyi bakılmıştır. Hastalığı esnasında yemeğini onlar getirdiler, temizliğini onlar yaptılar.

Düriye, duvarın bir köşesinden öbür köşesine uzanan bir çift çamaşır ipi arasında eski bir battaniye ile yapılan salıncaktaki oğlunu sallarken, dikiş makinesine mümkün olan sürati vererek günlük nafakasını çıkar-

mak gayretini eksik etmiyordu. Bu perişan günlerini oğluna yazdığı şu satırlarla ifade etmişti:

«Yorgunluktan tükeniyorum. Kollarımın, parmaklarımın içinde nerede başlayıp nerede bittiğini anıyamadığım bir ağrı var. Bu ağrı beni, güneş batır batmaz yatağa atıyor. Gün oluyor ki dikiş makinesinin başında başını kollarımın arasına alarak kendimden geçiyorum. Komşuların ziyareti, elinden ekmeği alınmak isteyen bir kedi gibi, sinirlerimi ayaklandırıyor. Onlara bağırmak, onları tırmalamak, koğmak istiyorum. Her dakika, sanki bir lokma ekmek.. Böyle işsiz geçen dakikalar beni aç bırakacakmış gibi geliyor bana. Komşuların çabuk kalkıp gitmelerini istiyorum. Dikişlerimi bitirip sahibine götürürken hazırladığım koca bohçayı ancak kaldırabildiğim için seni götüremiyorum oğlum. Uyku zamanlarında kiracımız ihtiyar halaya tenbih ediyor ve parmaklarımın ucuna basarak çıkıyor, gidiyorum. İşimi koşa koşa görüyor ve uyanıp gözyaşlarını dökmeden yetişebilmek için can atıyorum. Dikişlerin götürülmesinin ve yeni iş alıp getirmenin ne kadar yorucu olduğunu belki büyüyünce anlıyacaksın. İşte o zaman, yaşıyanlara ilâc vermek için diploma almış olan bir babanın anne kalbindeki bir merhamet kırıntısı kadar şifa verebilen bilgiye sahip olmadığını öğreneceksin. Baban ölmüş olsaydı bu kadar azap çekmezdim. Onu karşı gelemeyeceğim bir kudretin elimden aldığını bilerek belki teselli bulurdum. Fakat o buradan çok uzakta değil. Belki bu saatte başka bir kadının kolları arasında kahrkahr atıyor. Seni, yüzünde onun izlerini taşıyan seni, düşünmüyor. Belki de mevcudiyetinden haberi değil. Beynini sıkın düşünceleri anlamış gibi salıncağında birdenbire silkindin ve ağladın. Korkulu rüyalar mı gördün bilmem? Yoksa babanı mı gördün? Kalem bıraktım, yanına koştum. Sanki birdenbire feryat eden sen değildin; tatlı tatlı uyuyordun. Seni öntüm, kokladım. Ümidim kırılmış değil; seni yetiştireceğim.»

Zeki, mahkemeden çıktığı zaman biraz üzülmüştü. Yolda sinirli yürüyordu. Bir aralık kendini nankörlükle

itham etti. Biraz sonra, yaşamak için çok hassas olmamak lâzımgeldiğine karar verdi. Bir operatör, yaranın manzarasına, hastanın feryatlarına bakacak olursa ameliyatı yapamazdı. Evlenmek nasıl tabii bir hadise ise boşanmak da onun kadar tabii idi. Şimdi herşeyi bir doktor gözüyle görüyordu. Düriye onun için bir kangren gibiydi. Bu yara ile eşinin, dostunun yanına çıkamıyordu. Arkadaşlarının güzel karıları yanında ondan adeta utanıyordu.

Her adım atışında kendini müdafaa sebeplerini daha kuvvetlendirdi. «Doğrusu Düriye son zamanlarda çekilmez olmuştu; çenesi durmadan işlerdi. Kavgâ için her an bir vesile bulurdu. Bu azgınlığını nekadar da ilerletti... Durup dururken iki arkadaşının karılarının gönlünü kırdı. Onlar da eve bir daha uğramaz oldular.»

Bir ara, içinde bir istifham kıvrıldı; Düriyenin akıbeti ne olacaktı? Dişlerini sıktı, gözlerini kapadı. Sinirlendiği bir böceği koğuyormuş gibi elini havada bir kere salladı. Görülmüş olmaktan korkarak etrafına bakındı. Biraz daha yürüyünce kendisini yoklamak istedi. Acaba Düriyeyi bir daha arayacak mıydı? Karşısına babasının hayali dikildi. O da vaktile karısını, yani Zekinin annesini boşamış, fakat onusuz uzun müddet yaşıyamadığı için barıştırmıştı. Zeki kendini iradeli görüyordu; babasının yaptığıni yapmıyacaktı.

Bu suretle birbirini tutmıyan his ve düşüncelerle çarpışa çarpışa Suzanın evine geldi. Vicdan mücadelesinde kendini haklı çıkardı. Hatta «böyle saçma şeyler» düşündüğünden dolayı kendi kendine güldü.

Kapı, çalınmadan açıldı. Kadın her zamankinden güzel giyinmişti. Zekinin boynuna atılırken onun gözlerinden günün neticelerini okumağa çalıştı. Zekinin yüzünde mor bir sarılık vardı. Asabi adımlarla salona geçti. Sinirli hareketlerle terini siliyordu. Mendilini basında, yüzünde, ensesinde süratle ve bastırarak dolaştırıyordu.

Suzan odanın toz mavi ziyası içinde yürüdü. Odadan odaya çıktı, girdi. Konuşmuyordu. Nihayet Zekinin bu haline tahammül edemiyerek ona sokuldu.

— Kuzum! Bu çatık kaşlar daha nekadar zaman böyle devam edecek.

Delikanlı, uykudan uyanır gibi, silkindi. Kadının bakışlarında yalvarma kadar tehdid de okunuyordu.

— Bilmem.

— Bilmezsün ama yarım saattir etrafında pervane gibi dönüyorum.

— Kusura bakma.

Kadın geniş bir nefes aldı.

— Biraz da yüzüme bak sevgilim. Seni seven, senin için sabahtanberi hazırlıklar yapan bir kadına böyle sert muamele yapılır mı?

Zeki, utanmıştı. Odayı dolduran ziyaya uygun renkte giyinmiş olan kadın, periler kadar güzeldi ve bu güzelik timsali, kollarını bir anda delikanlının boynuna sardı.

Zekinin yüzündeki çatık çizgiler birdenbire yumuşadı. Onu sabahtanberi hiddetlendiren, arzularını kıran, ıstıhasını kesen damar, sanki kopuvermişti. Bakışları bu mavi sise daldı. Düşünceleri bu mavi duman denizinde boğuldu. Yüzünde kadının sıcaklığını hissediyor, vücudunda onun vücudünü duyuyordu.

Suzan, avucunda tuttuğu bir böceğe bakar gibi, kadınlığıyla kavradığı erkeğe uzun uzun baktı.

— Sevgilim! dedi.

Erkek buraya gelirken sarp kayalar üzerinde kurulmuş aşılmaz bir kaleye benziyordu. Şimdi bu kale umulmadık taraftan birdenbire yıkıldı ve içeriye girmek için iki saattir didinen muhacim onun her köşesini bir anda teshir etti.

— Sevgilim!

Kadının tatlı sesi odanın mavi havası içinde musiki ihtizazları yapıyordu. Zeki uyuşmuştu. Bu uyuşukluk masanın başına geçene kadar devam etti. İlk kadeh Zekiye, can sıkıntısını ifade eden baş sallama hareketleri yaptırdı. İkinci kadehi fasıla vermeden içti. Üçüncüsü, her sarhoşun yaptığı gibi, içindekini söylemek ihtiyacını dışarıya verduttu.

— Mahkeme kararını verdi.

Suzan, birdenbire heyecanlandı. Aklına gelen, barıştırılmış olmalarıydı. Fakat renk vermedi. Yakaliyacağı kuşa atılmak üzere hazırlanan kedi gibi başını önüne eğ-

di, omuzlarını kabarttı. Bakışları Zekinin dudaklarının tam ortasına dikilmişti.

Zeki de yakalanmaktan korkan kuşun kanatlarını hareket ettirmemeğe çalışması gibi elini masanın üzerindeki kadehten kaldırmıyor, göz kapaklarını hareket ettirmiyordu.

Sessizliği yine kadın dağıttı.

— Şimdi?

— Defoldu gitti.

Sinen omuzlar doğruldu.

— Nereye?

— Evimden başka bir yere.

Kadın, süslü ve yalancı kelimelerle olsun hatır okşamağı düşünmedi.

— Demek, benim, yalnız benim oldun.

Gülüştüler. Suzanın içinden serin bir dalga geçti. Kendisini mezar başında kahkahalar atan ne yaptığını bilmeze benzetmişti. Fakat kahkahasına bir kere yol vermişti. Sonu soğuk ve calı biten, gıcığı andırır gülmelerini bitirdi.

— Demek kurtuldun. Geçmiş olsun. Darısı başıma.

Zeki, başını tereddüdle kaldırdı. Çatık kaşlarıyla ne demek istediğini sordu.

— Serbest yaşamam için bende boşanacağım.

Zeki, cevap vermedi. Kadın, bu sükûttan «Güzel olur» manasını çıkarmak istedi.

Gece geç vakte kadar içtiler, gülüştüler.

Zeki, artık, Suzanın evinde sabahlıyordu. Kadın ona, kendi evindeymiş hissini verdirmek için gardrop hazırlamış, diş fırçasından gömleklere kadar birçok eşya satın almıştı.

Serbest yaşayabilmeleri için onu pek çabuk kandırmıştı. Günün birinde «Kocasının Zeki ile olan alâkasını duyduğu için onu boşamak üzere mahkemeye müracaat ettiğini» söyledi. Zeki, tahmin ettiği bir hadiseyi soğukkanlılıkla karşılıyanlar gibi, telâş ve heyecan göstermedi. Hakikaten evli sandığı kadının, kocasından ayrılıp

kendisine daha yakın olmasını zaten istiyordu. Suzanın gezişinde, gülüşünde, ev hayatında, başbaşa geçen dakikalarında ne Düriyede, ne de başka kadınlarda bulamadığı bir hususiyet vardı. Kadının kollarına atılmak arzusuyla eve bir an evel yetişmek için vapur kaçırıyor ve onun kıvrak vücudunun, ateşli hareketlerinin çemberinden kendini kolay kolay kurtaramıyordu.

Aradan bir ay geçti. Suzan, mahkemenin ilk celsesi tafsilâtını veren avukatın heyecanlı sözlerini anlattı. Zeki, buna inandı ve avukatı takdir etti. Mahkeme bir ay sonra şahit dinledi. Onbeş gün sonra da boşanma kararı verdi. Delikanlı bu yalanlara da kandı.

Kadın bu iki buçuk ay içinde Zekiye heyecanla yaşıtmak için türlü türlü vesileler bulmuştu. Ona bir taraftan isterik bir kadının arzularından doğan yeni aşk sahneleri icad ediyor, diğer taraftan da erkeklik hislerini kamçıliyordu. Günün birinde müteahhidin onu aradığını ve vurmak teşebbüsünde olduğunu söyledi. Zeki hayretle bağırırdı.

— Beni mi?

Sözünü heyecanla bağladı:

— Onun ihtiyar çenesini tutar, dişlerini kırarım.

Buna benzer sahneler birçok defa tekrarlandı. Bir çok defa da Zekiye kıskandırmak mevzuları icad edildi. Hatta, bunlardan bazıları uydurulmuş değil, hakikî idi.

Suzan, onu, hergün böyle bir ilmikle kendisine daha sıkı bağlamak fırsatını buldu. Bu müddet zarfında bütün arzu ve hoppeliklerine mukavemet göstererek taşkınlık yapmaktan sakındı. Sırf Zekiye olan aşkı için kocasından ayrılmak isteyen, saadet yuvasını bozan kadın rolünde muvaffak oluyordu. Zeki de «Su gibi para akıtan» bir adamı bırakıp kendisine koşan bu kadının hareketini tamamen aşk eseri telâkki ediyordu.

Suzan, mahkemenin hüküm verdiğini söylediği gece, sabaha kadar gülüp, eğlendiler. Kadın, arzusunda muvaffak olanların sevinciyle Zekiye kollarına alıyor ve,

— Seninim, artık tamamen senin oldum, diye inliyordu.

Zeki, iki ay sonra, bir sürprizle karşılaştı. Suzan oturduğu apartımanı almak istiyordu.

— Nasıl?

— Yedi bin lira kadar param var.

Eline geçen sekiz bin liradan bin lirasını son aylar içinde yemişti.

— Apartıman kaç lira?

— On bin.

Mütebaki parayı kendisi vermek mecburiyetindeymiş gibi Zekinin kalbi burkuldu.

— Üstünü nereden bulacaksın?

— Talihin yardımıyle. Apartıman dört bin lira için ipotekli imiş. Bu borcu aynen devrecekler. Sahibi çok darda. Bugün kirayı almak için geldiğinde söyledi.

Zeki uzun bir nefes aldı.

— Güzel!

— Tabii! Hem kiradan kurtulacağız, hem de diğer dairelerden alacağımız kirayı harçlık yapacağız.

Zeki, bir hafta sonra apartıman sahibi olan bir kadınla yaşamak «mazhariyetine nail olmuştu». Bu apartıman Düriyenin kira getirmez çürük evine benzemiyordu. Bir seneye yakın zamandır Suzanla münasebetlerinde onu Düriyeyle mukayese etmekten fariğ olamıyordu. Kadının her hareketini Düriyeninkilerden daha iyi bulmak için nefsiyle mücadele edip duruyordu.

Ensari efendiyle karısı, Kadıköye taşındıklarından memnun değillerken son zamanlardaki vaziyetlerden büsbütün hoşnudsuzluk göstermeğe başlamıştılar. Düriyenin evdeki boşluğu kendini çarçabuk belirtti. İhtiyar kadın çatacak, kavga edecek kimsesi olmadığından muztaribdi. Bu yüzden Ensari efendi eskisine nazaran daha ziyade hırpalanmağa başlamıştı. Ev işleri büyük bir yük teşkil ediyor ve Zekinin annesi bu yükün altından kalkamıyordu. Ensari efendi dırıltı azalsın diye ekseriya kollarını sıvıyor, mutfağa giriyordu.

Bütün bunlara rağmen Zekinin eve gece yarısına doğru gelişi, aradan birkaç ay geçtikten sonra haftanın

bir veya iki gününden maada diğer gecelerini dışarda geçirmesi ve bu yüzden eve eskisine nazaran çok az para vermesi anne ile babayı fena halde sıkıyordu.

İhtiyar kadın, ilk zamanlar sabretmeğe gayret gösterdi. Bu sabırdan birşey çıkmıyacağını anlayınca oğluna çıkmak istedi. Zeki «Bu yaştan sonra anne filân dinlemeyeceğini» ifade ederek kapıyı üstüne vurdu ve kendini dışarıya dar attı. Bu hal, ihtiyar kadını korkuttu; oğlunu yine tatlı dille avutmak çarelerini araştıрмаğa başladı. «Bu oğlan sert muameleden» hoşlanmıyordu.

Zeki, arada, sırada, babasına birkaç lira bırakmakla iktifa ediyordu. Kazancının mütebakisini ne yaptığı suali Ensari efendinin beynini günlerce, haftalarca kurcaladı. Oğlunun, maaşından başka, hastalardan da para aldığını duyuyordu. Karı kocanın hatırına ilk gelen Zekinın parasını bir kadınla yemesiydi. Ensari efendi bu nokta üzerinde durdu. Oğlunun bir kadınla yaşadığını çok kısa bir zaman içinde öğrendi. Ensari efendinin getirdiği bu haber Kevser hanımın kafasında bomba gibi patladı.

— Vay hain evlât, vay! Tevekkeli değil elin masum karısını boşadı. Zavallı, melekler gibi gelinimi bir şıfıntı için sürüm sürüm süründürüyor.

Bugünden sonra karı koca, Düriyenin en büyük hamisi kesildiler. İhtiyar kadın geçen seneleri çabucak unutmıştu. Zihni, şimdi, tanımadığı bir kadınla, Suzanla çarpışmakta idi.

— Düriye yavrucağ ekmeksiz kaldı; açım demedi. Çorabsız gezdi; yamalarını iskarpin içine kıvırdı, göstermedi. Bak şu kahpeye, şu kadar az zaman içinde oğlumu avuçlarının içine sımsıkı aldı. Sülük gibi kanını emiyor. Oğlum bu kaltak için mi kazanıyor?

Söylüyor, söylüyor ve Ensari efendinin bu sözlerle iştirak etmediğini görünce hayecanlanarak:

— Kabahatler hep senin, diye haykırıyordu, hep senin. Oğlunu dizinin dibine alıp ona güzel bir ders vermiyorsun.

— Çocuk mu bu hanım?

— Çocuktan da beter, bebekten de... A, hiç birşey olmazsa nafaka bağlar. Mahkeme, maaşının yarısını cayır cayır kessin. Şeriatin kestiği parmak acımaz. O kaltak da anlasın oğlumun parasını yemeği...

— Aç mısın be kadın? Sus. Şükret otur aşağı...

— A, a! Neye şükredecek mişim? Ne gördüm ki şükredeyim? Oğlumun gününü görmek istersem şükürsüzlük mü olur bu? Ben onu ne diye saçlarımı süpürge ederek baktım.

Zekinin evde bulunduğu bir gece, karı koca birbiriyle uzun uzun bakiştıktan ve «Sen söyle», «Sen söyle» manasında işaretleştikten sonra açıldılar.

Zeki, annesinin, Düriyeden acıyarak bahsettiğini duyunca hayretle baktı ve bir daha Düriye adının bu evde anılmamasını şiddetle tenbih etti. Söz, mevzudan mevzua atlıyarak Suzana geldi. Fakat bu bahisteki cevabını katıyetle verdi. Onunla yakında evlenecekti bile. Karı koca tekrar bakiştılar. Birşey söyleyemediler.

Karı kocanın o geceleri çok azaplı geçti. Sabaha kadar yatağın vücutlerine battığını ve uyutmamak için yekdiğerini rahatsız ettiklerini sanarak mırıldandılar. Sabahleyin Ensari efendi geç kalktı. Kevser hanım uykusuz kalan göz kapaklarını ovalayarak gözlerini büsbütün kızarttı. Oğluna söylene söylene kahvaltı hazırladı.

Zeki, daha ziyade kalmanın tehlikeli olacağını sezererek erkenden sokağa fırladı.

İhtiyar kadın, fevkalâde birşey yapmak için didmiyordu. Suzanın evini bilmediğinden ona gidip bağırması yacaktı. Bundan daha mühim bir hareket lâzımdı ki oğluna büyük bir yara açsın. Bir ara mahkemeye müracaat edip nafaka bağlatmağı ve lânet olsun diyerek ömürlüğünün sonunu bir köşede rahat rahat geçirmeği düşündü.

Öğleye doğru mühim bir fikir buldu ve buluşuna en büyük bir kâşif kadar sevindi. Düriyeye gidecekti. Kocasının ıstarlarına ve hatta yalvarmalarına rağmen İstanbul yolunu tuttu.

Düriye, oda kapısı vurulduğu zaman açıp açmamak hususunda tereddüd dakikaları geçirmişti. Dikişleri ertesi

— Zekiden mi? Oğlumdan mı? Aman allahım! Dur dur; bakayım.

Titriyen parmaklarını birer birer saydı. Bebeğin yüzüne baktı. Parmaklarını tekrar saydı.

— Tamam. Demek bana o zaman söylediğin doğru idi ha! Ben sana inanmıştım. Fakat o hain oğlum «Yalandır» dedi, yalandır kaldırdı. Benimki de cahil kafa. Doktordur, akli başındadır; değil mi ama, insanın içindekilerini, kafasındaki herşeyi biliyor, bunu neye bilmesin dedim. İnandım. Bak başıma gelenlere. Dur hele dur; şu torunuma bir bakayım. Dünya gözüyle bunu da gördüm ha!

Çocuğun üzerine eğildi... ..

— Tüh, tüh! Kırkbir kere maşallah. Tıpkı da baba. Kaş, göz vallahi o. Eh hanım, bu erkek denen mahlûkun ahrette yeri olmayacak vesselâm. Nasıl kıydı sana? Ya bu yavrucuğun bakahati ne idi? Çileli başım! Bu günleri de mi görecektim?

O ana kadar kendini tuan Düriye, birdenbire hıçkırmağa başladı. Vücudunu ihtiyar kadının kollarına attı. Kevser Hanım da ağlıyordu. Bu iki çift kol ilk defa bu kadar samimiyetle yekdiğerini sarmıştı. İki kadın, ilk defa müsterek sebeple ağlaşıyordu.

Kevser hanım, Düriyeyi dizlerinin dibine aldı. Ona nasıl geçindiğini, ne yaptığını sordu. Genç kadın, halinden hoşnutluk gösterdi. Dikiş dikip nafakasını temin ettiğini ifadeden kaçındı. Evden aldığı kiranın geçinmeğe kâfi geldiğini, arada sırada komşularına dikiş yardımları yaptığını söyledi.

İhtiyar kadın, uzun uzun konuştuktan sonra:

— Böyle ayrılık devam edemez, dedi.

Düriye, hayretle açılmış gözlerini bu sözleri sövliyen kadına dikti.

— Anlamadım.

— Anlamıyacak ne var bunda? Barışınız.

Genç kadın acı acı güldü.

— Bu imkân çoktan koyboldu.

— Deme öyle. Erkek hiddeti bu; kasırgaya benzer.

Benim Ensari de gençliğinde öyle idi. Senin halin benim de basımdan geçti de bilirim. Günün birinde efendi bir kızdı; boşadım dedi çıktı içinden... Ama ne oldu? Döndü, dolaştı; yine ellerime sarıldı. Ondan sonra da ben hanım oldum, sultan oldum. Sözlerimi geçirdim. Şimdi neme lâzım, sen de gözlerinle gördün, bir dediğimi iki yapmaz. Zeki de bu adamın oğlu değil mi? Hem de aranızda böyle nur topu gibi bir yavru olduktan sonra... Dur, adını da sormadım.

— Öcal.

İhtiyar kadın, bu isimden birşey anlamadı. Tekrarladı, yine anlamadı.

— Şu yeni isimlere de akıl erdiremiyorum vesselâm.

Vakit geçtiği halde ayrılamıyordu. Düriye, ihtiyar kadının bu gelişinden niemnun görünüyordu. Zekinin evine dönmek, çocuğunu bağrına basarak onun saadeti için her türlü kaba muameleye tahammül etmek, bu günkü halinden daha hayırlı olurdu. Fakat Kevser hanımın sözlerinden anlaşıldığına göre Zekinin böyle bir niyeti yoktu. Eski kaynanası sırf konuşmak, belki de gönlünü eğlendirmek için buraya gelmişti.

Bir aralık içinden haykıran sesler oldu: «Senin bu hale gelmene yarı yarıya bu kadın sebep olmuştur. Ne diye karşına alıp onunla konuşuyorsun? Kov onu», Dudakları «çık buradan» demek için birkaç kere titredi. Tırnaklarını asabiyetle avuçlarına batırdı, dişlerini sıktı.

Sonra, sinirleri yavaş yavaş yatıştı. Böyle bir hareket hatalı olacaktı. Belki de merhamet denen his ihtiyar kadının kalbine girmişti de kendisine bir faydası olurdu. Onun kapıdan çıkmasına kadar sözlerini idare etti.

Kevser hanım, torunları olduğunu kocasına müjdelemek için can atıyordu. Daha bir ayağını kapıdan içeri korukomaz bu haber dudaklarından döküldü.

Ensari efendi kulaklarına inanamadı. Gece geç vakitlere kadar oturup Zekiye beklediler. Oğullarının geç gelmesi bu gece her zamankinden ziyade sinirlerini ayaklandırdı. İhtiyar kadın çamaşır sandığını boşalttı. Muhteviyatını tekrar katlıyarak yerleştirdi. Değirmende kahve çektiler, cezveyi birkaç kere tazelediler.

Ensari efendi kopan tesbihini yaptı. Eline geçirdiği eski bir gazeteyi, etrafı gümüşle çevrili gözlüğünü mendiline defalarca sile sile okudu. Vakit bir türlü geçmiyordu. Oğullarına bu haberi vermek ihtiyacı dimağlarını burguluyordu. Nihayet geleceğinden ümitlerini keserek birbirine çattılar.

Zeki, ertesi gece geldi. Annesi, son günlerin ve bilhassa Düriye ile başbaşa verip ağlaşmalarının tesirinde olduğu için, tatlı konuşup dertlerini anlatamadı. Bağırды ve acı sözler sarfetti. Araya Ensari efendi girerek karısının ne demek istediğini izah edebildi.

Zeki, bir çocuk babası olduğuna bir türlü inanamıyordu. Annesi, onu, yeminlerle inandırdı. Gece uyuyamadı. Sabahleyin kimseye görünmeden evden çıktı. Akşama kadar babalık hislerinin tesiri altında kaldı. Oğlunun tahsilini, elbisesini, sıhhatini düşünen bir baba gibi mahiyetini ve gayesini anlamadığı düşüncelerle mücadele etti.

Evinde, kendisine oğlundan bahsedilmesi için sözler açıyordu. Anne, bu bahis üzerinde taşlanan mükâlemeyi hemen genişletiyor ve bundan Düriyenin lehine, Suzanın aleyhine neticeler teminine çalışıyordu. Zeki, hâlâ çocuğunun olduğuna inanmamıştı.

-- Eh! bu yaştan sonra ananı bir de yalancı çıkar bakalım. Gözlerimle gördüm ayol.

— Peki; dediğin gibi on bir aylık, bir senelik olduğuna emin misin?

— A, deli! Seni kim büyüttü a çocuk? Hiç görmedimse ömrümde böyle binlercesini görmüşümdür. Bir bebeğin kaç aylık olduğu anlaşılmaz mıymış?

Zeki, tıbbı ait bilgilerine zihninde tekrar tekrar geçit alayı yaptırıyor ve çocuğun kendisinden olduğuna şüphesi kalmıyordu. Düriye, Zekinin evinde yaşadığı günlerde de dışarı bir kere olsun izinsiz çıkmamıştı. Delikanlı, dimağını tırmalayan bu şüpheyi koğduktan sonra çocuğun Öcal ismi üzerinde uzun uzadıya durmuştu. Annesinin böyle bir isimle ne demek istediğini kolaylıkla anlıyabiliyordu.

Uzun bir hafta, Zekiye bu suretle manen hırpalandı. Annesi de bu düşüncelerin daima çoğalmasına elinden geldiği kadar yardım ediyordu. Hatta bir gün Zekiye:

— Şu çocuğu bir görüverseydik, dedirdetecek kadar avladı.

İhtiyar kadın, oğlunun bu arzusunu şümüllü manada anladı ve o gün yola girdi. Rüyada yürüyenler gibi yolu bir türlü bitiremedi. Terliye terliye Düriyenin evini buldu.

Düriye, bu ikinci geliş karşısında büsbütün şaşırıldı. Hatırına gelen Zekinin pişman olup tekrar barışmak niyetinde bulunması idi. Bu teşebbüsünde geçenki ziyaretle ilk adım atılmış olacaktı. Genç kadın, çoktandır duymadığı bir heyecan duyuyordu. Kevser hanımın iltifatla dolu sözlerini anlamıyordu bile.

İhtiyar kadın, Öcalı uzun uzun sevdikten sonra maksadını birdenbire izaha geçti.

— Zekiye oğlu olduğunu söyledim. Aman kızım! Gözlerini uyku tutmaz oldu. «İllâ görmek isterim» diye tutturdu. Ben de saflık bu ya; «Oğlun değil mi; neye görmiyesin» dedim.

Odanın döşemeleri Düriyenin ayakları altından kayıyordu. Kulaklarına, işlemediği halde, dikiş makinesinin gürültüyle akan sesi doluyordu. Sevindiği bu ziyaretin başka tekliflere doğru yürümekte olduğunu sezer gibiydi.

İhtiyar kadın durmadan söyleniyordu.

— Ha, ne diyordum? Düşündüm. Alıp getireyim diyecektim. Fakat biliyorum çocuk memede. Kendi kendime olmaz dedim. Ya ne yapmalı? Zekiye buraya getirsem bilirim ne hain olduğunu. Adım mı atar? Kafasının kesilmesine razı olur, buna yanaşmaz. Kala kala ne kaldı? Seni alıp bize misafir götürmek...

Düriye, isyan edecek oldu. Fakat bunun ihtiyar kadını kırmaktan başka bir neticesi olmayacağını anladı. Yine acı acı gülümsedi.

— Teşekkür ederim. Lâkin biliyorsunuz, benim işlerim var.

— Canım bir gece için ne çıkar? İş mi eksilir?

Sanki çocuğunu kapmışlar, dağa kaldırıyorlardı. Sanki ev yıkılmış çocuğunun başına düşüyordu. Olanca kuvetiyle Ocalın üzerine kapandı. Yavrusu alınmak istenen vahşi bir hayvan gibi büyüyen gözlerle Kevser hanıma baktı.

— Olmaz.

— Dur kızım; celâllanma. Yavrunu elinden alacak değiliz. Analığın ne demek olduğunu ben de bilirim. Hani... bir gece bize misafir gel. Zeki görsün, sen yanına çıkmazsın.

— Olmaz.

Düriyenin dimağı korkunç vakalar icadiyle meşguldü. Öcalı babasına götürürse onu elinden alacaklar, bir daha göstermiyeceklerdi sanki... Belki de bir odada boğuvoreceklerdi.

— Olmaz.

İhtiyar kadının ısrarları boşuna gitmişti. Düriye farkında olmayarak acı acı konuşmuştu. Bu arada misafirini koğacak kelimeler de sarfetmişti. Misafir ümitsiz bir halde eski gelinini öperek ayrıldı.

O gece, Zeki ile annesi arasında yine büyük bir kavga oldu. Zeki, Düriyeye gittiği için onu muahaza etmişti. Çocuk istemiyordu. Düriye gibi bir kadının bu suretle aranılmasına izin vermemişti. Erkek, istemediği bir kadını, çocuğu için bile olsa, tekrar evine alamazdı. Hem çocuğun ne kıymeti vardı? Etten bir makine olduktan sonra dünya üzerindeki çocukların hepsi birdi. Maksud bir çocuk sahibi olmaksa sokaktaki bir dilenciye giydirip bakmak kâfi gelirdi.

Zeki, içinden geldiği gibi söylüyordu. O, insanı kalb kazanı ile çalışan bir makineye benzetirdi. Bir fabrika veya vapurla insan arasında fark yoktu. İsimler takılan bazı hislerin, bu makineye telkinlerle girdiğine kaani idi. Evlât arzu ve muhabbetinin de böyle kulaktan doldurma bir his olduğuna kendini inandırmak istiyor ve bu hissin karşısına maddî düşüncesiyle çıkarak mücadeleye çalışıyordu. Bu düşünceleri, son senelerde, insan makinesindeki incelikleri kavradıkça ve bozulan bir

fabrikayı ücret mukabilinde tamir eden mühendis gibi, hastalarını ücretle tedavi ettikçe kuvvetlendirmişti.

Suzana bu bahsi üzerinde birşey açmadı. Aradan bir iki ay daha geçtikten sonra bir oğlu olduğunu unuttur gibi oldu. Zaten, yüzü görülmemiş, tebessümleriyle kendini sevdirmemiş bir çocuğa maddî düşünmiyen bir babanın bile kıymet vereceğine inanmak güçtür. Nasıl ki doğarken ölen çocuklar, aile üzerinde günlük vaka tesiri yapar ve annesinin kurtulmuş olmasından mütevellit sevinç daha derin izler bırakır.

Zeki, muayenehane açalı çok zaman olmadığı halde çabucak tanınmıştı. Mesleğine ötedenberi bağlıydı. Bu sebeble daima muvaffak oluyordu. Hastanede kendisinden istifade edilmiş; o da bu çalışmalarından müsbet neticeler elde etmişti? Okumaktan ziyade tatbikattan ve tecrübelerden faydalanıyordu. Babasının zenginliği sayesinde yabancı mekteplerde okuyarak öğrendiği lisanla tıbbî kitab ve makaleler devirerek nazariyelerin ve henüz maddî bir sonuca bağlanmamış iddiaların fasid çenberine düşmüş bazı doktorlar gibi değildi. Daha İstanbuldayken kollarını sıvayarak işe atılmıştı. Hele Erzurumda hem okumak fırsatını bulmuş, hem de pek çok tecrübe sahibi olmuştu.

İntihab etmiş olduğu ihtisas şubesinde muvaffakiyetle yürüyordu. Hastaları kendisinden memnundular. Onlarla çok meşgul oluyordu. Uzun muayanelerden sonra kitaplar karıştırıyor, ertesi günü hastanedeki profesörlerden tereddütlerini izale edecek malûmat alıyordu. Tabib, nekadardır hazık ve nekadardır samimî olursa olsun, hastasını, lüzum bulunsun bulunmasın, baştan aşağı ve inceden inceye muayene etmezse ve hastalıkla alâkalı alâkasız birçok sual sormazsa hastalar iyi muayene edilmedikleri kanaatini taşıyorlardı. Zeki, hastaların bu ruhî zâfını daha Erzurumdayken köylüler üzerinde yaptığı muayene ve tedavilerde sezmiş ve İstanbula gelince aynı halin en münevver kimsede bile bulunduğunu görmüş-tü.

Karısını boşadıktan sonra geçen zaman zarfında çapkınlıklar yapmış olmasına rağmen Suzandan vazgeçememiş, bilâkis ona hergün biraz daha bağlanmıştı. Bunda kadının zekâsı rol oynuyordu.

Zeki, muayenehanenin açılmasında Suzanın büyük rolü olduğuna kaanidi. Hakikaten, onun bu sahada adım atmasına bu kadın önayak olmuştu. Hatta muayenehanenin apartımanın bir dairesinde açılmasını münasib görmüş ve Zekiye buna zorlamıştı. Delikanlı, kadının teklifini iyi karşılamakla beraber apartımana yerleşmeği muvafık bulmamıştı. Kendi oturduğu evin bir odası maksadın husulü için kâfi geliyordu.

Suzan, Zekinin Düriyeden ayrılışı üzerinden çok geçmeden, Zekiyle beraber onun arkadaşları evine gitmeğe başladı. Zeki, ilk günlerde buna muvafakat etmiyecek oldu. Suzanı, arkadaşlarına ve ailelerine nasıl tanıta-çağında tereddüt etmekte idi. Suzan bunun kolayını bulmuştu.

— Arkadaşım dersin.

Hakikaten, «arkadaşım» diye takdim edebilir ve işi idare ederdi. Ama buna kimi inandırabilirdi? Zeki, kadının bu talebini günlerce düşündü. Kadın şiddetle ısrar ediyor, kendi sıkılmadığı, korkmadığı halde Zekinin çekinmesine mana veremediğini söylüyordu. Zeki, müteredditti. Bazan müsbet cevap veriyor, bazan da daha zamanı gelmediğini ileri sürüyordu.

Suzan, nihayet, arzusunda muvaffak oldu. Zeki, bir gün, serbest yaşamakta olan bir ailenin evine gitmeğe muvafakat etti.

Suzan, o gece Zekinin yüzünü cidden ağartmıştı. Etrafını saran kadın ve erkek kalabalığıyla çok güzel konuşan, beziği derin bir sükûnet ve büyük bir muvaffakiyetle cınıyan Suzan, delikanlı üzerinde güzel tesir bırakmıştı.

Zeki, bu gecenin intibalarını, birkaç gün sıra ile, arkadaşlarından muhtelif vesilelerle istimzac etti? Herkes memnun görünüyordu. Hatta müteakıb gece toplan-

tılarında diğer arkadaşları, «hanımefendinin» de teşrifini rica ettiler.

Zeki, artık, arkadaşlarına ve sinemaya yalnız gitmiyordu. Suzan, geçen günün izlerinden istifade ediyordu. Zekiye, istediği hedefe yürüten mahir bir kumandan gibi, emir ve arzularına boyun eğdiriyordu.

Zeki, birkaç defa, Suzanın ağır basmakta olmasından endişe ederek ondan kurtulma çarelerini araştırdı. Birkaç gün sıra ile ona uğramadı. Kadın bu halden şüphelendi. Zekiye telefonla aradı. Akşama doğru da muayenehanesinden aldı. Delikanlının bu «manevrası» aleyhine olmuştu. Çünkü, kadın, o günden sonra böyle ayrı gayrı geçen günlerin çok azap verdiğini ifade etti ve birleşmelerini istedi. Zeki,

— Evlenmek istemiyorum, cevabını verdi.

Suzan için münakaşa kapısı açılmış ve Zekiye sıkıştırmak fırsatı düşmüştü.

— Beni beğenmiyor musun?

— Bu da ne demek Suzan?

— O halde?

— Herkesin kendine göre bir derdi var.

— Ne derdin olacakmış? Mevkiin var, kazanıyor-sun, sıhhatin yerinde.

Zekinin hakikaten hiç bir sıkıntısı yoktu. Son zamanlarda muayenehanesinden de para almaya başlamıştı. Ondan evel de parasız kaldığı zamanlar Suzan daima imdadına yetişmişti. Delikanlı, hergün, aynı sual karşısında kalıyordu.

— Söyle bakalım: Benimle evlenmekten niçin korkuyorsun?

— Bırak şu bahsi artık.

— Niçin bırakacakmışım? Seven bir kadının istediği erkeğe kavuşmasından daha tabii ne olabilir? Hem, kocamdan neden boşandımı ben?

Zeki, itiraz edecek oldukça kadının kâh hiddetli, kâh valvarıcı sözleriyle karşılaşlıyordu.

— Senin tanıdıkların olsun, benimkiler olsun, ne diyorlar? biliyor musun? Benimle alay ediyorlar. Araların-

da zerrece itibarım kalmadı. Sanki ne olurmuş? Hem bu günkü hayatımızın karı koca hayatından ne farkı var ki?

— İyi ya! Daha fazlasına lüzum kalıyor mu?

— Ama elâlemin de ağzını kapamak lâzım. Herkesin gözlerinde alay manaları okuyorum. Sanki herkes benimle «metresi» diye eğleniyor.

Bu izaç, Zekiye bazan pek fazla sıkıyordu. Hele kadının birçok defa döktüğü gözyaşları karşısında yapacağını şaşıyordu. Bu talebin ortaya atılmasından sonra bir sene geçtiği, bu bir sene zarfında haftada bir iki kere aynı mevzu üzerinde münakaşalar olduğu ve hatta bu münakaşalar kavga ve dargınlığa kadar vardığı halde Zeki, ne müsbet cevap verebiliyor, ne de ondan vazgeçebiliyordu.

Buna rağmen, Suzan günün birinde muradına erdi. Zeki yaptığı uzun hesaplar sonunda, onunla evlenmeğe karar vermişti. Bu sayede muayenehanesini daha iyi ve daha işlek bir yere kaldıracak, yüzünü ağartacak bir kadına sahip olacak ve mükemmel döşenmiş bir apartımanında iyi bir hayat yaşayabilecekti. Bu fikir çok kısa bir zamanda kuvveden fiile çıktı.

Zeki, parlak bir düğünden sonra kirada oturduğu evini karısının apartımanına nakletti. Eşyasından bir kısmını sokaktan geçen eskici yahudilere cüzi bir para mukabilinde sattı. Anne ile baba da taşınan eşya arasında bir masa, bir dolap gibi evden eve göçtü.

Zekinin günlük hayatı, muayyen bir kadroya girmişti. Öğleye kadar hastanede çalışıyor, öğleden sonra muayenehanesine kapanıyordu. Hayatı, iyi bir iş yapmak için ticarethaneden ticarethaneye koşan bir komisyoncunun, müşterilerini kaçırmamağa ve onlardan her fırsatta daha ziyade fayda teminine çalışan bir tüccarın hayatına benziyordu.

Para kazanmak hırısı, beynine bir kor gibi yapışmış, onu günden güne yakıyordu. Arkadaşlarının hemen hepsi otomobil sahibiydiler. O, hâlâ hastalarına, tramvaya binerek, kendisine tutulan bir arabaya atlıyarak gidiyordu.

Hele Suadiyeye gidişlerinde kendinden pek utanıyordu. Arkadaşları kendi otomobillerini idare ederlerken Zeki, bir taksinin eskimiş minderlerine oturuyordu. Bu hal, kariesine de pek ağır geliyordu. Hele eve dönüşleri pek acı oluyordu. Arkadaşları otomobillerinde yer kaldı ise onları da alıyorlar, olmazsa «Allahâısmarladık şekerim» diyerek uzaklaşıyorlardı.

Suzan, sinir buhranlarından, göz yaşlarından sonra kocasına taksitle bir otomobil aldırmağa muvaffak oldu. Zeki, şoför bulmakta bir hayli müşkülât çekti ve nihayet hastalarından biri vasıtasıyla, yanlış idare yüzünden yaptığı kaza sebebiyle hapis cezasıyla mahkûm olduğu için piyasada itibarı bulunmıyan bir şoförü az bir ücretle tuttu.

Şoförü getirdikleri gün annesi de «Öcalın tam iki buçuk yaşına bastığını söylemişti. Dimağı yalnız şoför bulmanın sevinciyle dolu olduğu için Zeki, annesinin verdiği bu habere hiç de alâka göstermedi.

Suzan, apartimandan aldığı kiralarla diğer doktor aileleri arasında parmakla gösterilecek kadar güzel ve şık giyinme fırsatlarını elde ediyordu.

Zeki de evine bol bol masraf yapmasına rağmen on oş günde, veya ayda bir, bankaya bir miktar para yatırmaktan geri durmuyordu. Para hırsı, onda bir nevi hastalık olmuştu. Hastaların yüzlerini sarartan, avurtlarını çöktüren, nefeslerini daraltan, mecallerini kesen birçok illetin teşhisi için saatlerce çalışan dimağı kendisinde günden güne müzminleşen bu hastalığı anıyamıyordu. Hasta yüzü gördüğü zaman gözlerinin önüne para geliyordu. Muayeneden sonra uzatılan ücreti alıyor ve bunları masasının gözüne, alış veriş bitmiş esnaf gibi, itina ile yerleştiriyordu. Fakir bir hastanın evine gittiği bir gün eline iki lira sıkıştırılınca fena halde hiddetlendi. Bu hal teker eder edince bekleme odasına «Hastaya gidildiği takdirde muayene ücreti beş liradır» levhasını astı. Üstleri başları muayene ücretini veremeyeceklerini anlatanların hastalarına gitmemek için türlü türlü vesileler buluyor veya yüz çizgilerini düşürerek gidiyordu.

Bir gün muhitte «Beybaba» diye anılan bir doktorun cenazesine gittiler. Bu doktorun bazı hastalarından para almadığı, hatta ilâç almağa muktedir olmıyan hastalara para bile verdiği söyleniyordu. Soğuk demez, yağmur demez, uzak uzak yerlere yaya giderdi. Kalbinden rahatsız olduğu halde hasta bulunan yere, bir neferin hedefine koşması gibi, nefes nefese giden bu ihtiyar doktor, halk tarafından seviliyor, hürmet görüyordu. Arkadaşları ona «canına acı biraz» dedikleri zaman idealist doktor, «Ben hekimim. Vazifesi için ölüme koşan askerden farkım yoktur.» cevabını verirdi.

Beybabanın cenazesi, fakir, fakat azametli bir dekor içinde kaldırıldı.

O akşam, doktorlar, Zekilere gelmişler ve hanımlarıyla birlikte yaptıkları iki karede oyuna dalmışlardı. İçlerinde Sadi isminde ve «Beybaba» ya benzer bekâr bir doktor da vardı. Konuşma mevzuu bir aralık «Mübarek adamın» ölümüne intikal etti.

Zeki:

- Enailiğine doymadan gitti, dedi.
- Son günlerde aç bile kalmış diyorlar.
- Kalmasaydı. Akli başındaydı. para tutaydı.

Böylece başlayan münakaşa hararetlendi. Sadi, bazı doktorların mesleklerini ve insanlığa karşı olan borçlarını para ile ölçmelerine hiddetlenmişti. Arkadaşlarının hodkâmlığına ötedenberi kızardı. Kanaatince doktor, yalnız kendisi için değil, insanlık için de yaşardı.

— Otomobillerimizin benzin paraılarından bir kısmını insanlık için çalışan Beybabanın son günlerine sarfetyesydik onu esnafın ianesine muhtaç bırakmazdık, di-yordu. O, müsterih öldü. Cenazesi arkasından kerhen birkaç adım atmasaydık belki daha iyi olurdu. Onu kalbi pâk ve sevmesini bilen bir halk kütlesi takibetti. Bu yeter ona... İnsanlığın dili, bu mücessem muhabbettir iste... Bizi seviyorlar mı? Bunu hiç araştırdınız mı? Eminim ki otomobillerimizi, sevdiklerinin tabutunu götüren otomobillere benzetiyorlar. Apartımanlarımızı gördükleri zaman hatıralarına beklenmedik bir hastalıktan ölen oğul-

ları geliyor. Halkın gönlündeki yerimizi tutalım. Duymuyorsunuz, duymak istemiyorsunuz. Gazetelerde bu bahis üzerinde yazı yazarları «kıskaçlar!» diye itham ettik. Belki de hakikaten kıskanıyorlardı. Fakat biz, işin yalnız bu zahirî cihetini gördük ve onların feryatları altında sırttan hakikatleri teşhis edemedik. Hastalığa teşhis koymıyan ve koyamadığını söylemeden, daha bilgili bir tabibin mütaleasına müracaat etmeden, veyahut böyle bir tabibi tavsiye eylemeğe lüzum görmeden hastadan ücret alan bir doktoru hangi halk sever? Bir tenekeci bile beceremediği lehim için para almaz. Duyuyorum ki doğum için telâş ve kan ter içinde müracaat eden bir hastanın kocasının ricalarını elli lira veremediğinden reddeden arkadaşlarımız varmış. İşte bu sebeblerledir ki halk bizi sevmiyor. Teşhisteki en samimi tereddütlerimizi menfi mülâhazalarla karşıyorlar. Bu duyduklarım doğru ise sahte marka ile mal satan fabrikatörden, fevkalâde halleri fırsat bilen muhtekir bir tüccardan ne farkımız kalıyor? Bir çoklarımız hasta bir çocuk anasının, babasının bizi gece yarısı uyandırmasından sinirleniyor ve hizmetçimizle ret cevabı veriyoruz. Biran için bu annenin, bu babanın yerine geçelim, doktorlar hakkında ne düşünüyoruz?

Zeki gülüyordu.

— Bukadar sene niçin okuduk? Niçin çalışıyoruz? Niçin hâlâ kitaplar deviriyoruz? Kazanmak, yaşamak için değil mi?

Sadi, acı acı gülümsedi:

— Çalışan yalnız biz değiliz. Herkes bizim kadar, hatta bizden çok çalışıyor. Bir çoklarının tahsili bizimkilerden fazla. Hâlâ da okuyorlar. Köprüler kurup trenler yürüten mühendis, çoluğunun çocuğunun malı olan hayatını her türlü tehlikeye koyan asker, sabahtan akşamlara kadar kâğıtlar arasında dimağ yıpratıp mide ve bağırsak ağrıları kapan memur, uykusuz ve çoluk çocuğundan uzakta geçen gecelerde canilerle boğuşan emniyet memuru, bin türlü azap içinde vücut eskiten işçi de kazanmak, ve yaşamak için çalışıyor. Ama halk onların kazançlarıyla niçin ilgilenmiyor da biz gözlerine batıyoruz. Çünkü

yoksuzluk içinde kıvrandıkları bir zamanda açılan yaralarına merhem vurmamızı beklerken bazılarımız işin vazife tarafını geri bırakarak gözlerini yalnız şahsî menfaatine açıyor. Başka bir ifade ile söyleyeyim: bazılarımız onlara koşarken önce vazife, sonra menfaati, yahut vazife ve menfaati birlikte düşünmüyor da evelâ menfaati hesaba katıyor. Halk, bizimle, diğer meslek sahipleriyle karşılaştığı gibi karşılaşmıyor. Onlarla elemli, sızılı, hatta ümitsiz oldukları zamanlarda tanıştığımız için sinirleri gergin ve hassastırlar. Müsbeti bile menfi görebilirler. Biz bu hakikate hiç önem vermiyoruz. Halkın hükümleri zalimanedir. Doğru veya yanlış şu hakikati zihinlerden nasıl silebilirler: «Doktor, meccanî bir hastanede, muayenehanesindeki gibi ilgili ve dikkatli değildir.»

Biraz durdu, düşündü. Alnında biriken teri sildi ve sözüne devam etti:

— Hem ben çok kazanıp iyi yaşamıyalım da demiyorum ki... Umumî kazanç haddi dahilinde ve emek ve senelerle mütenasip olarak yarın için de biriktirelim. Günün birinde makinemiz paslanacak. Hiç olmazsa elimiz titriyecek, kulaklarımız duymıyacak. Her meslek erbabı da bunu yapar. Fakat bu hareket de vazife mefhumunun ikinci plâna bırakılması için bir sebep olamaz.

Arkadaşlarından bazıları hiddetlenmişlerdi. Bazıları da Sadiyi «olgunlaşmamış» olmakla itham ederek gülmekte devam ediyorlardı.

— Ya ne yapalım?

— Yapacağınızı, yapacağımızı bilemem? Bu sahada birçok mütalea yürütebiliriz. Muayene ve tedavi ücretlerini indirebiliriz. Parasızlara daha mülâyim ve daha müsaait davranabiliriz. Fakat ben bunları da az görüyorum. Kanaatimce mesleğimiz âme hizmetleri arasına girmelidir.

Arkadaşlarının gözleri büyümüştü. Müstehzi tebesümler kesilmişti. Onu daha ciddiyetle dinliyorlardı.

— Evet. Bir memur gibi herkesin emrinde olmalıyız. Yalnız biz değil eczacılar da... Ücretimizi diğer âme hizmetlerinde olduğu gibi devlet vermeli ve yine devlet karşılığını vergilerle halktan temin etmelidir.

Dinliyenlerden biri bir kahkaha attı:

— İşte tıb o zaman iflâs eder. Nasıl olsa alacağını bildiği birkaç kuruş aylık için hangi doktor fazla gayret gösterir. Vazifesini yapar, oturur aşağı.

— Yanılıyorsunuz. Evelâ, bir doktor bukadar hasis düşünürse onun bu meslekten derhal çekilmesi en makul ve en insanî bir iş olur. Zaten bu, her meslek için bahis mevzuudur. Saniyen, çalışan çalışmak için yaratılmış olan bir dimağı hiçbir kuvet durduramaz. Tıb tarihini karıştırınız. Büyük keşifler yapan, tıba büyük hizmeti dokunan âlimlerin birçoğu hayatlarını muayyen ücretlerle hastanelere, müesseselere, enstitülere bağlamış olanlardır. Size hayal gibi görünen bu idealin bir gün tahakkuk edeceğine eminim.

— Koca filozof!

— Birader sen ne diye tıbbiyede okudun? Edebiyat fakültesine gireydin.

— Beybabanın ölümü sinirlerini bozdu galiba.

Yanakları kızarmış, dudakları kurumuş olan Sadi cevap vermedi. Hep birden oyun oynanan masalara yürüdüler.

Suzan:

— Zeki, diyordu, bu akşam dehşetli kaybediyorum. Param kalmadı vallahi.

Kocası neşeyle güldü:

— Ne ehemmiyeti var? Yine kazanırsın. Evsahipliği yapmak lâzım.

Zekinin böyle neşeyle dolu gecesinde başka bir evde ıztırap çeken bir anne ufak bir elektrik lâmbası altında uykusuz saatler geçiriyordu. Öcal hastalanmıştı. Düriye, üç gündür devam eden doktorun ümid verici eserlerini görmeyince o gün başka doktorlar çağırılmış ve çalışamadığı günler sarfetmek üzere bir tarafa ayırdığı birkaç lirayı bunların otomobil masraflarına, muayene ücretlerine, ilâç parasma vermişti.

Anne büyük bir heyecanla oğlunun hararetini zaman zaman yoklamış ve dakikaları sayarak ilâcını verme-

ğe çalışmıştı. Kaç gündür, oturduğu yerde gözlerini kapadığı dakikalar hariç tutulursa, uyumamıştı. Yüzünün rengi sararmış, gözlerinin akı, damarlarla bulanmıştı. Karışmış saçlarını bile taramağa akıl etmemişti. Dimağı yalnız oğlunun kurtulmasına bağlamıştı. Sanki uykusuzluğuyla, kara düşünceleriyle Ocalın tedavisini temin ediyordu. Sanki oğlu ilâclardan ziyade bu gayretlerle kurtulacaktı.

Suzan, kaynanasını ve Ensari efendiyi daha ilk geldikleri günden itibaren çekemez olmuştu. Onlara bir zengin, maiyetinde çalıştırdığı herhangi bir şahsa, bir patronun ameleye bakışı gibi kâh mütehakkimane, kâh acıyarak ve kâh iğrenerek bakıyordu. Birçok defa da onları; Amerikalı bir seyyahın Şarkta tesadüf ettiği, rengi ve kıyafeti kendisinininkilere benzemiyenlere bakışı gibi ağzı açık ve hayretle seyrediyordu.

İhtiyar kadın, yeni gelininin evine geldiği gündenberi korkak bir hizmetçi gibi onu gördükçe ya başını çeviriyor, yahut görünmemek için başka odaya geçiyordu. En büyük mehareti göstererek hazırladığı yemeğe, bir burun kırışıyla mukabele ediliyordu. Kendi tabiriyle: eli dili bağlanmıştı.

Bu eve taşındıkları gündenberi karı koca bir kere olsun oğullarıyla başbaşa verip iki lâf edememişlerdi. Gelinle oğlu yemeklerini yer yemez ya misafirlğe gidiyorlar, ya da misafirlerini ağırlamakla meşgul oluyorlardı. Misafirlğe gittikleri zaman onları beraber götürmüyorlar, evlerine misafir geldiği zaman da gelini yüzüne karşı «Siz onlarla görüşemezsiniz. Onlar yüksek tabakandan kimselerdir» diyerek yanlarına çıkarmıyorlardı.

Öğlüyle gelini bir yere gitmezler, misafir de gelmezse yemeği yer yemez odalarına çekiliyorlardı. Bu haller karşısında ihtiyarlar erkenden odalarına kapanmak inecburiyetinde kalıyorlardı. Hatta bu saatlerde ellerini yıkamak için musluğa giderken bile parmaklarının uçlarına basarak yürürlerdi.

İhtiyar kadın, gelininden tazyik gördükçe sıkıldı. Derdini duyuracak kimsesi yoktu. Kocasına bağırmaları

artık fayda etmiyordu. Dertleşmek, gelininden şikâyet etmek ihtiyacı bir madde halinde vücudunun her tarafını yakıyordu. Çok bunaldığı, yine onun tabiriyle, hafakanlar boğup patladığı zamanlar Düriyeye koştuğu oluyordu. Ona:

— Hayatımda iki büyük hata işledim, diye inliyordu. biri Ensari gibi bir adamla evlenmek, öbürü de senin gibi bir gelinin kıymetini bilememek...

Birkaç defa Suzanı hırpalamak için şiddetli davranmak istedi. Sebep yokken kavga çıkardı, bağırdı, baygınlık geçirdi. Bu gibi hareketler gelinin üzerinde ummadığı tesirler yaptı. Genç kadın daha üstün çıktı ve kaynasını bir dövmediği kaldı.

Ensari efendi daha ziyade müşkül vaziyette idi. Zaman oluyordu ki gelinine, oğluna ve karısına cevap yetiştirmek mecburiyetinde kalıyor ve eziliyor, eziliyordu.

İhtiyar karı koca, idare etmek için gösterdikleri gayretlere rağmen, günün birinde evde beklenilmedik bir kavga oldu ve Suzan:

— Evimden gidiniz diye bağırdı.

Ensari efendiyle karısı uzun uzun bakiştılar. Sonra, ikisi birden oğluna baktı.

Zeki, elleriyle «Ne yapalım?» diyordu. O gece, bir takım kararsız hareket ve sözlerle geçti. Ertesi sabah, Ensari efendi, bir iş için bir tarafa gidiyormuş gibi evden erkence çıktı. Sokağın biraz ilerisinde oğlunu bekledi.

Zeki, vapura yetişmek için koşarken karşısında babasını gördü.

— Utanmaz mısın be Zeki? Bu yaptığın nedir bize?

Oğlu, soğukkanlılıkla cevap verdi:

— Ne olmuş?

— Neydi o dünkü hal?

Zeki, aynı suretle konuşuyordu.

— Ne olmuş? Siz de çok oluyorsunuz artık... Kadını, karı koca, dilinize taktınız; hırpalayıp duruyorsunuz.

Ensari efendinin ayaklarının altından toprak kaymıştı.

— Ne diyorsun oğlum?

— Ne diyeceğim? Olmuştan bahsediyorum. Vapurum kaçacak. Ben biraz acele edeceğim.

— Dur. Bu meseleyi seninle etraflica konuşmadan bir yere bırakmam.

— Ama geç kalırım.

— Eh; zararı yok. Bugün de baban için geç kal.

Ensari efendi düşündükten sonra ılâve etti:

— Pekâlâ. Haydi beraber gidelim. Zaten İstanbulda işim var. Vesile olur, onu görürüm.

Zeki, bunu beklemiyordu. Çarnaçar babasıyla birlikte yürümeğe başladı.

— Ne düşünüyorsan açık söyle oğlum.

— Düşündüğüm falan yok. Eğer bunalıyorsanız ayrı eve çıkarsınız. Hem de...

— Evet hem de?...

Ensari efendi bu son kelimeleri çok şiddetle sorduğu için Zeki sözüne devam edemedi.

Delikanlı, aylardır karısından şu suretle hücum maruz kalıyordu:

— İstemiyorum. Gitsinler. Hem ne diye başımıza belâ kesilmiş bunlar. Küçük büyük bir eviniz var ya; orada pekâlâ kendilerine göre güzel günler geçirebilirler. Sen de ayda münasip bir para verirsin. Masraftan çekiniyorsan ben kendi paramdan veririm.

Kadın, Zekiye söz söyletmeden söyleniyor, onu anasından, babasından ayırmağa ikna için elinden geldiği kadar çalışıyordu. Zeki, her akşam tekrarlanan bu sahnedan hem sinirleniyor, hem de bu ayrılığın lüzumuna yavaş yavaş inanıyordu. İşte böyle bir tesir altında olduğu için babasıyla bu mevzuda daha esaslı bir surette konuşmağa karar verdi.

Ensari efendinin gözleri büyümüş, yüzü hiddetten kızarmıştı.

— Evet hem de?...

Delikanlı uzun bir nefes aldı. Söz söylemeğe hazırlanan hatip gibi, birkaç kere yutkunarak gırtlığını temizledi.

— Baba! soğukkanlılıkla dinlersen anlatayım.

Ensari efendi, bu ciddi başlangıcın arkasından neler geleceğini anlayıvermişti.

— Peki ama görüyorsun ki iskeleye geldik. Tanıyan, tanımayan neler söyler kim bilir. Şu vapuru da atlatalım, köprüye çıktıktan sonra devam ederiz.

Vapurda birbirini tanımayan iki şahıs gibi sessiz sadasız oturdular. Ensari efendi, sigarasının birini söndürüp öbürünü yaktı. Nihayet, vapur, babaya bir sene kadar uzun süren bir yolculuktan sonra iskeleye yanaştı. Köprü'nün merdivenlerinden çıkıp yaya kaldırımına ayak basar basmaz Ensari efendinin sesi yükseldi:

— Söyle bakalım.

Zeki «Baba» diye söze başladı.

— Bizde kötü bir âdet vardır; evlât evlenince anne ve baba yakasını bırakmazlar. Avrupada ise bunun aksine. Gençler ayrı yerlerde mesut yuvalar kurarlar. Gençliklerini neşe içinde geçirirler.

— Anladım; anladım ama biz size ne yapıyoruz? Gülmenize, eğlenmenize mi mani oluyoruz? Ağır birşey mi söylüyoruz size?

— Hayır, hayır; estağfurullah. Gelgelelim Suzan böyle düşünmüyor.

— Ya nasıl düşünüyormuş?

— Ayrı eve çıkalım diyor. Fakat biliyorsunuz ya ev onun.

Ensari efendi alayla güldü.

— Evet; ev onun! Benim oğlum da bir kadının himayesine sığındığı için velinimetini bu yüzden o evden kovuyor.

— Bunun kovma manası neresinde?

Ensari efendi acı acı gülere güler devam ediyordu:

— Evlât! haklısın. Bu yaptığını ben de aynen babama yapmıştım. Fakat senden bir farkım var. Ben babamı karımın evinden değil, kendi evimden uzaklaştırmak istemiştim. Haklısın; haklısın. Men-dakka dukka. Fakat, unutma ki benim başıma gelen seninkine de gelir. Bu dünyada görünmiyen bir kuvvet vardır ki ona biz, bizim gibiler, Allahın cezası deriz. Sizin gibi maddiyatçı

geçinenler de tesadüf derler, tabiat derler, bilmem ne derler. Ahlâkı, menfaatlerinize ezdirdiniz, vicdanın yerini maddî huzur ve rahatınızla değiştirdiniz, Allah korkusunu... Evet, Allah korkusunu inkâr ettiniz. Biz başımız dara düştükçe doğru yalan bir kuvete dayanıyor, hiç olmazsa Allah diye huzur duymağa çalışıyoruz. Ya siz? Ya siz nereye güveniyorsunuz? Karınızın apartımanına, altındaki otomobile mi? Yoksa bir dakikada varken yok olan paraya mı? Deden zenginmiş. Fakat hükûmet kıymetini sıfıra indirince çuval dolusu kavaimi-nakdiyeyi Beyazıd meydanında yakmış. Oğlum, hep maddî olmak insanı mesud etmez. Biraz duy. Hissin olsun, vicdan duyguların olsun. Gülmek kadar gözyaşı dökmegi de bilmiyen insan mesut olamaz. Bir kula yalnız karı sevgisi kâfi gelmez. Para sevgisi hiç... Sev ki sevilesin.

Yükselen sesi tramvayların, otomobillerin gürültüleriyle boğuluyordu. Zeki dinlemiyordu. Babasına yapacağı kat'i teklifin tarzını düşünmekle meşguldü.

— Ne oldu o Sultan Hamidin satvetli paşaları? Nerde o konaklar, arabalar, halayıklar, uşaklar, cariyeler?.. Ne oldu o harp zenginleri, o astığı astık keştiği keştik beyler, paşalar? Nerede o servetler? Bu dünya Süleymana kalmamış oğlum. Ama sen nankörün birisin. Herşeyi inkâr ettiğin gibi bu hakikatleri de inkâr edersin. Kadınların dedikleri gibi saçlarını uğrunda süpürge eden bir kadını, Düriyeyi paçavra gibi attın. Çünkü daha güzel bir kadına rastladın. Güzel! Amma nesi güzel? Yüzü, vücudu değil mi? Sen kadının içine bak oğlum. Ruhu, kalbi güzel olmıyan kadın güzel olmaz. Bana gülersin. Gül. Tecrüben az olduğundan hoş görürüm. Tıbbiyeden mezun olduğun için, kitaplar devirdiğin için ilmine mağrursun. Fakat bunlar insanın insan olması için kâfi servet değildir.

En büyük mektep hayattır. Bu mektepte de ben senden çok okudum. Kadın etlerine senden çok imrendim. Açıgözlülük ettim. Bu yaşımda bile böyle hırslar duyduğum olur. O mahlûkların arkasından senden çok koştum. Lâkin saadeti yine annenin kucağında buldum. Bilemedin o melek gibi kadının kıymetini vesselâm. Bunları ki-

me söylüyorum. Oğlunu, üç yaşına basmış oğlunu aramıyan babaya; değil mi? Gülerim. Sen maddiyatçılık dediğin mezhebin de has sâliki değilsin. Onları hiç olmazsa hayvanî vazifelerini yapmış oldukları için çocuklarına bakarlar. Uzakta baba tanımayan böyle bir oğlun olduğunu düşünmediğine kalıbımı basarım vallahi.

Zeki bu nasihatlere toptan bir cevap verdi.

— Bırak şu saçmaları!

Baba ile oğul anlaşamıyacaklardı. Zaten, Ensari efendi daha dün akşam ümidini kesmişti. Fakat içini boşaltmak için bu kadar zahmete girmeye faydalı buluyordu.

Oğlunu hastaneye bıraktıktan sonra düşünerek yürüdü. Zihni kendi gençliğiyle oğlunun bugünkü hayatını mukayeseye kaçırıyordu. Bu karşılaştırmada kendisini haksız çıkartmamaya çabalıyordu. Hayatında onun hayatına benzer yüzlerce, binlerce noktalar mevcut bulunduğuna kaani oluyor, fakat bu noktalardaki benzeyişleri inkâr için sebebler arıyordu.

Düriye, geçen senelerin azabı altında günden güne ezilmekteydi. Hayatını kazanmak için hergün biraz daha fazla gayret sarfetmek mecburiyetinde kalıyordu. Üç yaşında bulunan Öcalın birbiri arkasına iki kere hastalanması, genç kadını oldukça hırpalamıştı. Oğlunu hayatı kadar seviyor ve onda, yaşamak zevkini, kocasına olan muhabbetini, istikbalini görüyordu. Yemiyor, ona yedirtiyor, giymiyor ona giydirtiyordu. Oğlunun güzel şehresi, güzel elbiseler içinde bir kat daha güzel görünüyordu.

Tatil günlerinde ve bazı akşamlar sahile kadar indikleri zaman sokakta onları görenler Öcalı sevmekten kendilerini alıkoyamıyorlardı. Düriye oğlunun sevilışinden bir anne gururundan daha başka ve daha yüksek bir gurur duyuyordu.

Öcalı babasından kaçırdığı kadar Zekinin münasib fırsatlarda onu görmesini ve babasız olmasının, büyümesi

ve hayatı üzerinde hiçbir tesiri bulunmadığını anlamasını istiyordu.

Muntazam mesaisi, dikiş diktığı müessesenin emniyet ve dikkatini çektiği için bir senedenberi onu o semtin mümessili gibi tanıyorlardı. Dikişleri onun eliyle dağıtıyorlar ve onun eliyle topluyorlardı. Düriye bundan da ücret alarak ayrıca istifade ediyordu.

Kimseye muhtac olmadığı ve hayatını mümkün mertebe intizama koymuş olduğu halde sinirlerinin günden güne hırpalandığını hissediyordu. Olur olmaz hadiselere kızıyor, küçük vakalara zihninde büyük yerler veriyordu. Yaptığı herhangi ehemmiyetsiz bir hata yüzünden kendini affetmiyor, bazan günlerce azap çekiyordu. Ağlamak onda bir ihtiyaç haline gelmişti. Sebep yokken göz yaşları döküyordu.

Bu buhranların sebebini uzun müddet anlıyamadı. İlk zamanlar, kabahati, birdenbire düştüğü bu hayata kuluyordu. Sefaletin, sinirlerini de yordüğünü zannediyordu. Baş vurduğu bir doktor, muayeneden sonra, görünürde bir hastalığı olmadığını söyledi.

— Sebebi nedir öyle ise?

Doktor, izahat veremedi. Kendisini üzmemesini, zaman gelip buhrandan eser kalmıyacağını söylemekle iktifa etti. Düriye doktorun işaret etmek istediği noktayı anlamıştı. Hele «Boşanmadan evel böyle buhranlar hissedermiydiniz?» sualinden çıkan manayı iyice kavrayabilmişti. Evlilik hayatının her bakımdan bir ihtiyaç, nefis için bir vazife olduğunu hissediyordu. Zaten eline fırsat düşseydi çoktan tekrar kocaya varacaktı. Bu sebebledir ki komşularının bu mevzuda yaptığı istimzaçlara «Hayır» dememişti. Hatta günün birinde bu komşular delâletiyle iyi bir izdivaç yapıp bu maddî ve manevî yokluklardan kurtulacağı ümidini iyiden iyiye benimsemişti.

Fakat bir gün hiç de beklemediği bir teklif, onu, birdenbire hayal inkisarına uğrattı. İhtiyar bir komşu kadın, zamansız bir ziyaretinde:

— Düriyecğim, dedi, sana hayırlı bir kısmet bulundu.

Renkten renge giren genç kadın, ihtiyarın ağzından dökülecek kelimeleri merakla bekliyordu. Kocasından ayrılalıdanberi ilk defa böyle bir teklifle karşılaşmıştı.

İhtiyar kadın, onu isteyenin kim olduğunu bir türlü söylemiyor ve mütemadiyen iyiliğinden, faziletinden, iyi ev erkeği olduğundan, karısı öldükten sonra uzun müddet evlenmemek suretiyle diğer erkeklerle benzemediğini gösterdiğinden, her türlü haramdan kaçındığından bahsedip duruyordu.

Uzun sözün, medihlerin sonu gelmiyeceğini anlıyan Düriye sordu:

--- Neci imiş bu adam?

İhtiyar kadın, büyük bir kazançtan, büyük bir mevkiden, büyük bir varlıktan bahseder gibi gururla cevap verdi:

— Hali vakti yerinde; evi de varmış. Hem de dayalı döşeli.

— Peki; neci imiş?

--- Şirketi Hayriyede biletçi imiş diyorlar.

Düriye, son seneler içinde birçok felâketler gördü, birçok acılar duydu. Fakat hiçbirisi bunun kadar anı tesirli olmamıştı. Sanki kafa damarlarından biri kopmuştu. Sanki vücudundaki kan birdenbire durmuş ve donmuştu. Hıçkırmak, hatta bağırmak ihtiyacını, dudaklarını ısırarak yenmeğe çalıştı.

İhtiyar kadın, yarım kalan medhiyesini tamamlamaya uğraşırken kullandığı kelimeler; Düriyenin kafa tasının içini pis, uzun tırnaklar gibi tırmalıyordu. Böyle tırkandığı zamanlar baygınlığa benzer haller geçirdiğini hatırlıyarak kadını susturmak lâzımgeldiğini anladı.

— Peki teyzeciğim; bir düşüneyim de ...

— İyi edersin kızım? Doğrusu konu komşu cümlemiz iyiliğini istiyoruz. Yüzüne karşı değil hani, seni hepimiz de canımız gibi severiz. İşallah olur da hem sen, hem de şu nur topu yavrucak rahata kavuşursunuz.

Misafir gittikten sonra Düriye kendisini sedirin üstüne attı ve olanca hızıyla hıçkıarak ağladı. Öcal da anesinin boynuna sarılarak sedirin üzerinde onunla bera-

ber yuvarlanıyor, duyuramadığı sesiyle «Anne ağlama» diye yalvarıyordu.

Buhran geçti, sinirler sükûnet buldu. Genç kadın, yüzüne, göğsüne serptiği kolonyadan burnuna da çekti. Dövülmüş, ağır yükler altında yürümüş gibi yorgundu. Başını avuçları içine alarak düşünmeğe başladı. Ona böyle bir teklifte bulunmağa nasıl cesaret etmişlerdi. Bir doktor karısı olduktan sonra böyle bir adama varır mıydı? Bugün İstanbulun meşhur doktorları arasında bulunan eski kocası bunu duysaydı kendisiyle kimbilir nasıl alay ederdi? Onu tanıyanlar, onun kocasıyla geçirdiği iyi günleri bilenler böyle bir izdivaçtan haberdar olsalardı kim bilir nekadardı acırlardı ona. Hayır, o ne alaya maruz kalmasını; ne de başkalarının kendisine acımasını istiyordu. Çocukluğuna, yetişme tarzına göre belki meşhur bir doktorun harısı olmağa lâıyk değildi. Fakat böyle bir izdivaç yaptıktan sonra mukayese kabul etmeyecek kadar farklısına razı olamazdı. Komşusu, evelki kocasının kim olduğunu bildiği halde bu teklifi yaparken hiç mi düşünmemişti? Bukadar yaş yaşamış bir kadın, kadın gururunu hiç de mi bilmiyordu?

Asabı yatışınca etraflı düşünmeğe başladı: «Komşumun ne kabahati vardı? İyiliğimi istemişti. Dul bir kadının yarım kadın olduğunu pek iyi bildiği ve kendi başından da aynı hal geçtiği için kalpten kopan samimiyetle ve güler yüzle beni iknaa çalıştı. Ona teşekkür etmeliyim. Hem de varmasam bile bana teklif ettiği adamı niçin bu kadar hakir görüyorum. Kaderin yardımıyla yükselemiyen tahsiline devam edemiyen, kazanamıyan bir erkeğin mutlaka iyi olmaması mı icabeder. Belki hakikaten komşu kadının dediği gibi iyi bir koca ve oğlum için iyi bir babadır. Çok okuyan, çok kazanan, mevki sahibi olan erkeği de gördüm işte. Fazilet ve insanlığın mektebi yoktur. Onlar, doğuşa ve alınan terbiyeye göre değerlenir mefhumlardandır. İyi ki düşüncesizlik yaparak komşum kadını kırmadım.»

Hayat, ekseriya kararsızlıklar arasında seyahat eden bir yolcudur. Düriye bir gün sonra başka düşünüyor ve

kendisine böyle bir teklifte bulunulmuş olduğundan tees-sürler duyuyor; başka bir gün yine iyi hisler altında ken-dinden utanıyordu.

Bir akşam, komşularıyla birlikte sahile; gezmeğe inmişti. İlk günler bu komşuları, oldukça yükselmiş sevi-yesine nazaran çok aşağıda görüyor ve senli benli olmak-tan çekiniyordu. Aradan bir müddet geçtikten sonra ve bilhassa Öcalın doğumunda, iş bulmakta büyük yardım-larını gördükten sonra soğuk tavırlarından sıkıldı. Kenar semtlerin sakinleri konuşmasını bilmiyorlardı, oturup gezme usullerine vâkıf değildiler. Fakat kalpleri, bun-ları bilenlerin pek çoklarının aksine ayna gibiydi. Onlar-la iyi geçinebilmek için samimî düşünmek ve bir kardeş fedakârlığıyla aralarına karışmak kâfiydi. Düriye bunu anladığı günden itibaren hem komşularını sevmiş, hem de sevilmişti.

Hayatını onların hayatına uydurmağa başlayınca derdlerinden birçoğunu unutmuştu. Sırtında ağrı duy-sa bir komşu, elinde tentürdiyot şişesiyle geliyor; evinde bir eksiklik olsa karşı ev yardımına koşuyordu. Bu kenar semtte, kibarlaşmış oldukları iddiasında bulunanların hodgâmlığı yerine diğergâmlık hâmidî. Düriye, haftalar ve aylar geçtikçe kendini bu muhitin samimî sıcaklığına teslim etmiş bulunuyordu. Günün ağır işleri altında ezi-len vücudünü ve dimağını bazı akşamlar onlarla birlikte deniz kenarına giderek dinlendiriyordu.

Sahilde denizden bir metre kadar yüksekte bulunan bir toprak set üzerine oturuyorlardı. Semtin çapkınları, günün akşama doğru dönmesini sabırsızlıkla beklerlerdi. Kadınların sedde dizilmesinden evel sandallar kiralaya-rak aşağı yukarı dolaşıyorlardı. Bu saatler, aşk oyunları-nın saha bulduğu saatlerdi.

Sandallardan karaya, karadan sandallara âşıkane nazarlar ve sözler atılırdı. Teşebbüslerinde ileri gidebilen âşıklar, sandallarını kenara yaklaştırarak konuşmak cesa-retini gösterirlerdi. Bunlardan becerikli olamıyanlar ulu orta sözler atıyor, küçük çocukları sevmek suretiyle anne-lerine ilânı aşk ediyorlardı. Bazıları da arkadaşlarıyla bir

takım el şakaları yaparak alâka celbetmeğe çalışıyorlardı. Bu sahneleri takıbeden Düriye neşe buluyor, kederini dağıtacak mevzularla eve dönüyordu. Ocal da deniz havası alıyor, kendi yaşındaki çocuklarla güzel oyunlar oynamak fırsatını buluyordu.

Bir gün, toprak set üzerinde bir kır kahvesi yapılabileceğini duydular. Aradan çok geçmedi. Bir akşam; damı, yanyana getirilmiş hasırlardan ve direkleri birer uzunca kazıktan ibaret olan bir kahveye masalar ve sandalyeler dizilmiş olduğunu gördüler. Düriye buna çok sevinmişti. Hiç olmazsa mahiyeti belli olmıyan kalabalıktan kurtulmuş olacak ve bir sandalyede oturabilecekti.

Kahve, kısa zamanda; rağbet buldu. Hele mehtablı gecelerde masa tedariki imkânı hemen hemen kalmıyordu. Birçok aile gibi Düriye de bazı akşamlar evden paket yapıp getirdiği yiyeceğini burada yiyordu. Gelmeği ihmal etmediğini bildikleri için garsonlar muayyen bir masayı onun emrinde tutuyorlardı.

Akşamın güzel geçen bu saatlerini, bir tesadüf, son günlerde hırpalamağa başlamıştı. Yakışıklı bir genç, her gün aynı saatte geliyor; yanındaki masada oturuyordu. Düriye onunla ilk günlerde alâkadar olmadı. Fakat geçen günler, onu bilmiyerek ve istemiyerek bu delikanlı ile ilgilenmeğe sevketti. Bir hafta kadar, iyi giyinişiyle meşgul oldu. Bir hafta sonra yüzündeki güzellikleri seçti ve nihayet delikanlının, oraya kendisi için geldiğine, yanındaki masada kendisi için oturduğuna kanaat getirdi.

Ensari efendiyle karısı evlerine gittikten sonra Suzan büsbütün serbest kalmıştı. Senelerdir kendisini zor zapt ediyordu. Ateşli gençlik demleri kayıtsız ve kimseye hesap vermek zarureti hissetmeden geçtiği halde yaşamak kaygusuyla Zekiye vardıgı gündenberi arzu ve heveslerinden fedakârlık yapmıştı.

Kendini kaptırdığı poker partileri onu tatmin edemiyordu. Çok defa oyun masasında yüzüne, yanaklarına ateş basmış bir halde sigaranın birini söndürüp öbürünü

yakarak sabahlıyordu. Ev işlerinden anlamazdı. Anladığı kısımların üzerine de düşmek lüzumunu hissetmiyordu. Evdeki hizmetçi ile ayrıca haftada bir iki kere gelen bir kadın, hizmetleri görüyordu. Dikişlerini İstanbulun en iyi terzileri dikmekte devam ediyordu. Apartımanından aldığı kira her türlü ihtiyacına cevap veriyor, noxsanı da artık Zeki fazlasiyle tamamlıyordu. Okumaktan katiyen hoşlanmazdı. Eline gazete alıp, hiç olmazsa moda, sinema, hatta bütün yarım okumuşları tatmin eden polis haberlerine göz gezdirdiğini gören olmamıştı. Bu vaziyetteki kadının günün onbeş, onaltı saatinde ne yapacaktı? Zaman geldi poker, bezik ve briç partileri, tadı alınmadan her gün yenen bir yemeğe benzemeğe başladı:

Yazları oyalanabilecek mevzular bulabiliyordu. Otomobillerine biniyor, aklına gelen taraflara gidiyordu. Plâjlar, gazinolar az çok neşe kaynağı oluyordu. Havalar bozdu mu, kış bastırdı mı Suzan birdenbire çöküyor, sınrılı oluyor, sanki ihtiyarlıyordu.

Cigara içenlerden bazıları hastalıkları veya keselerine olan zararları dolayısıle bu iptilâdan kurtulmak için gayret gösterirler ve cigarayı bıraktıklarına kendilerini inandırırılar. Günlerce renkleri sararmış gezerler, sinirleri bozularak etrafa çatarlar, ceplerinde taşıdıkları şekerle, sahte cigaralarla avunurlar. Fakat iradelerinin kuvetine veya etrafın mütecessis bakışlarına metanetle cevap vermek için biraz daha dayandıktan sonra günün birinde «Dayanamadım doğrusu» diyerek eski hale avdet ederler. Suzan da mukavemet göstermeğe çalışmadı değil. Fakat apartıman dairelerinden birine taşınan bir delikanlının manalı bakışları ve tebessümleri karşısında «reji güzeli» birdenbire hortladı. Delikanlı ile selâmlaştıkça yıkanan bir vücudün duyduğu rahatlığı duydu. Sene-lerce ışık yüzü görmiyen bir körün dünyaya gözlerini açışı, boğucu gazle bunalan bir göğsün temiz havayı içişi gibi tarif olunamaz bir zevk ve huzur bulmuştu.

Haftanın bazı günlerinde öğleden evel, bu delikanlı, hizmetçinin gözcülüğü altında, muayenehane kapısından içeri alınıyordu.

Zeki, kendini para kazanma hırsına kaptırmıştı. Bunun için de her çareye baş vuruyordu. Kazançtan başka herşeyi ihmal etmişti. Karşıyla değil, kitaplarıyla bile eskisi gibi meşgul olmuyordu. Her gün daha fazla kazanmak inceliklerini araştırıyor, soruyordu. Parası az olanların muayenesinden kaçındı. Hele ücret almadan muayene ve tedavinin kaabil olabileceğini tamamen inkâr etti.

Bunlar yetmiyormuş gibi kazanç için başka sebebler de buldu. Kazanç vergisini muayenehanesinin gayri safi iradı üzerinden veriyordu. Bu suretle iki yüz lira kadar tutan vergiyi azaltmak lâzımdı. Kanunun gösterdiği kolaylıklardan istifade ederek beyanname esası üzerinden vergiye tabi tutulmasını istemişti. Maliye şubesi bu talebini, müteakıb seneden itibaren tatbik edilmek üzere kabul etmişti. O da ilk beyannamesini senelik kazancını yüz seksen lira göstermek suretiyle verdi.

Bu inanılmıyacak rakamı «kitabına uydurmuş» ve vicdanını tatmin için de iki sebep bulmuştu. Biri, büyük doktorlardan bazılarının da böyle yaptıklarını duymuş olmasıydı. İkinci sebebi daha kolay bir surette izaha çalışıyordu. «Doğrusu, birdenbire yüz, iki yüz lirayı cepten çıkarıp atıvermek gibi budalalık olmaz. Her nekad en ufak bir memur bile benim kadar, benden çok vergi veriyorsa da aydan aya kesildiği için farkına varmıyor ve ne de olsa o daima eline geleni hesabediyor.»

Zeki, âmmenin vicdan ve vazife telâkkilerine aykırı düşen, fakat hodgâm düşüncelerin alkışladığı sebeblerle bol bol masraf yapma ve karısının israfını önleme imkânlarını bulduktan sonra kısa zamanda onbin lira sahibi oldu. Bankaya giden her liranın hesabı karısı tarafından da takibediliyordu. Hassasiyetle devam eden bu takibden sonra bir gün Suzan:

— Kâfi derecede para sahibi oldun, dedi, sen de apartımana başlasana.

— Bununla çergi bile yapılmaz.

— Ben sana kolayını göstereyim. Haldun beyler nasıl yaptılar. Benim apartımanı ipotek ettiririz. Alacağımız para ile işe başlarız.

Zeki, düşündü. Biran evel arkadaşları gibi apartı-

man sahibi olmak için bundan iyi bir fırsat bulunmazdı. Karısını, buluşundan dolayı takdir ve tebrik etti.

Suzan, komşusu delikanlı ile geçen gizli hayatından bir türlü zevk alamıyordu. Çocuk tavırlarını, yapmacıklıklarını, bir erkeğe yakışmayan hareketlerini gördükçe onu benimsiyemiyordu. «Sümüklü Hatice» yi sene sene büyütüyor, yaşlandırıyor, «Kırmızı yanaklı kız», «Reji güzeli» günlerinde tandığı erkeklerle mukayeseler yapıyordu. Hatta bazı günler «hanımefendi» hitablarından sinirlendiği ve «anam, canım» kelimeleri duyduğu zamanları hasretle andığı oluyordu. Kıvrak, kuvetli, mütehakkim bir erkeğe adeta susamıştı. Kendini böyle bir erkeğin esaret ellerine vermek, tam manasiyle onun kadını olmak arzusuyla yanıyordu. Komşusu delikanlı ile tanıştıktan sonra bu arzusu daha şiddetlendi, daha yakıcı oldu.

Bir gün, Eminönü meyânında taksiye binerken bakışları, ayaklarını çamurluğa basmış, dirseklerini otomobilin camlarına dayamış, başbaşa konuşan iki delikanlıya ilişti. Bindiği otomobil hareket edene kadar gözlerini bunlardan birinden ayıramadı. Delikanlı da bunun farkına varmıştı. Konuşmağı keserek Suzanı süzüyordu.

Beyoğluna çıkana kadar hep o şoförü düşündü. Onu bir yerden tanıyordu. Bir aralık taksinin şoförüne soracak oldu. Nedense korktu. Utandı. Terzisine girdi Ayna karşısında prova yapılıyordu. Terzinin mütemadiyen eğilip kalkmalarıyla, açıkta durup iğnelediği yerlere bakmasıyla alâkadar olmuyordu. Bakışları aynadaki aksine saplanmıştı. Sanki, ona, oradan «kırmızı yanaklı kız» bakıyordu. Camın parlak sathındaki bu hayal birşey söylemek, bir müjde vermek ister gibi idi. Kırmızı yanaklı kız senelerce evel bir genci çılgınca sevmiş, hatta kızlığını bile ona feda etmişti sonra bu delikanlı, birdenbire kaybolmuştu. Bir rivayete göre İzmirde iş bulmuş gitmişti. Bir rivayete göre de vapurların birinde kamarotluk ediyordu. İşte o zamanki Hatice, şimdiki Suzana, birdenbire karşısına çıkanın kim olduğunu anlatmak istiyordu.

Gözleri parladı «Odur» diye düşünüyordu, «Ahmed-di o! Yazık. Bunun niçin birdenbire anlamadı? Ahmet

adeta çözülmüştü. Sakalları uzamıştı. Fakat gözleri yine eskisi gibi kuvvetle, irade ile bakıyordu. »

İşlerini çabucak gördükten sonra tekrar Eminönüne geldi. Şoförlerin manalı bakışlarına, «taksi» diye seslenmelerine, otomobil kapılarını açmalarına ehemmiyet vermeden onları birer birer gözden geçirdi. Ahmet aralarında değildi. Büyük bir kaydı varmış gibi başı asık vapura doğru yürüdü. Göz boşluklarını hatıralar doldurmuştu. Kulaklarında Ahmedin haşın sesi akisler yapıyordu. Vapurda kendisine dikkatle bakan, iltifat eden erkeklerin bu hallerinden her zaman haz duyarken bu gün onları görmüyordu.

Daha kapıdan girer girmez hizmetçisini hırpaladı. Hizmetçi, hanımında şimdiye kadar görmediği bu halden korktu.

— Bey evde mi?

— Evet hanımefendi. Muayene ile meşgul.

— Kimse aradı mı?

Hizmetçi oda kapısından içeri girdikten sonra cevap verdi.

— Evet, öğleden evel küçük bey...

Suzan, kadının sözünü birdenbire kesti:

— Bırak şunu. Bir daha gelirse kestirir atarsın; hanım sana darıldı, konuşmıyacakmış dersin, anladın mı?

Gazinoda rastladığı genci görmek, Düriye için, bir ihtiyaç haline gelmişti. Onu, hemen her akşam, aynı saate, görebiliyordu. Havanın yağmurlu olması dolayısıyla fasıla verilen bir gün, genç kadına haftalar kadar uzun geliyordu.

Delikanlı alâkasını her vakit ve her vesile ile belli etmesine rağmen ne birşey söylemiş, ne de herhangi bir teşebbüste bulunmuştu. Yalnız bir kere Öcalı sevmiş, onunla Düriyeye işittirecek sesle uzun uzun konuşmuştu. Bir kere de elinde büyücek bir çiçek demetiyle gelmişti. Düriyenin göğüs boşluklarında bir heyecan belirmişti. Sanki bu demet onun içindi. Derin bir alâka ile çiçeklerin kendisine gönderilmesini bekledi. Dakikalar geçti, saatler

geçti. Delikanlıda böyle bir hareket görünmüyordu. Genç kadının heyecanı yavaş yavaş söndü ve bir hüzne münkalip oldu. «Kim bilir nasıl genç ve güzel bir sevgili için hazırlamıştır onu» diye düşündü.

Delikanlı, demeti eline birkaç kere aldı, tekrar masaya koydu. Öcalın o tarafa doğru bakmasını istediği anlaşıyordu. Fakat çocuk, bugün, kendini bambaşka bir arzuya kaptırmıştı. Bir meraklı, ne kayığa ne de motöre benzer bir şekilde imalettiği ve alay bayraklariyle süslediği küçük bir motörlü vasıtaya su üzerinde türlü türlü hareketler yaptırıyordu. Öcal gözlerini ondan ayıramıyordu. Düriye bir aralık «Oğlum biraz da bu tarafa baksana!» diyecek oldu. Fakat üç buçuk yaşına basmak üzere olan çocuktan, yaşlı bir adamdan utanır gibi, utan-
dı.

Genç adam, o gün, her zamankinden evvel kalktı; gitti. Çiçek demetini masa üzerinde bırakmıştı. Düriye, onun tekrar geleceğini zannetti. On dakika kadar geçtiği halde gelmedi.

Masayı düzeltmeğe gelen garson çiçekleri aldı; tereddütlerle baktıktan sonra kahve ocağına götürmek üzere bir adım attı. Adımını hemen geri çekerek Düriyeye doğru yürüdü.

— Buyurun hanımefendi size çiçek.

Düriye, garsona hayretle bakıyordu. Birşey söylemiyordu. Alıp almamak arasında müteredditti.

— Sahibi var.

Garsonun dudaklarında tatlı bir tebessüm belirdi. Sanki «sahibi, bu çiçekleri senin için burada bıraktı» demek istiyordu.

— Sahibi gitti.

Genç kadın gayriihtiyarî sordu:

— Nereye?

— Bilmem.

— Ya gelirse tekrar?.

Garson katiyetle cevap verdi:

— Gelmez.

Biran düşündükten sonra ilâve etti:

— Adnan beyin tabiatini biliriz biz. Masasından kalktı mı bir daha dönmez.

Düriye, yine heyecanlanmıştı. Aylardır yan gözle bakıştıkları ve bakışlariyle tanışıp anlaştıkları gencin ismini ilk defa bugün öğrenebilmişti.

— Alayım ama, sonra mahcub olmayayım.

Garson teminat verdi ve gelecek mesuliyeti üzerine aldı

Genç kadın, suç işliyormuş gibiydi. Etraftan korktuğu için bir müddet çiçeğe parmaklarını dokunduramadı. Yüzünü saran alev soğuduktan, dizlerini uyuşturan kuvvet kaybolduktan sonra suç üstünde yakalanmaktan korkanlar gibi Ocalı çağırarak birdenbire kalktı, çiçeği aldı ve sıkı adımlarla kahveden çıktı, uzaklaştı.

Delkanlının ismini öğrenmesi, onda, geçen günlerde duyduğu heyecandan ziyade heyecan uyandırmıştı. Bu iki heceli kelimeyi gece başını yastığa koyduğu zamanlar hayalinde, vücut sarar gibi sarıyordu. Adnanı seviyor muydu? Bu suali kendi kendine birçok defa sormuştu.

Böyle mahiyetini anlayamadığı hislerin tesiri altında bulunduğu zamanlar Zekiyi çağırırdı. Zeki, genç kadının bu davetine derhal icabet eder, onun göz kapaklarının altında, düşüncelerinin bir ateş gibi yanıp tutuştuğu kafatasının boşluğunda yer alırdı. O gece de, Zeki ile Adnanı karşı karşıya koydu. Hangisini sevdiğini düşündü. Yorgun dimağı bu düşünce ve his karışıklığı arasında ezilmişti. Zekiyi hâlâ seviyordu. Zeki için hâlâ göz yaşı döküyordu. Fakat Adnanı da istiyordu. Benliğinde iki Düriye vardı. Biri hâlâ Zekinin kadınıydı, Öcalın annesiydi. Öteki Düriye, uykularında onu rahatsız ediyor, Adnana iyi görünmek için saatlerce ayna başında tutuyordu. Biri his ve fikirlerinin, ötekisi arzularının hâkimi idi.

Birçok defa Adnana karşı müsaîd davranıp konuşma imkânlarını hazırlamak istedi. Beceremedi. Böylece, her akşam yeni bir ümit, hergün yeni bir tereddütle yazı geçirdi. Sahildeki kahveyi bozdular. Düriye Adnanı göremez oldu.

Her mevsimin, sinirleri üzerinde başka bir tesiri oluyordu. Yazı atlatırsa kışı rahat geçireceğini zannetmiş-

ti. Halbuki kış, yazdan daha sıkıcı geçiyordu. Gençlik arzuları damarlarında sıcak bir sel halinde dolaşıyordu. Çok defa namus ve fazilet bağlarına karşı içinde sonsuz isyanlar duydu. Mademki tabiatla mücadelelerde birçok zorluklar vardı; o halde şeref ve haysiyet gibi bir takım mefhumların manası neydi?

Eski kaynanası ayrı eve çıktıktan sonra ayda bir kere olsun geliyor, oğluna karşı duyduğu hıncı döküp sayıyordu. İhtiyar kadın bu «sefaletin» sebeblerini araştırırken daima Suzanı ileri sürüyor:

— Hep kaltağın başı altından çıktı, diyordu.

Sözlerini yeminle, kasele bitiriyordu.

— Bizi ister miydi evde? Tabii istemez. Çünkü eve erkekler alacak. Gözlerimizin önünde olmaz ya? Ah benim aptal oğlum. Çeksin; çilesidir.

Kevser hanımın her gelişinde Düriyenin hisleri, düşünceleri çözülmez düğümler haline giriyordu. Kararsızlığı her gün biraz daha artmaktaydı.

Karlı bir gün, geç vakit, haftalık hesaplarını kesip eve dönüyordu. Sokaklarda kimseler yoktu. Kuvetli bir rüzgar, ince ve sert kar tanelerini kaldırıp daireler çizdikten sonra köşelere yığıyordu. Genç kadın ikide bir duruyor, arkasını dönerek rüzgâra mukavemet çareleri arıyordu. Vapur iskelesinden henüz yüz adım kadar yürümüş olduğu halde yorulmuş, tıkanmıştı. Karların çerçevelendiği camları daire daire görünen bir kahveden sızan ölgün ışığa doğru yürüdü. Daha ziyade gidemezse oraya girmeği göze almıştı. On adım atmamıştı ki arkasından yüksek ve tok bir erkek sesi duydu.

— Size yardım edebilir miyim?

Düriye, başka zaman olsaydı bu suretle hitabeden bir erkekten korkardı. Fakat ne olursa olsun şu anda kendisini koruyacak bir vücade muhtacdı. Rüzgârla sallanan sokak lâmbalarından yere düşen ışıklar karlar üzerinde geniş daireler çizerek dönüp duruyordu.

Yanında beliren gölgeye cevap vermedi. Tehlikeli bir yolcu olup olmadığını anlamak için bir lâmbanın altına geldikleri zaman bakışlarını ona çevirdi. Bu, Adnandı. Fırtınayı, karı, herşeyi unuttu. Üşüyen vücudu hararetini

birdenbire değiştirdi. Adnan, genç kadının kendisini tanıdığına inanarak adımlarını daha cesaretle atmağa başlamıştı. Rüzgârı bastırmak için bağırarak konuşuyordu.

— Vapurda gördüm sizi. Evinizin nerede olduğunu bilmiyorum. Fakat kolaylıkla gidemiyeceğinizi anladım. Biraz yardımım dokunsun diye düşündüm. Kabul ederseniz evinize kadar götürüyüm.

Düriye, rüzgârın vınlamasından ve heyecandan, söylenilenleri anlıyamamıştı. Zaten şaşırmıştı. Ayaklarının altındaki kar, beyaz bir ırmak gibi, baş aşağı akıyordu. Sağa sola kayan ışık daireleri, sanki ayaklarına çelme atıyordu.

Düriye, bazan karların boğucu hücumları karşısında arkasını dönüyor ve Adnanın onu muhafaza için rüzgâra karşı siper almağa çalıştığını hissediyordu. Konuşmuyorlar, konuşamıyorlardı. Dar sokaklara girdikten sonra rüzgâr hafifledi. Genç kadının içinden gelen bir ses «Bu zahmetine karşı onu yarım saat misafir etmiyecek misin? Biraz dinlenir. Bir kahve içer» diyordu. Bu sesle konuşuyordu. Doğrusu da bu idi. Fakat evin diğer odalarındaki mütecessis kiracılar kim bilir duyduklarını ertesi gün ne şekilde yayacaklardı. Yanıbaşlarında bir bekçinin acı acı öten düdüğü üzerine toparlandı. Eve gelmişlerdi.

— Evim burası, teşekkür ederim.

— Allah rahatlık versin.

Ö, eve girene kadar Adnan olduğu yerde durdu.

Düriye, oğlunu bitişik komşusunun odasında uyur buldu. Uyandırmağa kıyamadı. Kendi odasına koştu. Çoraplarına varıncıya kadar sırsıklam olmuştu. Mantosunu, çamaşırlarını nasıl çıkardığını bilemiyordu. Düşünceleri Adnanın tok sesine takılmıştı. Onu biraz yorgunluk almak için eve çağırmadığına üzülüyordu.

Zekinin aptıman sevdasına kapıldığını duyan dostlarından biri yapmaktansa hazır almanın daha kârlı olacağını söyledi ve bir dostunun elinde bulunan aptımanı tavsiye etti. Bu aptıman ailevi bir ihtilâf yüzün-

den ucuz ve müsait şartlarla satılacaktı. Zeki, bu işin arkasından günlerce koştu. Apartımanı otuz bin liradan aşağı vermiyorlardı. Karısına bunu açtığı zaman, o, tebesümle:

— O halde alalım, dedi.

— Nasıl?

— Bundan kolay ne var? Haldun beyler nasıl muvaffak oldularsa biz de öyle muvaffak oluruz.

Zeki gülüyordu.

— Ben de zannettim ki bir kolayını buldun.

— Düşünürsem bulurum.

Zeki alayla cevap verdi.

— Düşün de bul.

— Düşünürsem bulurum.

Hakikaten on dakika sonra,

— Buldum, diye haykırdı.

— Söyle bakalım.

— On bin liramız var. Benim apartımana da on bin lira veriyorlar dedin. Eh, on bin lira da bankadan borç alamaz mıyız?

Zeki bir dakika düşündü.

— Güzel bir fikir!

— Ya! Bak, kadının kafasından sırası geldi mi neler çıkar.

— Güzel fikir doğrusu.

— Tabii benim apartımanı elimden aldığın için ycnı apartımanı benim üzerime yaparsın.

— Bu da güzel!

Zekinin içinde bir uyuşukluk belirmişti. Ha karısı ha kendisi. Ama gelgelelim, dünya hali bu...

— Ne o? Teklifim hoşuna gitmedi galiba.

— Niçin? Ne farkımız var ki...

— Ne bileyim ben.

Zeki, apartıman sahibine müracaat etti. Kısa bir pazarlıktan sonra uyuştular. Kendi apartımanlarını satana kadar alacakları apartımanın sahibi bekliyecekti. Kışın yarısı bu işlerle geçti. Kendi apartımanlarını, o semtte ev sahibi olmak isteyen bir meraklı, ilk pazarlıkları üzerin-

den, on bin liraya aldı. Elllerinde yirmi bin liralari olmuştu. Banka da on bin liraya ipotek yapmakta müşkülât göstermedi.

Zeki, geçen bu günler zarfında apartımanın kimin üzerine yapılması lâzımgeldiğini de uzun uzadıya düşünmüşü. Bu yaşta ve muayenehane açtıktan bu kadar az zaman sonra bir apartıman sahibi olduğuna göre daha böyle birkaç tane yapabilir. Kazancıyla etrafın kem nazarlarını üzerine çevirmemenin de isabetli bir tedbir olacağını anladı ve tapuya karısının ismini verdi.

Otuz bin liralık apartıman sahibi olan Suzan, israfına geniş sahalara hazırlayan varidat kaynağı bulmuş demektir. Dört ay evel Eminönünde duyduğu heyecanı günlerce bastıramamıştı. Eski hastalığının depreştiğini hissediyordu. Gün aşırı İstanbul'a indi ve haftanın sonlarına doğru Ahmedin taksisine binmek fırsatını buldu.

— Ne tarafa emrediyorsunuz?

Suzan biraz tereddülden sonra cevap verebildi.

— Fatihe doğru.

Niçin o tarafa doğru demişti? Orada ne yapacaktı? Şoförün yüzünü göremiyordu. Ceketinin yakası fitillenmişti. Uzamış saçlarının uçları zayıf vücuduna nazaran kalın olan ensesinden bir ok gibi aşağı iniyordu. Dikiz aynasında, şoförün, sokaktan kurtulup kendisini gözetliyen, bakışlarını görüyordu.

Beyazıda tırmanan yokuşları süratle çıktılar. Meydanı yavaş yavaş geçtikten sonra şoför yine asabî bir hareketle caddeyi takibetti. Tramvayların arasından süratle manevralar yaptı. Fatihe geliyorlardı. Suzan ne yapacaktı? Birşey söylemeli miydi?

— Ne tarafa döneceğiz?

— Doğru gideceğiz.

Fatihi de geçtiler. Cadde تنها idi.

— Hanımefendi, Fatihi geçtik.

— Biraz kenarda dur öyle ise.

Otomobil durdu. Şoför, arkaya dönüp bakıyordu. Heyecanından boğulan kadın ne pahasına olursa olsun kendisini tanıttirmek istiyordu. Ağzından, gayriihtiyarî, bir kelime fırladı.

— Ahmet!

Şoför birdenbire döndü. Açılmış gözleri tıraşsız yüzüne daha derin bir hayret manası vermişti. Cevap vermiyor, yalnız bakıyordu.

— Ahmetsin sen, değil mi?

Kadını tanıdığı, delikanlının gözlerindeki hayret izlerinin yumuşamış olmasından belliydi.

— Söylesene. Ahmet benim desene.

Ahmet ağzından yuvarladığı kelimelerle cevap verdi.

— Benim. Ben Ahmet. Ama sen kimsin?

— Tanımadın mı beni?

— Tanır gibi oluyorum ama...

— Hatice.

— Şu bizim Sarıgüzelli Hatice mi?

— Öyle ya.

Ahmedin yüzündeki ciddiyet birdenbire kayboldu. Karşısındaki kadına onbeş, yirmi dakikadır hürmet eden şoför, omuzlarına garip hareketler verdi. Dudaklarının ifade ettiği çizgiler değişti.

— Yarım saattir ben de bunu bir yerden tanıyorum. Ama nereden diye düşünüp duruyorum. Kimin aklına gelir ki bizim..... Vay canına be!

Oturduğu yerde biraz daha döndü.

— Bu hal nedir? Hazine mi buldun? Yoksa işler yolunda mı?

Göziyle manalı işaretler yaptı. Kadın:

— Deli, diye mukabele etti.

— Ne bileyim! Hani kırk kardeşiz birbirimizi biliriz de...

— Evlendim.

— Yağlı kuyruk desene.

— Eh fena değil. Ya senin bu halin ne?

— Fakirlik. Boru mu bu?

— Tıraş olacak para da mı yoktu?

— Patron şafakla ensemden yakalıyor. Ondan sonra da adam sen de diyip geçiştiriyoruz.

— Nerede oturuyorsun?

— Allah nereyi nasib etti ise orada.

Biraz düşündü.

— Burada konuşulur mu be? Sokağın ortasında. Şimdi aynasızlar gelip sürerler. Haydi şöyle Edirnekapiya doğru çekelim. Hanımefendilerin çoğu, böyle, şoförleriyle piyasa ederler. Kimsenin de aklından birşey geçmez.

Suzanın cevabını almadan makineyi hareket ettirdi.

— Eh, anlat bakalım Hatice. Kulağım sende.

— Benim adım Hatice değil.

— Ya?

Az kaldı otomobili yaya kaldırımına çarpacaktı.

— Suzan.

Ahmet yine dudaklarının arasından mırıldandı.

— Hikmetine kurban olduğum Allahım! İsim değiştirmek kadınlar arasında moda zâr.

Otomobili, Edirnekapi dışında tenha bir yerde durdurdular. İkiisi de, hayatlarının bazı taraflarını gizlemek suretile, geçen senelerini anlattı. Ahmet, Bursada bir müddet şoför muavinliği yapmış, Bursa - Balıkesir kamyonlarında çalışmıştı. Ondan sonra eski bir kamyon tedarik etmiş, Bursa - Karaköy arasında işlemişti. Hangi kapiya başvurduysa muvaffak olamamıştı. Birçok borç yapmıştı. Onları ödiyemeyince alacaklının kamyonlarında hizmet etmeğe mecbur olmuştu.

— Böylece süründük gittik.

— Biz seni vapurlarda kamarotluk yapıyorsun diye duymuştuk.

— Onu da yaptık ama... Altından kalkamadığımız için çabucak sepetlendik.

Aynı yolla Kadıköy vapur iskelesine döndüler. Suzan otomobilden inmeden evel Ahmedin eline bir elli liralık sıkıştırdı.

— Elbise al. Kendine çeki düzen ver.

İki gün sonra buluşacaklardı. Ahmet, dolgunca bahış aldığı müşterisine gösterdiği iltifatla kapiyı açtı. Suzan vapura yetişmek üzere koştu.

Delikanlı, eline sıkıştırılan paraya birkaç keré baktı. Gözlerine inanamıyordu.

— Karı vurmuş vuracağını. Sanki yirmi beş kuruş

Eve, neşe ile geldiği halde beş dakika sonra vücudünde yorgunluklar duymağa başladı. Çabucak soyundu; kendini yatağına attı. Dimağı, Ahmedî düşünmek, hatıralarına can vermek için çalışıyordu. Onu hâlâ seviyordu. Kirî kıyafetine, tıraşsız ve elmacık kemikleri fırlamış yüzüne ve kendisi bir doktor karısı, o bir şoför olmasına rağmen seviyordu. Onu tekrar görmeli miydi? Bunu uzun uzun düşündü ve «gönül kimi severse sultan odur» diyerek iki günü, genç kızlığının ateşli demlerine karışan tatlı hulya ve rüyalarla geçirdi.

Ahmet, söz verdiği saatte bulunmadı. Suzan, tramvay durağında onu bir hayli bekledikten sonra dönmek üzere adım attığı sırada otomobili göründü.

Makine yine cami kemeri altından geçerek Sultan-hamamına doğru yollanmağa başladı.

--- Pek çok beklettin.

— Enayinin birine rastladık. Mağaza sektirmed; önünde durdurttu. Kaknem bir karı için avuç dolusu para döktü vallah? Pis zenaat. Müşteri ne derse oraya gideceksin. Ayıptır söylemesi; bilmem nerenin kapısında bekledin, beklersin.

Suzan katılarak gülüyordu.

— Hani, ben sana para vermişim. Elbise alacaktır. Tıraş bile olmamışsın.

— Tuhafsın be! Verdiğin paranın ne hükmü var ki... Tütüncünün, benzincinin hesabından indirdik; tamam.

Ahmet, aldığı paralarla, hemen o gece, «ihvanlarıyla cümbüs kurmuştu.»

--- Hem de doğrusunu söyleyeyim mi sana Hatice?

--- Suzan de.

— Canım bırak şu uydurma işleri. Hem sen işine bak, böylesi iyidir. Ben yine sana Hatice diyeyim.

--- Peki peki! Ne söyleyecektin?

— Ne söyleyecektim? Ha, buldum. Paradan bir azını da bizim Gedikpaşada bir imanı, mezhebi belirsiz kokakarı var; ona koklattım. Hani şu makine kapının ağzında durdu mu bizi hemen bir odaya alacak.

- Kimi?
- Kimi olacak be? Seninle bent.
- Suzan sevinçle titredi.
- Sahi mi söylüyorsun?
- Bizim fabrika yalan çıkarmaz.

Ahmet, bugün de elli lira «kopardı». Fakat parayı harcamadan bir kat elbise tedarikindeki zarureti hissetmişti. Suzanı köprüye bıraktıktan sonra Mahmutpaşaya döndü. Paranın mühim bir kısmını feda ederek elbise aldı.

Üçüncü görüşmelerinde Suzan, karşısında eski Ahmedî bulmuştu. Delikanlı güzel giyinmiş, tıraş olmuştu. Bugünkü yolları Gedikpaşa tarafına gidiyordu.

Suzan, bu sene kışın okadar sıkılmamıştı. Haftada bir veya iki kere soğuk ve kar demeden İstanbula iniyor, Gedikpaşadaki evin bir odasında kendi görüş ve düşüncesiyle tatlı dakikalar geçiriyordu. Ev sahibi ihtiyar kadın, alıştığı bahşişleri her ziyarette biraz daha olgunlaştırmak için elinden geleni yapmaktan çekinmiyordu.

Suzanın buraya geldiği ilk günlerde odanın dekoru, bağdadileri görünen duvarlardan, bir eski konsol, iki sandalye, bir saç mangaldan, bir de yer yatağından ibaretti. Genç kadın, bu odada çocukluk demlerini hatırlıyarak sıkılıyor, azap duyuyordu. İhtiyar kadına para verdi ve ev sahibi bir karyola, beyaz çarşaf, kıl bir kilim, ince bakırdan bir mangal satın aldı, kahve fincanlarını değiştirdi. Alüminyum çatallar, emaye tabaklar yerine daha iyilerini koydu.

Kadıköyden Gedikpaşaya taşınmak, haftada bir de olsa Suzanı çok yoruyordu. Kendini Ahmede iyice kap-tırmıştı. Onu, hergün, daha ziyade seviyor ve istiyordu. Maddî ve manevî arzu ve ihtiyaçlarını ancak onunla baş başa kaldığı dakikalarda tatmin edebiliyordu. Bu sebebledir ki delikanlıyı tamamen yanına almak çareleri aradı. Ahmet de vaziyetten şikâyet etmekteydi. İşe eskisi gibi sarılmadığından dolayı patronundan azar işitiyor, Gedikpaşada geçirdiği saatleri çalışmış gibi göstermek

için taksiyi açık bırakıyor ve para karşılığını Suzandan tedarik ediyordu.

Bir hâdisе, Suzanı bu müşkül vaziyetten kurtardı. Kendi şoförleri bir gün istediği saatte gelmedi. Suzan bundan sinirlendi, gürültüler kopardı. Bu hareket şoförün kovulması için güzel bir bahane ve başlangıç olmuştu. Kısa bir zaman sonra şoföre yol verildi. Yerine adam bulmak için birkaç gün müşkülât çekildi. Talip olanları «hanımefendi» beğenmediler; hepsinde ayrı ayrı kusurlar buldular.

Bir hafta sonra, Ahmet isminde bir şoför müracaat etti. Zeki, karısının mütaleasını sordu. Karı koca bu talibin eli, ayağı düzgün olduğuna, efendi adama benzediğine kanaat getirerek onu almağa karar verdiler.

Ahmet ertesi günü işine başladı.

Suzan, otomobil idaresini öğrenmek bahanesiyle, hergün Ahmetle birlikte uzun gezintiler yapıyordu. Ay-lar geçtiği halde Suzan, ayakların nereye basılacağını, hatta otomobili harekete getirmek için ne yapmak lâzım geldiğini öğrenememişti.

Günlük işlerine dalmış olan Zeki, karısı tarafından gezme vesair sebeplerle rahatsız edilmediğinden mem-rundu. Hatta bu endişe ile karısının daha uzun zaman birşey öğrenmemesini istiyordu.

Vaziyete hâkim olan, Suzanı tamamen elde ettiğine kanaat getiren Ahmet, genç kadını, südü için beslenen inek gibi sağmağa başlamıştı. İsfrafına para yetmiyordu. Hanımına lâıyk bir erkek olabilmek üzere en usta terzi-lere elbise diktiriyordu. Zeki, Kadıköyde bir kunduracı-ya sekiz liraya ayakkabı ısmarlarken Ahmet, İstanbulun ileri gelen mağazalarından birinden onbeş liraya ayak-kabı alıyordu. Gömleklerini Suzan kendi zevkine göre seçiyordu. Ahmet için her fedakârlığı yapabilirdi. Küçük denecek yaşta bile genç kızlığının en mukaddes varlığını ona verdikten sonra...

Aradan üç dört ay geçmişti. Kayıtsız bir hayata alışmış olan delikanlı, kendisi için nekadardı istifadeli

olursa olsun, bu tazyikten sıkılmıştı. Arkadaşları, koltuk meyhaneleri, gizli evler, nihayetsiz sergüzeşt arzuları ve hatta bu arada kavga etmek, nâra atmak ihtiyacı zaman zaman göğsünün altında, kafasında yanıp tutuşuyordu.

— Sana birşey söyliyeyim mi Suzan? Şu senin şatafatlı hayatından birşey anlıyamıyorum.

— Bir zorun, bir eksiğin mi var?

— Ne eksiğim olacak? Ekmek elden, su gölden. Anma ve lâkin zincire vurulmuş aslana döndüm. Ne cuması var, ne pazarı bu işin. Bir akşam ağız tadiyle iki kadeh zıkkım içemedim. Gece yaralarına kadar kapı dip-lerinde sürt allah sürt.

— Ne yapalım? Haftanın birkaç gecesini eş dost arasında geçirmiyelim mi?

— Hani eş dost dediğin de matah olsalar. Karıların içinde bir tane işe yarar bulsam cehennemden öbür ucuna kadar sırtımda taşımazsam bana da Ahmet demesinler.

Delikanlı, parmağını, Zekinin yanına geldikten sonra çeki düzen verdiği ve hergün itina ile kesip düzelttiği siyah bıyıkları üzerinde gezdirdi. Gözleri gülüyordu.

— Boya mı dedin? Gırla...

Suzan katılarak gülüyordu.

— İyi olmuşlar, kötü olmuşlar sana ne faydaları var?

— Canım, insan da karşısında yiyip içtiği mahlûku biraz güzel görmek ister. Aç karnında geç karşılarına iştahın kesilsin. Vallahi otomobilimize girdiler mi dikiz aynasını tersine çeviriyorum.

Parmaklariyle şakaklarını, alnını sıkan delikanlı,

— Eh, diye devam etti, pek de kötülemiyim. İçinde bir iki tane de var hani...

Suzan kahkahasını birdenbire kesti.

— Meselâ?

— Hani şu sarı saçlı... cana yakın birşey.

Genç kadın, rakibinden bahsediliyormuş gibi, titredi.

— Şu soğuk nevale! Anladım.

— Öyle deme.

— Yoksa?

— Eh gönül bu; su gibi akar. Biz de gönül erbabındanız.

Bu ve bunun gibi konuşmalar Suzanla Ahmet arasında ekseriyetle kavga başlangıcı oluyordu. Bazan bir iki gün dargın durdukları, Suzanın tam manasiyle bir hanım, Ahmedin de aynı suretle bir şoför olduğu zamanlar oluyordu. Barışma sebebi daima Suzan tarafından hazırlanıyor ve bu sayede Ahmet bir de hediyeye kavuşuyordu.

Suzan, aylar geçtiği halde Ahmedi seviyordu. Delikanlının manalı sözlerini beğeniyor, manasız sözlerinden mana çıkararak yine beğeniyordu. Onu Ahmede her gün biraz daha yaklaştıran erkek hırçınlıklarıydı. Suzan bu kırıcı, yıkıcı erkeğin parmaklarındaki, kollarındaki, dudaklarındaki kuveti başka bir erkekte bulamamıştı. Bulamıyacaktı da... Onunla iftihar ediyordu. Arkadaşlarının çok defa ondan bahsettiklerini, iyi bir şoför, yakışıklı delikanlı, efendisinden, hatta beylerinden sık giyinen bir erkek olduğunu söylediklerini duyunca nekadar gururlanmıştı.

Ahmet herşeye rağmen hayatından memnun değildi. Suzanın yanına geldiğinin altıncı ayında artık dayanıyacağını söyledi ve haftada bir kere olsun kendisine izin verilmesini istedi. Bu arzusu, derhal yerine getirildi. Delikanlı hapisneden çıkmış gibiydi. İstanbula geçti. Güneşin kendisini daha çok ısıttığını, havanın ciğerlerini serinlettiğini zannediordu. Vapurdan köprüye çıkınca İstanbula ilk defa gelen bir köylü gibi kalabalıkta şaşırdı. Tramvaylar, gözlerinin önünde, olduklarından çok büyük görünüyordu. Söz verdiği yere yetişemeyeceğinden korkanlar gibi hızlı hızlı yürüdü. Eminönüne yaklaştığı bir sırada karşıdan çok sevdiği bir arkadaşının taksisinin geldiğini gördü. İşaret verdi ve durdurttu.

Arkadaşları onun şerefine güzel bir gece yaşamağa karar verdiler. Parası olduğu için onları davet edebilirdi. O günkü işlerini erkenden bitirdiler. Bir meyhanede içtiler ve içkiye devam için bildikleri bir eve gittiler.

Suzan, o gece sinirliydi. Altı aydır İstanbula geçmiyen Ahmedin bu gece neler yapacağını düşünüyordu. Gözüne uyku girmemişti. Düşüncelerinde haksız değildi. Ahmet, bu gece, güzel bir rum kadınıyla tanışmıştı.

Ertesi gün, akşama doğru dönen delikanlının yorğun, bitkin hali Suzanı korkuttu. Tavırlarında da bir soğukluk vardı. Suzan kavga edebilmek için o geceyi zorla geçirdi. Ertesi sabah otomobille Yakacığa gittiler. Uzun yol Suzanın perde perde yükselen, alçalan sitem ve serzenişleriyle geçti. Ahmet, cevap vermiyor, konuşmuyordu.

Herşeye rağmen, hafta sonunda, Ahmedi zaptetmenin imkânı olmadı. Arkadaşlarıyla birlikte güzel rum kadınına görmeğe gitti. Haftalar geçtikçe Ahmet, Suzandan biraz daha uzaklaşıyordu. Genç kadın, bu hale tahammül edemez olmuştu. Sevdığı erkeği daima yanında görmek ve ona hâkim olmak için çırpınıyordu. Delikanlı soğuk durduğu ve harice karşı ciddi görüldüğü halde Suzan kıskançlık hislerini, hırçınlıklarını, sevgisini belli ediyordu. Delikanlının ceplerini karıştıрмаğa başladı. Günün birinde ceketinin ön cebinde bir kadın mendili bulunca ağır sözler sarfetti ve ancak delikanlının tokatını yedikten sonra sükûnet bulabildi.

Bir aralık gripten yatan Ahmet, iki hafta İstanbula inmemisti. Üçüncü hafta içinde kendi adresleriyle delikanlıya bir mektup geldi. Suzan diğer mektuplarla birlikte postacıdan aldığı zarfı açtı. Bu, ismarlama bir mektuba benziyordu. Her satırı açık aşk kelimeleriyle dolu idi. İmza yerinde bir rum kadınının ismi okunuyordu.

Suzanın uzun zamandır dikkat nazarlarını çeken hareketleri son hadiseler münasebetiyle daha ziyade göze batıyordu. Dedikodu başladı ve bu dedikodu ahbablarının poker masalarına kadar sirayet etti.

Genç bir asabiyeci doktor, bunun tabii telâkki edilmesi lâzımgeldiğini müdafaa ediyordu.

— Memleketin en ileri gelenlerinden bir zatın kariesinin, kocasının maiyetinde çalışan bir işçi ile münase-

bette bulunduğunu daha yakında duymadık mı? Genç bir meslektaşımızın karısı hiç umulmadık birisiyle sevişerek kocasını terketmedi mi?

Nisaiyeci doktor arkadaşının sözlerini kuvvetlendirmeğe çalışıyordu.

— Sebebi, biraz da fizyolojik menşelerde aramalı. Bazı kadınların vücut teşekkülleri, onları, istesinler istemesinler ekseriyetin nefretle baktığı yollara sevkeder.

— Canım ne hacet; tarihe bakalım. Saltanatın en yüksek, en şaşaalı, en debdebeli tahtlarına çıkmış nice kadınlar vardır ki bir işaretiyle dünyanın en ileri ve en kıymetli erkeğini elde etmek imkânına malikken arabacısına, bekçisine âşık olmuştur.

— Hatta daha ileri giderek ona kendisini döğdürmüştür. Onun verdiği türlü azaplara katlanmıştır.

Münakaşada bulunaplardan biri itiraz ediyordu:

— Nesi eksik? Genç bir koca, apartıman, otomobil, servet... Vallahi bunu kendini hayallere kaptırmış, realiteden uzaklaşmış bir romancı yazsaydı kitabını okumazdım.

— Böyle kadınlardan yüzlercesinin aramızda olduğunu bilmediğinden bu işi yapardın tabii. Ahlâk kaideleri, müsbet ilimler karşısında, daima tatbik sahası bulamaz.

Ahlâk düşüncelerine sıkı sıkı bağlı bir başkası söze atıldı.

— Bilmediğiniz, gözlerinizle görmediğiniz şeylere hüküm vermeyiniz. Bu güzel ve genç bir kadını çekeniyen kim bilir kimler, onu küçük düşürmek için böyle icatlar çıkarmıştır.

— Bir iftira da olabilir. Fakat hakikat olsa bile ne ehemmiyeti var? Nihayet...

Gülüştüler.

Münakaşaları merakla dinliyen bir zat Ankarada gördüğü bir kadının Sarıgülde büyüyen Hatice olduğunu hatırlıyarak manalı manalı tebessüm etti.

— Bana sorarsanız, dedi, ben sizin müsbet ilimlerinizin üzerinde bir terbiye müessesesine inanıyorum. Herangi bir kadın, namuslu, şerefli olmak üzere yetiştirilmişse fizyolojik teşvik sebepleri ne olursa olsun o yine namuslu ve şerefli kalır. Tarihte bahsettiğiniz kadınların hayatını tetkik ediniz. Bir çoğunun nasıl aşağı ve bayağı tabakalardan yükseldiğini göreceksiniz. Alınan zayıf terbiyenin gün gelecektir ki üzerini kaplıyan zar yırtılacak ve âfet kendini gösterecektir. Binaenaleyh vatanından uzak düşmüş bir zavallı, zaman zaman daüssılanın tesiriyle nasıl buhranlar geçirirse yetiştigi mevkinden birdenbire parlayan bir türedinin de böyle ahlâk buhranları geçirmesini tabii görmek lâzımdır.

Münakaşa, mecrasını, o derece değiştirmişti ki bunları söyliyenin sözlerindeki gizli mana üzerinde kimse duramadı. Herkes kendi tezini müdafaaya ve kendini haklı çıkarmağa çalıştı.

Münakaşa, partiyi tazelemelerine mani oluyordu. Oyun kâğıtları masa üzerinde dağınık bir vaziyette kalmıştı. Lâmbadan dökülen toz pembe ışık, cigara dumanları üzerine çökmüştü. Bitişik salondan kadın kahkahaları geliyordu. Sinirli bir el radyoda muttasıl istasyon aramakla meşguldü. Radyo, bu kurcalanmaktan muztaripmiş gibi parazitlerle hırıldıyordu. Genç zat önünde duran oyun kâğıtlarından ruvaya takılan gözlerini oradan ayırmyarak sözüne devam etti.

— Herkesin hususî hayatı bizi alâkadar etmez. Nemize lâzım. Oyunumuza devam edelim.

— Nemize mi lâzım? Zeki yabancımız değil. Niha yet yakın bir arkadaşımızdır.

Bir diğeri söze atıldı.

— Aklı yok mu? Gözleri kör mü? Görsün, anlasın.

— Deme öyle birader. İş adamı, bu gibi münasebetsizlikleri takibedebilir mi?

— O halde biz üzerimize düşen vazifeyi yapalım; söyleyelim.

— Vazgeç birader, vaz geç. Kötü kişi olursun, Kaş yaparken göz çıkarırsın.

— Hayır, hayır. Mutlaka söyleyeceğim.

— Vazgeç birader.

— Bak nasıl söyleyeceğim; görürsünüz.

— Pekâlâ. Birazdan gelirler. Haydi görelim seni.

— Görürsünüz elbette.

Genç zat parmaklarının ucunu ruvanın sakalı üzerinde gezdirdi.

— Bana kalırsa bu bahsi açtıkça çirkin bir vaziyete düşüyoruz. Kapatalım artık. Ayıp şeyler bunlar.

Radyodan cırtlak bir kadın sesi geliyordu. Bitişik salondaki kahkahalar fasılalarla canlanıyordu.

— Oyuna devam edelim.

Hepsinden ziyade asabileşen yaşlı doktor, masa üzerinden oyun kâğıtlarını toplarken,

— Görürsünüz, diye tekrarlardı, nasıl ihtar edeceğim. Hem de huzurunuzda.

Kapı açıldı. Zeki ile Suzan girdiler. Kıpırdamalar oldu; ayağa kalktılar.

Zeki selâmdan sonra:

— Aman arkadaşlar dedi, bu ne duman!

— Sahi, içindeyiz de farkında değiliz.

— Odaya ayağımı atar atmaz boğulacak gibi oldum.

— Pencere açalım.

Zeki masanın yanındaki boş bir sandalyeye oturmuştu.

— Devam edin allahaşkına.

Tekrar oyuna koyuldular. Ev sahibi, Zekinin kulağına eğilerek birşeyler söyledi.

— Müsaade et hanıma bir sorayım.

Zeki, kadınlarla ayrı ayrı görüştüktan sonra erkeklerin masasına doğru yürüyen Suzana yaklaştı.

— Hanım! Şoför bekliyeyim mi diye soruyormuş.

— Gitsin. Ne diye bekliyecek bizi.

Kulaklar onları dinliyordu?

— Sonra nasıl döneriz?

— Bir saat söyleriz gelir.

— Ne zaman çıkacağınız belli mi ki?

Suzan asabiyetle cevap verdi.

— Belli değil diye sabaha kadar sokak ortasında bekliyecek değil ya!

— Canım işi ne? beklesin.

— Hayır; bekliyeemez. O da insandır; yazık.

— Peki, peki.

Zeki yerine oturdu. Masadakiler için için gülüyorlardı. İhtiyar doktor, birşey söyleyecek oldu. Fakat cesaret edemedi.

Beş yaşını bitirmek üzere olan güzel, sevimli bir çocuğun annesi, kadınların en bahtıyarıdır. Düriye, Öcalı bugüne kadar birçok yokluklara katlanarak yetiştirdi. Ona babasından uzak bulunduğunu sezdirmemeğe çalıştı. En güzel elbiseleri giydirmek, en pahalı yiyecekleri yedirmek için elinden geleni yaptı. Hayatın başka zevki, başka gayesi yoktu. Küçük çocuk da sanki annesinin bu fedakârlıklarını anlamıştı; dimağı ona lâıyk bir evlât olmak için çalışıyordu. İri siyah gözlerinde zekânın tebessümü vardı. Genç ve yaşlı herkes tarafından sevilirdi. Düriye, oğlunun topladığı iltifatlar karşısında dünyanın en derin zevklerini tadıyor, senelerin azaplı ağırlıklarını unutuyordu.

Evin yıkık duvarlardan, sıvaları dökülmüş bağdâdilerden çerçevesi içindeki hayatından memnun görünmeğe çalışıyordu.

Odayı küçük bir elektrik lâmbası zorla aydınlatıyordu. Beyaz bir örtüyle örtülü masada ve lâmbanın altına düşen bir yerde Öcal, dağınık saçlarını parmaklarıyla karıştırıyor, bir defterin sayfelerine karışık çizgileriyle, anlaşılmıyan resimler yapıyordu.

Odanın mütevazı dekoru bir karyola, birkaç sandalye, iki masa, bir sandık, iki cigara sehпасından ibaretti.

Masa üzerindeki kolonya şişelerinden yerdeki kilime kadar eşyanın titiz bir el tarafından sık sık temizlenmekte olduğu belliydi. Saç soba hem odayı ısıtıyor hem de üzerindeki tencereyi kaynatıyordu.

Dışarıda dondurucu bir kış hüküm sürmekteydi. İşinden geç dönen anne akşam yemeğiyle, yarın oğlunun mektebe götüreceği yemeği hazırlamakta idi... Ocal, semtin ana mektebine gidiyordu.

Düriye, geçen kış değil, öbür kış bunaltıcı bir havada evine dönerken yolda konuştuğu Adnan'ın günler geçtikçe daha ziyade benimsemeğe başlamıştı. O kışı takibeden baharın iyi günleri gelince sahildeki kahve gene açılmıştı. Düriye, biraz daha büyüüp serpilen Ocalla kahveye yine devam ediyordu. Sanki bir kış geçmemişti. Sahil yine aynı sahil, deniz yine aynı denizdi. Mâsalar aynı yerlere kurulmuştu. Yalnız kahvenin garsonları değişmişti. Yeni gelen garson daha yaşlı, fakat sevimli bir adamdı.

Birkaç gün sonra Adnan da gelmeğe başladı. Bu geliş, Düriyenin hayatında bir canlılık oldu. Nasıl ki uzun, karanlık, bunaltıcı kıştan sonra güzel güneşiyle, renk renk çiçekleriyle bir bahar geldiyse Düriyenin de sıkıcı, ezici kışından sonra Adnanın bakışları bir bahar tebessümüyle karşısına dikilmişti.

Delikanlı yabancılık göstermemiş, genç kadını selâmlamıştı. Düriye, şimdi, o baharı takibeden ayları düşünüyordu. Fırtınaya arada sırada kulak veren küçük Öcal, kalemini defterin üzerine bırakarak annesinin yüzüne baktı ve yalvardı.

— Anne pencereden bir bakayım mı?

Anne, düşüncelerinden birdenbire kurtulamadı.

— Ne olur anne?

— Olmaz, üşürsün.

— Üşümem. Biz bugün mektebin bahçesinde kar topu bile oynadık.

Düriye, başını kaldırdı.

— Uşümedin mi?

— Üşümedim ya.

— Ama kendini iyi muhafaza et evlâdım. Allah vermesin, hasta olursun, bakacak kimsemiz yok.

Çocuk, içini çekti. Anne dalgındı. Sokağın derinliklerinden bir simitçinin sesi geliyordu.

Fırtına kudurgun kudurgun esmekte devam ediyordu.

Öcal, kalemi yine eline aldı. Anne yine düşüncesine daldı.

Bu sessizlik çok sürmedi. Merdivenlerden çıkan ayak sesleri, çocuğu tekrar dile getirdi.

— Komşu amca geldi anne. Sarhoş mu acaba?

— Sus. Sen böyle şeylere karışma. Haydi resmini yap.

— Peki anne.

Bitişik odanın kapısı hızla üstüne vuruldu. Arkasından bir kadın sesiyle bir erkek sesi kavga etmeğe başladı. Bu sesler, her akşam aynı saatte, tekrarlandığı için Öcal bunda bir fevkalâdelik görmedi.

Her odada başka bir kiracı oturuyordu. Düriye, anesinden kalan bu evin bir odasına çekilmiş, diğer odalarını kiraya vererek birkaç lira fazla kazanabilmek çarelerini aramıştı. Ahşap bina günden güne çöküyordu. Parası olmadığı için yıkılan kısımlara bir çivi vurdurmak imkânı olmuyordu. Kiracıların hepsi de ne oldukları belirsiz kimselerdi. Odanın birinde bu sarhoş adamla karısı oturuyordu. Ötekinde mesleğini hâlâ anlıyamadığı dul bir kadın vardı. Üçüncü odayı da kumaş fabrikasında çalışan bir karı koca tutmuştu.

Düriye, her akşam, yeni bir hadise beklerdi. Her aybaşı parasını alabilmek için birçok çarelere başvurur, didinirdi.

Sarhoşla karısının sesleri gittikçe yükseliyordu. Ettikleri küfürleri oğlunun dinleyip dinlemediğini anlamak isteyen anne, bakışlarını Öcala kaldırdı.

— Bugün muallim geldi mi?

Çocuk, günlük hayatının hesabını verirken sözünü birdenbire değiştirdi.

— Anne! cama bak nasıl sallanıyor.

— Çok rüzgâr var da...

— Oradan soğuk girmez mi?

— Girer. Dur bir çare bulalım.

Kadın yüklükten bir bohça çıkardı, karıştırdı. Bulduğu bez parçasını makasın ucuyla camın arasına sıkıştırdı.

— Haydi anlat, sonra muallim ne dedi?

— Havalara soğuk dedi. Fakir fukaraya yardım etmeli dedi. Sahi anne, benim eskilerimi ver de bizim sınihtaki Ayşeye götüreyim.

Anne, pencere tarafına dönük olduğu için gözlerinde parlayan yaş görünmemişti. Kalktı. Tencerenin üzerindeki kaşığı aldı; kapağını açtı. Kaynıyan sudan çıkan buhar odada yükseldi.

— Pişmiş; şimdi yiyeceğiz. Daha beş dakika dursun da...

Öcal yemekten sonra hemen uyudu. Düriye sofrayı topladı, bulaşığı yıkadı. Yorgun, bitkin bir halde kendini sobanın yanındaki mindere attı. Fırtına, akşamkiünden daha sertti. Bekçinin düdüğü rüzgârdan daha korkunç sesler çıkararak pencerenin altından geçti.

Genç kadında bu gece Adnanı düşünmek ihtiyacı vardı. Biraz evel hatırladığı günleri takibeden günler hayalinde canlanıyordu. Adnan, Düriyenin bahçeye çıktığı akşamlar onu nezaketle selâmlıyor, fakat yanına sokulmuyordu. Boşsa ilerdeki masasına oturuyor, boş değilse ona yakın bir masayı işgal ediyordu.

Öcalla Adnan arasındaki sevgi bağları gün geçtikçe kuvetleniyordu. Çocuk, onun geleceği saati heyecanla bekliyor, bahçeye çıkmadıkları akşamlar Adnan amcağı göremeyeceklerinden mütevellit kederini kendi diline uygun cümlelerle ifadeye çalışıyordu.

Düriye, Adnana karşı geçen yazdanberi beslediği hislerin daima aynı kuvvetle yaşadığını duyuyordu.

Bahçeye onun için geliyordu. Kendisini ona beğendirmek arzu ve gayelerinde bir değişiklik yoktu. Fakat delikanlıya, âşıkını istiyen bir kadının yaptığı gibi, cesaret vermektен hâlâ korkuyordu. Dudaklarına kadar gelen tebessümü gizliyor, kadınlık heyecan ve isteklerinin bütün şiddetine rağmen kendisini toplamağa gayret ediyordu. Düşünüyordu ki her kuvetten evel annelik kuveti, Ocalın annesi olmak vazifesi ve mesuliyeti ona hâkimdir. Nihayet, Zekiden başanallı seneler olduğu halde kendini hâlâ onun meşru karısı biliyordu. Tekrar yuvasına dönmek ümidi yoktu. Zaten böyle bir teklif bile olsa kabul etmezdi. Fakat mana veremediği hisler, onu başka erkeğe gülmekten, başka erkeğin olmaktan menediyordu.

Birçok kere sevip sevmediğini anlamak için kendini imtihana çekti. Dimağını sorgularla hırpaladı. Adnanı sevmiyordu. Zeki ile dana talebe iken geçirdiği günlerde iradesizdi. Göreneğin ve arkadaşlarının tesirindeydi. Fakat bir çöl kadar boş ve manasız seneleri dol-duran hayatı, onu artık, çok maddileştirmişti. İlk gençliğindeki gibi sevmiyordu.

O yazın sonlarına doğru idi. Düriye onbeş günlük hesaplarını kesmek üzere iş aldığı müesseseye gittiği bir gün muhasebecinin işine geç gelmesi yüzünden akşama kadar beklemek mecburiyetinde kaldı. Çocuğunu düşünerek üzüldü, akşam yemeğini düşünerek üzüldü. Hesabını vermeden gidemezdi; ne bahasına olursa olsun bekliyecekti.

Muhasebeci, karanlık basacağı bir sırada geldi. Düriye, hesabını ayak üzerinde verdikten sonra sokaklarla koşmağa başladı. Yavaş yavaş giden, sık sık iskelelere uğrayan vapuru itmek, daha hızlı yürütmek için içinde kuvetler doğuyordu. Ocal komşunun soluk minderleri üzerinde belki de uyumuştı. Belki de öteki sarhoş komşudan korktuğu için bir köşeye büzülmüştü.

Vapur iskeleye yanaşmadan atlamak istiyordu. Erkek kalabalığı önüne geçti. Yan gözle yanbaşındaki bir erkeğin kolunu gördü. Ceketin rengi ona yabancı değil-

di. Gayriihtiyari başını kaldırdı. Bakışları, Adnanın mütebessim bakışlarıyla karşılaştı. Hafifçe selâmlaştılar. Genç kadın, bir an, acele ettiğini unuttu. Küçük adımlarla yürüyordu. Adnan da adımlarını onunkilere uydurmuştu.

Yanyana yürüdükleri halde konuşmuyorlardı. Ancak, onbeş adım attıktan sonra Adnan sözlerini kafasında sıraya koydu.

— Geç kalmışsınız.

— İşim vardı da...

Artık konuşacak mevzular bulabiliyorlardı. Adnanın korkak sesi zaman zaman yalvarır gibi oluyordu. Düriye, delikanlının konuşmasını ve bu konuşmanın bitmemesini istiyordu. Fakat çok yavaş yürümelerine rağmen yol bitmekte idi.

— Evelki gibi akşamları gazinoya sık sık çıkmıyorsunuz.

— İşlerim pek çok.

— Haklısınız. Evin hem erkeği, hem kadınısınız. Fakat...

Düriye arkasını merakla bekliyordu. Bu tenha sokaklar ayda bir otomobil yüzü görmediği halde kimbilir hangi sarhoşu evine götüren bir otomobil sözü yarım bıraktı. Delikanlı bir tarafa, Düriye bir tarafa sıçradı. Otomobil uzaklaştı. Fakat Adnan sözünü tamamlamadı. Düriye birkaç defa «Fakat» diyecek oldu ise de cesaret edemedi.

Adnan, biraz sükûttan sonra sözünü yine gazinoya götürdü.

— Gelmediğiniz akşamlar adeta masanıza kimse oturmağa cesaret edemiyor, boş kalıyor.

— Garip tesadüf!

— Sizi bekliyenler de «şimdi gelecek» diye geç vakte kadar gözlerini masadan ayırmıyorlar.

Düriye, Adnanın sözündeki gizli manayı anlayamamıştı.

— Beni bekliyenler mi dediniz?

— Evet.

— Kimler?

— Meselâ ben!

Genç kadının vücudünü bir ürperme dolaştı. Verecek cevap bulamamıştı. Adnan da konuşmuyordu.

Sessiz sessiz yürüdüler.

— Sizi rahatsız etmiyeyim artık. Evinize geldiniz.

Genç kadın konuşmakta müşkülât çekiyordu. «Teşekkür ederim» demekten başka bir cümle bulamadı. Delikanlıya elini uzattı. Bu «teşekkür ederim» i birkaç defa tekrarladi. Koşar gibi eve yürüdü.

Müşterek kapının ipini çekip içeri girdikten sonra sarhoş gibi damarlarını uyuşturan neşeyi, hayatın sille-i, birdenbire dağıttı. Ocal, tahmini gibi soluk minderde uyumuştı. Kaşları düşük komşu, Düriyenin «Vay yavru-cuğum! uyudu mu?» sualine sert bir cevapla mukabele etti.

— Sabi bu kadar zaman açbiilâç dayanabilirimi? Neredesin ayol?

— Nerede olacağım; işte.

— Mağaza sahibi misin ki işin bu kadar sürsün?

Arkasına dönerek homurtularla sözünü tamamladı.

— Kimbilir kimlerle sürttü.

Düriye uykusunu almayıp ağlıyan Ocalı susturmağa çalışırken kendi gözyaşları, göz pınarlarını yakıyordu.

Gece sabaha kadar uyumadı. Düşündü. Hayat çemberi onu, hergün daha ziyade sıkıyordu. Zayıflamıştı. Gözleri çukura girmişti. Fakat en fenası; bu maddi zayıflık kadar manevî zafiyeti de günden güne artıyordu. Asabiyeti çoğalmıştı. Artık ehemmiyeti olmıyan mevzular hile onu ağlatabiliyordu. Bu beyaz gece, ona, yeni fikirler verdi. Ertesi günü ahpaplarına gidecek, düştüğü bu karanlıktan kurtulması için bir ışık, ufak bir ışık istiyecekti. Anlıyordu ki bu gidişinin sonu yoktur. Seneler

geçtikçe, yaşı ilerledikçe, Öcal büyüdükçe hayatın yükü daha ağırlaşacaktı. Makineyi çeviren kolları, ayakları vücudüne bağlı değilmiş gibi ağrıdığı, uyuduğu zamanlar oluyordu. Uykusuz geceler, bir kurşun ağırlığı ile di-mağını dolduruyordu.

Ertesi gün erkenden yola çıktı. Zekiden ayrıldığı gün misafir indiği ahbaplarının evine gitti. Henüz işine gitmemiş olan ev sahibine halini anlattı ve yalvardı. İstikbalini temin edecek az yorgunluğa mal olacak bir iş istiyordu.

— Kadın, çalışmak için nekadardidininse didinsin, nekadardimücadele kuvetine sahip olursa olsun iş karşısında âciz kalıyor. Yoruyor beni iş. Dinlendiğim zamanlar harap olduğumu anlıyor ve çok yaşayamayacağım korkuyorum. Halbuki çok yaşamam lâzım. Benim için değil. Bir kadın ki kadınlık hayatının her varlığından mahrumdur, onun kendisi için yaşamasında ne mâna olabilir? Ben oğlum için çok yaşamalıyım. Onu büyüttmeliyim. Hem de kimseye muhtaç olmadan büyüttmeliyim. Onun hem annesi, hem babasıyım. Bana kaç defa «Babam nerede» diye sordu? Cevap veremedim. Bazan da yalanlar söyledim. Bir kere de kızdım. «Öldü» dedim. Ya bende ölürsem...

Durmadan söylüyordu. Hıçkırıklarını tutmaya, göz yaşlarını belli etmemeye çalışarak söylüyordu.

Muhatabı olan zat, onu, teselliye çalıştı.

— Söz veriyorum; bir iş bulacağım size.

İşte, o işi, çok geçmeden buldu. Düriye, devlet dairelerinden birinde odacı maaşına karşılık olan bir ücret mukabilinde iş sahibi oldu. Aradan dört ay geçince münhal bir kâdoda cüz'î bir maaşa geçirdiler. Buna çok sevinmişti. Adeta hayata yeniden gelmişti.

Sabahları pakete sardığı kuru ekmeği eline alıyor, işine muntazaman gidiyordu. Öcal da ana mektebine devam ediyordu. Artık hayatını üç büyük mevzu dekoru arasında geçiriyordu; işi Öcal ve Adnan...

Adnanı her gün görmek istiyordu. Adnan da onur geldiği vapuru kendisi için evine dönme saati yapmıştı. Birçok defa ayrı ayrı yerlerde oturuyorlar, o akşam bir selâm, bir tebessümle iktifa ederek gözleriyle muhabere ediyorlardı. Bazı akşamlar yanyana oturup konuşuyorlardı. Fakat bu görüşme, işinden dönen iki memur arkadaşın daire arkadaşlarını, âmirini çekıştırmesinden, mesainin zorluğundan şikâyet etmesinden, iki tüccarın piyasa hareketleri etrafındaki dertleşmelerinden, iki mütekaidin dünya gidişini tenkidinden, iki gencin sinema, spor roman mevzuları üzerindeki heyecanlarını ifadeden ileri gitmiyordu. Buna alışmışlardı.

Adnan mağrurdu, Düriye korkuyordu. Yekdiğerine bir arkadaş hissinden daha başka bir hisle bağılı olduklarını, bu konuşmaların birbirini arzulayan erkek ve kadının konuşmalarından başka bir mahiyette olmadığını biliyorlardı. Ancak, erkek «Seviyorum» demeyi gururuna yedirmiyor; kadın «İstiyorum» demekten çekiniyordu.

Bu arzu ve hisleri çok defa gizli kelimelerle ifade etmek istediler; fakat okadarcıkla kaldı.

Adnan, Düriyeye, hayatlarına benzeyen bir romanı, sevgisinin dili olarak, hediye etti. Akşama kadar ihtimamla sakladığı bir çiçeğı «seviyorum» kelimesini telâffuz eder gibi Düriyeye uzattı.

Düriye, kapağında arzusunu ifade eden fotoğraflar bulunan mecmualar satın aldı. Adnana, hayatlarına benzeyen filimleri görmek tavsiyelerinde bulundu. Delikanlı, arzusunu; kadın, damarlarını tutuşturan arzuyu uzun zaman bu lisanla konuştu. Sanki başka başka dille konuşan, fakat işaretlerle anlaşılan iki yabancı idiler.

Garipti ki ikisi de her sabah yeni bir irade, yeni bir arzuyla artık o gün hislerine dil vermeğı düşünüyordu. Fakat karşı karşıya gelince beceremiyorlardı. Gün geçtikçe daha korkak oldular.

Düriye geçen günlere acıyordu. Kadınlığı, günden güne, olgunlaşmış bir meyvanın dalından koparılmadan olduğu yerde çürüyüp gitmesi gibi, tedrici bir surette mah-

voluyordu. O da diğerkleri gibi bir erkeğin kadını olmalıydı. Bu erkeği bulmuştu; onu istiyordu. Bu erkek onu, meşru bir kadın olarak istiyecek miydi acaba? Genç kadın buna ihtimal vermiyordu. Adnanın böyle bir niyeti olsa idi bunu söylemekten çekinmezdi. Zaten, Düriye de bundan korkuyordu. Bir kere evlenmiş, mesut olmamıştı. Şimdi bir de çocuğu vardı. Varacağı erkeğin Öcalı nasıl kabul edeceğini ve ona nasıl muamelelerde bulunacağını bilmiyordu. Belki kendi saadeti için oğlunu bedbaht edecekti. Halbuki onun için Ocal en mukaddes bir varlıktı.

Hem de çirkindi. Adnan gibi yakışıklı, hayatını kazanmış bir delikanlının ona evlilik bağlarıyla bir ömrün sonuna kadar bağlı kalmasına imkân yoktu. Bunu yapsa yapsa Zeki yapacaktı. O Zeki ki hakikî bir sevgi ile, bir aşk hayatıyla ve göz yaşlarıyla, vaidlerle ona merbuttu. «Hayır», diye düşünüyordu. «Hiçbir resmî kayda itaat etmeden, tabiatın çocuğu olarak, namus ve fazilet mefhumlarını ezerek beni istediği, beni sevdiği müddetçe Adnanın olmalıyım.»

Düriye, Adnanın çekingen hallerine rağmen, kadınlık arzularının günden güne kırbaçladığı bu düşüncelerine ısındı. Delikanlıya, onu istediğini söyleyecekti. Fakat beklemediği bir hâdise, onu birdenbire hayal inkisarına uğrattı. Adnanı bir akşam yabancı bir kadınla gördü. Köprünün karşı tarafında yanyana gülerek yürüyorlardı. O da adımlarını sıklaştırdı. Ter içinde kalmıştı. Adnan, kadınla birlikte birinci iskeleye indi. Düriye de biraz tereddütten sonra onları takibetti. Delikanlı, biletini aldığı kadını kalkmak üzere olan vapura koyduktan sonra eliyle hararetle selâmladı. Tekrar sıkı adımlarla merdivenleri tırmandı.

Düriye saklandığı yerden çıktı. Bir boşluk içinde gibiydi! Alnındaki teri şahadet parmağıyla sildi. Merdivenlerden nasıl çıktığını anlıyamadı. Köprünün karşı tarafına geçmekte tereddüt ediyordu. Gelen otomobiller, tramvaylar çok uzakta olduğu halde önünden durmadan geçiyorlarmış gibi ezilmekten korkarak adım atamadı. Nelerden sonra birdenbire fırladı.

Vapura girdiği zaman Adnanı gördü, görmemezliğe geldi. Başka bir tarafa yürüdü ve oturdu. Dışarı çıkarken delikanlıyı gözetti ve ondan ayrı yürüdü.

Bu dargınlık haftalarca sürdü. Düriye dönüş saatlerini bir sonraki vapura düşürmeğe gayret ediyordu. Talihın burada da yâr olmadığı kanaatindeydi. «Belki sevebilirdim.» diye düşünüyordu, «belki bu sevgi sınırlarıma bir deva olur, herşeyi unutabilirdim. Anladım ki hepsi hayalmiş. Adnanın ne kabahati var? Güzel bir kadınla tanışırken benim çirkin yüzüme mi bakacaktı? Oyle ise bana niçin bu kadar ümit verdi.» Son haftaların düşüncesi ve göz yaşlarının sebebi bu olmuştu.

Uzun süren dargınlık bulutunu Adnan dağıttı. Düriye, dairede çalıştığı bir gün, bir mektup aldı. Şimdiye kadar postanın her gelişinde arkadaşlarına mektuplar uzatılırken o mahzun mahzun bakar, dünyada kendisine bir selâm bile gönderen olmadığını düşünerek içi sızlardı. Mektubu postacıdan alan bir arkadaşı ona verirken Düriye inanmadı. Eli, uzun tereddütlerle titredi. «Yanlışlık olacak» diye düşündü ve ancak arkadaşı yemin ettikten sonra zarfı aldı. Üzerindeki yazıyı, Zekinin yazısına benzett; heyecanı büsbütün çoğaldı. Zeki, cna mektup mu yazmıştı? Korkarak etrafına bakındı. Onunla meşgul olan yoktu. Adresi bir daha okudu ve iyice inandıktan sonra zarfı yırtmak cesaretini bulabildi.

Satırlar, bakışları karşısında titriyor, birbirine karışıyordu. Mektup Adnandan gelmişti. Çoktandır kendisini görünce Düriyenin başını çevirdiğinden şikâyet ettikten sonra kabahati olduğunu zannetmemekle beraber bilmiyerek hatırını kırdıysa afedilmesini istiyordu. Satırlar samimiyetle akıyordu.

Düriye, o gün her fırsatta mektubu tekrar tekrar okudu. Birçok yerini ezberlemişti.

Üç gün sonra delikanlı ile karşılaştı. Selâmını korkarak aldı.

- Bana dargın mısınız Düriye hanım?
- Estağfurullah, Niçin darılacağım?
- Uzun zamandır benden kaçır gibisiniz.

Düriye «evet» diye söze başlamak istiyordu. «Evet sizi başka bir kadınla gördüm. Benden güzel, sevimli bir kadımlar. Siz ona daha yakın yürüyordunuz. O size daha candan gülüyordu.» Aklına gelenlerin hiçbirini söyleyemedi. Acı acı gülmekle iktifa etti.

Adnan, genç kadına mânalı ve ciddî bakışlarla bakarak güldü.

— Niçin söylemiyorsunuz?

— Birşey yok ki, ne söyliyeyim?

— Saklamayınız. İçinizden geçeni gözlerinizden okuyorum.

— Yanılıyorsunuz.

— Belki.

Düriye, Adnanın sözünü bukadarcık bağliyaçağını ummamıştı. Muhaverenin uzamasını ve sözün o kadına gelmesini istiyordu. Delikanlı, Düriyenin maksadını anlamış ve mevzuu kapatmak için susmuştu. Düriye de susuyordu. Fakat genç kadının içinde huzur yoktu. Göğsünün boşluklarından, başının içinden gelen sesler «söyle» diyordu, «bir yol bulup söyle».

— Sizi bir akşam köprünün başka bir iskelesinde gördüm.

— Ne zaman?

— Bilmem; epey oluyor.

Peki, siz ne yapıyordunuz orada?

Düriye, birdenbire şaşırdı. Verevek cevap bulamıyordu.

— Bir yere mi gidiyordunuz?

— Hayır.

«Evet» cevabını verseydi arkasından «Nereye, niçin, kime» suallerinin geleceğini düşünmüştü. .

— Birisini mi bekliyordunuz?

— Hayır.

Buna da evetle mukabele edemezdi. «Kimi, niçin» suallerine maruz kalacaktı.

— Ya ne yapıyordunuz orada?

— Hiç!

Adnanın yüz çizgilerinde, dudaklarında, gözlerinde erkek huşuneti teressüm etmişti. Bakışları kadınına sahip olmak isteyen erkeğin bakışları gibi vahşi bir güzellikle parlamıştı.

— Söylemediniz Düriye hanım.

Ne söylesin? Seni takibediyordum mu desin? Cevap vermedi.

Delikanlının dudakları acı bir istifhamla kıvrıldı. Düriye bu dudak büküşünden «Senden mi sadakat bekliyorum? Hayatından şu bir günün hesabını bile vermiyorsun» mânasını çıkardı. Adnan belki de böyle düşünüyordu. Genç kadın bu bakışlar altında ezildi. Suçlu bir mevkide olduğunu hissediyordu. Doğruyu söylemeyi de onuruna yediremiyordu.

— Vapur saati henüz gelmemişti de... Şöyle bir gezeyim demiştim.

Adnan birşey söylemiyordu. Kadın devam etti:

— Sonra sizi gördüm. Yanınızda bir hanım vardı.

Adnan başını kaldırmadan ve telâş eseri göstermeden:

— Anladım, dedi, Seyyan. Amcamın kızı.

Düriye bukadarını anlamış olarak sevindi. Sahiden amcasının kızı mıydı? Böyle bile olsa aralarında bir münasebet yok muydu? Belki nişanlısı idi. Belki sevişiyorlardı.

— Güzel bir kız!

Adnan, Düriyenin ne demek istediğini anlıyordu. Verecek cevap bulamadı.

— Öyledir.

Aradan yine haftalar geçti. Akşam dönüşleri konuşular. Düriye, Adnanla kendi arasında başka bir kadın görüyordu. Ona kalben dargındı. Temeli çürük bir binanın daha çatısı atılmadan yıkılması gibi ümitleri yıkılmıştı.

Adnan yalan söylemişti. Vapura bindirdiği genç kadınla münasebeti vardı. Bunun gibi daha birkaç kadın, delikanlının günlerini paylaşmaktaydılar. Belki kanıksamış olmasından, belki de hürmetten doğan bir his, onu,

Düriyenin yanında daima mağrur durmağa icbar ediyordu. Hem de ona acıyordu. Onun sevilmeğe lâıyk olduğunu görüyordu. Geçici arzu ve hislerle hırpalanırsa yazık olacağına da hükmetmişti. Bu sebepledir ki Düriyeye ne herhangi bir çapkın gibi cesaretle damarlarının arzusunu ifade etmiş, ne de toy bir âşık gibi kadro içine sığdırılmış kelimelerle konuşmuştu. Düriyeyi sanki kendisine ayırmıştı. Aşka inanmıyordu. Fakat ergeç iyi ve temiz bir kadına sahip olmak arzusunu günden güne daha derinden duyuyordu. Düriye kadar Öcalı da benimsemişti. Ora kendi çocuğu nazariyle baktığı zamanlar oluyordu. Genç kadına daima temiz, iyi, bağı bir erkek olarak görünmeğe çabalıyordu.

Adnan ve Düriye ayları tereddütle geçirdiler. Yekdiğerine bağlanmak isteyen kadın ve erkek gibi değil, arkadaş gibi konuşmağa devam ettiler.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Zeki, apartımanın borçlarını ödemiş ve şimdi bir ikincisinin hazırlıklarına başlamıştı. Karisiyle eskisi kadar alâkalı değildi. Zaten Suzan, geçimsiz, hırçın olmuştu. Daima kocasından ayrı gezmek istiyor, gündüzleri evde oturmuyor, otomobille gezintiler yapıyordu. Kadıköyün en güzel giyinen kadınları arasındaydı.

Zeki, hayır müesseselerinden birinde evvelâ ücretsiz olarak üstüne aldığı bir vazifeyi bir zaman sonra kadroya koydurttu ve dolgunca bir ücret temin etti. Hayatı tamamen maddileşmişti. Damarlarında vakit vakit şahlanan kadın değiştirmek arzusunu kolaylıkla yatıştırıyordu. Büyük vücutlardan, dolgun göğüslerden, iri baldırlardan hâlâ hoşlanıyordu. Bu yaradılıшта ve kendisine koşmağa mütemayil bir kadın gördü mü ihmal etmiyordu.

Yanında sevgiden bahsedilince gülerdi.

— Bu da bir hastalıktır, sinir hastalığıdır. Ekseriya gençlere ârız olur. Her hastanın irade zâfiyetine göre başka suretle tarif edilir. Tedavisi kolaydır. İstenen mahlûka erişmek ve onun çirkin taraflarını görmekten kuvvetli ilâcı yoktur. Başımдан iki kere geçti. İkisnin de sonunda nekadar hımbıl olduğumu anladım. Biri bilmem şimdi nerde ve ne yapıyor? Ötekisi başımın en büyük derdi. Meğer hayatı nekadar anlamamışım? Dünyaya yaşamak için geldik. Kalb durduktan sonra hiçbir şey, ama hiç bir şey kalmıyacak. Mademki böyledir; nedir bu kayıtlar? Hayvanlığımızın isteklerini herhangi bir bağla mukayyet olmadan yerine getirmeliyiz. Midemizi doldurmak, cinsî arzularımızı tatmin etmek ve bu et, kemik ve sinir manzumesini ayakta tutabilmek için çalışmak, iç ve dış temizliğine riayet etmek, yatmak, yürümek... Ya his, ya şiir? Hayatın bu tarafları yok mu? Şairlik mi? Yani

frensiz sinir sahibi olmak mı? Ben ilk gençliğimde bile aşk mektupları yazmağa özenirken terlerdim. Yazamazdım. İçimden gelmezdi. Çünkü sinirlerim sağlamdı. Sevdim zannettiğim zamanları bile şimdi hatırladıkça gülerim. Ben meğer sevmek hastalığına değil görenek hastalığına tutulmuşum. Herkes yapıyor diye ben de yapıyormuşum. Hayatı anlıyanların kâffesi de şimdi düşündüğüm gibi düşünür.

Bir başka zaman her türlü sevgiyi inkâr ediyordu.

--- Anne ve baba kendi zevklerinin mahsulü olan evlâdı kanun korkusuyla veya etrafın kenı bakışlarından kaçınarak, hattâ büyüsun de kendisine baksın diye yetiştirir. Hep egoistlikten ileri gelen sevgiler! Çocuk bir madde olarak doğar. Onu bir milletin nüfusu ve buna bağlı olarak, çalışan kolları çoğalsın, müdafaası kuvvetlensin, iktisadiyatı sarsılmasın diye yaşatmağa çalışırız. Bu gayret de bizim hodgâmlığımızdan... Çocuğu dünyaya getirmemek için kullanılan türlü ilâçlarla ameliyelerin, mahiyet itibariyle, doğan bir çocuğu öldürmeden ne farkı var? Bunları neye yapıyorlar? Bakmak korkusundan, hanımın güzelliği kaçacağı, baloya gidemiyeceği, günlerce evinden çıkamıyacağı, işinden yorgun gelen efendinin sinirlerinin harap olmaması için değil mi? Bunlar da hodgâmlıktan ileri gelmiyor mu? O halde evlât nedir? Doğmadan öldürülürse bir hiç... Doğup yaşatılmağa çalışılırsa bahçede her gün ihtimamla büyütülen bir çiçek, çiftlikte yetiştirilen bir koyun, bir at gibi üzerine emek sarfedildiği için kıymetlenen bir nesne... Bahçenizde çiçek yoksa onun kıymetini ne bileceksiniz? Evinizde yavru iken alınmış bir kedi yoksa onun hastalığından üzülmek bahis mevzuu bile olamaz. Çocuğum yok; olmasını da düşünmüyorum. Anne ve baba bağına da aklım ermiyor. Onların nihayet sokaktaki şu insanlardan ne farkı var? Dünyaya gelişim bir tesadüfle birleşmelerinin eseri ise bu onlara sonu gelmeyen bir imtiyaz olarak mı kalacaktır? Yumurta tavuktan çıktı diye onu hep tavuğun yanında mı bırakıyoruz? Kedi yavrusu on dört sene anasının yanında mı kalacak? Diyeceksiniz ki seni ne sıkıntı-

larla, ne azaplarla büyüttü. İnsan en küçük bir hizmeti bile ücretle öder. Bu fikriniz belki doğru. Fakat mukavele ile bağlandığım kimseyi mutlaka sevmem şart değil ki... Dadım, hizmetçim bana bakıyor diye onu sevmem icabetmez. Ben de anneme, babama ayda muayyen bir ücret vererek emeklerinin mukabili ücreti ödüyorum. Bir arkadaşım boşadığım kadının benim yüzümden süründüğünü söyledi. Niçin? O da benim gibi insan değil mi? Nihayet karşılıklı bir evlenme akti yaptık, aynı zevki tattık, aynı suretle yaşadık. Birbirimizden bıktık, akdi bozmak zarureti hasıl oldu; bozduk. Mademki aramızda bir fark yok, ben sürünmekten niçin şikâyet etmiyorum?

— Fakat insanlar tam mânasiyle hayvanlar gibi yaşamıyorlar. Yüz yıllar, bin yıllar göstermiş ki insanlara yalnız mideleri değil, bir o kadar da fikirleri ve hisleri hâkimdir. Bir tarafları acımadığı, kanamadığı, maddî azap duymadıkları halde çok kere ağlıyorlar. Çıplak vücutlarının temaslarına rağmen hislerle birbirine bağlı olmazlarsa kâfi zevk almıyorlar. Bazıları hastalanıyor, hattâ sevgi yüzünden cinayetler yapmağa kadar bile gidiyorlar. Kıskanıyorlar, nefret ediyorlar. Sevgi...

— Fizyolojik tereddidi! Şehvî arzu tezahürleri.

— Geçinme kaygısında olan, kendi boğazını baktıktan âciz bulunan birçok kimsenin çocuk sahibi olmak için çırpınmasına, birçok kapılara başvurmasına ne diyelim?

— Bir antika meraklısından, okumadığı halde kitap toplamak hastalığına tutulanlardan, pul koleksiyonu yapanın ne farkı var onların?

Bir makinenin ölçülü zamanlar içinde muayyen istikametlere hareket eden kolları gibi, günlük işlerine kendisine kaptırmıştı. Dediği gibi bu makine günde üç defa yağlanıyor, geceleri istirahat ediyor, bazan bir kadının kolunda, bozulan sinirlerini düzeltiyor ve günün diğer saatlerinde aynı tempoda çalışıyordu.

Ensari Efendi yatağa düşeli iki sene oluyordu. Oğlu-

nun onları evden uzaklaştırması, üzerinde, yıldırım tesiri yapmıştı. Kendi evlerine yerleştiler. Kevser Hanımın Zekinin yanına dönerken sandığın köşesine yerleştirdiği, eski soluk sedir örtüleri tekrar meydana çıktı. Evi dağıtırken eski konsolu, hasır sandalyeleri, cigara sehpa larını satmış oldukları için bunları yerlerine koyamadılar. Hat-tâ mutbak takımları bile eksikti. Kevser Hanım:

— Bereket versin ki bakırlarımı satmadım, diye teselli bulmağa çalışıyordu.

Eski ev, kiracılar elinde harap olmuştu. Döşemeler gıcırdayor, sallanıyordu. Cam çerçevelerindeki delikleri, güveller daha ziyade derinleştirmişti. İhtiyar incir ağacının dallarını kiracılar kesmiş, pencereye dokunan dallarının gölgesi kaybolmuştu. Bahçede Kevser Hanımın bir çok yerden dil dökerek, yüz kızartarak istediği gül fidanları yerinde yelller esiyordu.

Ensari Efendi, yalnız evine değil, sokağa da yabancı kalmıştı. Onların yokluğu sanki köşe başındaki çeşmeye bile tesir etmişti; başı tenhalaşmış, suyu azalmıştı. Komşunun evlâtlığı bir manava kaçmıştı. Oğlunun yanında iken istediğini yiyip içen karı koca yine malta taşı döşeli mutbakta salamuralar kurmağa, sokaktan geçen ve dükkân artıklarını satmağa çalışan ucuzcu esnaftan birkaç kuruş aşağı fiyatla yiyecek almağa gayret ediyorlardı.

Ensari Efendiyi yıpratan, mahalle kahvesindeki, cami önündeki dostları idi. Her bakışı kendisiyle alay ediyor gibi görüyordu. Öyle ya; oğlunun yanından niçin gelmişti? Baba bunu bir türlü izah edemiyordu. Kevser Hanım içini komşu kadınlara çoktan boşaltmış, gelinini öne sürmüş, ağzına geleni söylemiş ve kendini acındırarak çoktan teselli bulmuştu. Fakat Ensari Efendinin teessürü günden güne artıyordu. Günün birinde hastalık baş gösterdi. Vücudünün bir tarafı tutmaz oldu.

Yatağa girmiş olan Ensari Efendiyi Kevser Hanım artık çekemez olmuştu. Yediğini içtiğini çok görüyor, dudaklarında titreyen tebessümlerden sinirleniyordu. Ayda bir kere Kadıköye, oğlunun yanına geçiyor ve kendisine Zeki tarafından çatık kaşlarla uzatılan parayı alıyordu.

İçinden beddua ve dudaklariyle hayır-dua ettikten sonra o semtte tanıdıkları birkaç aileye ziyaretler yapıyor, geç vakit evine dönüyordu. Gelinini ancak beş altı ayda bir, o da bir tesadüf eseri olarak, evde bulabiliyordu.

Kevser Hanım bu Kadıköy misafirliklerinde bilhas-sa Zekinin arkadaşlarından birinin evine fazlaca ehemmi-yet veriyordu. Bu evde Zekinin arkadaşının dul bir bal-dızı, Zehra Hanım vardı. Zehranın Zekide ötedenberi gö-zü olduğu için Kevser Hanıma elinden gelen hürmeti ya-par, onu oturtacak yer bulamazdı. İhtiyar kadın, Zehra-nın bu iltifatlarından haz duyar ve onu günden güne daha ziyade severdi.

— İlâhi kızım, mademki karısını beğenmiyordu; ev-lenecekti... Ne diye seni almadı da gitti o elin şıfıntısına göz koydu. Kadından anlamaz ki benim evlâdım.

Zehra, Kevserin iltifatlarından her zaman mütehas-sis olur, iri dudaklarını titrete titrete gülerdi.

— Büyük hanımcığım; erkeklerin hangisi kadir bi-lir kı...

Kevser Hanım, Zehranın bu buluşlarına takdir na-zarlariyle bakar ve bundan derhal kendi üzerinde bir ne-tice çıkarak:

— Ben de çektim, diye inlemeye başlardı. Ensari-den ben de az mı çektim?

Zehra, son aylar zarfında Kevser Hanımın bakışla-rını bir cihete çevirmeğe çalışıyordu.

— Doğrusunu söyliyeyim; yarın ahret var. Ben göz-lerimle görmedim. Ama öyle diyorlar.

— İnanmam vallahi kızım. Böyle satvet, saltanat du-rurken...

— A, ilâhi büyük hanımcığım; dünyadan haberin yokmuş gibi konuşuyorsun. Kadıköyde duymayan kal-madı.

— Demek şoförü ile; ha?

— Öyle diyorlar.

— İnanmam.

Kevser Hanım, iki ziyaret sonra inandı. Hem de

kanaat getirdi ki duyduklarını Zekiye açmakta fayda vardır. Analık vazifesi bunu icabettiriyordu.

Bir aybaşı, aylığını aldıktan sonra «Oğlum» diye sözze başladı.

Zeki, annesinin parasını alıp gitmesi için titizleniyorcu.

— Oğlum! Sana birşey söyleyeceğim. Sakın darılma. Biliyorsun ki seni çok severim. Hatırına kötü bir şey gelirse emzirdiğim süt helâl olmasın.

Zeki annesinin «klişe» sözlerini, kendine has felsefesini bildiği için duyduklarına ehemmiyet vermiyordu.

— Çoktandır söyleyeceğim. Eh, ne diyeceksin, bir kere kaynana olmuşuz; adımız kaynana çıkmış. Ne desek sözümüze inanılmaz.

— Yine mi bu bahis?

— Evet yine bu bahis amma... Bu seferki mühim.

— Çabuk söyle rica ederim. Hastaya gideceğim.

— Zeki, yavrum! Bilirsin ki şu Suzan olacak kadından oldum olasıya hazzetmedim.

— Ben hazzediyorum ama.

— Allah bağışlasın. Hani... birşey dediğim yok, ama elâlem öyle demiyor.

— Ne diyor?

— Şu elimdeki paralar gözüme dizime dursun ki öyle diyorlar.

— Peki dedikleri nedir?

— Bağırma ki söyleyeyim. Hani... senin otomobilin şoförü var ya...

— Ne olmuş şoföre?

— ...

— Hırsız mıymış, katil miymiş?

— Bağırma dur. Karınla...

— Ne olmuş?

— A... ne izansız adamsın ayol! Karınla sevişiyorlarmış.

— Sus anne.

— Neye susacakmışım? Her türlü haltı karıştırıyorlarmış. Onlar kabahatlı olmuyorlar da ben mi kabahatlı oluyorum ki susacağım?

Zeki, annesine sert mukabelelerde bulundu. İhtiyar kadın gözyaşları dökerek ayrıldı.

— Annene inanmazsın biliyorum. Zaten sen anne, baba nedir bilmezsin. Benim bildiğim bildik, söylediğim söylediktir. Biraz hissin, biraz ızanın varsa dediklerimden çok mâna çıkarırsın. Sen beni nekadarsı sevmezsen de benim sana muhabbetim bakidir. Tatlı gençliğimi hep yoluna sarfettim. Saçıma süpürge yaptım. Sen bana babandan daha yakınsın. Ne yapayım? Saadetini isterim. İçimi boşalttım. Bu da bana kâr. Meşhur olmak, para kazanmak kâfi değildir Zeki oğlum. Biraz da etrafına bak, seni sevenleri dinle.

Zeki, annesi gittikten sonra bir teessüre kapılmıştı. Karısını kıskanıp kıskanmadığını kendi kendine birkaç kere sordu. Karısı böyle bir vaziyete tenezzül etmezdi. Nesi eksikti? Ona para mı vermiyordu? Apartıman bağışlamıştı işte. Kocalık mı etmiyordu? Karısının haysiyetini muhil bir hali mi vardı? Çirkin miydi? Genç değil miydi? Öyle ise annesinin duydukları, çekemiyenlerin yalanları, düşmanlarının uydurmaları idi. İnanmıyacaktı, inanmıyacaktı.

Kadın, erkek münasebetlerinin maddî değerinden ziyadesini inkâr eden Zeki, zihnen bu münakaşaları niçin yapıyordu? Bu münakaşalar, hislerin mücadelesi, boşuşması değil miydi? Karısı aynı zamanda başka bir erkeğe de bakıyorsa bundan Zeki'nin maddî bir kaybı var mıydı? Beşer hayatına yalnız maddiyat değil, hisler de aynı kuvvetle ve belki de fazlasıyla hâkim olmaktadır. Bu hisler, muhitine, sahibine, zamanına göre gülmek, ağlamak, sevmek, kıskanmak, vicdan azabı çekmek gibi suretlerle tecelli eder. Bunların fizyolojik muhafazaları, muhitleri, muharrikleri, müvellitleri ne olursa olsun mevcudiyetleri inkâr kabul etmez.

Zeki akşama kadar birbirini tutmayan düşüncelerle mücadele etti. Akşam yemeğinde kaşları çatık, dudakları sarkıktı. Karısının neşesi, kahkahaları kulaklarını tırmalıyordu. Bazan kısa bir cevap vermek için gözlerini kaldırıyor ve bu fırsattan istifade ederek Suzanın yüzüne ba-

kıyordu. Bu yüzün çizgilerinde ihanetin izleri olup olmadığını araştırıyordu.

Suzan, artık tek başına yola çıkabilecek kadar otomobil kullanmaya başladığını ve bu muvaffakiyette şoförlerinin büyük bir hissesi olduğunu tafsilâtiyle anlatıyordu. Zeki, düşüncelerini kemiren hislerini, karısının anlamamakta olduğuna kızıyordu. Şoförün adı her geçişte parmakları çatalı kuvvetle sıkıyordu. Suzan, dudaklarından her cümleyi, hattâ her kelimeyi sanki onunla alay etmek için döküyordu.

Zeki, günler geçtikçe annesinden duyduklarına, düşüncelerinde daha büyük yerler verdi. Karısı ile şoförünü karşı karşıya gördüğü zaman onların tebessümlerinden mânalar çıkarıyordu. Şoför, otomobilin kapısını Suzana açarken Zeki'ye açtığı gibi tavırlarında ciddiyet yoktu. Selâm verişlerinde, Suzanın şoföre verdiği emirlerde bir ahbablık vardı. Suzan, sanki birkaç defa da Ahmet'e eliyle işaretler vermişti. Bir defa kapı ağzında birşey fısıldaşır gibi oldular. Zeki kulak vermiş; anlıyamamıştı. Karısına bu lâübalı tavırların mânasını söyleyecek oldu. Bağırarak istedi. Fakat, daha etraflıca anlamak için kendini tuttu.

Toplantılarda kendisi için ne düşünüldüğünü anlamak istiyordu. Annesinin dediği gibi miydi? Herkesin böyle bir şüphesi var mıydı? Sözü, çok defa, bile bile bu mevzua getirdi. Kimse birşey söylemedi. Fakat o, dudaklarda müstehzî çizgiler sezdi. Zihnini kemiren şüphe günden güne müzminleşti. Artık Suzanla Ahmet arasındaki münasebete inanıyordu. Günün birinde kararını verdi; Ahmedî kovacaktı. Uzun boylu bahane aramağa lüzum yoktu. Karısına şoförün tenbel olduğunu, onun yüzünden hastalarına söz verdiği zamanlarda yetişemediğini söyledi. Suzan, Ahmedî müdafaa etti. Bu müdafaa, Zekinin şüphelerini daha ziyade kuvvetlendirdi. Artık her fırsatta Ahmedî çıkışıyordu. Ses çıkarmayan şoför, bir gün birdenbire köpürdü ve karşılık verdi. Zeki bu tarzda harekete evvelâ mâna veremedi. Düşündü ve bunun Suzandan alınan cesarete dayanılarak yapıldığını anla-

mak istedi. Karısına bu mevzuda birşey açamadığı halde Suzan, günün birinde:

— Ahmetten ne istiyorsun? Sualini sordu. İkide birde çatıyormuşsun. Vazifesine bukadar bağlı şoförü bir daha nereden bulacaksın?

Zeki kızmıştı.

— Kolundan tutup atayım da daha iyisini bulup bulamıyacağımı o zaman söylerim.

— Ne hakla atıyormuşsun?

— Benim paramla tutulmuş bir adam değil mi?

— Paranla tutulmuş ama bize bukadar emeği geçti. Bana otomobil idaresini öğretti. Sokak ortasına bırakılmasına gönlüm razı olmaz.

— Söz benimdir. İstedığimi yaparım. İşime kimse karışamaz.

Suzan hiddetten titriyordu.

— Ona bir fenalığın dokunursa ben de yapacağımı bilirim.

Artık kavga ediyorlardı.

— Ne yaparsın?

— Ben bilirim yapacağımı. Kendi paramla tutarım.

— Nereden bulacaksın parayı?

— Apartımanımın kirasından,

— Hangi apartımanın?

— A! Hangi apartıman olacakmış? İşte bu oturduğum apartımanın.

— Burası senin mi?

— Kimin ya? Benim apartımanımı satarak almadın mı? Güzel apartımanı satmasaydım kimsenin dırdırını işitmeden daha rahat yaşayabilirdim. Şimdiye hadar toplayacağım kiralarla da bundan daha büyük bir apartıman alabilirdim.

— Suzan! Kendine gel. Bu apartımanın alınmasına kaç lira yardımın oldu ise onu sana yarın hemen öderim.

— Ben para «âşıklısı» değilim. Amma üstüme «tapu edilmiş» mülke de kimsenin sahip çıkmasına tahammül edemem.

Zekinin hiddeti, anlaşılmaz bir durgunluğa dön-

müştü. Söyliyecek söz bulamıyordu. Karısının hiddetten kıpkırmızı kesildiğini, buhranlar geçirdiğini gözleriyle görmeseydi onun şaka yaptığına inanacaktı. Fakat Suzan çok ciddi konuşuyordu.

— Anladın mı doktor bey? Ev işlerinde kadınların sözü geçer. İstedğim şoförü kullanırım. İstedigimi atarım. Daha ileri gidersen, tekrarlıyorum, yapacağımı bilirim ben.

Suzan, günlerdenberi Ahmedin kâh tehditleri, kâh sert ve hırçın hareketleri karşısında eziliyordu. Ahmet, Zekirin kaba sözlerinden onu mesul tutuyordu.

— Beni yanınızdan kovmak istiyorsunuz. Ama yaş tahtaya yatmam. Beni tereyağı gibi işimden ettin. Bura ya aldın. Bu işsizlikte yerimi tekrar kim verecek bana? Ya kocanın gönlünü edersin, ya da kuzu postu gibi her şeyin altını üstüne döndürürüm.

Genç kadın, Ahmedin işsiz kalacağından ciddî bir endişe duyuyordu. Ona gelecek her sıkıntı, kendisine demekti. Belki işsiz kalmasının da ehemmiyeti yoktu. Nasıl olsa eline ayda kırk elli lira verebilirdi. Fakat Ahmet bir kere serbest kaldı mı artık önüne durulamazdı. Günlerini rum kadının yanında geçirmek için can atacak ve İstanbul'dan ayrılmıyacaktı. Bu, delikanlıyı, bile bile elinden kaçırmak demekti. Suzan buna razı olamazdı. Çünkü onu eskisinden daha çok seviyordu. Ahbablarından iki hanım vardı ki onlar da Ahmede göz koymuşlardı. Yahut Suzana öyle geliyordu. İkide birde «mükemmel bir şoför, yakışıklı delikanlı, eli ayağı düzgün bir adam olduğundan» bahsediyorlardı. Ahmedi evden çıkarılırsa bu hanımların onu kendi yanlarına alacaklarından endişe içinde idi.

Ahmet, Suzanın zayıf taraflarını biliyor ve genç kadını bu ince noktalarından tutmuş bırakmıyordu. Fırsatını bulup rum kadınından bahsediyor, Suzanın kıskandığı hanımların otomobillerini, evlerini, yaşayış tarzlarını öğüyordu. Bu mevzuların biraz açılması genç kadını heyecanlandırmak, kızdırmak için kâfi idi.

Ahmet, itina ile beslenen damızlıklara benziyordu.

Yüzüne kan gelmişti. Çıkık elmacık kemikleri artık belli değildi. Sık sık traş edilmiş ensesi kuvetli bir erkeğin gözle görünen ifadesi olmuştı. Ona direksiyon başında değil de herhangi bir mecliste tesadüf edilse olduğundan kat kat fazla değer verileceği muhakkaktı. Ancak konuşmağa başlayınca Ahmet, yine, eski Ahmet oluyordu. Suzan buna daima üzülmüdü. Sevdiği erkeğin kendisine lâ-yık bir tarzda konuşmasını istiyordu. Delikanlı Suzanın bu üzüntüsüne kakhaha ile cevap verirdi.

— Bu yaştan sonra kaleme kendisi mi olacağım?

Mamafih bu konuşma tarzı Suzanın hoşuna da gitmiyor değildi. Tatlı hâtıraları bu konuşmalarda musiki ahengi gibi akisler yapıyordu.

Suzanla Zeki arasındaki kavgalar sıklaşmağa başlamıştı. Bir gün barışık dururlarsa dört gün konuşmuyorlardı. Ahmedin her tavrı, Suzanın himaye ve müdafaası Zekıyı akrep sokar gibi acıtiyordu. Göğsünün içi burgunlanıyor, beynine ateş sıcıyordu. Ahbablarının şüpheli bakışları, annesinin her hafta yetiştirdiği haberler, onu çileden çıkarıyordu. İhtiyar kadın, günün birinde, Yaka-cık gezmelerini, başka bir gün Ahmetle Suzanın plâjda birlikte yıkandıklarını anlattı. Artık Zekinin dudakları kıskançlıktan titriyor, parmakları kıskançlıktan katılaşıyor, dimağı kıskançlıktan kurşun gibi ağırlaşıyor ve kafa tasına sığmıyacak kadar hırçınlaşıyordu. Sabit bir fikir, kırmızı kürecikler gibi, vücudünün her tarafına yayılmıştı.

Nihayet, onları takibetmek kararını verdi. Ahmet, bir gün, efendisini otomobille vapur iskelesine götürdü ve vapura bindiğini görüp «emniyet getirdikten sonra» otomobili eve koşturdu.

Zeki, vapurdan Haydarpaşada çıktı. Bir otomobile atlayıp evine döndü ve Ahmedi, Suzala başbaşa yakaladı.

O gün akşama kadar çılgın gibi dolaştı. Kararsızdı. Evine ilk defa o gece gitmedi. İstanbula geçti. Ertesi gün ilk işi Kadıköye dönmek oldu. Ahmet orada idi. Gecenin doğurduğu kararı derhal tatbik etti. Şoförü koğdu.

Suzan hemen isyan etmişti.

— Ne hakla koğuyorsun onu? Odamda görmekle ne çıkar? Çarşıdan öteberi almağa göndermiştim. Geldi; he- sap veriyordu. Benimle fena bir vaziyette mi yakaladın?

Kadın bağırıyordu. Şimdiye kadar yaşadığı erkekler- den hayatı üzerine müessir darbeler yediği zamanlar da- ima bu usulü tatbik etmişti. Şirretlik eder ve erkeğe üs- tün gelirdi. Sanki cigara dumanlariyle sislenmiş bir oda- da Ahmetle başbaşa yakalanmamışlardı. Çarşıdan gelen şoför, hanımın odasında niçin ve ne hakla sigara içiyor- du? Ceketi neden üstünde değildi de koltuklardan biri- ni üzerine atılmıştı? Suzanın ince bir sabahlıkla dur- masındaki sebep ne idi? İkisinin de saçları niçin darma- dağındı? Niçin Zeki kapıyı birdenbire açınca şaşırdılar; odanın birer köşesine kaçtılar? Ya o yüzlerindeki alev ve bir türlü rahat nefes alamamaları...

— Yeter! Ona başka bir ceza vermeği düşünmedim. Düşünemezdim de... Hizmetini gördüğü bir kadın, onu, yatak odasına aldıktan, ona kollarını açtıktan sonra bu kadın dünyanın en çirkin, en mânasız kadını bile olsa hangi erkek melekler gibi davranabilirdi? Ne kabahati var? Hem de iyi yapmış? Şu güzel yüzünün, güzel vücu- dünün altında bir yığın kokmuş et, bir yığın çirkef yaşa- dığını benden daha iyi anlamış. Yağlı ceketini savurup attıktan sonra Galatanın pis sokaklarındaki kadınlara sarılır gibi seni kollarına almış. Sen de bunu istiyormuş- sun.

Suzan, ağlıyor, kesik feryatlarla saçlarını yolma ha- reketleri yapıyordu. Zeki duymuyor, anlamıyordu.

— Söylemişlerdi bana. Senin ne olduğunu, nerden geldiğini anlatmak istemişlerdi bana. İnanmamıştım. Şu odun kafam inanmak istememişti. Bana iyilik edenleri düşman sanmıştım. Halbuki ben kendi kendimin düşma- nı imişim.

Düşüncelerini kaybetmişti. Sözleri, dudakları ara- sından kendiliğinden dökülüyordu. Sıkılan yumruklarını bir yere vurmak, biraz daha fazla bağırmak ihtiyaciyle kıvranıyordu. Kadın, kocasının büyümüş gözlerinden korktu ve bir kolayını bulup odadan fırladı.

Zeki bağıyordu.

— Kaltak, alçak, namussuz!

Bu kelimeler sanki odanın duvarlarına çarpıp kendisine dönüyor ve kulak boşluklarında «Aptal, sersem, hayvan» şeklinde akisler yapıyordu. Elini göğsüne vurarak söyleniyordu:

— Aptalım ya, sersemim ya! Hayatını ne olduğu belirsiz bir kadına bağlayan bir hayvanım ya!

Kapıyı üstüne vurarak yürüdü. Suzanı, geçtiği odada buldu.

— Bana bak kadın. Şerefimi, meslek şerefimi düşünerek bu rezaleti dışarı vurmak istemiyorum. Anladın mı? Aklını başına al, çık, defol buradan.

Suzan, sözün buraya geleceğini biliyordu. Zekinin bu ihtarını soğukkanlılıkla karşıladı. Birdenbire, felâkete karşı dudak büken eski Hatice olmuştu. Soğuk bir kahkaha ile güldü:

— Beni mi koğuyorsun? Vız gelir.

Zeki, o gece eve yine gelmedi. Hiddetini yenemiyor, fakat başka birşey de yapamıyordu. Dostlarına ne diyeceğini, düşmanlarıyla nasıl yüz yüze geleceğini kestiremiyordu. Bu hal duyulursa hastalarından bir kısmının kendisinden yüz çevireceğini zannediyordu. Böyle olmasa bile gözlerine her bakan «İşte karısı ihanet eden adam» diyecek ve belki de içinden gülerek «Hem de kiminle? Şoföriyle» diye alay edecek veya acıyacaktı. Ne alay edilmeğe, ne de acınmağa tahammül ederdi.

Saatler geçtikçe sinirlerini kuvvetlendirmeye gayret etti. «Ne derlerse desinler. Evlenmek kadar boşanmak da tabii bir hâdisedir. Hasta bir kadının, kocasını aldatmasında şaşılacak bir cihet yoktur» diye düşündü. Bir gün daha geçtikten sonra kat'i kararını verdi. Zaten kaç gecedir kendi eliyle eczahanede yaptırdığı ilâçla uyumuş ve sinirlerini yatıştırmak imkânını bulmuştu. Artık rahat düşünebiliyordu. Boşanmak üzere mahkemeye müracaat edecekti. Bir arkadaşının tavsiye ettiği avukata baş vurdu.

Hastalariyle üç gündür meşgul olmuyordu. Avukat-tan çıktıktan sonra Kadıköye geçti. Eve gidince ne yapa-cağını düşünüyordu. Suzan, onu, belki gözyaşlarıyla kar-şılayacak, af dileyecekti. «Öyle ya! Allahtan başka kim-sesi olmayan ve erkeğin himayesine alışmış bulunan bir kadın başka türlü hareket edemezdi». Kadının yalvarma-larına ehemmiyet vermiyecekti. Doğruca muayenehanesi-ne geçecek, gömleğini giyecek ve işine başlayacaktı. Ak-şam olunca Suzana görünmeden çıkacak, İstanbula ge-cecekti.

Vapurda, düşüncelerini yine munakemeye çekmişti. Kendi evine bir hırsız gibi girip aynı suretle çıkmak iste-mesi nedendi? Karısına niçin görünmiyecekti? Böyle dü-şünmesinin iki sebebi olabilirdi. Suzana ya acıyordu, ya-hut onu karşısında görünce dayanamıyacağından korku-yordu. «Fakat», diyordu, «Kararımı çoktan verdim. Ma-demki boşayacağım; Suzan ne tavır alırsa alsın bir kıy-meti yok».

Apartımına geldi. Merdivenlerden, ayak seslerini duyurmamağa gayret ederek, çıktı. Cebinden çıkardığı anahtar kapıya usulca soktu. Parmaklarının ucuna ba-sarak hole girdi. Gözleri, hayretten büyüyekalmıştı. Hol, bomboştı. Oda kapıları arkaya kadar açıktı. Heyecanla odadan odaya koştu. Her yer boşaltılmıştı. Muayene oda-sına geçti. Yalnız oraya dokunulmamıştı. Tekrar hole döndü Kapı ağzından seslendi.

— Ayşe hanım!

Kapıcıyı çağırıyordu. Aşağıdan ses gelmedi. Tekrar-ladı. Yine cevap alamadı. Koşarak aşağı indi. Kapıcı oda-sının kapısını yumrukladı. Nelerden sonra içeriden bir ses geldi. Öğle uykusunun ağırlığıyla sendeleyeyen kadın gözlerini ugalayarak uyandı. Karşısında Zekiyi görünce şaşır-dı.

— Hoş geldin beyefendi.

— Nedir bu hal?

— Hangi hal beyefendi?

— Bizim daire neden boşalmış?

Kadın hayretle gözlerini açtı.

— A! Haberiniz yok mu beyefendiciğim? Hanım artık İstanbula taşındığınızı söylemişti. Hani... kabineniz burada kalacakmış da... eviniz Şişlide...

— Sus.

— Bilmem. Hanım öyle söyledi de hani...

Zeki, telâşla tekrar yukarı çıktı. Boş odaları bir daha gölaştı. Gözlerine inanamıyordu. Aşağıda geçirdiği şu beş dakika içinde eşyanın yerliyerine konmuş olacağına inanmak istiyordu. Uzun bir yol yürümüş gibi terlemişti. Arkasını açık kapılardan birine dayadı. Bir cigara yak-tı. Akli başına yavaş yavaş geliyordu. Suzan kaçmıştı. Hem de eşyanın, Zekinin parasiyle alınmış eşyanın kâf-fesini alarak... Ağlıyacak hale gelmişti. Kapıcının, yanı-na kadar sokulduğunu farkedemedi.

— Beyefendi, beyefendi!

Korkarak birdenbire döndü.

— Telâşla unuttum. Gelen mektuplarınızı..

Ecza depolarından, tıbbî müstahzar fabrikalarından her zaman birçok matbua gelirdi. Üzerindeki renklerden ve resimlerden, uzatılan kâğıtların da onlardan olduğu anlaşıyordu. Hepsini, hiddetle, boş odanın bir köşesine doğru fırlattı.

Muşamba üzerinde kayıp dağılan matbualar arasın-da gözüne bir mektup ilişti. Eğildi aldı. Suzanın çetrefil yazısını tanıdı. Zarfı telâşla yırttı.

«Zeki bey;

«Emrinizi yerine getirdim zannediyorum. Huzuru-nuzdan defoldum. Boşanmak için mahkemeye de mür-aat ettim. Artık siz de benim, tapulu apartımanımı ter-kediniz. Aksi takdirde avukatım tahliye dâvası mı ne, böyle bir dâva açacak. Hah hah güleyim bari...

Suzan.

Zeki, gözlerine inanamıyordu. Beyni uyuşmuş gibiy-di. Alın teriyle kazandığı apartımanını, bir hatası yüzün-den kaybediyordu. Suzan, belki de barışmak için böyle bir ifade kullanmış, böyle bir tehdit kapısı açmıştı. Göz göre göre apartımanı elinden gidecek değildi ya!

Fazla düşünmedi. Hemen Istanbula geçti. Avukatını bularak mektubu gösterdi ve vaziyeti izah etti.

Avukat sorduğu birçok sualden sonra:

— Maalesef, dedi, mademki mülk onun namına tes-cil edilmiştir, hiçbir şey kazanamayız.

Yazıhaneden ümitsiz bir halde çıktı. Kendisini mah-volmuş telâkki ediyordu. Teselli bulmak ihtiyacıyla ya-nıyordu. Önüne ilk çıkan dostuna başına gelenleri aç-a-cak ve ondan mâneviyatını takviye için birkaç söz söyle-mesini istiyecekti. Sokaklarda sanki bu ümitle dolaştı. Fa-kat bir tanıdığa rastlıyamadı. Annesini, babasını hatırla-dı. İlk geçen otomobili durdurttu.

Annesine herşeyi olduğu gibi anlattı.

Kevser Hanım hayret eseri göstermedi. O, zaten ne-ticeyi çok evelden kestirmişti. Yalnız dudaklarından derin bir tevekkül ve safiyetle dökülen cümle şu oldu:

— Düriyenin ahı tuttu.

Zeki, başını gayriihtiyarî kaldırdı ve birkaç saniye sonra bakışlarını yere indirdi. Birşey söylemiyor, fakat çok şey söylemiş olduğunu zannediyordu.

İhtiyar kadın tekrarladı:

— Evet, Düriyenin ahı tuttu. Adımı unuttum yine... Ne idi o... Oğlunun ahı tuttu. Nesi vardı tazeciğin? Sene-lerdir sürüm sürüm süründürüyorsun. Bir kaltağın yü-zünden hepimizi evimizden, yurdumuzdan ettin. Babanı döşeklere serdin.

Dertleri tazelenmişti. İlk defa bugün, düşündüğünü, istediği kelimelerle söyleyebiliyordu.

Zeki, annesinin neler söylediğini bilmiyordu. Saati-ne baktığı zaman vaktin hayli ilerlemiş olduğunu gördü. Geceyi orada geçirmeğe karar verdi. Kendisine bir yer yatağı seren annesi, sandıktan çamaşır kokan temiz çar-saflar çıkardı.

Delikanlı bu yatakta, sıkıntı içinde geçen çocukluğu-nu hatırladı. Hayatını göz boşluklarında sahife sahife ge-virdi.

Dimağını düşünce girdabından kurtarmağa çalıştıkça çıkmaza giriyordu. Suzana maddi her varlığı bahşetmek kudretinde olduğu ve ihtiyaçlarına bol bol cevap verdiği halde onu niçin kaçırmıştı? Bu kadından şimdi niçin tiksiniyordu? Neden yatağın temiz çamaşır kokan kucacı ona Düriyeyi hatırlatmıştı? Neden koca bir apartımandan şu yerde serili yatağa dönmesinde, tahtaları gıcırdayan baba evinde yatmasında gözle görülen bir kuvetin intikam izlerini arıyordu? Acaba annesinin dediği gibi Düriyenin ahi mı tutmuştu? Ahi tutmak ne demekti? Yine kazanmak, yine servet sahibi olmak ihtimalleri varken ve buna inanmışken neden bu kadar bedbinleşmişti.

Düriye, günlerini boş ve mânasız geçirdiğine inanarak, fakat bu günlere hayat vermek iktidarına malik olmıyarak yaşıyordu. Günlük mesaiden sonra yorulduğunu, dimağının çalışmaz, kollarının tutmaz bir hale geldiğini anlıyordu.

Yazı makinesini büyük müşküllerle öğrendi. İlk günleri gözleri ağrıdı, kolları romatizmaya tutulmuş gibi omuz başlarından, parmak mafsallarından tutmuyordu. İşleri pek çoktu. Karışık müsveddeleri, mektepten yeni çıkmış ve tahsil hayatında muvaffak olamadığı için akrabasından, ahabplarından birinin delâletiyle hükûmet kapısına verilmiş bir takım gençlerden daha iyi okuyabildiği için, yükü oldukça ağırlaşıyordu.

Çalışma, onu her gün biraz daha ziyade hırpalıyordu. Aradan, aylar, seneler geçtiği halde bir erkek gibi sabahın akşama kadar uğraşmağa bir türlü alışamamıştı. Akşamı dar ediyordu. Akşam oldu mu koşarak evine, oğlunu görmeğe gidiyordu.

Adnan, onda hâlâ her gün başka bir tesir bırakıyordu. Ona bir gün yaklaşırsa, ertesi gün uzaklaşıyordu. Delikanlıyı evelce gördüğü genç kadınla birkaç kere daha görmüş ve ümitleri büsbütün kırılmıştı. Ayların biriktirdiği arzuya rağmen onu artık istemiyordu. Ondan korkuyor ve bu korkuyu doğuran sebepleri kendi kendine bir

türlü izah edemiyordu. Adnan da, bir gün olsun, kat'i bir tavır alamıyordu, Düriyeyi arzuladığını ifade eder kuvvetli bir söz söylemiyordu.

Arkadaşlıkları, senelerdir, ayak üzerindeki konuşmalardan ileri gidemiyordu. Düriye, kendini, Adnanın karşısında, parmakları aralık bir avuç içindeki su gibi görüyordu. Delikanlı, bu suyun, avuç boşluklarında durabilmesi için parmaklarını bir kere olsun irade ile sıkı sıkıya birleştirmemişti. Demek ki Adnanın senelerdir takındığı tavırlar bir maymun iştihallığın tezahüründen başka birşey değildi. O haldé Düriyeye düşen bir iş, hattâ bir vazife vardı: Ondan kaçmak... Düriye bu sebeptendir ki delikanlıya yaklaşıyor ve tam yakına sokulunca, hisleri onun sıcak muhitine düşünce kaçıyordu.

Kadın olarak sonsuz ıztıraplar çekiyordu... 'Tabiatın, sinirlerini gerdiği dakikalarda kadınlığın nekadarcı olduğunu anlıyordu. Geçen her gün, sanki yüzünde bir çizgi çiziyor, saçlarında beyaz bir iz bırakıyordu. Öğlü olmasaydı belki bu ıztıraplardan ölecekti. Öcal günden güne büyüyordu. Mektebe başlamıştı. Annesinin sıkıntıları içinde olduğunu hissediyormuş ve onu bu dar vaziyette bir an evvel kurtarmak istiyormuş gibi çalışıyordu. Öğretmenlerine kendisini sevdirmişti.

Anne, oğlunu bir harabe içinde büyüyen çiçeğe benzetiyordu. Bu harabe, sonsuz zannedilen sevgilere, saadet kaynaklarına sahne olmuş bir saray, bir aile yuvasıydı. Hayatın bir zelzelesiyle yıkıldı. Bahçesinde her sene, mevsim mevsim açılan güzel çiçeklerden bir tanesi taşlar arasından filizlendi, büyüdü ve bir Öcal oldu. Bu fidana bakan bahçıvan, dünyanın en duygulu, en üstad bir bahçıvanı, anne idi. Onu sıcaktan, soğuktan koruyor, büyümesine büyük bir hassasiyetle nezaret ediyordu.

Zekinin para basan bir makine gibi düzenine koyduğu hayatı, son hâdiseden sonra, birdenbire bozuldu. Mahkeme, boşanma kararından evel tahliye kararı verdi. Alın teriyle kazandığı paralarla aldığı apartımandan çıkmak mecburiyetinde kaldı. Hastalarını kaybetmek en-

dişesi olmasaydı o semten tamamen kaçacaktı. Sokağın-
dan geçmeğe, apartımana bakmağa cesaret edemiyordu.
Kısa bir zaman sonra boşanma kararı da verildi.

Kendini zaman zaman yokluyordu. Dizlerinde der-
mansızlık vardı. Yorgunluk sanki omuzlarının üzerine
kilolarla ağırlık gibi basıyordu. Hayat arzuları azalmıştı.
Başını kemiren ağrıyı dindirmek için hatırına gelen ilâç-
ların hemen hepsini yaptırttı. Ne oluyordu? Kalbini din-
liyor, nefesler alarak kaburga kemiklerinin altından ge-
len sesleri anlamağa çalışıyordu. Vücudünün herhangi
bir nahiyesindeki en küçük bir ağrıdan mânalar arıyor-
du. Sıkıntıdan dedi, romatizmadan endişe etti, veremden
korktu. Nevrasteni olduğuna hükmetti. Deli mi oluyor
diye telâşa düştü. Uykusu biraz tutmasa bir takım kom-
primeler almağı ihmal etmiyordu. Avrupanın belli başlı
fabrikalardan parasız gelen ilâçlardan birçoğunu ken-
di üzerinde tecrübe ediyordu.

Dostları bir aralık yanına uğramaz oldular. Sanki
sarı bir hastalığa tutulmuştu. Kapısına sarı kâğıt asılan
bir hasta anasının çektiği ızdırabın nekadardır derin olaca-
ğını bu hâdise, ona, yakından anlatmıştı. Niçin gelmiyor-
lardı? Karısı kaçtı ise, şoförü sevdi ise kabahat Zekinin
miydi? İnsanlar neden bu kadar basit düşünüyorlardı?

Günler geçtikçe o da kendini suçlu görmeğe başla-
mıştı. Bu suçun alnına vurduğu damgayı temizlemeğe
gayret etti. Dostlarını ziyarete koştu. Bu dostlar, uzak
bir yerden gelmiş gibi, onu, heyecan ve alâka ile karşıla-
dılar. Fakat o her bakışta gizli bir mâna seziyordu. Bazı
gözler, frengi, ilerlemiş verem şüphesi altında olan bir
hastaya bakan gözler gibi korkaktı. Bazılarında merha-
met izleri kara gölgeler yapıyordu. İlk günler bu bakış-
lar altında ezildi, terledi. Sonra yavaş yavaş alıştı ve ken-
di derdine herkesi ortak yapmakta gecikmedi. Dostları
meğer neler biliyorlar, fakat söylemiyorlarmış. Suzanın
Ankarada geçen hayatını safha safha anlattılar. Bir dostu
Sarıgüzelli Haticeyi, en ufak teferruatına kadar, bir tab-
lo çizer gibi, tasvir etti. Zeki nasıl bir çukura düştüğünü

hissediyordu. Bir apartıman pahasına da olsa bu dertten kurtulduğuna sevinmeğe başlamıştı şimdi.

Ensari Efendinin hastanğı gün geçtikçe ağırlaşıyordu. Artık, sokağın derinliklerinden gelen takunya sesleri, kırmızı baldırlı beslemeyi hatırlatmıyordu. Yoğurtunun her akşamki sesi, içki sofrası deminin geldiğine işaret olamıyordu. Odada bir gölge gibi dolaşan karısını, buruşuk yüzlü, cadı bakışlı, kavga yapmak için yaratılmış bir mahlûk olarak görüyor, titriyordu. Bazan da elinden bir yudum su içerken, bir kaşık çorba alırken melek simalı bir kadınla karşılaşmıyordu.

Bu kadına çok azaplar vermişti. Başka kadınlarla alâkası olduğunu ona anlatmak istediğı «uçarı» devirlerinde, şimdi iyileşmesi için didinen bir kadının karşısında gülmüş «Erkek dediğın böyle olur işte» diye alay etmiş durmuştu. Kendinden utanıyor ve göz kapaklarını kapayarak hafızasından bu hatıraları koğmağa çalışmıyordu. Hayatı çocuk oyuncağı şimendiferlere benzetiyordu. Daire şeklindeki raylar üzerinde ve süratle, aynı yeri elli altmış kere dönüyordu.

Yaşlı bir hastayı, yaptığı fenalıklar tazip ediyordu. İhtiyarlıkta hafıza, sanki, fenalıkların hortlağına mesken oluyordu. Kalkabilse ibadet edecek ve kendisinden çok büyük bir kuvetten günahlarının affını istiyecekti.

Kevser hanım, yaşı ilerledikçe büsbütün anlaşılmaz bir mahlûk olmuştu. Bir zaman akıllı uslu hareket ediyordu; sonra, birdenbire boşalan zenberekler gibi, madenî seslerle hırçınlaşıyordu. Ensari Efendiye karşı elinden geldiğı kadar müşfik davranırken birdenbire asabileşiyor, bağılıyor, ölümünü beklediğini ifade eden bir takım beddualarla hiddetini alıyordu. Zaten oğlunun yanından ayrıldığı gündenberi huzur görmediğı kanaatindeydi. Zekiye olan kini aylarca devam etti. Fakat oğlunun başına felâket geldiğı günden sonra bu kinler kalbinden silindi ve yerine şefkat hisleri geçti. Gün aşırı, bazan her gün gelen Zekiye elinden geldiğı kadar hizmet edi-

yor, sevdiği yemekleri hazırlıyor, çamaşırlarına büyük ihtimamlar gösteriyordu.

Zeki, «sefalet içinde geçen» hayatına rağmen ne baba evine temelli dönüyor, ne de anne ve babasıyla yeniden bir ev açmak istiyordu. Karnını baba evinde doyuramazsa bir lokantada yemek yiyor ve muayenehanesinin üçüncü bir odasına koydurduğu karyolaya uzanıveriyordu. Bir kararsızlık içinde idi. Kazanıyor, fakat paraya o kadar kıymet vermiyordu. Para biriktirmek itiyadı tesirinde olduğu için, kazandığını, haftada bir bankaya götürüyordu. Hastaları onu bunaltacak hareketlerde bulunmazlarsa onlara önceleri yaptığı gibi haşın tavırlar alıyordu.

Arkadaş muhitlerinden nasıl zevk almadıysa münevvi hayat tarzı da onu tatmin edemez oldu. Gülmek, neşelenmek için muhit değiştirdi. Fakat zevk âlemlerini de tatsız ve iğrenç buldu. Son zamanlarda kendini tamamen mesleğine vermişti. Hele saatlerinin birçoğunu ötedenberi hizmette bulunduğu hayır müessesesinde geçirmek en büyük zevki olmuştu. Orada daha ziyade küçük çocukları muayene ediyordu.

Güzel bir yavrucuğun tedavisiyle meşgul olduğu bir gün bu çocukla konuşma ihtiyacını duyuyordu. Kıvrık saçları, taranmamış saçlar gibi, başında kaba bir yığın yapmıştı. Derin gözleri zayıf ve esmer sarısı yüzünde siyah taşlar gibi ışıldıyordu.

— Adın ne senin?

Zeki, peltek konuşan çocuğun cevabını, suali birkaç defa tekrarlamadıkça anlıyamadı.

— Baban var mı senin?

Çocuk, birşey anlıyormuş gibi, boynunu büktü. Soluk dudakları iki defa oynadı.

— Öldü.

Doktorun gözleri, gayriihtiyari, çocuğu elinden tutan kadına döndü. Soluk benizli zayıf bir kadın, utanılacak bir harekette bulunmuş gibi, başını pencereden tarafa çevirdi.

— Hanım! Babası öleli nekadardır oluyor?

Kadın cevap vermiyordu. Doktor سوالini tekrarlar-ken küçük çocuk kapıya doğru yürümüştü. Oğlunun uzaklaşmasını fırsat bilen anne, yavaş bir sesle konuştu.

— Babası ölmedi. Kandırıyoruz onu. Bizi terketti.

Kirpikleri titredi; ağlıyordu.

Doktorun eli cüzdanına gitti. Kadın, parayı almıyordu.

— Aç değilim. Günlük ekmeğimi temin ediyorum. Teşekkür ederim.

Zekiye hayatında bu sahne kadar saran bir hâdise olmamıştı. Yolda bunu düşündü, vapurda bunu düşündü, yatağında bunu düşündü. Onun da bir oğlu vardı. Belki onu da bir doktor muayene ederken böyle bir sual sormuş ve babasının öldüğü cevabını almıştı. Belki annesi, o kadın gibi, yaşlı gözlerle «Aç değilim» demişti. Evet kendi çocuğu da belki aç değildi. Fakat babasızdı. Sürünen bu küçük çocuğun, bu küçük çocukların ne günahları vardı?

Düşünceleri sanki bir noktada birleşmişti. Gözlerinin önüne zayıf, renksiz bir çocuk dikiliyor, ona «Babam öldü» diyordu. Bunun arkasından Düriyenin yüzünü, Düriyenin bakışlarını taşıyan, fakat ondan daha zayıf, elmacık kemikleri dışarı fırlamış bir kadın «hayır, babası ölmedi. Bizi bıraktı» diye fısıldıyordu.

Düriyeyle yaşadığı günler hayalinde yeniden canlanıyordu. Ona ne sonsuz azaplar vermişti. Temiz ve saf bir kızı türlü vaatlerle aldatmış, ondan sonra yüzüstü bırakmıştı. Hem de çocuk sahibi olduktan sonra... Şimdi annesinin babasından çektiği ıztırapları ve babası için söylediklerini düşünüyordu. Babası da bir kadın yüzünden annesini boşamış, fakat bir zaman sonra, onsuz yaşayamıyarak yuvasına dönmüştü. Bu ayrılık çok sürmemişti. Ama annesinde öyle bir yara açmıştı ki kadın ömrünün sonlarına geldiği halde zaman zaman sızılarından kıvranıyor ve kocasına isyan ediyordu. Gözyaşlarını saklıyamıyarak «Sen bilmezsin, sen anlamazsın oğlum» derdi. Hakikaten o, şu ana kadar bilmemiş, anlıyamamıştı. Şimdi, para sahibi olduğu, karnı doyduğu, rahat uyku

uyuduğu, hülâsa muhtelif fırsat ve vesilelerle fizyolojik ihtiyaçlarını tatmin ettiği halde mahiyetini anıyamadığı bir yokluk içinde kıvranmakta, henüz ad takamadığı bir boşluk içinde yaşamakta olduğunu hissediyordu.

Çalıştığı hayır müessesesine o semtin mektep çocuklarını da tedaviye getiriyorlardı. Bu sebeple mektep müdürleri, Zekiyi kendi aile muhitinden addediyor, mekteplerinin sevinç ve hüznüne onu da iştirak ettiriyorlardı. Sık sık müsamere dâvetiyeleri alırdı. Fakat işinin çokluğu, evinin ve muayenehanesinin Kadıköyde oluşu, ona İstanbul'un bir ucu olan Eyüpsultanda ve civarında vakit geçirtmezdi.

Sor. günlerde Defterdarda bir ilk mektebin müsamere dâvetiyesini almıştı. Oyalanmak, zihnini kurcalıyan düşüncelerden kurtulmak için bu fırsattan istifade etmek istiyordu. Zaten müsamere Eyüpteki hayır müessesesinde bulunacak bir günün öğlesinden sonrasına ve tatile düştüğünden işi de olmayacaktı. Müessesedeki işini gördü. Yemeğini bir kebabçı dükkânında yedi. Bir kahve-de istirahat etti. Sık sık saate bakıyordu. Sanki bir kuvvet onu oraya çekiyordu.

Müsamereye marşlarla başladılar. Sahneye dizili beyaz gömlekli, siyah pantolonlu çocukların yüzlerine birer birer ve dikkatle bakıyordu. Bu bakışlar bir doktor bakışı olduğu kadar onların sevimli yüzlerindeki mânâyı okumağa çalışan bakışlardı da... Babası öldüğünü söyleyen çocuğu gördüğü gündenberi her küçük yüzde gayri ihtiyarî teessür çizgileri arıyordu.

Bakışları talebe sırasının ortasına gelince bir yüzde saplanıp kaldı. Bu yüzü sanki tanıyordu.

Belki tanıdıklarından birinin oğlu idi. Belki de tedavî ettiği çocuklardan... Fakat onda kendisine daha yakın çizgiler görüyordu. Gözlerini, küçüğün parlak ve derinden gülen siyah gözlerine dikti. Çıkkı elmacık kemiklerinin gölgesinde saklanan bu gözler sanki başka zaman ona uzun uzun bakmıştı.

Marşlar bitti. Küçük bir çocuktan sonra sahneye Zekinin tanımak istediği küçük geldi. Sevimli yüzünün her gizgisi mütebessimdi. Monolog söylüyordu. Zaman zaman alçalıp yükselen sesi, rolüne tamamen intibak ediyor ve el, ayak hareketleri, rolünü canlandırıyordu. Tekrar tekrar alkışlandı. Perdeyi bir daha açtılar. Bu defa kısa bir şiir okuyordu.

Zeki, yanında oturan mektep müdürüne sordu.

— Kimin çocuğu bu?

— Babası hakkında malûmatımız yok. Annesi çalışan bir kadın.

— İsmi ne?

-- Annesinin ismini iyi hatırlamıyorum. Manafih şimdi öğrenirim. Çocuğun adı Öcal. Mektebe bu sene girdi. Zeki, sevimli, terbiyeli bir çocuk.

Müdür, öne doğru eğilerek sağdan iki sandalye ötedeki bir hanıma birşeyler sordu. Aldığı cevap üzerine Zekiye döndü.

— Annesinin adı Düriye imiş.

Çocuğun ismini öğrenmesi üzerine vücudünü bir uyuşukluk saran Zekinin kalbi, şimdi heyecanla çarpıyordu. Kulakları birşey duymuyordu. Bütün hisleri sanki yalnız gözlerinde toplanmıştı. Bu gözleri, bu el-macık kemiklerini tanımakta yanılmamıştı. Kafanın yapılışı, kaşlar, çene, kendisinin bir ayna üzerindeki aksine benziyordu. Zeki ile Düriye bu yüzde birleşmişti. Gözlerine daha ziyade inanmak için aynasını çıkarıp başına, kaşına, çenesine bakmak istedi; cebine el attı. Etraftan görünmekten çekinerek vazgeçti.

Öcalı yine hararetle alkışhyorlardı. Bu alkışlar Zekinin kulak tozuna vurulan tokat gibi beynini sarsıyordu. Demek, bu, onun oğlu idi. Bukadar çocuğu olub da onu ilk defa, o da bir tesadüfün yardımıyla, gören babaya şu birbiri üzerine vurulan eller dönse ve aynı hızla yüzüne vursa da haksızlık yapılmış olmayacaktı.

Birkaç sahne sonra küçük bir mektep piyesi oynanıyordu. En ağır rol, yine Öcalda idi. Zekinin kulakları

tıkanmıştı; duymuyordu. Mektep müdüründen birşeyler sormak istiyor, fakat ne sorması lâzımgeldiğini bir türlü tesbit edemiyordu. Arkada, büyük bir kalabalık, sahneyi merak ve heyecanla takibediyordu. Bunların birçoğu çocuklarının muvaffakiyetini görmeğe koşan anne ve babalar. Demek başka babalar onun gibi değildiler. Belki Düriye de arkada idi. Gayriihtiyarî oturduğu koltuğa gömülmeğe başladı.

Perde sürekli alkışlar arasında kapandı. Halk dağılıyordu. Müdür, sahnenin merdivenine yakın bir yerde duran hademeye Öcalı yanlarına getirmesi için seslendi. İki dakika sonra, küçük çocuk, terlerini silerek, nefesini tamamlamağa çalışarak geldi.

Müdür müşfik bir sesle:

— Aferin evlâdım, dedi, herkes beğendi, alkışladı. Bak doktor bey de seni tebrik ediyor. Değil mi doktor bey?

Zeki kekeleydi.

— Evet.

Müdür yine çocuğa döndü.

— Teşekkür etsene doktor beye.

Öcal ince sesiyle teşekkür etti.

— Öcal! Doktor bey seninle konuşmak istiyor. Suallerine cevap ver bakalım.

— Peki efendim.

Zeki, yine yutkundu. Ne soracaktı? Oğlunu henüz gören bir baba ona ne sorabilirdi?

— Adın ne senin?

— Ocal.

— Babanın adı?

— Zeki bey.

— Bak, adaşımış da...

Çocuk yanlarına gelelidenberi Zeki, ona, babası hakkında birşey sormamak için elinden gelen gayreti yaptı. Belki de dimağın bu suretle tenbih edilmiş olması, dudaklarını aynı mevzu üzerinde oynatmış ve ona bu bahiste sual sordurtmuştu.

— Baban da burada mı?

Çocuk ezberlemiş gibi cevap verdi.

— Hayır efendim. Babam uzak yerlerde, para kazanıyor. Çok para kazanınca bize gelecek. Ama annem burada.

Zeki, artık duymuyordu. Tekrar sandalyesine oturdu. Ocalı yanına çekerek alnından öptü. Birşey daha söyleyecekti, söyleyemedi.

İki küçük kız çocuğu yanlarına sokulmuştu.

— Efendim Öcalı annesi bekliyor.

Müdür:

— Peki çocuklar, dedi, haydi alın götürün.

Zeki, kaldırımları yer yer sökülmüş sokakta ayağı sık sık boşluğa düşerek yürüdü. Düriyeyle oğlunun, arkasından yetişeceklerinden endişe ediyormuş gibi adımlarını sıklaştırmıştı. Öcalı karşı içinde birdenbire doğan hisleri dinlemek, inkâr etmek için nefsiyle münakaşalar ediyordu. Böyle zeki bir çocukla her zaman iftihar edebilirdi. Kimbilir Ocalı kendi yanında olsaydı daha ne kadar parlak bir gayeye doğru yürüyecekti. Biraz sonra bu düşüncelerini eziyordu; bir çocuk yetiştirmek niyetinde ise herhangi bir çocuğa bakabilirdi. Fakat dimağının bütün gayretine rağmen oğlunun tesirinde kaldığını da anlıyordu.

Baba evine gitti. Annesine gördüklerini anlatmak ihtiyacı, dimağını bir kurşun ağırlığıyla rahatsız ediyordu. Kevser Hanımın karşısına geçerek, Düriyenin şimdiye kadar nasıl ve ne ile geçindiğini, bugüne kadar başka bir erkeğin himayesinden istifade edip etmediğini öğrenmek istiyordu.

Kevser Hanım, oğlunun bu âni dönüşünden hayrete düştü. Fakat kendi mazisi gözlerinin önüne gelince ortada şaşılacak birşey bulunmadığını anladı. Ensari Efendi de böyle yapmamış mıydı? Herhalde her işin böyle bir olacak saati vardı.

— Barışmak mı istiyorsun yoksa Zeki?

Zeki, kaşları çatık konuşuyordu.

— Öyle bir niyetim yok.

— Ben de sevinmiştim. Sahi söylüyorum oğlum. Şu kıza çok fenalık ettik. Hiç te bir günahı yoktu tazeciğin. Barışıp el ele verirsiniz sizden çok ben memnun olacağım. Hem sana yemin bîllah ederim; elini bir harama dokundurmadı. Vallahi her zaman takibettim. Komşuları da kendisinden memnun.

Zeki, geç vakte kadar, baba evinde oturdu. Büsbütün ağırlaşmış olan Ensari Efendinin tedavisiyle uğraştı. Sözü tekrar Düriyeye getirdi. Annesinin Öcalı methe-dişini zevkle dinledi.

Sokağın tenhâlığında yine düşünceleriyle başbaşa kalmıştı. Ayakları taşlar arasında burgularak vapur iskelesine doğru yürüdü. Evlerden kalın erkek sesleri, genç kadın kahkahaları geliyordu. Başka bir evde cıyak cıyak ağlıyan bir bebeğin sesi ve onu susturmağa çalışan annenin tatlı bir sesle söylediği ninniye biraz dinledi. Göğsünün altında bir boşluk uyuşuvermişti. Belki Ocal da böyle senelerce ağlamış ve Düriye ona böyle gecenin ve hayatın yalnızlığında ninniler söylemişti. Şimdi, bir şehit çocuğu için bestelenmiş olan bir ninninin halk arasında neden büyük rağbete mazhar olduğunu ve gözyaşı dökmelelerine rağmen niçin bu ninniden mütehassis olduklarını anlıyordu. Dimağının bir köşesinden gelen sesler biraz evel duyduğu ninninin ahengine uygun bir ahenkle şehit çocuğunun ninnisini okuyordu.

Karanlık bir sokağa dönmüştü. Basık, küçük bir evin kafesleri arkasında bir udun akortsuz telleri yarım asır evel çıkmış bir şarkıyı tekrarlıyordu. Baygın ve yayvan bir kadın sesi, udun falsolarını kapatmağa çalışıyordu. Durdu; dinledi. Kalın bir erkek sesi, udu çalan ve şarkıyı söyleyen kadını takdir ediyordu.

Caddeye çıktı. Önünden bir kadınla bir erkek, ellerinden tuttukları çocuklarını koşturarak, hızlı hızlı yürüyorlardı. Vapura çok vakit kalmamıştı. Adımlarını sıklaştırdı. Vapur iskelesi تنها idi. Sıralardan biri üzerinde bir sarhoş, başını göğsüne sokmuş uyuyordu. Sakallı, üs-

tü başı eski, fakat temiz bir zat, beyaz çerçevele gözlüğünü burununun ucuna ilıstırmış, gazete okuyordu. İskele üzerinde dolaşan çımacı, kollarına geniş bir daire resmettirerek gerindi ve olduğu yerden denize doğru bir tükürük fırlattı.

Vapur, iskeleye gürültüsüz yanaştı. Makinelerin muttarit patırdısından başka bir ses yoktu. Üzerlerine günün yorgunluğu çıkmış memurlarda hareket noksanlığı vardı. Zeki, denize bakan bir köşeye oturdu. Salonda üç yolcu görünüyordu. Biri bir kolunu arkaya atmış, bir ayağını ileri uzatmış, oturup yattığı belli olmıyan, fakat açık ağzından uyuduğu anlaşılan orta yaşlı bir adamdı. Öbürü iskelede gördüğu ihtiyardı; gözlüğünü yine takmış, salonun ölgün ışığı altında yarım kalan okuma keyfini tamamlıyordu. Üçüncü yolcu, sivri sakallı, kalın enseli, göğsünde baş parmak kalınlığında altın saat kösteği taşıyan tüccar yapılı bir zattı.

Deniz durgundu. Zeki, duruşları kasvet veren yolcuları görmemek için başını cama dayadı. Sahilin, tek tük ışıklar görünen karanlığı üzerinde yürüyen bakışları, hafızasına sanki birşeyler anlatmak istiyordu. Vapur, içindeki fenerden sızıp denizi ışıktan burđu ile delen bir sandalın yanından süratle geçti.

Zekinin dimağından bir perde yırtılmıştı. Senelerce evel annesine darılıp evden çıktıktan sonra Düriye ile yaptığı gezintiyi hatırladı. O zaman nekadard mesuttu. Hafızası, çocukken bayram yerlerinde on para verip per-tevsizli deliğinden resimlerini seyrettiği hayal kutusuna benziyordu. şimdi bir sahne hatırlarken, arkasından onunla hiç alākası olmıyan başka bir sahneye atlıyordu.

On dakika evel önünden geçtiği evlerden duyduğu sesler, kafa tasının altında uğulduyordu. Basık, köhne, ışıksız evlerde; parasız, belki de aç insanlar her biri başka bir neşe sesiyle hayatta olduklarını ona ifade etmişlerdi. Mesuttular. Ne apartımanları, ne otomobilleri vardı. Evlerinin akan damlarına çinko bir boru koydukları zaman belki apartımanına asansör koyan zengin in zevkini duyuyorlardı. Belki, bebeklerinin otomobil tak-

— A, doktor bey de geldi.

Düriye, kendisine hitabedilmiş gibi, başını kapıya doğru çevirdi. Birdenbire, ne olduğunu anıyamamıştı. Sarsıcı bir heyecanla ezildi. Kalbi çarpıyordu. Gözlerini bir duman örtmüştü. Zeki buraya niçin ve nasıl gelmişti? Öcalın mühimce rolleri olduğunu biliyor muydu?

Müsamere alkışlar arasında devam etti. Duyduklarının yarısını anlamış, yarısını anıyamamıştı. Kendisini sahneye vermek için gayret ediyor, muvaffak olamıyordu. Gözleri, karşısında olup bitenleri takibetmesine rağmen dimağı başka şeyler düşünüyordu. Her yer Zekiye ait hatıralarla dolmuştu. Zeki onun için her şeydi. Hayalinde canlandırdığı sahneler arasında onu görmek ihtiyacına kapılıyor ve bakışlarını Zekinin arkadan görünen başına çeviriyordu.

Saatler heyecan ve huzursuzluk içinde geçti. Herkes alkışladığı için o da Öcalı alkışladı. Oğlunu herkes, niçin her talebeden fazla alkışlıyordu? Çocukların hepsi de rollerini ve vazifelerini başarabiliyorlardı işte. İztırap içinde yetişen bir çocuğun da diğerleri kadar muvaffak olabileceğini gördükleri, anladıkları için çok alâka gösteriyorlardı belki. Bir dakika sonra bu düşüncesinin yanlışlığına hükmediyordu; ızdırapla büyüdüğünü nereden bileceklerdi? Acaba babası da alkışlıyor mu? Zekinin bir-biri üzerine hararetle çarpan elleri genç kadının göğsü içinde çırpınır gibi oldu. Ağlamak mı, gülmek mi lâzımgeldiğini kestiremiyordu. Ağlatıcı bir sevinç, dışarı doğru uzanan dudaklarını titretiyordu.

Müsamere bitti. Öcalı babasının yanına götürdüler. Zeki, oğlunu okşadı. Genç kadın, bu okşamanın, oğlunu ilk defa gören bir babanın okşaması mı, yoksa herhangi bir çocuğa iltifat eden bir yabancının okşaması mı olduğunu anlamak istedi. Önünde ve dağılmak üzere ayağa kalkmış bulunan kalabalık onları görmesine mâni olmuştu.

Öcal, Zekinin yanından ok gibi fırladı. Arkadaşları etrafını sarmışlardı. Çocuk, onların arasından sıyrılarak annesinin yanına geldi. Dışarı çıkanlar durmuşlar, Öcala

iltifat ediyorlardı. Düriye, söylenilenleri anlamıyordu. Bakışlarıyla Zeki'yi takibediyordu. Kocas, etrafına bakmadan yürüdü ve müdürün önüsüne salondan çıktı.

Düriye, oğluna sualler sormak istiyordu. Fakat, kalabalık, konuşmalarına mâni oluyordu. Öcalı bir daha ve yakından görmek istiyorlardı. Evlerine sapan yan sokağa girince, anne, söze başladı. Oğlu fazla birşey bilmiyordu. Halbuki, Düriye; çocuktan pek çok malûmat alacağını zannetmişti. Hayal inkisarına uğramıştı. Zeki'yi yine duygusuzlukla itham etti. Biraz sonra bu mütaleasında haksız olduğunu düşündü. Herkesin ortasında Öcalı «Ben senin babanım» diyemezdi ya!

Yorgun bir halde kendini sedire attı. Zeki, senelerce evelki kuvvetle kalbinde tekrar doğmuştu. Her şeye rağmen onu seviyordu. Bu sevgiyi ne kendisine yapılan fennalıklar, ne birbirini takibeden ıztıraplar, ne de başka bir erkeğin sevgi dolu bakışları silememişti.

- Anne, beni sen de alkışladın mı?
- Tabii yavrum. Çok muvaffak oldun.
- Hiç te sevinmişe benzemiyorsun.
- İnsan çok sevinince böyle olur.

İki gün sonra. Bir tatil günü...

Düriye, haftanın biriktirdiği ev işlerini yapıyordu. Daha sabahdan birkaç parça çamaşır yıkamış, ütü yapmıştı. Vakit öğleyi biraz geçiyordu. Kapının tokmağını sinirli bir el iki kere vurdu.

Misafirin gelmesi, işlerinin yarım kalmasına sebebiyet vereceği için Düriyenin canı sıkıldı. Pencereye doğru söylene söylene yürüdü. Kapıda Kevser hanımı görünce şaşırdı.

Kapıya doğru koşarken durdu. Kevser hanım niçin gelmişti? İyi bir haber mi getirmişti? Yoksa Zeki, oğlunu görmüştü de onu mu istiyordu? Bu ikinci sual, dimağında, ağır veren bir istifham halinde kıvrıldı. Kapıyı açmıyacaktı.

Tokmak tekrar vurdu. Öcalı yerinden fırladı.

- Anne, kapıyı niçin açmıyorsun? Ben açayım mı?
- Aç evlâdım.

Çocuk, halısız, muşambasız kuru tahtalar üzerinde patırdılar yaparak koştu.

Kevser hanım soluyarak, fakat güler yüzle odaya girdi.

— Aman, bittim!

Düriye, korkak adımlarla ihtiyar kadına doğru yürüdü ve titriyen eliyle kadının elini kavriyarak dudaklarına götürdü.

— Berhudar ol evlâdım. Ama dur, çoktandır görmedim. Şöyle bir doya doya öpeyim. Gel bakayım; küçük yaramaz seni de göreceğim geldi. Senin ne de marifetlerin varmış ayol! Baban anlata anlata bitiremedi.

Düriye titredi.

— Aman anne sus.

— Neye susacakmışım?

Genç kadın yavaş söylüyordu.

— Çocuğa olur olmaz şeyleri duyurma.

Kevser hanım, gücünün yettiği kadar yüksek sesle cevap verdi:

— İlâhi hanım! Artık sus musu kalmadı bunun. Canıma tak dedi. Koskoca çocuk odu. Ondan da nesini saklıyacaktı?

— Yalvarırım size.

— Aman! Ne diye yalvarıyorsun ayol? Bak ne haberlerim var. Anla, dinle de ondan sonra bana «pardon» de. Canım, şaşırdım yine; bu pardonla bravoyu birbirine karıştırıyorum. Hangisini ne zaman söyleyeceğimi bilemiyorum. Kırk yaşından sonra gâvurca konuşanın dili bu kadar döner işte.

Tekrar Öcala döndü:

— Gel bakalım, babasının akıllı evlâdı! Gel seveyim.

Bu konuşmadan birşey anlıyamıyan çocuk, ihtiyar kadının yanına sokuldu.

— Şöyle, daha yakına. Kucağıma gel a yaramaz! Dur, bir öpeyim. Bu benim hissem. Şimdi de babanın hissesini alacağım. Sonra gidince sorar.

Öcal söze karışmıştı.

— Babam gelmiş mi yoksa anne?

Düriye verecek cevap bulamıyordu:

— Haminnen şaka yapıyor yavrum.

Kevser hanım, kaşlarını çatmış, yüz çizgilerini düşürmüştü.

— Niçin şaka olacağını? Deli sen de. Bu yaştan sonra beni çoluk çocuğun yanında küçük mü düşürecek-sin? Sen bana bak evlâdım. Ne idi o: bir tiyatrodan mı oynamışsın ne?

Ocal annesinin gözlerine baktı. Genç kadın, çocuğun ne sormak istediğini anlamıştı.

— Müsamereyi söylüyorlar.

İhtiyar kadın sözüne devam etti:

— İşte orada, hani müdürün yanında bir beyle konuşmuşsun. Sana «Kimsin» demiş, babanı sormuş. Hatırladın mı? İşte o, senin baban ayol.

Öcal ince bir kahkaha attı.

— Babam mı?

— Ya; ne zannettin?

— Babam olsa bizimle beraber eve gelirdi. Herkesin babası nasıl yapıyor?

Kevser hanım yutkundu. Düriye, gözlerinin yaşardığını belli etmemek için başını pencereye çevirdi. Odayı birkaç dakika süren bir sessizlik doldurdu.

Düriye, çocuğu odadan çıkartmak istiyordu.

— Öcal yavrum, dedi, kahvemiz kalmadı. Bugün de dükkânlar kapalı. Haminne kusurumuza bakmaz. Hasibe hanımlara git de bir fincan ödünç kahve al.

Çocuk, tereddütle kalktı. Annesinin ve Kevser hanımın gözlerine ayrı ayrı baktı. Söylenilenlerden birşey anlamadığını, fakat anlamak istediğini gösteriyordu.

İki kadın başbaşa kalınca Düriye, babasını Öcala duyurttuğu için sitem etti. Kevser hanım güldü. O, yalnız söylemek istiyordu.

— Gece gözlerime uyku girmede kız! Zekinin söylediklerini sana nasıl yetiştireyim diye düşündüm durdum. Efendicağazım, Zeki, Öcalın oyununu bir beğenmiş, bir beğenmiş ki... «Demek benim böyle akıllı bir oğlum varmış ha!» diyip durdu. Neler sormadı neler... Sen na-

sıl geçiniyormuşsun, ne yiyip ne içiyormuşsun, Öcalı nasıl büyütüyormuşsun. Ne bileyim ben efendim; saymakla tükenmez sorgu sual... Nihayet, canım sıkıldı. «Şu maksadını açık söyle de anlayım» dedim doğrusu. Baktım; yutkundu, birşeyler söyleyecek oldu söyleyemedi. «Yoksa barışmak mı istiyorsun» dedim. Cevap vermedi. Eh, ağzından bukadarı alınmış; durur muyum? Sıkıştırdım. Vallahi niyetini bozmuş. Yakın zamanda buraya gelmezse, bana da Kevser demesinler.

Düriyenin hisleri uyuşmuştu. Sadece dinliyordu. Dudaklarında beliren acı tebessüm olmasaydı, Kevser hanım, genç kadının dinlediğinden şüpheye düşecekti.

— Sen de birşey söylesene kız.

— Ne söyleyim anne?

— Ne söyleyeceğin var mı? Müjderuden hiç te mi sevinmedin?

Genç kadın kesik kesik güldü.

— Bilmem. Hem, beni Zeki bundan sonra ne yapacak? Kadınlığımdan nem kaldı ki?

Kevser hanım şiddetle itiraz etti.

— Deli! Henüz kadınlaştın sen ayol. Hanyayı Konayı yeni anlıyorsun. Dur bakalım. Bizim de başımızdan geçti bunlar. Ensari, kapılarını tekrar açtığı zaman kıymetimin bir kat daha arttığını gördüm.

Sesini biraz yavaşlattı.

— Dizginini pekâlâ elime aldım. Sen de öyle yaparsın; aklı başına gelsin. Hoş; zaten geldi ya...

Kevser hanım gitti. Düriye, sedirin biraz evel oturduğu yerine tekrar geçti. Başını avuçları içine aldı. Ocal da dizlerinin dibine oturmuştu. Annesine sualler soruyor, müsamerede gördüğü beyin babası olup olmadığını öğrenmek istiyordu. Genç kadın, uzun uzun düşündükten sonra:

— Evet, diyebildi. Baban o işte.

— Niçin bize gelmiyor?

— Gelecek.

— Ama doktor bey dediler ona. Babam doktor mu benim?

— Evet.

— Bana tüccar demiştin.

Düriye cevap veremiyordu.

— İşte, hem öyle, hem böyle.

— Ne zaman gelecek?

— Yakında.

— Ama çok yakında mı?

Kadın yine yutkundu.

— Evet, çok yakında.

— Ben de arkadaşlarıma anlatacağım. Babamın doktor olacağını söyleyeceğim onlara.

Çocuk, kendi görüşüyle, babası ile nasıl öğüneceğini anıattı. Düriye onu dinler gibi görünüyor, dinlemiyordu. Dimağı, yine, mazinin tatlı ve acı günleri arasında şaşkınca dolaşıyordu.

Benliğine yine Zeki hâkim olmuştu. Evde işini görürken, dairede çalışırken, sokakta yürürken, vapurda otururken hep onu düşünüyordu. Zeki, hakikaten, barışacak mıydı? Barışırsa, geçinebilecekler miydi? Çoktandır görmediği Adnana hafta arası rastladı, görünmemek için kaçtı. Sanki Zeki, onu takibediyordu.

Zeki, oğlunu gördüğü günden sonra birdenbire değişivermişti. Düriye hafta tatillerinde kendisine koşan genç bir kız olarak gözlerinin önüne geliyordu. Ne temiz, ne ince bir kızdı. Sevgisini söylemekten korkar, hislerine dil vermeği ayıp telâkki ederdi. Zekinin yanında itaat ve hattâ hürmetle yürürdü. Gayesi iyi bir ev kadını olmaktı. Kadın olunca da benliğinden zerre kaybetmemişti. Zeki, onu gerçekten anıyamamıştı. İşte Öcal, Düriyenin nasıl bir kadın olduğunu bugün bile pek güzel isbat edebiliyordu.

Senelerce, kadını, erkeğin cinsî arzularına cevap veren et ve sinir külçesi telâkki etmişti. Dışının, aşçı dükânında önüne getirilen iştiha verici bir tabak yemekten farkı olmadığına inanmak istemişti. Cemiyet rızamlarına aykırı hareket etmemek için bir kadınla evlenmiş olmakla beraber insanı her gün aynı yemek nasıl bıkıtırır-

sa tek bir kadının da okadar can sıkıcı olacağını ileri sürmüştü. Her renkte, her yaşta, her vücutta, her tabakadan kadınla tanıştı.

Fakat seneler geçtikçe gördü, anladı ki, kadının harici şekli ne olursa olsun erkek sinirlerinin isyan ettiği zamanlarda hepsi birdi. Lâmbaları sönmüş bir odada kadınların birbirinden farkı yoktur. Böyle zamanlarda ne gözlerin rengi, ne tenin beyazlığı, ne vücudün incelikleri kalıyordu. Kadın, bir avuç sıcaklık, tek bir ses oluyordu. Bu sıcaklığı, bu sesi her kadın verebiliyordu. Ancak yaş ilerledikçe, her kadının veremediği, her sinir ve et külçesinde bulunmayan başka bir kuvetin mevcut olduğunu anlamağa başlamıştı. Hele Suzanla evlendikten ve onu boşadıktan sonra bu hakikate daha yakından nüfuz etmişti.

İnsanın kendi kadını yalnız bir dişi değildi. O, aynı zamanda, en yakın bir arkadaşı. Zevk ve keder, bu arkadaşla, farkında olunmıyarak paylaşılıyordu.

Düriye ile iyi geçen günlerini hatırladı. Başı ağrısı, kan damarları, sinirleri arasında rabıta varmış gibi karışının da rengi solardı. Herhangi bir işte muvaffak olursa, kendi neşe ve gururunun karısının gözlerinde parlak akisler yaptığını görürdü. Onu, mesleğinde yükselten, ona yaşamak ve ilerlemek zevkini veren Düriye değil miydi? Suzan, ona niçin böyle bir arkadaş olamamıştı? Çünkü bu kadının sadece, görünen güzelliklerine aldanmıştı. Dişi, belki gözle görünen güzellikler için sevilirdi. Fakat, karı için, görünmeyen birçok güzellikler lâzımdı. Zeki, bunları, ancak hayatın sillesini yiyince, damarlarını şahlandıran gençlik ateşleri biraz tavsayınca, olgunlaşınca anlamıştı.

Kendi hakkında hüküm vermeğe çalışıyordu. Gördüğü itibar ve para şaşırtmıştı onu. Zekâsı ve çalışması sayesinde itibar ve para sahibi olmuştu; bu onun hakkı idi. Fakat kazancın ağırlığı altında ezilmişti. Nasıl ki ilâçların birçoğu hastayı hemen iyi edemiyordu; miligram miligram alınan maddelerin günler geçtikten sonra tesiri görülecekti. Bu maddelerin hepsi birden alınırsa, hasta

zehirleniverirdi. İşte Zeki de kendini böylece birdenbire zehirlenmiş buluyordu.

Yaşamayı, iyi günler görmesi için ameliyat masasına yatırılmasına lüzum hissedilen bir hastayı, çok zayıfsa, evvelâ bu ameliyata hazırlıyor, ondan sonra masaya yatırıyorlardı. Kendisi de kazançlarından istifade için zayıf iradesini biraz hazırlamak icabettiğini ve böyle bir hazırlık devresi geçirmediğinden ameliyat masasında can veren hasta gibi, mânen öldüğünü anlıyordu şimdi. Evini, muhitini, anasını, babasını, karısını birdenbire beğenmemişti. Kararsızlık içinde kalmış, ne olduğunu bilmeden senelerce bocalamıştı.

Bu zihni mücadeleler arasında Düriye karşısına dikiliyordu. Günün birinde niçin ve nasıl olduğunu anlamadan Üsküdar tramvayına binerek Çamlıcaya gitti. Serince bir gün olmasına rağmen Düriye ile oturduğu yerde oturdu. İstanbulun, ayakları altına serilen azametini, boynu bükük bir öksüze bakar gibi, seyretti.

Tabiatın her rengi, her sesi bir keder, bir sızı olarak onu acıtıyordu. Dönerken Düriyeyi düşünerek yürüdü. Elinden giden serveti unutmuştu. Suzanın onu küçük düşürmesinin bıraktığı acı zail olmuştu. Şimdi dimağı, yapacağı, tamir edeceği bir müesseseyi düşünüyordu. Yeniden bir ev kurmalı mıydı? Yoksa bu dağınık bekâr hayatından günün birinde hazzedecek miydi?

Kısıklıya doğru dalgın dalgın iniyordu. Büyücek bir ağacın altında oyun oynayan çocukların yanında durdu. Yaşlarının verdiği neşe ve şetaretle etrafı görmeden kaynaşıyorlardı. Hepsine ayrı ayrı baktı. Sanki onların arasında Ocalı arıyordu. Hiçbirini ona benzetmedi. Oğlunun bakışlarında parlıyan zekâ onlarda yoktu. Yahut ona öyle geliyordu.

Kendi kendine güldü. Senelerce, insanın kendi çocuğıle, dünya üzerindeki diğer çocuklara olan sevgisi arasında fark bulunamayacağını iddiaya kalkmıştı. «Kendi oğlum» diye tahsisler yapmağı gülünç bulmuştu. Bu düşüncelerin hakikî hayata uygun olmadığını zaten kendisi de biliyordu. Onu, bu iddialara sevkeden, Düriyeden ayrı

Aradan geçen günlerin doğurduğu ruhî ve maddî ihtiyaçlar, onu daima Düriyeye ve oğluna yaklaştırıyordu. Yemeğini istediği gibi yiyemeyince, odasını, yatağını rahat bulamayınca, kahvesini zamanında içemeyince sinirleniyor ve Düriyeyi o anda evine çağırmak için derin bir arzuya kapılıyordu.

Kevser hanım, oğlundaki değişikliği yakından takib ediyordu. Her fırsatta Zekiyi eski yuvasını kurmağa teşvikten geri durmadı. Ahbaplarından bazısının da kendisine yardım etmesini temin eyledi. Artık Zeki, canlı cansız her köşeden, her maddeden aynı temenni sesini duyuyordu. Etrafın kendisini Düriye ile barışmağa teşvik etmesini ister oldu. Saadettinin yıkıldığını ifade eden dost sözleri üzerinde durdu. Onların «Bunu sana ancak o iade edebilir. Ne duruyorsun?» demesini bekledi.

Ensari Efendi de oldukça iyileşmişti. Kevser hanım, her fırsatta ona:

— Ne pısıırıksın yahu, diye çıkışıyordu. Yer gök şahit ki, Zeki, yine Düriyeyi almak istiyor. Baba değil misin? Sen de ağzını aç da bir kelime söyle. Bir dediğini iki etmez. Zaten ağzının içine bakıyor. «Al», de. Bak, nasıl peki diyecek. İşte vallahi, şu duvara yazıyorum.

Bilhassa son aylar içinde çok asabî olan oğlu ile konuşmaktan korkan Ensari Efendi, Kevser hanımın tesirinde kalarak nihayet oğluna bu teklifi yaptı. Zeki:

— Ben de onu düşünüyorum. Hele biraz daha geçsin bakalım, diye cevap verdi.

Biraz daha zaman geçti. Zekinin kararsızlığını bir hâdis, bir gece içinde, yok ediverdi. Çok evvel tanıştığı ve gizlice yaşadığı bir kadını vardı. Bu kadına birçok sebeple ve hediyeye çevirmek suretile haylice para veriyordu. Muayyen bir ücretle ve muayyen bir zaman için tutulmuş bir kadın olsaydı belki kendisine bu kadar pahalıya mal olmayacaktı. Zaten Zeki denemişti: Kadın zengin de olsa, para cihetinden erkek için bir külfetti. Böyle kadınlara küçük hediyeler götürülemiyordu. Hiç hediye götürmemek de olmuyordu. Kadınların fazilet pren-

sipleri ne olursa olsun, erkeklerden birşey bekliyorlardı.

İlk zamanlar Zeki, paketleri kendi arzusuyla alıp taşıırken, gün geçtikçe ve aralarındaki münasebet samimileşip derinleştikçe kadın bazı ihtiyaçları olduğunu münasip lisanla ifade etti. Aradan biraz daha geçince arzuları enür haline girdi.

Kadındaki bu değişikliği sezen Zeki, ondan kurtulma yolları arıyordu. Sonra ne yapacaktı? Umumî evlere gidemezdi; şerefi vardı. Metres tutamazdı; herkesçe duyulur ve görülürdü. Hem de bu tecrübeden iyi netice alamamıştı. Mesleği de buna müsait değildi; birçok hastanın kendisinden uzaklaşması ihtimali vardı. Arzularına, zamanında cevap verecek kadını başka türlü nasıl bulabilirdi? Bu düşünceler, onu, yine bu kadının sıcak bağrına götürüyordu.

Fakat, kadının son günlerde hediyeler veya bazı eşya istemesi, Zeki üzerinde fena tesirler bırakmakta devam ediyordu. «Bu da menfaat güden ve bundan başka gayesi olmıyan bir kadınmış.» diye düşünüyordu. Böyle kadınlardan tiksiniyordu. Bu his, belki de, parayı çok sevmesinden ileri geliyordu. Kadının son defa istediği bir yüzüğü almadı.

O gece, Zekinin eli boş geldiğini gören kadın, çok soğuk davrandı. Neşeli ve kahrkahası bol olduğu halde böyle tavırlar alması Zekiye kızdırmak için kâfi gelmişti. Kadın da kızdı. Nasıl başladığı belli olmıyan bir münakaşaya giriştiler. Her kavgada olduğu gibi, mevzu dan mevzua atladılar. Zeki erkenden evine döndü.

Artık kanaat getirmişti ki, insana kendi karısından, hayatını onunla paylaşmağa karar vermiş ve bu karar üzerinde yürüyen kadından başka kadın saadet veremezdi. Düriyenin ona bol bol temin ettiği saadetin kıymetini bilemediğini bu gece daha ziyade anlamıştı.

Nikâhlarında iki şahitle Kevser hanımdan başka kimse bulunmamıştı. Ensari Efendi yataktan henüz çıkamadığı için gelememişti. Zeki, nikâhı, birlikte yaşamının tabii bir başlangıcı telâkki ettiğinden merasimde dâvetlilerin

bulunmasında bir fayda ve hattâ bir mâna mülâhaza edilememişti. Esasen bu, herhangi iki gencin hararetle çalışıp hazırladıkları bir nikâh değildi; hatalarını tamir ediyorlardı.

Nikâh dairesinden çıkınca bir otomobille baba evine gittiler. Ensari Efendi yatağında doğruldu. Yaşlı gözlerle oğlu ve gelinine uzun uzun baktı. Bir şey söylememişti.

Öcal, olanları bir türlü kavrayamıyordu. Şaşkın şaşkın, odadakileri birer birer gözden geçirdikten sonra ayakta duran annesinin yanına gitti. Başını kadının kolu arasına sıkıştırdı.

— Haydi, babanın elini öp.

Çocuk, boğuk bir sesle bunu söyleyen annesinin gözleri içine baktı.

— Haydi.

Korkak ve mütereddit iki adım attı. Tekrar annesine döndü. Birşey söylemek istiyordu. Belki de elini öpeceği zatın babası olduğuna inanmamıştı.

— Haydi diyorum sana.

Öcal bu son ihtar üzerine babasının elini öptü. Baba oğul ilk defa sarmaş dolaş oldular.

Gözler yaşlı idi. Zeki de ağlıyordu.

Otomobil kapıda bekliyordu. Zeki, anne ve babasından izin istedi.

— Akşama geleceğiz. Biraz gezelim. Bize iyi bir yemek hazırla anne.

Karısı ve çocuğıle Çamlıcaya gidecekti. Köprüye kadar konuşmadılar. Zeki, vapurda, Öcalla meşgul oldu. Çocuğun deniz, vapurlar, sandallar, kuleler; binalar için sorduğu suallere üşenmeden cevap verdi. Karı koca ancak Çamlıca tepesinde konuşabildi.

— Düriye, hâlâ mı dargınsın?

Kadın acı acı güldü:

— Dargın değilim. Ama içim gülmüyor. Kadınlığımdan neyim kaldığını düşünüyorum. Bundan sonra...

Zeki birdenbire sözünü kesti:

— Sus, acı günleri bırak. Kabahatlerimi biliyo-

rum. Senelerce evel burada konuşan genç bir kızla mektepten yeni çıkmış bir delikanlının hikâyesini hatırla. Onlar gibi sevişerek yaşıyacağız. Fakat onlar gibi aileden olarak değil. Hayatı bilerek, kendimizi anlıyarak...

Geç vakit baba evine döndüler. Kevser hanımın yüzünden neşe taşıyordu. Genç bir kız gibi hizmet ediyor, kollarını muzafferane sallıyarak yürüyordu. Yuvanın yeniden kurulmasını kendi eseri olarak görmekteydi.

— Eh artık. Başbaşa iyi günler geçiririz inşallah!

Zeki, başını soğukkanlılıkla kaldırdı.

— Hatalarımı tekrarlamıyacağım anne. Biz, karı koça, çocuğumuzu alarak ayrı bir eve çıkacağız.

Kevser hanım, beyninden vurulmuşa döndü.

— Ya! Desene ki, gayretlerim boşuna imiş... Evlât değil misin zaten...

Kapıyı hızla üstüne vurarak dışarı çıktı. Sofada bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu. Beddua ettiği anlaşılıyordu.

Zeki, bakışlarını karısına dikti. Uykusu gelmiş, gözlerini kapamak üzere olan oğlunun başını göğsüne doğru çekti.

— Saadet istiyorum, dedi. Buna hiçbir şeyin engel olmasına tahammül edemem artık.

S O N